

NAGY BÖJT 4^{DIK} VASÁRNAPON.

melyet a község. gusaly vasárnapjának nevezi²⁵⁷

Imádság

A mi büneinkért valo keserüségünkben. kérünk minden hato Isten tegedet. add meg nekünk malasztodnak. vigasztalását, és hogy élhesünk, annak kegyeségivel. ami urunk. J. k.

Epistola.

szent Pál. Galat. 4. 22.

Mert irva vagyon. hogy Ábrahámnak két fia volt, egyik aszolgálotol. amásik a szabadostol. de aki aszolgálotol. test szerént született, aki pedig aszabadostol. az ígélet által, mellyek példában mondattek, mert ezek akét testamentum, egyik ugyan a sina hegyén, szolgálatra szülvén, mely az Ágár, mert a sina hegye Arabiában vagyon, mely ahoz foglaltatot mely most Jérusalem.. és szolgál az ő fiaival, ama fen lévő Jérusálem pedig szabados. mely a mi anyánk. mert irva vagyon. vigadgy magtalan., aki nem szülsz, örvendez és kiálts,²⁵⁸ aki nem nemzesz, mert sokal többek az el hagyatattnak fiai, hogy sem annak, akinek férje vagyon. mi pedig atyám fiai, Isáak szerént,²⁵⁹ az ígéletnek fiai vagyunk, de a mint akor az, a ki test szerént születet vala, üldö-**[71a:]**zi vala azt, aki lélek szerént. ugy most is. de mit mond az irás, vesd ki a szolgálót, és a fiat, mert nem lészen²⁶⁰ örökös. a szolgáló fia, a szabados fiával. az okáért atyám fiai, nem vagyunk a szolgáló fiai, hanem aszabadosé, mely szabadságal. akristus szabaditot meg minket.:

Magyarázat.

²⁰ K Mit jelentnek azok az egy néhány féle személyek. akikről szól a mai letzke?

²⁵⁷ [Későbbi bejegyzés.]

²⁵⁸ és <kilts> kiálts,

²⁵⁹ [Íráshiba:] szererént,

²⁶⁰ nem <f> lészen

F. 1. Ágár jelenti az ó testamentum béli szövetségét. mellyet²⁶¹ tett az ur az ő népével. ki adván törvényt néki, a sinai hegyen.

2. sára példája az új testamentumbéli szövetségét, mellyet tett Isten az emberekkel a krisztusban. az ő Fiában., az ő vérinek érdeme által.

3. Ismael. Agarnak. a szolgálónak fia, jelenti asidokot. kik mint arabok, abajos. és nehéz törvénynek járma alá valának vettelve. amely törvényt ők, abüntetésnek félelméből viszik vala végben. és a földi jutalomra való nézve. mely ígeretben vala nékik.

10 4. Isáak. sárának a szabadosnak fia. példája akeresztyéneket kik az Anyaszent egyháznak fiai, szabadosok, mert szabados anyának²⁶² fiai, kik az Istennek engedelmeskednek, és parantsolatiban járnak, szeretettel, és aszent léleknek szabadságával: aki őket Isten Fiáivá teszi.

[71b:] K A keresztyének, élneké mindnyájan az Isteni fiaságnak szabadságával. ?

F Három féle keresztyének vannak olyanok kik nem élnek ezel a szabadsággal, 1 az olyanok. kik rabjai hajlandóságoknak, példának okáért. akikben uralkodik arosz kívánságnak szeretete, és az érzékenységnek gyönyörködtetése, vagy agazdagsághoz, vagy a nagyra vágásnak szeretete, vagy más egyéb illyenek.

2. Az olyanok, kik az Istent úgy tekintik., mint olyan urat. aki kemény, és akinek mindenkor tsak abüntetés vagyon kezében

3 Az olyanok akik az Isten parantsolatit tsak azért követik, és a vétkes tselekedeteket tsak azért kerülnek, hogy félnek akinoktól.

25 K Miben áll aszabadságnak lelke?

F Abban hogy az Istent szolgáljuk, és parantsolatit meg tartjuk. tiszta, és haszon keresés nélkül vala szeretettel., hogy minden tselekedetünket ő néki ajánljuk. és ő érette tselekedgyük, hogy öt evilágon. mindenek felet, és magunknál jobban. szeresük; hogy meg válljunk rosz hajlandóságinktól. és tsak egyedül az Istenhez kaptsoljuk magunkot.

K kitsoda az az aszszony, aki nem szült, és a kinek sok számu fiai lettenek ?

35 F Az, az Anyaszent egyház, aki is akristus el jövele előtt. magtalan volt, és akinek patriarkákból. profétákból, és Izraélitákból álló kevés számu fiai valának, kik a krisztusnak [72a:] előre adot kegyel-

²⁶¹ mellyet [Javítva *mel-etből*; *ly-t* elválasztás után írta a sor elejére.]

²⁶² <anyának> anyának

méből, az Istent, lélekben. és igazságban szolgálták. de az Anyaszent egyház. a krisztus születése után. termékenyé let, és véghetetlen számu fia kot ada Istennek. a kereszttség által.

K. kitsodák azok afiak, kik az ígéletből, lélek szerént születtek ?

- ⁵ F Azok avalóságos keresztvények, kik itt alat üldöztetnek. és tsu-foltatnak, atest szerént valo keresztvényektől. de az Apostol azt mond-gya, hogy a szolgáló fia, nem lészen örökös. a szabadosnak fiával. az az, hogy azok. kik rosz hajlandóságoknak rabjai, és akik az Istent tsak félelemből szolgállyák. az igasságnak szeretete nélkül, és tsak avilági jutalomért. azok ki vettetnek atselédes gazdának házából, és nem részesülnek a mennyei örökségben, amely örökség, tsak. az Isteni szeretetett illeti, és tsak az Isten. valóságos, és az ígélet, fiainak adatik meg, azoknak kikről mondgya az Apostol., rom. 8. 15. *nem vettétek a szolgálát lelkét, hogy a félelemben éllyetek, hanem a fogadot fiak lelkét vettétek.*²⁶³ *a melyben kiálttyátok. Atyánk, Atyánk.*
- ¹⁵

Évangyélium

szent Ján. 6. 1.

- Ezek után²⁶⁴ Jésus a Galilaeai tengerén tul mene mely a Tiberiásé és követi vala ötet nagy sokaság, mert láttyák vala ajeleket, melyeket tselekeszik vala azokon. kik betegek valának, fel mene azért Jésus ahegyre. és ót ül vala atanitványival, közel vala pedig ahusvét, a sidok innepe napja, mikor **[72b:]** azért fel emelte volna szemeit Jésus, és látta volna hogy igen nagy sokaság jöne hozzája, mondá Filepnek, honnét veszünk kenyereket, hogy ezek egyenek, ? ezt pedig mondgya-vala kisértvén öket mert ő tudgya vala, mit volna tselekedendő. felele néki filep, két száz pénz árru kenyér nem elég nekik, hogy ki
- ²⁰ ki mind tsak keveset vegyen is, mondá néki egy a tanitványok közül. András, simon péternek abáttya, vagyon it egy gyermek, kinek ött árpa kenyere vagyon, és két hala, de ezek mitsodák annyi között. mondá azért Jesus. telepittsétek le az embereket, vala pedig sok széna azon ahelyen le telepedének azért a férfiak. szám szerént., ugy mint
- ³⁰ öt ezeren, véné azért Jésus a kenyeret, és mikor hálákot adot volna,

²⁶³ vettétek. [Beszúrás.]

²⁶⁴ után után [Másodsor azért írta le, mert az első loírás *tán* része elmo-sódott; nem húzta át.]

el osztá aletelepedteknek, hasonló képen²⁶⁵ ahalból is megnyit akarnak vala. hogy pedig bé telének., mondá atanitványinak szedgyétek fel. a mely morsalékok meg maradtak. hogy elne veszenek, fel szedék azért. és tizen két kosárt töltének meg az öt arpa kenyér hulladékiból. ⁵ melyek meg maradtak vala azoktól., akik ötök vala, az okáért az emberek mikor látták volna a jelt, melyet Jésus tselekedet vala, mondának, hogy ebizonyára aproféta. ki evilágra jövendő. Jésus azért midön eszébe vette volna hogy el jönének, hogy meg ragadnák ötöt, és királlyá tennék ötöt, ismét ahegyre futa maga egyedül.

Magyarázat

¹⁰ K. Mitsoda oktatást ad előnkben az Anyaszent egyház, amái Évangéliumban ?

F Nagy számu népet ad előnkbe. a ki minden dolgait el-[73a:]hagyván, akristus után mégyen apusztában, hogy beszedit halgathassa, nem gondolkodván az ételről, se egyéb testi szükségéről, ezt a példát azért adgya előnkben, hogy ebből meg tanuljuk, mi formában kel keresni az Isten országát, a mely keresés abból áll, hogy azt mindenél nagyobra betsüllyük, ne is nyughatatlankodgyunk mind arrol. ami az élethez szükséges, az Isten olyan jó Atya, aki meg nem engedi, hogy a szükségekre valo élfodgyon azoknak, kik mindent²⁶⁶ el ²⁰ felejtének ő érette, ezt világosan²⁶⁷ meg ígérte mondván, kerésétek először az Isten országát, és az ő igazságát. és atöbbi meg adatnak néktek. Math. 6. 33. ő meg fogja tartani ígeretit, ha mi köteleségin ket követtyük.

K. A kristus mitsoda jót téssen ezel anépel. ?

²⁵ F Tsudát téssen hogy táplálhasa, ött kenyérel, és két halal. meg elégite ött ezer embert, ki vévén az aszszonyokat, és agyermekeket. ebből meg láttyuk, hogy ha akristust, az ő ígését, és kegyelmét azon hitel. és hűségel kerésnök, valamint ez a nép, minden testi, és lelki szükséginkre gondgya lenne, mivel az eledel. melyet ad anépnak. ³⁰ jelenté azt az eledelt, melyet ad az olyan lelkeknek. kik övéi akarnak lenni, akik érezvén szükségeket. tsak ötölle várják mind azt. ami szük-

²⁶⁵ képen [n-l-ből javítva.]

²⁶⁶ <m> kik mindent

²⁶⁷ világosan [i-a-ból javítva.]

séges. hogy szivekben táplállya, és meg erősítse az életnek kegyelmét. de ő azt akarja.²⁶⁸ hogy bizodalomal. és szüntelen kérjék azt ő tölle. és azon még nem kel tsökenni, ha mindgyárt meg nem adgya, ő tudgya mikor kel minket meg halgatni. és reánk hinteni böségel javait, [73b:]
5 hogy ha halogattya. a meg adást, tsak azért tselekeszi hogy kívánságunk nagyobodgyék, és hogy nagyob böségel adgya meg azután a mit kérünk, mert a mihez könnyen jutunk, annak el véstésit is könnyen el felejttyük.

10 K. Az üdvezítő téssené hasonlo²⁶⁹ tsudákat még mostanában is, mint a melyet amái Évangyéliumban látunk?

F Minden bizonyal teszen, és még nagyobakot. az egész világot olyan buza szemekel táplállya, a melyeket minden nap meg szaporittya. a földben. és hogy ha mi ezt nem tsudálljuk, nem attol vagyon hogy ez aláb valo tsuda²⁷⁰ volna, annál, hanem azért, hogy közönséges,
15 és mint egy természet szerént valo, az emberek nem tsudállják azt, amit minden nap szoktak látni., söt még arra nem is figyelmeznek, de ami még mind ezeknél tsudálatosab, ahogy, a miolta, akristus fel állította az Anyaszent egyházát. azolta, a maga testével táplállya az igazakot, a mely eledel soha el nem fogy, de söt még, mentöl azoknak számok nevededik, ez a szenttséges eledel is töbre szaporodik.²⁷¹ és szaporodni is fog világ vegiig. leg kiseb fogyatkozás nélkül, mivel mindenkor egészen meg marad.

K. A kristus miért vette azt az ött kenyeret. és akét halat hogy azt asok népet táplállya, nem táplálhatta volnaé azok nélkül is.?

25 F Igen is táplálhatta volna, de minket arra akara tanítani, hogy a közönséges, és természet szerént valo modokal éllünk, és először azt vigyük végben. a mi hatal-[74a:] munkban vagyon. minek előtte. a rend kívül valo, és atsudálatos modokhoz folyamodnánk, hogy ha pedig aközönséges eledel akara tsudát tenni, az arra valo volt, hogy az
30 az egy ügyü nép. atsudát inkább észre vehesse, mivel tudta, hogy nem volt több ött kenyérnél, és két hálnál. hogy ha pedig a népnek természet felet valo erött adot volna, és ezekel amodokal nem élt volna, akor azt a láthatatlan tsudát másra magyarázták volna, vagy a természet joságának, tulajdonították volna, vagy más természet szerént valo
35 okoknak, és nem tulajdonították volna atsudának.

²⁶⁸ azt <h> akarja. hogy

²⁶⁹ hasonlo [n helyén l-et kezdett írni, de nem fejezte be.]

²⁷⁰ [Íráshiba:] tsud

²⁷¹ is <s> töbre szaporodik.

K. Mit tselekedék akristus. hogy eledelt adhason anyi népnek.?

F Az ött kenyeret maga eleiben viteté. és mint hogy anyi népnek elegendő nem lett volna, az ő mindenhatósága, elegendővé tette, meg szaporitván azt azött kenyeret, amaga. és atanitványi kezekben. 5 kik anépnek osztogaták, eszerént is kel bännunk szükséginkben, a modokal. melyeket Isten ád kezünkben, hogy azokról tegyünk. hogy ha pedig azon nem elegendők. az Istent kérjük, hogy méltoztassék mindenható akarattyával azokat meg szaporítani, olyan formán amint ő itéli illendőnek lenni, az ő iránttunk való rendeléséhez képest, 10 és atöbbbit hagyuk reája bizodalomal., hameg adgya áldgyuk érette., ha pedig meg nem adgya, hitessük el magunkal, hogy valamely jobbat tart ami üdveségünkre.

K Az Anyaszent egyház. miért adgya elönkben ezt atsudát, most hogy husvéthoz közelgetünk.?

F Hogy abban meg mutassa nekünk világosan. ahusveti Communio-
nak jelít, a melyben akristus,²⁷² egy, és ugyan azon ke-[74b:]nyérel,
a mely az ő teste, még sokal tsudálatosabban táplállya az Anyaszent
egyházban való népit, anyi sok saeculumoktól fogvást, és hogy táplálni
is fogja világ végezetig, láttyuk azt is egyszers mind, az ött kenyérel
20 tett tsudában, hogy mitsoda készüllettel kel lennünk a Communiohoz.
ugy mint, ellene mondgyunk a földi dolgokhoz való szeretetnek,
kövesük akristust szeresük akülönös életet, aböjtöt. az Isten igéjít,
munkálkodgyunk²⁷³ üdveségünken, akristus meg gyógyítá a betegeket.
minek előtte enniek adna, kérjük hasonló képen akristust hogy gyó-
25 gyítsa meg lelkünket, minek előtte táplállya szent testével, mert
senkinek, mondá szent Ambrus nem kel enni abból az eledelből mely
akristus teste. hogy ha elsőben meg nem gyógyítatik. lelki nyavalyái-
ból; akristus egy néhány sorjában le ülteté a népet. a füre, azal meg
mutatván nekünk, hogy meg kel gyöznünk a teremtet állatokhoz való
30 hajlandóságokat, a kiket jelenti a fü, az irás szerént, és azokat meg
gyözüik, hogy nagyob tsendeséggel járulhasunk ahoz a szentséges
kenyérhez, és valamint ez a nép sorjában, és ki ki a maga rendében
vala helyeztetve. a jelenté azt a disciplinát és subordinatiót. melyet
kel tartani az Anyaszent egyházban, a melyben tartozik kiki az maga
35 pásztorinak, és Isten szolgainak engedelmeskedni, és alázasosággal
követni azt²⁷⁴ a rendet mellyet ád az Anyaszent egyház, azoknak, kik

²⁷² akris <egy.> tus, egy.

²⁷³ munkálkodgyunk [l javítva n-ből?]

²⁷⁴ <a> azt [Törlés tollhiba miatt.]

a Communionora készülnek, azért hogy az ilyen szent dologban, semi rendeletlenség ne légyen

K. A kristus miért parantsolá atanitványoknak. hogy fel szednék a morsalékokot?

⁵ [75a:] F Azért. 1. hogy abbol oly világosan meg bizonyitassék a tsuda, hogysenki abban ne kételkedhesék. 2. hogy meg mutassa kegyelmének bőségit melyet tészzen azokal, kik mindent el hagynak ő érette igaz szível.

NAGY BÖJT 4^{DIK} HETIN VALO HETFÜN

Imádság

¹⁰ Adgyad minden hato Isten, hogy minden esztendőben bé töltvén ami nagy böjti kötelességinket, tetzhesünk néked, testi sanyargatásinkért, és lelki alázatoságinkért. kérünk tégedet. a mi urunk J. k.

Epistola

3 királyok. könyv. 3. 16.

Akkoron jövének,²⁷⁵ két kurva aszonyok a királyhoz, és eleiben állának, kinek egyike mondá, kérlek uram., én, és ez az aszszony egy házban laktunk. és szültem nála akamarában. harmad nap után hogy¹⁵ én szültem. szüle ez is és együt valánk, és senki egyéb velünk a házban nem volt, kettönkön kívül, meg hala pedig ez aszszonynak a fia éjjel, mert aluván meg nyomta ötet, és fel kelvén éj félnek tsendeségekor, el vette az én fiamot oldalom mellől, én te szolgálod aluván, és ölébe helyezteté, a meg holt fiát az ölömbe tette. és mikor fel költem volna²⁰ reggel. hogy tejet adnék a fiannak, halva látám, kit jobban meg nézvén fényes nappal. találám, hogy nem az én szültem volna, és mondá a másik aszony. nem ugy vagyon a mint mondod, hanem a fiad holt meg, az enyim pedig él. ama²⁷⁶ viszont mondgya vala, hazudsz, mert a fiam él, és a fiad meg holt, és ilyen modon vetekednek vala²⁵ [75b:] a király előtt, akor mondá akirály, ez azt mondgya az én fiam

²⁷⁵ jövének, [e—k-ból javítva.]

²⁷⁶ ama [után egy törölt betű:] <P>

él, és a fiad meg holt, és amásik azt feleli nem hanem a te fiad holt meg, az enyim pedig él, mondá azért akirály. hozzatok kardot nekem, és mikor el hozták volna, akardot, akirály eleibe, mondá, vágjátok két felé ez eleven gyermeket, és adgyátok felét az egyikének, és felét⁵ amásikának, mondá pedig az aszszony, akinek a gyermeke eleven vala, akirálynak²⁷⁷ (mert meg indult vala szive a fián,) kérlek uram adgyátok néki az eleven gyermeket, és ne öllyétek meg ötöt, a másika viszont mondgya vala, se nékem, se néked ne légyen, hanem osztassék meg. felelé a király, és mondá. adgyátok az elsőnek. az eleven gyermeket, és¹⁰ meg ne öletessék, mert az, az anyya, meg hallá azért az egész Izrael ez itéletet, melyet a király tet vala, és félének a királytól. látván az Istennek böltseségét lenni ő benne., ezitélet tételre.

Magyarázat

K Mit jelent nekünk salamonnak ez a rend kívül valo böltsesége,²⁷⁸ melyet Istentől vette vala. ?

¹⁵ F Jelenti akeresztyeni böltseséget, a mely az Isten ajándékja. a mely kedvelteti velünk a menyei dolgokat, nagyobra betsülteti velünk az örökös jókót. az ideieknél, egy soval a keresztyéni böltseség, mely a kristusétól, avalóságos salamonétól származik. nem egyéb. hanem az Isteni szeretet. de olyan fényes szeretet, szent Agoston mondása²⁰ szerént, a mely meg világositatott a szent lélek világosságával. a mely meg tudgya [76a:] különböztetni, hogy mi hasznos. kedves, és tekéletes Isten előtt, és hogy mi egyezik meg az ő akarattyával.

K Mit kel tselekedni, hogy a böltseséget meg lehesen nyerni ?

²⁵ F Azt ohajtani, és kérni kel az Istentől, valamint Salamon:, azt nagyobra kel betsülni az országoknál, királyságnál. ezüstmél, aranynál, és adrága köveknél, valamint ő tselekedet, *ha valaki* mondgya szent Jakab. *szükölködik böltseség nélkül, kérje az Istentől, ki mindennek bőségel adgya, de hittel kérje, semmit nem kételkedvén.* jacob. 1.²⁷⁹ 5. mint olyan jó erköltsöt, a mely tellyeségel szükséges, hogy magát igazgat-³⁰ hasa, és másokat, ha olyan hivatalban vagon.

K. Miért mondád, hogy aböltseség tellyeségel szükséges hogy magát igazgathassa ?

²⁷⁷ [A kéziratban, értelmetlenül:] akirály nem

²⁷⁸ böltsesége, [A *sé* szótag hosszú *j* betűje *g*-ből javítva.]

²⁷⁹ jacob. 1. <3> 5.

F Mert anélkül nem lehet el érni az örök boldogságot, mivel a tanít-
tya az embert. arra, hogy magát. az igazság, és az igazság, rende szerént
vezérellye, holot tsak ezek vezetik., az örökös jóra, mivel avalóságos
bolondság, tsak amaga akarattya, és kívánsága szerént élni, és azal
5 nem gondolni. hogy meg üsmérje, és kövesse, az Isten törvényit, és
akaraitit, az értelem, és az okoság ellen tselekeszik az, aki el mulattya,
azokat. az örök boldogságra vivő utakat, a melyeket a kristus át
előnkben, az ő Évangéliumában.

K. Szükséges tehát aböltteség arrais, hogy másokat igazgathason.?

10 F Hogy ha arra szükséges mindennek hogy magát igazgat-[76b:]has-
sa, sokal szükségesebb még arra, hogy másokat igazgathason,²⁸⁰ ezért
is inti salamon sap. 6.²⁸¹ 2:3. akirályokat, abirokot, és mind azokat,
kik népet igazgatnak., hogy a böltteségtől vegyenek oktatást. magok-
nak, mivel az oly világoságot át, mely a szivek titkát. meg hattya. az
15 igazat meg különbözteti vélek, ahamistol. ha el tévelyednek utban
vezeti, ha el esnek fel emeli őket, és az igazságnak uttyán jartattya
öket, erről bizonyoságot téssen a salamon tselekedete, aki ennek akét
aszszonynak a szivekben keresi azt az igazságot, amelyet. beszédekből.
fel nem találhatta volna.

20 K. Mit jelent ez a két aszszony?

F. Az egyike, amelyik, rea álla, és kéré hogy két felé vágnák a gyer-
meket. jelenti az olyan fél keresztyéneket. a kik azt gondollyák., hogy
fel oszthattyák sziveket, az Isten, és avilág közöt, akik noha akárnák
szolgálni az elsöt, de egyszers mind a másikat is akárnák részeltetni
25 szeretetekben, amásika pedig, a melyik irtozva hallá. hogy a gyermeket
két felé vágják. és akinek szive meg indult vala fián, mint valóságos
anyának, jelenti az olyan lelkeket, akikben avalóságos Isteni szeretet
vaygon. kik sziveket egészen az Istennek szentelik, és akik nem szen-
vedhetik. hogy abban részt vegyen valamely teremtetett állat, az első
30 jelenti még az olyan keresztyéneket, kik két felé akarják választani
a kristust, el szakadván az ő Anyaszent egyházától; amásika. jelenti az
ollyat. a ki ellensége az el szakadásnak. és aki [77a:] az egyeséghez.
kapsolván magát. annak meg tartásáért, mindent fel szentel.

²⁸⁰ igazgathason, [Második g—h-ból javítva.]

²⁸¹ sap. 6. 2: 3. [6. után egy egyjegyű szám olvashatatlanul törölve.]

És közel vala a sidok husvéttya, és fel mene Jesus Jerusálembé, és találá atemplomban. az ökröknek, juhoknak, és²⁸² galamboknak árusít, és a pénz váltokot ülvén, és midön köteletskékből mint egy ostort tsinált volna, minnyájokot ki hányá a templomból. a juhokot, és az-
⁵ ökrököt is. és a pénz váltok pénzt el ontá, és az aszta-
 lokot fel döjté. és azoknak kik a galambokot árullyák vala mondá, vigyétek el ezeket innét, és ne tegyétek az én Atyám házáat, kereskedés házává, meg emlékezének pedig atanitványi hogy irva vagyon, ate hazadhoz valo buzgoságom meg emésztet engem. felelének pedig a sidok, és mondá-
¹⁰ nak néki, mitsoda jelt mutasz²⁸³ nékünk hogy ezeket tselekeszed, felele Jesus. és mondá nékik, bonttsátok el etemplomot. és harmad napra²⁸⁴ fel állatom azt, mondának azért asidok, negyven hat esztendeig építettett etemplom, és te harmad napra fel állatod azt, ő pedig a maga testének templomáról mondgya vala azt, mikor azért fel támadot
¹⁵ volna halottaiból meg emlékezének a tanítványi, hogy ezt mondotta vala, és hívének az írásnak, és a beszédnek melyet Jesus mondott, midön pedig Jerusálemben volna, husvetban az innep napon. sokan hívének az ő nevében. látván az ő tsudáit, melyeket tselekeszik vala, Jésus pedig nem hiszen vala nékik, azért hogy ő üsmérne mindeneket,
²⁰ [77b:] és mivel hogy nem vala szükséges néki, hogy valaki bizonytságot tenne az ember felől, mert ő tudgya vala, mi volna az emberben.

Magyarázat

K. Mit jelent a templom melyet asidok meg fertezteték.?

F Jelenté a mi templominkot, az Anyaszent egyházat, és még a mi lelkünköt is. atemplomok olyan épületek, amelyekben az Isten lakik,
²⁵ és amelyekben akristus. nem figurában, hanem valóságban munká-
 lodgya nagy titkait. a közönséges anyaszent egyház pedig az Isten háza, a melyben akarja hogy tiszteljük, imádjuk, és neki engedel-
 meskedgyenek, az egész hívek, kik abban meg egyesültek, és akiknek egy testé, egy szívnek, és egy léleknek kel lenni. mindenik lélek külö-

²⁸² juhoknak, <árusít,> és galamboknak árusít,

²⁸³ mutasz [mutatsz]

²⁸⁴ harmad<ra> napra [Javítás a törlés fölött.]

nösön az Istennek lako helye, és temploma, akik meg szenteltettek a kereszttség által. és tsak egyedül az ő ditsősegire kel lenni azoknak, akár²⁸⁵ mi képén érttsük., de a Mennyei Atyának háza, az imádságra, akönyörgésre, és az áldozatra rendeltet. és valami ezekkel ellenkezik, 5 ki kel azokat onnét vetni, azt kereskedő szám vető háznak tsinálni, ót világi dolgokrol, hejában valóságrol; tréfárol beszélgetni, mind ezek meg ferteztetik az Isten templomát, a melyért haragját veszik magokra.

K A mi lelkünk miképen lészen az imádságnak háza?

F Hogy ha ki vettyük elménkből, és szívünkben. a világi gondolatot, és kivánságokat. ha fel emellyük az örökös jókhoz hajlandóságinkot, Istennek ajánlván. mind azt. valamit [78a:] gondolunk, mon- 10 dunk, és tselekeszünk, hasonló képen ditséretinket. háláadásinkot, és áldozatinkot, hogy ha azon munkálodunk hogy szívünkben ki üzük mind azt. ami abuzgoságal, és a szenttségel ellenkezik, mind azt a 15 vétkes kereskedést, a melyért szívünket, birtokában tarttva a gonosz lélek, egy szóval alélek. nem lehet imádságnak háza, se Istennek temploma. hanem tsak annyiban, a mennyiben ellene mondunk a fősvénységnek, a kevélységnek. nagyra vágyásnak, egy szóval mind annak. ami meg szenyeshethné tisztaságát.

20 K. Mit jelent az ostor a melyel ki üzé atemplombol. mind azokat, kik atemplomban árultanak, és vásárlottanak.?

F Jelenti anyomorúságokat. és amenyei ostort. a melyel az Isten ostorozza, hogy meg büntesse, mind azokat, kik meg ferteztetik templomát, és hogy magunkban térvén, ki hajtsuk szívünkben, a 25 hamiságnak áruját, *ha valaki az Isten templomát meg fertezteti*, mondgya szent pál. *el veszi azt az Isten, mert az Isten temploma szent, a mely ti vagytok.* 1 Cor. 3. 17.

K. Mit kellesék tsinálni. a midön láttyuk az Isten Fiát, kezében venni ostorát az ő szent haragjában. hogy minket meg büntessen 30 annyi sok ferteztetésért?

F Meg kel magunkot. alázni az Istennek hatalmas keze alatt, aki minket tsak azért fenyeget, és ostoroz evilágon, hogy jobbaká tégyen. és érdemeseké mint fiait, a menyei örökségre. az igen nagy irgalmaság 35 tölle, a midön meg érzeteti velünk kezeinek tsapásit. és ki hajttva szívünkben arosz hajlandóságokat, a melyek meg ferteztetik

K Az urnak haragja hasznosé²⁸⁶ azoknak akiket büntet?

²⁸⁵ <de> akár mi képén

²⁸⁶ hasznosé [é — hasonlít í-hez.]

F Az ő haragja rettenetes azoknak, kik tsapása alatt meg kemé-
[78b:]nyednek, valamint a vas a kalapács alatt, a midőn az ő templom-
mábol, nem hogy ki vetnök azt. a mi néki nem tettük., hanem még
5 azt meg ferteztettyük²⁸⁷ ujjab vétkekel. akkor még rosszabak lészünk
mint az előtt voltunk, és a rossz, meg orvosolhatatlanná léssen, hogy
pedíglén meg lehesen tsendesíteni, az Istennek fel gerjedet harágját.
suhajtoznunk kel az ő keze alatt, a mely ha rajtunk súlyos, az ő irgal-
maságának kel tulajdonítani, vizsgállyuk meg el töltöt esztendőinket.
szívünknek keserőségében, és tekéntsük úgy ez életnek nyomorusá-
10 git, mint anyi kegyelmit Istennek, a melyeket a végre küldi reánk,
hogy az ő bennünk lévő templomát. meg ujítsuk, a mely templomot.,
el rontottuk volt, és tisztátalanná tettük volt, vétkeinkel.

K kitsodák azok, akiknek követni kel az urunk buzgoságát?

F Az ő házához való buzgoságot követni kel apásztoroknak és az
15 egyházi szolgálóknak. akiket arra kötelezdi hivatalok, hogy az Anya-
szent egyházban való rendetlenségeket helyre hozzák, meg büntessék
azokat. kik az urnak templomit. meg ferteztetik, és munkálodgya-
nak a hivek meg szentelésin.

K Ez a buzgoság tsak az egyháziakat illeti?

F Azzal tartoznak. hogy a²⁸⁸hivekben is felindítsák azt a buzgoságot.
mivel ha a kristus lelkétől vezéreltetnek, a mint szükséges is a keresz-
tyénekhez, lehetetlen hogy az Isten házához való buzgoság meg ne
emésze őket, akár mely renden legyenek, szükséges tehát, hogy min-
den hatalmokal. példájokal, imádságokal. meg orvosollyák. az ren-
25 detlenségeket, melyeket látnak a szent helyeken, és a templomok-
ban, etehát a leg nagyob hivatallyok az uraknak, a magistratusoknak.
és a tselédes gazdáknak.

[79a:] NAGY BÖJT 4^{DIK} HETIN VALO KEDEN.

Imádság.

Adgyad uram. hogy ez a mostani böjtölésünk, minket nagyob
buzgoságban éltesen, és nyerhesük meg szüntelen való segítségit ir-
30 galmaságodnak, a mi urunk J. k.

²⁸⁷ meg <fertettyük> ferteztettyük

²⁸⁸ a [Beszúrás.]

Szolla pedig az ur Mojszesnek, mondván, eredgy meny alá, vétkezet²⁸⁹ anéped, melyet ki hoztál Egyiptus földéből. hamar el távoztak., az uttol, melyet nékik mutattál, és öntöt borjut tsináltak magoknak, és imádtak, és áldozván aldozatokat, mondották, ezek ate Istenid.

⁵ Izrael. ki téged ki hoztak Egyiptus földéből, és ismég mondá az ur Mojszesnek, látom hogy e nép kemény nyaku, eresz el engem, had gerjedgyen fel ellenek haragom. és töröllyem el őket, és téged nagy nemzetté tészlek, Mojszes pedig kéri vala az urát Istenét, mondván, miért gerjed fel uram haragod a néped ellen, mellyet ki hoztál Egyiptus földéből. nagy erővel. és vastag²⁹⁰ kézel. kérlek, ne mondgyák az Egyiptusok, álnokul vitte ki őket, hogy meg ölné ahegyeken, és el törölné a földről, tsendesedgyék meg haragod, és légy kegyelmes anéped gonoszságának, emlékezel meg Ábrahamrol, Isáakrol. és Izraelről. ate szolgaidrol: kiknek meg esküdtél tennen magadra, mondván. meg sokasitom. ati magotokat mint az ég tsillagit, és ezt az egész földet, melyről szollottam, ati magotoknak adom. és birjátok azt minden koron, és meg engeszteltetek az ur. hogy ne tselekedné agonoszt, mellyet szollot vala az ő népe ellen.

Magyarázat.

²⁰ K Mi az oka hogy az Isten., az Izraélitákrol szolván Mojszes-**[79b:]** nek,²⁹¹ nem mondá néki, hogy az én népem vétkezet, hanem ate néped vétkezet. ?

F Mert az a nép el hagyván az Istent, az arany bornyut imádá, meg is érdemlé háláadatlanságaért, hogy az Isten ne nevezné maga népi-nek lenni, hasonlot mondhatni egy olyan keresztyénről, akiért az

²⁵ Isten sokal többet tselekedet. mint a sidó népért. és aki magának bálványt tsinál az aranybol ezüstből. vagy a földből. szeretvén, és kapsolván magát a teremtett állatokhoz, arra is kényszeriti ezekért az urat. hogy el vesse ötet maga elöl, és fiának ne tarttsa többé ötet.

K. vannaké olyan keresztyének. kik az arany bornyut imádgják ?

²⁸⁹ <vet> vétkezet [Törlés tollhiba miatt a sorvégen.]

²⁹⁰ vastag [hosszú / betűje g-ből javítva.]

²⁹¹ Mojszes **[79b:]** sesnek,

F Felette is sokan vannak, olyanok. a fősvények, és az ollyanok, akiknek, agazdagsághoz valo szeretet vagyon szivekben, akik avallásnak aleg szenttyeb dolgait is gyakorta, arosz kivánságokra fordittyák, az illyenek szent pál szerént bálványozásban esnek, a kí is azt tanittyá, ⁵ hogy abálványozó, aki fősvény, aki az aranyat, és az ezüstöt szereti, imádgya ezeket, mivel szent Agoston szerént, azt imádgya az ember amit szeret. az Apostol, köny hullatásal szollot az ollyanokrol., kik akristus keresztének, ellenségi valának, akik ahasokot tartották Isteneknek, ugy mint. az érzenyiséget és a mértékletlenséget., meg ¹⁰ másut, az ördögöt. a világ Istenének nevezi, mivel aki avétek által. rabsága alá adgya magát, az ollyan urának, és Istenének üsméri ötet, nékie áldozván testét lelkét, szívit, elméjit, az ő rabságában pedig, a-teremtett állatokhoz valo szeretetért esnek, [30a:] ez így lévén, mind azok arosz kivánságok. melyek. az ember szívében uralkodnak²⁰² ¹⁵ avilági dolgokért, mind anyi bálványok,

K. Az Isten miért mondá Mojszesnek., eresz el. engemet, holot meg nem könyörgöt volt néki az Izraélitákért?

F Azért, hogy meg mutassa, mitsoda nagy hitele volt Mojszesnek előtte, azért is, hogy meg előze, ötet haragjáról. minek előtte kinyilat-²⁰ koztassa a népen, de nem azért, hogy a népért valo kérésit meg gátoltya, söt még azal nagyob szánakodásra akará indittani. hogy boszu állását, és haragját meg tsendesitse, könyörgésivel, az Isten abban ugy tselekeszik mint egy jó Atya, aki fel kél hogy meg büntesse az engedetlen fiát, de aki mind azon által, nem bánnya. ha meg gátoltyák, ²⁵ és ha kéri, hogy néki meg botsáson,

K Mit tanulhatunk mi ebből?

F Azt tanulhattuk ebből apéldából. hogy az Isten adgya az íga-
zakban., avétkesekhez valo szeretetet, hogy meg gátoltyák buzgo kö-
nyörgésekel boszu állását, mivel az ő irgalmasága ollyan, hogy ked-
³⁰ vellli abünösökért valo esedezést. azért hogy a könyörületeségre, és
a szánakodásra indittassék, és egyszers mind, meg is fenyegeti a vét-
keseket abüntetéssel. melyet érdemlenek, azért hogy meg előzék gyor-
saságal valo meg térésekel abüntetést., a mely reájok is fog szállani
minden bizonyal, hogy ha vak merőségel akarnak vétkekben meg ma-
³⁵ radni.

K. Mire akar Isten minket tanyítani, amidön az ő szolgájára, Mojszesre valo nézve meg enged anépnek?

²⁰² uralkodnak [után áthúzott vessző.]

F Arra, hogy ebből meg tanulhatták agonoszok., hogy mitsoda hasznos nékik, az Isten félo embereknek kedvekben lenni. [80b:] mivel meg kegyelmez nékik, hogy ha szereteteket keresik azoknak a kiket²⁹³ ő szeret, az Isten félok is meg láthatták ebből, hogy mitsoda⁵ kedves ő előtte, a midön agonoszok meg térésekért²⁹⁴ esedeznek, néki.

K Miképen viselé Mojses abban az állapotban magát, ?

F Az Isten meg igéré, hogy nagy nemzetté tenné ötet. mind azon által nem tekintvén a maga nagyságát., az Istent nagy buzgoságal kére, azért aháláadatlan népért, ebből, azt tanulhattuk, hogy el mulasuk inkább amagunk hasznát, mint sem az atyánk fiaiet, és nagyob szorgalmatoságal. könyörögjünk érettek, mint sem magunkért, hogy ha arra nagyob szükségek vagyon, mint magunknak, az illyen felebaráti szeretet kedves Isten előtt, és nékünk hasznos, ambár²⁹⁵ a mások hasznát keresük is., és nem a magunkét.

Évangélium..

szent Jan. 7. 14

¹⁵ Midön pedig az innepnek fele el mult volna, fel mene Jesus a templomba, és tanit vala, és tsudálkoznak vala asidok mondván, miképpen tud ez irást, holot nem tanulta, felele nékik Jesus, és mondá az én tudományom nem az enyim, hanem azé aki engem küldött, aki annak akarattyát akarja tselekedni, meg üsméri atudománt, ha az Istentől²⁰ vagyoné, vagy ha én magamtol szollok, aki magától szóll, az ő tulajdon ditsőségét keresi. aki pedig annak ditsőségét keresi, aki ötet küldötte, ez igaz mondo, és hamiság nintsen benne, nem Mojses adotté néktek törvényt, és senki közületek nem tselekeszi atörvényt, miért kerestek engem meg ölni, felele a sereg és mondá, ördögöd vagyon.²⁵ ki keres tégedet meg ölni, felele Jésus- és mondá nékik, egy tselekedetet tselekedtem, és minnyájan tsudálljátok, az okáért adta mojses néktek a környül metelkedést, (nem hogy Mojsestől volna. hanem az atyáktól.) és szombaton kör-[81a:]nyül metéletek az embert. ha akörnyül metélkedést fel veszi az ember szombaton., hogy fel ne³⁰ bontassék a Mojses törvénye, reám boszszonkodtoké, hogy az egész

²⁹³ a <ke> kiket [Abbahagyott javítás és a szó újrairása.]

²⁹⁴ meg <ter> térésekért [Törlés tollhiba miatt.]

²⁹⁵ <h> és nékünk hasznos, <h> ambár a mások hasznát

embert meg gyógyítottam szombaton, ne ítéllyetek szin szerént, hanem egész ítéletet ítéllyetek, mondának azért némellyek jérusalemben., nem ezé akit meg ölni keresnek, és imé nyilván szól, és semit nem mondanak néki, nem de bizonyal meg üsmérteké²⁹⁶ a fejedelmek. hogy
5 eza kristus, de ezt tudgyuk honnét valo légyen. a kristus pedig mikor eljő, senki nem tudgya, honnét valo légyen, kiált vala Jesus atemplomban. tanítván, és mondván, engem is tudtok honnét valo légyek is tudgyátok. és én magamtól nem jöttem, de igaz az, aki engem küldöt, kit ti nem tudtok, én tudom ötet, mert ő tölle vagyok és ő küldöt
10 engem. keresik vala ötet meg fogni, és senki nem veté kezeit reája, mert még el nem jöt vala az ő orája, asereg közül pedig sokan hívének ő benne.

Magyarázat

K Honnét volt akristusnak az a nagy tudománya, holot nem tanult volt?

15 F A sidok tudván azt, hogy a j Josef házánál neveltetet volt fel, és hogy az ő irás tudojokhoz. nem járt tanulni, azért igen tsudálkoznak tudományán, mert ök azt nem tudgyák vala, hogy ugy mint Isten, Igéje, böltsesége, tudománya vala az Atyának, és ugy mint Istentől küldetet Ember, hogy minket tanittson, az Istentől magától
20 vette volt a tudománt, melyet az embereknek hirdetet, mivel ő benne aböltseségnek. és atudománynak minden kintsei el rejtve valának. Col. 2. 3. és aki ötet el küldötte, vala, eleiben adta volt [81b:] hogy miket mondgyon. joan. 12. 49. ezt az igazságot ök nem tudván azért is tsudálták, mi pediglen azt tudgyuk, hogy valamit tanitot. az égből hozta
25 le, azt az Apostolinak adta, az Apostolok, az ő tanítványiknak²⁹⁷ hagyták. és ezt az hagyománt, meg tartotta szüntelen az Anyaszent egyház. saeculumokrol. saeculumokra, ebből azt hozhattyuk ki, hogy ami ahit ágazattyát illeti, valami ezen az uton nem jöt hozánk, és valamit olyan uj dolgot tanitanak, mely ezzel a hagyományal. meg nem
30 egyezik, amind tévelygés, és hamiság.

K Mire kel forditanunk azt az üsmerettséget a melyet a kristus hozot, és hagyot nekünk,?

²⁹⁶ [Ékezethiba?] meg üsmérteké [meg üsmértéké]

²⁹⁷ tanítványiknak [Első k-n-ből javítva.]

F Arra, hogy ahoz szabjuk hitünket,²⁹⁸ életünket, magunk viselésit, és mind azt, ami az üdveséget illeti. mivel akeresztyéneknek nem kel azal ahaszontalan tsudálkozásal lenni, a kristus. és a szentek tudományhoz, akiket bé töltötte vala világosságával. hogy ha vétkesek
5 nem akarunk lenni sokal a sidoknál, akiknek²⁹⁹ nem vala az a világosságok, a mely nekünk nagyon

K Mitsoda értelemelel mondá akristus, hogy az ő tudománya, nem az ő tudománya?

F Azzal, hogy ugy mint Isten fia. az Attyától vette atermészetit,
10 tudományát. böltseségit, mivel az Istenben a böltseség, és atudomány, mind egy, ugy pedig mint ember, tsak azt tanította, a mit tölle tanult, és amit néki hagyot hogy tanítsa, ez igy lévén. az ő tudománya, az. Attya, tudománya.

K. Mire tanit minket ezekel.?

15 F Arra oktattya. apredikátorokat, akiknek ötet kel követni. hogy ne amagok. gondolatyokat hirdesék, se ne amagok elméjékből merittsék a mit mondanak, hanem annak a tudománynak, [82a:] és böltseségnek kintseiből, melyek szent pál szerént akristusban vannak el rejtve. még ezeken kívül arrais tanitya őket, hogy hivatalokban,
20 ne a magok ditsőségeket keresék., mivel nem magoké atudomány. melyet kel tanítaniok. hanem tsak egyedül annak aditsőségit keresék, akitől küldettek, és a ki közli vélek, világóságit.

K Miképen kel érteni ezeket aszavait az urnak, aki az Isten akarattyát akarja követni, meg üsmeri ha atudományom tölle va-
25 gyoné.?

F Azt ugy kel érteni, hogy a ki az Isteni igazságoknak tanulásában elő akar menni, ne nagy elme törésel, legyen a, hanem hogy híven kövesse azokat az igazságokat. melyeket Istentől vettünk, mivel Dávid azt mondgya, *hogy a törvénynek meg tartásával. lett tudosab. a tanítói fö-*
30 *löt.* ps. 118. 99. de ezekből nem következik. hogy ne kellenék szorgalmatoságal. tanulni a szent könyveket., és a szent Atyák tanításit., igen is kel azokat tanulni, de alázatoságal, engedelmeségel. ugy mint illik a szentek tanítványihoz, kérni kel azt a kegyelmet. hogy azokhoz szabhasák elméjeket, kívánságokat, és minden magok viselésit, az
35 Isten akarattyának követésével, lehet tehát. azt az ajándékot el

²⁹⁸ hitünket, [hitünk-ből javítva.] életünket,

²⁹⁹ akikk nem [A szóvégi második k-t utólag szúrta be akik és nem közé, a-nek rövidítéseként.]

nyerni, hogy aki mit tanít, ha az, akristus tudományaé. az ur *parantsolati* mondá Dávid, *világosak, és meg világositják aszemeket* ps. 18. 9. mind azoknak, kik azokat hiven meg tarttyák. az Emmausban menő két tanítványok, a nagy szent Gergely pápa szerént, azért világositátnak meg, és azért üsmérék meg akristust; mert felebaráti szeretettel. **[82b:]** valának hozzája, és hogy szállást adának néki.

K. Mitsoda értelme vagyon ezeknek azoknak. *aki az Isten ditsőségét keresi ez igaz mondó.*

F Ez az értelme vagyon; hogy aki nem amaga ditsőségét keresi, hanem az Istenét., nem amaga gondolatit hirdeti ki, és más egyebet nem tanít, hanem a mit az Isten nekünk ki nyilatkoztatot, és azt, amire parantsollya Isten., hogy tanítsák az embereket, az olyan tehát igaz mondó, mivel az Isten tsak az igazságra tanít minket: *Az Isten igaz, mondá az Apostol. minden ember pedig hazug.* rom 3. 4. és egy predikátor. aki nem az emberi hasznot keresi. senkit meg nem tsal hizelkedésével, és tsalando igeretivel, mert olyankor semit nem mond magától., egyebet nem tanít, hanem a mit akristustól vett, el sem³⁰⁰ halgattya azt, amit ki mondani parantsolt.

K. Mit felele akristus a sidoknak. midön mondák neki hogy ördöge vagyon?

F. Illyen nagy káromlásra. semmit nem felele., ezen nagy kegyeségével, és mértekleteségével, arra tanít minket, hogy meg ne indullyunk azon amidön szidalmaznak, és gyaláznak minket. hanem halgatásunkal., mutasuk meg, hogy azokra nem hajtunk.

K. Mi okért bannak illyen formában a sidok akristusal. és miért végezek el magokban. hogy meg öllýék?

F Egyéb okok arra nem lehete, hanem hogy egy jó tselekedetet tselekedet, meg gyógyítván egy beteget szombat napon., mivel hogy bé fedezék ellene valo irigységeket; és gyűlölségeket, azt veték okul. és azal vádolák. hogy meg szegi aszombatot. az egy-**[83a:]**házi hiv szolgálknak, a nagy vigasztalás; a midön az Istenért munkálodván, üldözéseket szenvednek, a mellyeket még előre el láthattýák., mivel a tanítvány, nem nagyob mesterénél. ha ő üldöztetett, a tanítvány is üldöztetik, a midön valamely jó tselekedetnek, sok ellene mondói vannak, a jele, hogy az Isten előtt kedves, a jó tselekedet boszszonttya az ördögöt, mert el ronttya uralkodását. de öis fel indittya, és fel támaszttya a testi embereket, azok ellen. kik azt tselekeszik.

³⁰⁰ <el<s> [?] el sem [Törlés tollhiba miatt.]

K. Az emberi ellenzéseknek nem kel tehát minket meg tartoztatni, hogy ne mivellyük az Isten munkáját?

⁵ F Jóbban nem tselekedhetünk, mint ha az üdveztöt követtyük, a ki ellen boszönködának a sidok., mind pedig halálát keresék. de ő mind azon által. követé szokása szerént. az igazságot predikállani, azért., azt is akarja, hogy azok, akik az övéi, bátorságal oltalmazák az igazságot, hogy az akadályokat meg vessék. és hogy mivellyék annak dolgát. ki őket küldötte, de azt nagy állandoságal, söt még életek el vesztésével is:

NAGY BÖJT 4^{DIK} HETIN VALO SZEREDÁN.

Imádság

¹⁰ oh' Istenünk. aki az embert. a magad képére³⁰¹ formáltad, világi jokat adtz néki, hogy az után az örökös jókót meg engedhessed néki, ad meg lelki szaporodását Anyaszent egyházadnak, hogy³⁰² azok kik első születések által. földiek. a szenttségben valo új születések által. mennyeiek lehesenek. ami urunk. J. k.

[83b:]Epistola

Isai 1. 16.

¹⁵ Mosodgyatok meg, tiszták legyetek, vegyétek el gondolatitoknak gonoszságát szemeim elől, szünyetek meg gonoszul tselekedni, tanuljatok jól tselekedni, keresétek³⁰³ az ítéletet, segittétek. meg az el nyomatattat, tegyetek ítéletet az árvának., oltalmazátok az özvegyet, és jöjjetek elő, és fedgyetek meg engem. ugy mond az ur, ha ati ²⁰ büneitek leendnek mint a veres festék, meg fejrülnek mint ahó, és ha pirosak lesznek is mint a piros szín. fejérek lesznek, mint a gyapju, ha akarjátok, és engem halgattok, a föld javait eszitek, hogy ha nem akarjátok, és engem haragra ingerletek. a fegyver meg emészt ti'eket. mert az ur szája szollot.

³⁰¹ a <k> magad képére

³⁰² hogy [g—k-ból vagy h-ból javítva.]

³⁰³ keresétek [Második e fölött áthúzott vessző.]

K Az Anyaszent egyház, mire akar minket tanítani a máj letzkében.?

F Elönkbe adgya mind azt, a mi szükséges, hogy valóságos meg térésünkkel, visza térhesünk az Isten kegyelmében. epedig tsak két dologból áll, hogy szünnyünk meg arosz tselekedetöl, és tselekedgyünk jót, tegyük, ajó erköltsöt, a rosznak helyében., valamég meg nem szününk arosz tselekedettöl, addig meg nem térünk. ámbár külsö képen ne tselekedgyünk is roszat; a szívnek kel meg szünni arosz tselekedettöl. és azt meg utálni, valamég jót nem tselekeszünk., adig nintsen valóságos meg térés, és tsak akkor szününk meg arosztol., a midön jót kezdünk tselekedni. hogy ha a jó erköltsnek szeretete a szivben vagyon., ót hejában nem marad, **[84a:]** hogy ha pedig nem munkálodik, ót nintsen, mivel ajót, ez a szeretet tselekeszi, és enélkül a rosz tselekedet. meg sem szünik, és mindenkor rabságban tarttya az akaratot.

15 K. Miképpen szünik meg tehát egy bünös arosz tselekedetöl?

F Egy bünös meg szünik a rosztol., a midon attol irtozik. és valóságal utállya, a midön ellene áll, rosz kivánságinak, arosz szokásokat sziviböl kí irttya, és meg gyözi, abban uralkodo rosz hajlandóságokat., és elméjiben valo rosz gondolatokat, „hogy el vethesse az Isten szemei elöl, a mí aroszat okozta, mivel haszontalan volna, tsak a tsemetét ki vagdalni, hogy ha gyükerestöl ki nem veszük,

K Mikor tanulunk jól tselekedni?

F A midön olyanban foglallyuk magunkot valójában., a mí, az Isten törvényéhez, a keresztyéni jó erköltsökhöz, és rendünk kötele-ségihez valo szeretetre indithat minket. a midön magunkot arra ok-tattyuk, az Évangyéliumbol, és más olyan könyvekböl, melyek keresztyéni életre tanitanak, hogy az Istennek. felebarátunknak, és magunknak mivel tartozunk, a midön erőszakot veszünk magunkon, hogy akristus tanítása szerént valo tselekedetre szoktasuk magunkot., 30 amidön azon vagyunk hogy az Istennek adgyuk magunkot, azal aszivel, és buzgoságal., mint a melyel voltunk avilághoz, amidön gyakorta kérjük az Istennek szeretetét, a mely kezdete minden jónak, és lelke minden jó erköltsnek, és jó tselekedetnek.,

K Mit kíván Isten mit öllünk, mikor azt parantsollya vegyétek el gondolatitoknak gonoszságát. szemeim elöl?

[84:b] F Az Isten nem elégszik meg azzal hogy a roszat el kerüllyék, és ajót tsak az emberek látokra tselekedgyék, hanem hogy ki vessük

aszivünköl. mind azt, ami néki nem tettik, ugy mint a magunkhoz valo szeretetet. akevélységet, nagyra vágyást, irigységet, fösvenységet, és többeket ilyeneket, ö azt nem szenvedheti hogy leg kisebb ragaszkodása³⁰⁴ legyünk. az el töltöt életünkben valo vétkekhez, és a

⁵ tsufság volna, botsánatot kérti olyan vétékért, a melyet még szeretünk, jele volna a, hogy nintsen valóságos töredelmeségünk.

K Mit kíván az Isten még mi töllünk. a mai letzkében?

F Azt kívánnya, hogy ki ki a maga érteke, és rende szerént a jó tselekedetekben foglallya magát, anyomorultakot segittse, az irgalmaságnak³⁰⁵ tselekedetit mivellye, ha irgalmaságot akar nyerni Istentől. oltalmazák, segittsék, az árvát, özvegyet, az el nyomorultattat. és itéletet tegyenek, ezekben kel tehát. egy keresztyének foglalatoskodni, amaga rendihez, és hivatallyához képest, eztet kel meg tanulni idején., fő képen ezekben a szent idökben, baj, és vigyázás nélkül

¹⁵ nem tesznek szert ezekre a jó erköltsökre, de ezeknek gyümöltse örökké fog tartani.

Évangélium

szent Jan. 9. l.

Es által menván Jesus, láta egy vakon születet embert, és kérdék ötet atanitvanyi, Rabbi, ki vétkezet, ezé, vagy a szüléi, hogy vakon születetnék. felelé Jesus, sem enem vétkezet,³⁰⁶ sem az ö szüléi, hanem

²⁰ hogy ki jelentessenek az Isten tselekedeti ö benne. [85a:] nékem szükséges annak tselekedetit tselekednem aki engem küldöt, míg nap vagon. el jó az éttzaka, midön senki nem munkálkodhatik, miglen evilágon vagyok, világosága vagyok avilágnak, ezeket midön mondotta volna, a földre pöke, és sárt tsinála, anyálbol, és a sárt annak szemei-

²⁵ re kené, és mondá néki, eredgy mosdgyál meg a siloé tavában. (mely el küldötnek magyaráztatik:) el mene azért, és meg mosodék, és meg jöve látván, azért, aszomszédok, és akik látták vala ötet az előtt hogy koldus vala, mondának, nem ezé. aki ül, és koldul vala, némellyek mondgyák vala, hogy ez az, némellyek pedig. nem, hanem hasonló

³⁰ ahoz, ö pedig mondgya vala, hogy én vagyok., mondának azért néki, mi modon nyiltak meg néked a szemeid, felelé, az az Ember, a ki

³⁰⁴ <ra> ragaszkodással [Törlés tollhiba miatt.]

³⁰⁵ az <igra> irgalmaságnak

³⁰⁶ vétkezet, [v—z-ből javítva.]

Jesusnak mondatik. sárt tsinála, és meg kené a szemeimet, és mondá nékem. meny a silóé tavára, és mosdgyál meg, és el menék, meg mosdám, és látok, és mondának néki, hol vagyon az? felelé nem tudom.,..
 5 vivék a farisaeusokhoz azt. a ki vak volt,³⁰⁷ szombat vala pedig. mikor a sárt tsinálta Jesus, és meg gyógyította annak szemeit; ismég kérdék ötet a farisaeusok mi modon³⁰⁸ látna, ő pedig felelé nékik. sárt tön nékem a szemeimre,³⁰⁹ és meg mosdám, és látok. mondának azért a farisaeusok közül némellyek,, ez ember nem Istentől valo., aki a szombatot meg nem tarttya, némellyek pedig mondának, hogy tselekedheti abünös ember a jeleket, és szakadás vala közöttök, mondanak azért ismég avaknak, te mit mondasz a felől, aki meg nyitotta **[85b:]** szemeidet, ő pedig mondá, hogy proféta az, nem hívék azért a sidók ő felölle hogy vak volt volna, míg elő nem hívák az ő szüléit,³¹⁰ és meg kérdék őket. mondván, eze ati fiatok,³¹¹ kit ti mondotok hogy vakon születet, mi modon látt tehát most? felelének nékik³¹² az ő szüléi. és³¹³ mondának, tudgyuk hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született, mimodon lásson pedig most nem tudgyuk. avagy ki nyitotta meg szemeit nem tudgyuk, ötet kérdgyétek, elég idős, ő maga szollyon maga felől. ezeket mondák az ő szüléi mert félnek vala asidoktól. mert már esze tanátskoztak vala asidok hogy ha valaki ötet kristusnak vallaná lenni, a synagógából ki vessék azért mondák az ő szüléi hogy elég idős. ötet kérdgyétek., hívák ismég az embert a ki vak volt. és mondák néki, adgy ditsőséget az Istennek, mi tudgyuk hogy ez ember bünös; ő azért mondá nékik, ha bünös nem.
 20 tudom, egyet tudok, hogy midön vak volnék, most látok. mondának azért neki, mit tselekedet néked, mi modon nyitotta meg szemeidet., felelé nékik, meg mondtam már néktek, és hallottátok, miért akarjátok ismég hallani, talám tiis, az ő tanitványi akartok lenni, meg átkozák azért ötet., és mondák, te légy annak tanitványa, mi pedig a
 25 Mojses tanitványi vagyunk, mi tudgyuk hogy Mojsesnek szollot az Isten. ezt pedig nem tudgyuk honnét valo légyen. felelé az az ember. és

³⁰⁷ vált, [valából javítva; a szóvégi a-t t-re javította, de az első a-t nem írta át o-ra.]

³⁰⁸ <midön> mi modon [mi modon: <midön> fölé írva.]

³⁰⁹ szemeimre, [szemeimr.-ből javítva, az e betű hozzáírásával.]

³¹⁰ [Javítva: annak szüléitből; an: n-jét z-re javította, nak fölé ő-t írt.]

³¹¹ fiatok, [i — javítva a-ból?]

³¹² nékik [Szóvégi k-t utólag írta a szóhoz.]

³¹³ és [s—n-ből javítva.]

mondá nékik, hiszem tsudálatos dolog ez. hogy ti nem tudgyátok honnét valo légyen, és meg nyitotta szemeimet, tudgyuk pedig hogy a bünösököt az Isten meg nem halgatyá. [86a:] de aki Isten tisztelő, és az ő akarattyát tselekeszi, azt halgattyá meg, öröktől fogva nem
⁵ hallatot. hogy valaki meg nyitotta volna szemeit. a vakon születetnek, ha ez az Istentől nem volna, nem tselekedhetet volna semit, felelének, és mondának neki, mindenestől bünökben születél, és te tanítaszé minket, és kiveték ötet, meg hallá Jesus, hogy ki vetették ötet, és midön találta volna ötet, mondá néki, hiszé³¹⁴ te az Isten Fiában,
¹⁰ felel az. és mondá, kitsoda az uram. hogy hidgyek ő benne, és mondá néki Jesus, láttad is ötet, és aki teveled³¹⁵ szöll, ő az, amaz pedig mondá, hiszek uram, és le borulván imádá ötet.,

Magyarázat

K Mire kel nékünk vigyáznunk. ebben avakon születet emberben.³¹⁶ akiről szól amái Évangélium³¹⁷?

¹⁵ F Az ő testi vakságában,³¹⁸ látnunk kel nékünk annak alelki vakságnak, és tudatlanságnak képit, a melyben vannak minden emberek, avilagban valo jötökor, és a melyből tsak akristus gyógyithattyá meg. de sokal nagyob tsudával; mint a melyel meg gyógyitta szemeit ennek az embernek.

²⁰ K Miképpen gondolkodának az Apostolok ezen vakon született ember felől.?

F Azt gondolák, hogy vagy amaga, vagy a szüléi vétkekért született vakon, de akristus feleletéből meg láták hogy más képen volna adolog, az eredendő vétek amelyben születünk közönségesen valo oka az
²⁵ emberi nyomoruságnak, akár testi, akár lelki légyen a, de azon kívül, rend szerént nem kel más különös okát keresni, valamely nyomoruságnak. hanem természet szerént valo okát, [86b:] mind azon által, mint hogy az Isteni rendelésnek törvénye alá vagyon vettette. az egész természet. az Istennek vannak különös rendelési, az olyan
³⁰ dolgokban is. amelyek közönségesek. és természet szerént valok. eztet

³¹⁴ [A.m. hissz-é? hiszesz-é?]

³¹⁵ teveled [v — helyén más betűt kezdett, de nem folytatta.]

³¹⁶ emberben. [Előtte más szót kezdett, de az első betűt sem írta ki.]

³¹⁷ Évangélium<ban>?

³¹⁸ [Javítás: vagságábanból.]

láttuk ebben az emberben, a természet szerint való okok, és atesti fogyatkozások okozák hogy vakon születesen, valamint akristus mondá, de az Isten, az ő vaksága által, akará meg üsmértetni az ő Fiának. a kristusnak, Istenségit, és hatalmát.

⁵ K Mit hozhatunk ki ebből afeleletből?

F Azt hozhattuk ki, hogy veszedelmes felebarátunk nyomoruságban való³¹⁹ esésit, bizonyos vétkeknek tulajdonítani. hogy ha az Isten ki nem mutattya annak okát, mivel, más képen sok féle bal ítéletben esnénk. mások felől, és hasonló vétkekben. mint a jób baráti, akik¹⁰ látván hogy az Isten mitsoda nyomoruságokal ostorozná ötet, azt az okát adák, hogy igen nagy vétkeket tselekedet. és kép mutató volna, nem tsak aleg gonoszabbakat bünteti meg az Isten leg keményeben külső képen ezen avilágon, és itt nem tsak aleg ártatlanabbaknak kedvez leg többet, adván nekik gazdagságokat, és világi boldogságokat az elsők gyakorta tsendeségben birják a világi jókót, a midőn az utolsok. nyomoruságokat szenvednek, a dus gazdag, és lázár ez iránt nagy példák, de hová kel nagyob. mint a kristusnak, példája, az Evangyélium tanítása szerint, a választottaknak, leg többet kel szenvedni. e földön. és semit nem szenvedni, jele volna, ameg vettetésnek.

²⁰ K. Az üdveztő mivel gyógyitá meg avakat.?

F Sárt tsinála anyálából, és a sáral meg kené szemeit, ugy tettzik. mint ha az ilyen orvoság nem hogy a vakot meg gyógyitaná. de még aláto embert is meg vakitaná, mind azon által ilyen orvoságot ad, azért, hogy nagyob fényeséggel tessék ki ahatalom; mely [87a:] ezt a tsudát tette, és hogy meg mutassa hogy ő ura a természetnek, és azzal ugy bánik a mint néki tettzik.

²⁵ K Mit jelent az asár, a melyel meg kené avak szemeit?

F A kristus, azt a sárt, anyálából és földből tsinálá, a szájából való nyál, jelenté az Isten ígését. és az öröktől való böltseséget, a ki is azt mondgya maga, *hogy a felségesnek szájából szarmazot*. Eccl. 24. 5. ez az Isteni ige, aki is örökös böltseség, a mi testünket vette fel, akit jelente. a föld, és abból mint egy sárt tsinált, hogy meg gyógyitssa a mi lelkünk vakságát, ugyan ezt is mondgya az irás, fel tévén ezekel aszokal a testesülésnek nagy titkát. *az ige testé lett*, ugyan az³²⁰ az testé let ige. meg egyesitvén minket magában, meg keni ami lelki szemeinket kegyelmének kenetével, és meg világosit minket a hitnek világosságával.

³¹⁹ való [l — más betűből (k-ból?) javítva.]

³²⁰ az [Úgy látszik, ezből javítva.]

K. A Kristus meg kenvén szemeit sáral a vaknak, miért küldé ötet hogy meg mosodgyék a siloé tavában.?

F Mert az ató jelenté azokat az üdveséges vizeit a kegyelemnek, melyet veszünk a szenttségekben. fő képen a kereszttségben, melyet a kristus 5 rendelte arra. hogy abban meg mosodgyunk., és tisztátalanságunkból meg tisztullyunk., az előtt a Chatecuménusokot meg kenték, és hittek akristusban, de amég nem vala elegendő. mert meg kellettök őket mosni. a kereszttségnek vizében³²¹ is. siloé, tészí, (el küldetet) és asiloé toja, annak toja, akit az Atya elküldöt, hogy meg mosogason minket büneinkből, 10

K. szent János miért mondgya. hogy azok kik üsmerték avakon születet embert, gyógyulása után meg nem üsmerték?

F Azal tudtunkra akarja adni, hogy a tekéletes meg térésnek, az a jele, a midön apenitentzia tartó mind másnak tettzik azok elöt, 15 [87b:] akik ötet üsmérték meg térése elöt, és aki anyira meg változot. hogy ugy tettzik, mint ha más emberré lett volna., és aki beszédit, gondolatit, hajlandóságit, tselekedetit szokásit, mind meg változtatta, akevélységet el hagyván, alázatosá lett, aharagosból, kegyes lett. a fősvényből adakozo, atisztátalanságból. tiszta életü lett, egy szoval 20 aki azt szereti, amit az elöt gyülölt, és azt gyülöli, amit az elött szeretet

K Mik követék, ennek avaknak meg gyógyulását.?

F Az ö testi szemeinek meg gyógyulását követé; az ö³²² lelki szemeinek meg gyógyulások, mivel tekéletes hittel hitt akristusban, a farisaeusok ötet tsalárdnak tarták, akristusért üldözni kezdék. és 25 ki is rekeszték asynagogából. de ö ezen meg nem ijede, hanem nagy buzgoságal és hüségel tészén vallást akristus nevéröl, és a hitröl, noha nagy idegenségel hagyaték el szüléitöl, akik is attol tartának hogy a synagogából ki ne üzetessenek. jele az ilyen álhatatoság. a³²³ valóságos meg térésnek, hogy³²⁴ akegyelemhez hivek lehessünk. meg 30 kel vetnünk atestet, és avért, az emberi tekéntetet. és az emberi ellenzést, és maradgyunk meg kötelességünk szerént. nagy álhatatoságal. a kristusrol valo vallás tételünkben. mivel ö nem üsméri tanitványinak lenni azokat, kik meg pirulnak az ö Évangéliumjáért.

K Mit látz. ezen vak szüléinek példájában?

³²¹ vizében [i—c-ből javítva.]

³²² [Íráshiba:] a az ö

³²³ a [Beszúrás.]

³²⁴ hogy <h>

F Azt³²⁵ látom hogy, az igazságnak, és az ártatlanságnak, igen kevés oltalmazoi vagynak, és hogy gyakorta azoktól hagyatnak el, akik leg inkább tartoznának mellettek lenni, arra nem figyelmeznek, hogy ha akristus tiszteletét oltalmazzák. öbenne sokal hatalmasab párt⁵ fogot találnak, mint sem az egész emberekben. valamint ez a boldog vak. ezt meg tapasztalá.

[88a:] K Mitsoda oltalomal vala az ur ehez avakhoz?

F A synagogából ki üzetetvén akristusra találá., aki is ötet Atyai szeretettel fogadá, és ujjab világosagal. és kegyelemel bé tölté eztet¹⁰ masokis tapasztalhattják, hogy ha ugy mint ez a vak, avett kegyelemel jól élnek.

K. Mit értesz ezeken a szavain az urnak azért jöttem evilágra, hogy a kik nem látnak lássanak, és akik látnak, vakokká legyenek.

F Azt értem, hogy akristus azért jött el. hogy meg vilagosítsa¹⁵ avakokat, és azokat, kik alázatoságal; meg vallyák vakságokat. de azok, kik magok hittségekéből, meg világositataknak tarttyák magokat. a magok vakságokban meg maradnak, és asetettségben el hagyatnak, az elsőken érti azokat, kik hozzája mennek, hogy meg világosítsa őket. az utolsokon érti akevély sidokat, és mind azokat. kik őket²⁰ követik, az alázatoságal valo meg vallása. vakságuknak. és gyengességünknek. kezdete³²⁶ a világoságnak, és az erőnek., és jele, az előre adatot kegyelemnek, amely minket arra viszen. hogy a kristushoz folyamodunk imádsagunkal., ellenben pedig, a maga hittség. meg gátollya akegyelmet. mert azt hiteti el velünk. hogy mindenre elégségesek vagyunk., és az üdveség iránt. semire szükségünk nintsen.²⁵

K. Mit tésznek ezek a szók. havakok volnátok nem volna bünötök?

F Azt tészik, hogy ha. a farisaeusok és azok. kik hozájok hasonlok., ellene mondanának magok hittségeknek, és ha tudomá-[88b:]nyokrol³⁰ anyit nem tartanának, igazán meg vallanák vakságokat, és nyomoruságokat, és ugy el kerülnék, avétekben valo eséseket, ne tarttsa tehát azt a bünös ember maga felöl, hogy elegendő világosága, és ereje vagyon., ajó tselekedetre, és arosznak el kerülésire, hanem üsmérje meg alázatoságal. hogy tsak magában nem egyéb. hanem tsak vakság. és gyengesség. és hogy benne egyéb jó nintsen, hanem³⁵ a melyet veszen az Istentől.

³²⁵ [Íráshiba:] Az látom

³²⁶ [Javítva: kezdeből, sor fölötti beszúrással.]

Imádság

Ezekben a böjti napokban magunkot sanyargatván. kérünk minden ható Istenünk, öntsd mi belénk azt a szent örömet., mely meg válthatatlan avalóságos buzgoságtól. úgy hogy meg birván. a földi dolgokhoz való hajlandóságinkot, könyeben vehesük a menyei jokot,
 5 ami urunk. J. k.

Epistola.

4^{dik} király. 4. 25.

El mene azért, és juta az Isten emberéhez, akármelus hegyére. és mikor latta volna ötöt az Isten embere ellenben, mondá az inasának Giezinek, ihon amaz sunamitis. eredgy azért eleiben. és mondgyad neki, jól vagyé te, a férjed, és a fiad, ki felelé jól. és mikor el jutot
 10 volna, ahegyre., az Isten emberéhez, meg ölelé lábait, és oda mene Giézi. hogy el vonná onnét, és mondá az Isten embere. hogy békit néki., mert a lelke keserűségben vagyon, és az ur. el rejtette tőlem. és nem jelentette meg nékem, ki mondá néki, vallyon kértemé fiat az én uramtól. nem mondámé néked, ne játszottas meg engem. és
 15 ö mondá Giézinek, övezd fel ágyekidot, és [39a:] vedd kezeden a páltzámot, és meny el. ha ember talál elő, ne köszöntsd, és ha valaki köszönt téged, ne felely néki, és tedd a páltzámot. a gyermek ortzájára, mondá pedig a gyermek anyja, él az ur, és él ate lelked, el nem botsátlak téged, fel kele azért, és követni kezdé ötöt, Giézi pedig el ment
 20 vala előttök, és a páltzát a gyermek ortzájára tette vala. és nem vala szozat, sem érzékenység, és viszá tére eleibe, és meg jelenté néki, mondván. nem támada fel agyermek, bé mene azért Eliséus aházba, és imé a meg holt gyermek, az ő agyán fekszik vala, és bé menven bé zárá az ajtot magára, és a gyermekre, és imádkozék az urnak, és fel-
 25 hága, és a gyermekre feküvek, a száját, annak szájára tevé, és szemeit annak szemeire, és kezeit annak³²⁸ kezeire, és reája borula, és meg melegedék a gyermek teste, ő pedig térülván sétála aházban, és az után,

327 4^{dik} [d — javítva olvashatatlan számból vagy betűből.]

328 annak <sz> kezeire,

ismég fel hága, és agyermekre borula, ásita a gyermek hétszer, és meg nyittá a szemeit. ő pedig szolittá Giézit, és mondá néki, hid elő a sunamitist, ki hivatatván, bé mene hozzája, Eliseus mondá., vid el a fiadot, az aszony az ő lábaihoz esék, és imadá a földön, és fel vévé a fiát, és ki mene, és Eliséus viszá tére Galgalaba.

Magyarázat

K Hogy üsmérhette. a sunamita aszszony. Eliseus profétát?

F ugy üsmérte, hogy egyszer aproféta sunamitis városába menvén, ez az aszszony. arra kénserité hogy menne hozzája. és lenne nála szálláson. és észre vévén. hogy Isten embere volna. egy kis házatskát
10 készíté néki, hogy mikor avárosban. menne,³²⁹ min-[89b:]denkor oda szállana. tanullyuk meg ebből. mitsoda nagy tisztelet. és mitsoda hasznos nekünk. az Isten szolgait magunkhoz fogadni, és szükségekben segiteni. akristust fogadgyuk magunkhoz, a midön olyanoknak adunk szállást, akik az övéi, és hogy ha ő vélek tisztelettel bánunk,
15 akar akristushoz., meg mutattjuk valóságos szeretetünket.

K Mitsoda jutalmat vett, aprofétának valo szállás adásáért, ?

F Az Isten egy fiat ada néki, aproféta könyörgésire., noha idős vala, és bé tölté házát áldásával, az Isten usorával adgya viszá, az ő érette tett jó tétéményt., és gyakorta, meg adgya azokat a kegyelme-
20 ket a melyeket szükségeseeknek itéli,³³⁰ ha szinte nem kérjük is, valamint Eliseus egy fiat nyere ennek az aszszonynak, noha azt nem kéré, tudván azt a proféta. hogy mitsoda öröme volna ha egy fia lenne, ez a fiu idővel meg hala,³³¹ de a proféta. imádságival. fel támasztá, és viszá adá az anyjának, igy jutalmaztaték meg ez az aszszony jó tétéményiért,
25 ha szinte az Isten félö emberek akiknek, szállást adunk. atest szerént valo holtat. fel nem támaszttyák is, de jó példájokal., és könyörgésekkel, lelki életet nyerhetnek azoknak, kik ugy vannak avétekért. mint aholtak.

K. Magyarázd meg nékem, a mái letzkében valo titkokot. ?

30 F I. Ez a magtalan aszszony. jelenté az Anyaszent egyházat, aki is magtalan vala akristus el jöveteléig, de aki az után sok számu keresztyéneket szüle.

³²⁹ menne, [Második e—i-ből javítva; a pontot nem törölte.]

³³⁰ itéli, [Szóvégi i-t utólag írta a szóhoz, a vessző fölé.]

³³¹ meg hala, <1>

2. Az Elizéus bottya. amelynek nem vala anyi ereje hogy fel támaszthassa a gyermeket., jelenté az ó törvényt, a melynek nem vala anyi ereje, hogy az embereknek életet adhatot volna. a mely éle-**[90a:]**tet el vesztették volt. avétekért, a bótt, jelenti keménységit, ⁵ és fenyegetésit a törvénynek. a melyek félelmet okozhatának., de szeretetet és éltető elmét nem adhatának, Gíezi aproféta szolgálja az ura előtt el menvén a bóttal. és fel nem támaszthatván ahalot, jelenté az ó törvény béli szolgálatot, a mely életet nem adhatot.

3. Eliséus utánna menvén. jelenté akristust. a ki is Mojses után ¹⁰ jöve el. Eliséus. esze sугoritván magát. a gyermekre fekvék. a száját. a szájára tevé, a szemeit, a szemeire. a kezeit a kezeire. etsduálatosan jelenté mind azt, a mit az Isten Fia tselekedet érettünk a ki is magára vévén nyomoruságinkot, magát meg aláza meg testesülé-¹⁵ siben, hogy hozánk hasonlo lehesen., és hogy a mi alá valo voltunkhoz alkalmaztathasa magát. a profétának lehelete. mely meg melegité és fel támaszta a gyermeket, az aszeretnek lelke. melyet akristus ada az Apostolinak midön reájok fuva. és amelyel meg melegíti lelkünket., az életnek kegyelmét adván nekünk, az ő szemei meg nyittyák lelki szemeinket., ahitnek világosságával., az ő szája meg nyittya a ²⁰ miénket, hogy hirdesük ötet, és igazságáról vallást tegyünk az ő kezei a jó tselekedetre fordittyak amiéinket

4. Eliséus bé zára az ajtot magára, hogy nekünk meg mutassa. hogy akristusnak tsudálatosan valo kegyelme, asziveknek titkában munkálozik, a mely bé zárja az érzékenységeknek ajtaját, a veszedel-²⁵ mes dolgok előtt. és a szivnek ajtaját³³² arosz gondolatok, rosz kívánságok, az ördögi intselkedések, és a világi ketsegtetések előtt, és mind azok előtt, melyek³³³ azt meg ronthatnák, mind ezekből amiket már mondottunk. el lehet itélni, hogy menyi sok imádságiban., szenvedésiben. fáradságiban, utozásiban, tölt akristusnak a lelkeknek fel táma-³⁰ dások, a midön a sidoknak predikálta,³³⁴ és a midön **[90b:]** el küldé apostolit hogy hirdetnék Evagyéliumát az egész földön.

K. Mi oka lehet annak hogy aproféta meg parantsolá Giezinak, hogy uttyában senkit ne köszöntene?

³⁵ F Azt akará meg mutatni hogy mitsoda figyelmeteséget., és szorgalmatoságal kel végben vinni az Isten parantsolattyát. hogy az elménkben más dolog nelégyen, se a szivünkben más kívánság. hanem

³³² ajtaját, [Második a— hasonlít az o-hoz.]

³³³ melyek <ötet> azt meg ronthatnák,

³³⁴ <prei> predikálta,

hogy néki engedelmeskedgyünk, és hogy azt tselekedgyük, amit töllünk kíván, hogy nem kel figyelmeznünk aditséretre, a tsufolásra, se az emberek beszédire, a melyek bennünket az ő uttyárol el téríthet-nének, vagy kevélységre indíthatnának, hanem egyedül, az Istenre⁵ figyelmeznünk és tsak ő rolla gondolkodgyunk.

K Mit tselekedék. a sunamitis aszszony látvan fiát halva.?

F A gyermeket a proféta agyára tevé. gondolván hogy talám. az Isten. a proféta ágyán. inkább fel támaszttya agyermeket. vagy is a proféta. az ágyán találvan agyermeket, inkább meg esik a szive rajta.¹⁰ az után nagy siettségel az ur szolgájához mene. a kit nagy sirasal és sziv béli keserüségel kéré, hogy meg segitené. és addig el nem botsátá, valamég meg nem ígéré. hogy el menne véle, noha már Gíézit el küldötte volt. a bottyával, ennek az aszszonynak tselekedete kárhoz-tattya az olyan atyáknak,³³⁵ és Anyáknak gond viseletlenségeket.¹⁵ és kedvezéseket, kik tsendeségel nézik gyermekeknek. a véték halá-lában lévő voltokat. nem ígyekezvén azon. hogy abbol aveszedelemből ki vegyék, és nem folyamodnak az Isten szolgainak könyörgésekhez. és intésekhez, valamint ez az aszszony tselekedék hogy téréseket meg nyerhesék, az Istentől. mi lehet vétkeoseb az ilyen gondatlanságnál.?

[91a:] Evangyélium

szent³³⁶ luk. 7. 11.

²⁰ És lön, az után avárosba megyen vala, mely Náimnak hivattatik. és mennek vala véle atanitványi, és sokaságos sereg, mikor pedig aváros kapujához közelgetne., ime egy halotat visznek vala. ki. egyetlen egy fia az annyának, és ez özvegy vala, és avárosnak sok serege ő véle. kit mikor látot volna az ur. könyörülvén rajta. mondá néki ne²⁵ sirj. és oda járula, és illeté akoporsót., azok pedig akik viszik vala meg állának. és mondá Jesus. ifiu néked mondom kely fel. és fel üle a ki meg holt vala, és szollani kezde, és adá ötet az ő annyának. el fogá pedig minnyájokot a félelem. és magasztallyák vala az Istent. mondván. hogy nagy proféta tamadot közöttünk, és hogy az Isten³⁰ meg látogatta azö népét.

³³⁵ [Íráshiba:] alyáknak,

³³⁶ [Íráshiba:] szuk luk. [A 24. sorban is elírás:] rejta.

K. Mit jelent ennek az ifiunak halála?

F Jelenti a vétekekben való lételt, a mely el választtya alelket az ő Istenétől, akinek ő az élete, valamint ahalál el választtya a lelket atestől; akit életet. úgy avétek meg foszttya a lelket. az Istenhez
 5 való indulattyától., és gondolattyától; valamint ahalál el veszi atestnek mozgását. és a külső dolgokhoz való érzékenységit, ilyen. állapotban vannak mind azok, akik tellyesek avilági szeretettel. és üresek az Isteni szeretettől, nagy bátorságal járnak a széllyes uton, mely a veszedelemre viszi, és akik el távoznak akeskeny uttol., melyet
 10 akristus tanít nekünk, és amely egyedül vihet minket az örök életre.

[91b:] K Min esék meg aszive akristusnak. amidön látá ezt ahalotot hogy temetni viszik?

F Ennek az ifiunak. nem a testi halálán, esék meg az ő szive. hanem alelki halálán, fő képen az ifiaknak lelki halálokön, kiknek³³⁷ képit szemlélte ebben ahalotban. az özvegy aszszonynak egy fiában, nem ahol testet. hanem aléleknek,³³⁸ avétekekben való létit utállya az Isten, nagy oktatásunkra lehet nekünk, az üdvezítőnek ez a példája. a melyből meg tanulhattyuk. hogy amidön holt testet látunk meg essék a szivünk. az embernek nyomoruságán, a ki úgy teremtetett volt.,
 20 hogy meg ne hallyon, mert ártatlan volt, és aki azért vetteté³³⁹ ahalál, és annyi nyomoruságok alá. mert vétkesé lett, abban ahalotban láttyuk tehát mi képit, annak, amivé kel nekünk is lennünk, tsak kevés idő mulva, és talám egy néhány ora mulva., és annak alelki halálnak képit, a melyben vannak sok olyan keresztyének, kik el
 25 vesztették akegyelemnek életét, akik el vannak temetve avétekekben. és akiket amelységben viszi vétkes kívánságok, hogy ha az Isten könyorületeségből, meg nem állittya őket, nagy figyelmeteséggel tartozunk tehát. arra vigyazni hogy meg utálljuk avétket, mely ahalált okozta, vigyazunk az itéletre melyet reánk mondottak, és annak
 30 végben menetelére, a mely talám nem mesze vagyon. és vigyázunk arra, hogy mik követik avétket az örökké valóságban., mennyi lelket öll meg minden nap avétek. akiket az Anyaszent egyház sirattya. valamint a mái Evangyélium-[92a:]ban való özvegy aszszony, siratá

³³⁷ kiknek [*i*—*é*-ből javítva.]

³³⁸ aléleknek, [Az *n* helyén úgy látszik *k-t* kezdett írni (alélekk), de nem fejezte be.]

³³⁹ <*v*> azért vetteté^k

fiát nagy anyai szeretettel, a kiknek szivek ezeken meg nem esik, tarthatnak attol., hogy alelki halottak között ne legyenek.

K. Az üdvezítő miért mondá ennek az anyának hogy ne sirjon, rosznak tarttya ha sirattyuk atyánk fiait?

5 F Azt rosznak nem tarttya, ha mértékleteséggel szomorkodunk, ha areménséget. és a hitet meg nem sértyük. mivel ezeknek meg kel gyözni atermészetet., nagy keménység volna nem siratni azokat, kik hozánk oly közel valok, és akiket tartozunk szeretni., mind azon által, látván az Isten akarattyát; az alá kel magunkot vetni, az üdvezítő
10 vigasztalni akará ezt az anyát, aki az egyetlen egy fiát siratá, mert életben akará néki viszá adni. hasonló vigasztalásunk. légyen az atyánk fiai halálokor.³⁴⁰ mivel őket tsak egy ideig veszttyük el. a mely sokáig nem tart, főképen ha Istenesen éltek, a nékünk nagy vigasztalásunkra vagyon, hogy ha pedig őket mód nélkül szánnok,
15 anyi mint ha boldogságokat irigyenök, ahitnek kel meg mérsékelni keserűségünket. és meg törölni köny hullatásinkot, adván nékünk azt a reménséget, hogy még minyájan esze gyűlünk az ítéletnek napján, és hogy örökké együt fogunk élni aboldogságban,

K. Ennek az özvegy aszszonynak a sirásán. mire kel figyelmezni?

20 F Arra, hogy a kristus meg könyörölvén sirásán., viszá adá neki a fiát, ezt a mi oktatásunkra tselekedé. mert ez az egyes fiu. jelenté az Anyaszent egyháznak azokat a fiait. kik a vétekben holtak meg, és akiket szeretettel sirattya. a kristus meg könyörölvén [92b:] sirásán, és könyörgésin, gyakorta valo kegyelmit adgya amég térésekre.
25 ugyan ezért is, kötelességekben jár. az Isten félőknek, hogy imádkozanak érettek, és sirasák lelki halálokot., hogy a kristust meg engesztelvén, könyörgésekel, lelki életet adgyon nékik.

K Miért mondgya az irás hogy akristus oda járula, és illeté a koporsot., és a kik vizsik vala meg állának.?

30 F Azért közelgete. ahalothoz, hogy észre vegyük, hogy azok. kik. alelki halálban vannak. örökké is abban maradnának. hogy ha, akristus nem járulna. hozájok, hogy ha szeretetével. és irgalmaságával meg nem³⁴¹ előzné őket, hogy ha nem keresné őket ingyen valo kegyelméből. a mely nélkül a bünös magától hozzája nem térhetne.
35 a kristus meg illeté a koporsot, azért hogy meg mutassa mitsoda szükséges hogy a bünösnek meg romlot szívét meg illesse, a melyben

³⁴⁰ [A.m. halálokkor.]

³⁴¹ <nem> meg nem előzné

avétek úgy vagyon zárva, mint koporsojában., hogy fel gerjessze abban a félelmet, atöredelmeséget. a bizodalmat, és a szeretetett, hogy meg változtassa benne. a teremtet állatokhoz való ragaszkodást, a mely nem engedi hogy az Istenhez fordulhason., a kik ahalotat
5 vizsik, jelentik azokat a rossz szokásinkot, és hajlandóságinkot, melyek a rosszra visznek., és a melyeket meg tartoztattya akristus az ő szent Lelkének erejével.

K Mit jelentnek ezek a szavai az urnak, amelyekel parantsolá a halotnak hogy fel kelyen.?

10 F Jelentik aző kegyelmének belső képen való szozattyát. aki is beszél a bünösnek szívében, aki fel nyittya füleit hogy halhasson, aki fel állittya a vétékből, valamint koporsojából, és [93a:] fel állitván, készen legyen. parantsolatának végben vitelére, minden aki az *Atya szavát hallotta. és meg tanulta, én hozzám jő, mondgya* a kristus joan.
15 6. 45.

K. Miért teszi fel. szent lukáts. hogy a kristus fel támasztván az ifiat,³⁴² vissza adá³⁴³ az anyjának.?

F Azért, mert amidön akristus egy bünöst meg terit, viszá adgya ötöt az Anyaszent egyháznak. a mi anyánknak. a ki meg térést imád-
20 ságival., és sirasival nyerte meg néki hogy az után az Anyaszent egyház tanitsa, és vezérellye ötöt, az igazságnak uttyán. ez a meg betsülhetetlen kegyelem. melyet nyert a meg tért bünös. az Anyaszent egyház kérésire, arra kénszeritti ötöt. hogy az ő szent Annýához nagyobb köteleséggel. és engedelmeséggel. légyen. és kövesse parantsolatit.
25 tit.

K. Mit jelent három halot. akiket a kristus fel támasztotta?

F Jelentenek három³⁴⁴féle bünösököt., kiket kegyelme által támasztotta fel. a synagoga béli fejdelemnek leánya, ki az ágyán halva feküt, jelenti azokat, kik csak a szivekben vétkeztek. gondolatokal.
30 és kivánságokkal., a mái Évangyéliumban lévő ifiu, kit temetni visznek, képe azoknak, kik külső képen tselekedetekel is ki mutattgyák a vétket., lazar. pedig akit már el temettek. és szagos volt. jelenti azokat. kik meg rögzöt vétkes szokásoknak, sullyos terhe alatt vannak., és akiknek példájok veszedelmes, és botránkozato

³⁴² ifiat, [a— fölött áthúzott vessző.]

³⁴³ [Mikesnél szokatlan alak: *viszá adá* helyett.]

³⁴⁴ három <három> féle

Imádság

Oh' Istenünk. aki meg újítod³⁴⁵ avilágot ki mondhatatlan szentsé-
gidel kérünk tégedet. enged meg Anyaszent egyházadnak. azt a kegyel-
met., hogy élhesen azzal amit rendeltél hogy az örök boldogságra
vigye. és az idő béli segítségdet meg ne vonnyad tölle. a mi urunk
5 J. k.

Epistola

3. király. 17. 17.

Lön pedig ezek után, meg betegedék. aház gazdaszszony fia, és
igen nehéz betegség vala, úgy hogy nem maradna lélegzet benne, mondá
azért Illyésnek., mi közöm nékem veled Isten embere,? bé jöttél
hozám, hogy emlékezet lenne hamiságimról. és meg ölnéd afiamot.
10 és mondá néki Illyés, ad nékem a fiadot, és el véné ötet az öléből, és
vivé a vatsoráló házban:, ahol ő lakik vala, és tévé az ő ágyára, és
kiálta az urhoz, és mondá, én uram Istenem., még az özvegy aszszonyt
is, aki engem táplál a mint lehet, meg sanyargattadé, hogy meg ölnéd
fiát, és ki terjeszté magát, és meg méré a gyermeket három uttal,
15 és kiálta az urhoz, és mondá. én uram Istenem., térjen beléje kérlek,
a gyermek lelke, és meg halgatá az ur az Illyés szavát, és viszá téré
a gyermek lelke. és meg elevenedék, és véné Illyés a gyermeket, és
alá vivé ötet az also házba, és adá az anyyának, és mondá néki. imé
él ate fiad, és mondá az aszszony Illyésnek. most ebben üsmértem meg,
20 hogy Isten embere vagy te. és az ur ígéje. igaz ate szádban.

Magyarázat.

K A mai letzkében lévő aszszony, haragjában mondáé [94a:] eze-
ket a szokot. a profétának, mi közöm nékem veled?

F Nem haragbol. de söt meg³⁴⁶ alázatoságbol. mondá, attol is tart-
hata, hogy talám nem bánt olyan szentül az Isten emberével, a mint

³⁴⁵ [Javitás: *ameg újítodból, ki*: sor fölötti beszúrásával.]

³⁴⁶ [A szokott: *de söt még* — helyett.]

kivántatott, és talám a fia halálával büntette meg ötöt. a midön az Isten embereivel élünk, ahit arra tanít, hogy ő benne az Istent tekéntsük, nagy tisztelettel legyünk hozzájuk, magunkot hozzájuk érdemteleneknek tarttsuk, az ilyen gondolat vivé szent pétert arra, ⁵ latván oly tsudálatos halászattyát. hogy az urnak lábaihoz borulván. azt mondaná néki, *tavozzál el tőlem. mert én bünös vagyok*

K Illyés fel akarván támasztani agyermeket, miért terjesztéki magát. és méré meg a gyermeket három uttal.?

F Meg akará nékünk mutatni. hogy tselekedetében titok volna. ¹⁰ és hogy annak mélyeb értelmét kel keresni, mint sem a betü szerént valot, mivel a profétának. az ő magát esze sugorítása, és a holtra, háromszori borulása, nem vala szükséges annak. aki a tsudát tette. agyermek testire valo maga esze sugorítását³⁴⁷ a profétának., ugy tekénthettyük mint képit, az Isten Fia maga meg alázásának, a meg ¹⁵ testesülesben. a melyben magát meg hajtotta a mi kitsynységünkhöz képest., hogy lelkünknek életet adgyon, ami gyengeségünkhöz hasonló³⁴⁸ testet vett magára. azért hogy a mi testünk., hasonló légyen az ő ditsőségéhez. a profétának, háromszori le borulása, je- **[94b:]**lenti³⁴⁹ azt, hogy a vétekből valo fel támadásunk. a minden ható ²⁰ Isteni három személynek munkája., ugyan ezt is láttyuk a kereszttségben., a midön Atyának. Fiunak. és szent Lélek Istennek nevében keresztelnek., és hogy háromszor márttyák a vízben az ó embert, hogy az uj fel támadgyon.

K. Mitsoda hálá adásal tartozunk az Isten Fiának oly nagy maga ²⁵ meg alázásáért, a mely³⁵⁰ meg érdemlette nékünk a lelki ujonnan valo születést.?

F Ollyan hálá adásal, hogy a menyiben töllünk lehet, mérjük magunkot annak maga meg alázásához, a ki magát. a mi gyengeségünkhöz mérte. erre valo nézve akarja azt, hogy hasonlok legyünk a kisdedekhez, és aki első akar lenni, hogy a leg aláb valonak tarttsa magát. és mások szolgáljának.

K Mi képpen mutathattyuk meg a szent Háromsághoz valo kötele- séget a melyel vagyunk hozzája az új életünkért?

³⁴⁷ <s> maga esze sugorítását

³⁴⁸ <tes> testet [Törlés a sorvégen.]

³⁴⁹ je- **[94b:]** jelenti

³⁵⁰ a mely [ly—g-ből javítva.]

F Hogy ha nagy szorgalmatosággal meg tarttyuk ezt a nagy kegyelmet, az Atyához való fiui engedelmeséggel, a Fiuhoz, igazán való³⁵¹ szeretetünkkel, és a szent Léleknek sugarlását, hűséggel való követésünkkel, mivel mi fogadot fia i vagyunk az Atyának, meg váltattunk a Fiu által, meg szenteltettünk a szent Lélek által, ennek a három Isteni szemelynek, lévén szenteltetve, tartozunk annak mindenel, ajánlyuk néki lelkünknek életit, gondolatinkot, kívánságinkot, és tselekedetinket, mert mindent tölle veszünk, és ezek után, ha [95a:] a világ, a véték, és az ördög hatalma alá adnok magunkot, nagy szentség törés volna, és meg szeplösitenök testünket, és lelkünket, kik az Isten templomáva lettek a keresztségben.

Evangelium.

szent Ján. 11. 1.

Vala pedig egy beteg lázár. Betániából Máriaának, és ennek nennyének Mártának kastelyából való. Maria pedig a vala, a ki meg kente az urat kenettel, és meg törölte az ő lábait az ő haja szálaival. kinek a bátyya lázár beteg vala, ahugai azért hozája küldének, mondván, uram akit szeretz beteg, halván pedig Jesus, mondá nekik, ebetegég nem halálra való. hanem az Isten ditsőségére, hogy ditsöitessék az Isten Fia az által, szereti vala pedig Jesus mártát, és az ötsét Máriaát. és lázárt. midön azért meg hallá³⁵² hogy beteg volna, meg marada még két nap azon ahelyen, ezekután mondá atanitványinak. mennyünk ismét Judaeába. mondának néki atanitványok. Rabbi. most keresnek vala tégedet a sidok meg kövezni. és ismég oda mégyé,³⁵³ felelé Jesus, nem tizenkét órája vagyoné a napnak. ha ki napal jár, meg nem ütközik, mert evilágnak világosságát láttya, ha pedig éjjel jár, meg ütközik, mert nintsen világosság benne, ezeket szollá. és ezek után mondá nekik, lázár a mi barátunk aluszik, de el mégyek hogy az álomból fel serkenttsem ötet, mondának azért atanitványi, uram ha aluszik meg gyógyul. az ő haláláról mondotta vala pedig Jesus, ök pedig gondolák. hogy az álomnak aluvásáról mondaná. akkor azért Jesus. nyilván meg mondá nekik. lázár meg holt, és örülök ti-[95b:] élettetek, hogy higyetek, hogy őt nem voltam. de menyünk el hozzája.

³⁵¹ <v> igazán való

³⁵² meg <l> hallá

³⁵³ mégyé, <é.>

mondá azért tamás aki kettősnek mondatik. a tanitvány társainak,
mennyünk el mi is hogy halljunk ő véle, el jöve azért Jesus, és találá
ötet. hogy már négy napig volna akoporsóban. Betania pedig Jérusa-
lemről. közel tizen ött futamatnyi földön vala, a sidok közül pedig
⁵ sokán jöttek vala mártához, és mariához. hogy vigasztalnak öket. a
bátyyok felől. Márta meg halván hogy Jesus jöne eleibe mene. Mária
pedig othon ül vala, mondá azért Márta Jesusnak, uram ha itt lettél
volna. az én bátyám meg nem holt volna. de most is tudom. hogy
valamiket kérsz az Istentől meg adgya néked az Isten, mondá neki
¹⁰ Jesus. fel támad ate bátyád, mondá neki Márta, tudom hogy fel
támad az utolsó napon. mondá neki Jesus. én vagyok a fel támadás,
és az élet, aki én bennem hiszen.. ha szinte meg hal is él. és mind a ki
él, és én bennem hiszen. meg nem hal. örökké, hiszedé ezt. mondá neki.
valóban uram én el hittem hogy te vagy akristus. az élő Isten Fia,
¹⁵ ki evilágra jöttél, és mikor ezeket mondotta volna, el mene. és el hívá
az ötszét Máriát titkon mondván, a Mester jelen vagyon tegedet hi,
Maria ezt halván, fel kele hamar, és hozzája mene. mert még nem jött
vala Jesus a kastélyba, hanem még azon helyen vala ahol Márta
eleibe ment vala. a sidok azért, akik véle aházban valának, és vigasz-
²⁰ tallyák vala ötet, midön látták volna [96a:] Máriát hogy hamar
fel költ. és ki ment. követék ötet, mondván hogy akoporsohoz mégyen.
hogy őt sirjon., Maria azért midön oda ment volna ahol Jesus vala.
látván.. ötet, alábaihoz esék, és mondá neki, uram ha itt lettél volna,
nem holt volna meg a bátyám, Jesus azért hogy látá ötet sirni, a sido-
²⁵ kot is kik véle jöttek vala. hogy sirnának., meg busula lelkében, és
meg háboritá magát. és kérdé. hová tettétek ötet. mondák. neki.
uram, jöj el és lásd meg, és könyveze Jesus. mondák azért a sidok,
imé mint szereti vala ötet. nemellyek pedig közüllök. mondának, nem
tselekedhetted volna ez, aki meg nyitotta a vakon születnek³⁵⁴ szemeit
³⁰ hogy ez meg ne halna. Jesus azért ismét meg busulván magában.
akoporsohoz mene. vala pedig³⁵⁵ egy barlang. és kő vala arra tétetve.
mondá Jesus, vegyétek fel akövet, mondá neki Márta, alázár huga,
uram immár szagos. mert negyed napi, mondá Jesus, nem mondamé
néked hogy ha hiszsz, meg látod az Isten ditsőségít. el vevék azért
³⁵ akövet, Jesus pedig fel emelvén szemeit. mondá. Atyám, hálákat
adok néked. hogy meg halgattál engemet. én pedig tudom vala hogy

³⁵⁴ [Íráshiba? születel(t)nek helyett.]

³⁵⁵ pedig [d—p-ből javítva.]

mindenkor meg halgatz engem. de enéért, a mely környül áll, mon-
dám azt, hogy meg hidgyék hogy te küldöttél engemet. ezeket midön
mondotta volna. nagy szoval kiáltá. lázár jöj ki. és mindgyárt ki jöve
a ki meg holt volt. meg kötve lévén lábai és kezei, ruhákkal, és az
5 ortzája kezkenövel vala bé fedve. mondá nékik Jésus, oldgyátok meg
ötet, és botsásátok el. sokan azért a sidok közül kik Máriához. és
Mártához jöttek vala, és látták vala a miket tselekedet Jesus. hivé-
nek ö benne.

[96b:] Magyarázat

10 K. Mitöl vagyon hogy az ur oly igen szeretvén lázárt meg engedé
hogy halálos betegségben esék.?

F Azért, hogy azt ne tsudálljuk, ha az Isten félöket. betegségekben.
és nyomoruságokban láttjuk, és hogy magunkot vigasztallyuk nyomo-
ruságinkban, mivel hozánk valo szeretetinek jele, a midön ostoroz,
olylan Atya aki meg bünteti fiait hogy jöbbak. legyenek. és érdemeseb-
15 bek örökségihez. ö maga az Isten Fia volt., mind azon által. nem vala
ment a szenvedésektöl, az Attya gyalázatos halálra adá éretünk,
mernöké arra kérni hogy más képen bányék velünk., ugy nem volnánk
az ö örökös és valóságos fiai, ha semmit nem szenvednénk, valamint
szent pál is mondgya hebr. 12. 8.

20 K. Mit tanulhatunk szent Tamásnak, ezekből a szavaibol., mennyünk
el mi is hogy meg halljunk ö véle?

F Azt tanulhattjuk. hogy ne vigyázunk a világtól valo tartásra,
se a magunkhoz valo szeretetre. hanem bátorittsuk magunkot és
felebarátunkot, az Isteni szeretettel. hogy meg vessük. azokat a vesze-
25 delmeket, mellyek köteleséginket. meg akarják gátolni. valamint az
első keresztyének tselekesznek vala, akik nem tartának attol., hogy
a hatalmasoknak, és agonoszoknak haragjokban esenek, tsak meg
segithessék azokat kik veszedelemben. vagy nyomoruságban valának.

K A lázár halálát miért nevezé az ur álomnak?

30 F Azért, hogy meg tudgyuk., hogy ö néki olyan könnyü. [97a:]
egy holtat fel támasztani, valamint almából fel ébreszteni valakit,
és hogy az igazaknak halálok, inkább alom. mint sem halál, mivel
azö halálok. a nyomorult életről. az örök életre valo által menetelek.

35 K Mit jelent nékünk. alázár halála. negy naptol fogvást. akoporso-
ban valo léte, és az ö rothadása?

F Jelenti az olyan lelket, aki a vétkes szokásokban fekszik. valamint a koporsóban. el is lévén temetve. az elmének felét vakságában, le nyomatva. és bé fedve valamint egy kövel. a meg keményedet szivnek terhe alatt, a mely másokat meg ront. meg rothadot példa adásával.

K Miretanitanak minket ezek az urhoz valo szavai Mártának, uram ha it lettél volna, az én bátyám meg nem holt volna?

F Arra tanitanak, hogy a mi lelkünknek halálát; nem más okozza, hanem az Istentől valo el távozásunk, a ki is élete lelkünknek, valamég akeresztyén lélek hozzája valo hűségít, félelmit, és szeretetít meg tarttya, az Isten is meg tarttya mind addig mindenható segítségivel akegyelemnek életében, de mihent sugarlásít el kezdi mulatni, és arra kényszeríteni hűségtelenségivel és háláadatlanságival hogy ő tölle el távozzék. és tsak magára el hagyja. akoron minden bizonyal ahalálban esik, akristus felelé Mártának, én vagyok a fel támadás, és az élet, az az, hogy a lelkek tölle veszik az életet, és a fel támadást, ezt is jelenté a lázár fel támadása, ezt a [97b:] lelki fel támadást, meg is adgya azoknak. kik azt olyan hittel kérik, mint a melyel akarta hogy mártá kérje bátyának fel támadását.

K A kristus miért busula., és haborodék magába a lázár halálán?

F Ura lévén szent Lelke indulatinak maga magát fel indittá. hogy mi is öreája valo nézve. ahit alá vessük elménket, és érzékenységinket, alázár haláláért busulást inditta magában, meg akarván nekünk mutatni, hogy irtozásal. kel lennünk a vétékben valo létünkhöz. a melyet az emberek vakságból, tsak játéknak tarttyák.

K A kristus miért könyveze. és parantsolá hogy fel vennék akövet?

F Meg akará mutatni azoknak, kik abünösök meg téréseken munkálodnak, hogy siratniok kel azoknak veszedelmes állapottyokot, és hogy elöllök el vegyék mind azt, valami meg akadályozhatná. az Istenhez valo meg téréseket.

K. Miért kiálta fel szoval?

F Hogy velünk³⁵⁶ meg értesse mitsoda nehéz a vétékben meg rögzöt. bünösnek meg térése, és hogy mitsoda³⁵⁷ nagy baj arosz szokásnak, súlyos terhe alol fel kelni. eza kiáltása az üdvezítőnek, jelentí azon bünösnek az Istentől valo távul létít. a kinek nagy kiáltásal kel Istentől meg nyerni valóságos meg térésít.

³⁵⁶ velünk [Javítás: nekünk-ből.]

³⁵⁷ mitsoda [Beszúrással javítva: mitsoból.]

K Lázár fel támadván, miért parantsolá atanitványinak. hogy meg oldának ötet.?

[98a:] F Ezel meg mutatá nékünk, hogy mitsoda szabadságot adot Apostolinak, és a papoknak, hogy meg botsásák a vétkeket, és fel oldgyák abünösököt, a szenttség szerént valo fel oldásal., de noha szabadságok is légyen arra. hogy meg tartoztassák. és meg botsásák a vétket, meg kötözék. és fel oldozák a bünöst, mind azon által. a szent Atyák szerént a fel oldozó szabadságal akor élyenek., a midön láttyák a kristus kegyelme által. valóságos töredelmeségit a bünösnek, és nem akor, a midön még abünös, a vétkeihez vagyon ragaszkodva. és ros szokásinak koporsojában., sok szent Atyákat hozhatnék elé, de azok közül tsak szent Gergely pápát hozom elé. hom. 26. supr. Evange., láttyátok mondgya. hogy a tanitványok életiben oldgyák fel azt. akit³⁵⁸ az ő Mesterek halotaiból fel támasztot. mert ha akor oldozták volna fel. mikor még holt volt. annak inkább³⁵⁹ meg rothadását mutaták volna meg. mint sem a kristus hatalmát. ebből láttyuk, hogy tsak azokat kel fel oldoznunk. pásztori szabadságunkal. akiket láttyuk, hogy a mi mesterünk fel támasztotta éltető kegyelmével.

NAGY BÖJT 4^{DIK} HETIN VALO SZOMBATON.

Imádság

Enged meg uram nékünk kegyelmedből hogy gyümoltsit vehessük a bennünk lévő áitatoságnak. mivel a mi böjtölésink, tsak úgy léznek nékünk hasznosok. hogy ha tettzeni fognak joságodnak a mi urunk. J. k.

[98b:] Epistola

Isa. 49. 8.

Ezeket mondgya az ur, kellemetes időben meg halgattalak tégedet, és a meg szabadításnak napján. meg segitettelek. téged, és meg tartottalak téged, és a népnek szövetségül adtalak téged, hogy fel állatnád a földet, és az el pusztult örökségeket birnád, hogy azoknak akik fogva vannak mondanád. mennyetek ki, és azoknak akik³⁶⁰ a setettségben

³⁵⁸ [Íráshiba:] a akit

³⁵⁹ inkább <meg> meg rothadását [Törlés a sorvégen.]

³⁶⁰ azoknak a akik [a— névelő a sorvégen van.]

vannak, jelennyetek meg, az utakon legeltetnek, és minden egyenes helyeken az ő legeltetések, nem éheznek, se nem szomjuhozna, és nem süti őket a hévség, és a nap, mert a rajtok könyörülő igazgattya őket, és a vizek forrásinál itattya őket, és minden hegyeimet uttá tészem. és az ösvényim fel magasztaltatnak, imé ezek megszűnnek jönek, és imé amazok északrol, és a tenger felől. és ezek a déli földről, ditseretet mondgyatok egek, és vigadgy föld, énekellyetek ditséretet hegyek, mert meg vigasztalta az ur az ő népit. és az ő szegényin könyörül, és mondásion, elhagyot engemet az ur, és az ur elfeletkezet rolam. vallyon el feletkezhetiké az aszszony. a magzattyáról, hogy ne könyörüllyön az ő mehe fián, és hogy ha el feletkeznék is, de én el nem feletkezem rolad:

Magyarázat

K Ezen letzkében valo első szokot kinek mondgya az Isten?

F A kristusnak az ő Fiának, akit a földre akará küldeni, hogy az emberek üdvességében munkálodnék, a meg szabadításnak napja, a melyben meg segitette Isten akristust az, az ő első el jövetelének ideje, az Atya Isten meg segitette ötet úgy mint embert, hogy végben vihesse; a meg váltásnak munká-[99a:]ját, meg is tartotta ötet, ellenségi-nek üldözések ellen, és gyözedelmet adot néki avétken. ahalálon. és pokolbéli hatalmaságokon.

K Magyarázd meg nekünk atöbbit is.

F A kristus fel álitotta a földet. meg váltván az embereket. és meg békéltetvén őket az Attyával, az el pusztult örökségek, jelentik. az egész nemzeteket, akiket az Atya. örökségül adta néki, el valának pusztulva, azok az örökségek, a sokaságu hamis Istenektől, vagy is inkább az ördögöktől, akiket imádták, mint Istenségeket, és el valának hagyatva Istentől, mert el hagyá őket, amagok uttyokon jární. és sziveknek kívánságira hagyá őket. azok pedig akiket afogságból ki vitt, és a setéttésgből kivette. jelentik azokat, kik meg szabaditattak az ördög fogságából, és a véteknek szolgálattýából. az üdvezítőnek kegyelme által, és akiket meg világositotta. Évangyéliumával, hogy viszá térhessenek az Istenhez. és az ő szolgálattýára állyanak azzal a szeretettel, a mely valóságos szabadakká teszi őket, ök is azok ajuhok, kik az utakon, és az egyenes helyeken legeltetnek, mert tévelgyések-ből viszá térvén. az igaságnak utain járnak, a hol az ő lelkeknek eledetek az igazság:, a mellyeken vezetí őket az örökös pásztor, a maga

testével. és vérivel táplállya őket, szüntelen vigyázzván reájok, oltalmazza őket, ellenségeiktől.

K Még atöbbit is magyarázd meg nekünk?

F Az irás mondgya, hogy se nem³⁶¹ éheznek, se nem szomjuhozna-
5 és nem süti őket a hévség, és anap, mert a³⁶² kegyelemnek [99b:]
forrási el oltván benne. a kivánsagoknak hévségit. nem fogják többé
kivánni a földi jókót, se a világi gyönyörüségeket, az után, a fösvény-
ség, nagyra vágyodás. és ahejában valóság. nem fog benne uralkodni,
a proféta mondgya, hogy az Isten uttá teszi ahegyeket., és az ösvényit
10 fel magasztallya, mert meg alázza kevélységeket, és fel magasztallya
azokat. kik kitsiny szívűek, és félénkek.

K kitsoda az a sion városa a mely azon panaszkodik hogy az ur el
hagyta, és el feletkezett rolla?

F Az, az Anyaszent egyház. akit az Isten mint ha el hagyta volna
15 ugy tettzet, anagy üldöztetések alatt, mind azon által el nem hagyta
volt, és soha el sem hagyta, meg ígérte néki hogy minden hatalmas
ellenségeitől meg oltalmazza, és veleis léssen világ végezetig.

Évangélium.

szent Jan. 8. 12.

Ismég szolla nekik Jesus mondván, én vagyok avilágnak világosága,
aki engem követ. nem jár a setettségben. hanem az életnek világosága
20 léssen önála, mondák azért néki a farisaeusok, Te, te magad felől
tész bizonytságot, ate bizonytságot nem igaz, felelé Jesus, és mondá
nekik, ha én bizonytságot teszek is magam felől, igaz az én bizony-
ságom. mert tudom honnét jöttem, és hová megyek. ti pedig nem
tudgyátok honnét jövök, vagy hová megyek. ti test szerént itéltek, én
25 nem itélek senkit, és ha én itélek, az én itéletem igaz, mert egyedül
nem vagyok. hanem én, és aki engem küldött, az Atya. és ati törvé-
nyetekben írva vagyon, hogy két embernek bizonytsága igaz, Én
vagyok aki bizonytságot teszek magam felől. [100a:] és bizonytságot
teszen én felölem a ki engem küldöt az Atya, mondának azért néki, hol
30 vagyon ate Atyád, felelé Jesus, sem engem nem tudtok. sem az

³⁶¹ hogy se(m) nem

³⁶² a [Beszúrás.]

Atyámat, ha engem tudnátok, talám az Atyámat is tudnátok. ez igéket mondá Jesus akintses ládánál. tanítván atemplomban. és senki meg nem fogá ötet. mert még el nem jött vala az ő órája . .

Magyarázat

K. Magyarázd meg nekünk az Évangyéliumnak első szavait?

5 F A kristus azt mondá hogy ő, avilágnak világosága., azaz, hogy ő az Anyaszent egyházát úgy világosította, valamint a nap a világot. a kristus eljövetele előtt. az emberek setéttségben valának. és tudatlanságban., nem üsmérik vala az Istent. se magokat. se hivatalyokat. se tévelygéseket. sőt még a filozofusok is a kiknek valamely üsmérettségek vala az Istenről. szent pál szerént. rom. 1. 21. nem ditsérték ötet. se semi háláadásal nem valának hozzája. a teremtet állatnak adták adtséretet és a tiszteletet; holot a teremtőnek kelletet volna azokat adni. sok tévelygésekben, és rendeletlenségekben valának, az okoságnak minden világosága. meg vala homályosítva. a rendeletlen rosz kívánságokkal. a melyeknek rabjai valának az emberek., *Az ur,*³⁶³ mondá David ps. 13. 2. *menyből nézet az emberek fiaira,*³⁶⁴ *hogy lassa, ha vagyoné értelmes, és Isten kereső, mindnyájan el hajlottak.*

K Hogy kelleték tehát őket tanítani?

F szükséges vala hogy az, Isteni, önnön maga aböltseség. testet
20 vegyen magára, hogy látható, és hozánk hasonló legyen, hogy [100b:] ő maga taníttson minket, és világosítson meg világával. az Istennek meg testesült Fia. méltoztatot mesterünké, és az igazság tanítójává lenni, *senki nem üsméri a Fiat,* mondá akristus. Math. 11. 27. hanem az Atya, az Atyát sem üsméri senki is, hanem a Fiu: és
25 akinek a Fiu meg akarja jelenteni.: *A ti Mesteretek. egy. a kristus.* C. 23:10. azt parantsollya nekünk az Atya, hogy ötet halgasuk, azért ha ötet halgattyuk, bizonyosok vagyunk abban, hogy el sem tévelyedünk., az Isteni böltseségnek, és tudománynak. minden kintsei, akristusban vannak el rejtve: ő minket tsak arra tanít a mi igazságos.
30 a mi igaz, és hasznos. az Évangyéliumban, és atraditióban hagyta nekünk tanítását. azokban fel talállyuk mind azokat a miket kel hinnünk., és tselekednünk az üdveségre. az Istenről való üsmérettség. a magunk meg üsmérése, az Istenhez, magunkhoz, és felebarátunkhoz való köteleségünk, mind ezek fel találtnak abban akét tárházban.

³⁶³ Az ur, <d> mondá David

³⁶⁴ <fiaira.> fiaira, [Törlés a sor végén.]

K Miért mondgya akristus, hogy aki ötet követi nem jár asetéttségben. hanem az életnek világosága lészen nála.?

F Mert a kristus el hozta nekünk a kegyelmet és az igazságot, az igazságot, hogy világosítson minket a menyei utunkban. és a kegyelmet, hogy követhesük magunk viselésével az igazságnak világosságát, hogy élhessünk az áitatoságban. hogy minket táplállyon igéjével, hogy erőt adgyon arosznak el kerülésére, és a jónak, szeretettel való tselekedetire. az üdveségre szükséges, mind a meg világosítás, mind az élet, akristusban való hit,. minket ugy világosít. mint egy lámpás; a rendeli el tselekedetinket, a mutattya meg a jót, melyet kel tselekednünk, [101a:] és ajutalmat, melyet kel azért várunk, az Isteni szeretet pedig mely nekünk meg adatik a kristus által., élete a mi lelkünknek, a futtat minket. az Istenhezvivő utunkban, az is segít arra. hogy oda érkezünk, végben viven parantsolatit, az ilyen világosság nélkül, a setéttségben járunk, és el tévelyedünk. és az ilyen élet nélkül, ahalálnak árnyékában fekszünk., és a veszedelemre sietünk.

K Mitsoda modal lehet meg üsmérni ezt a világoságot

F A szent könyvekből, és a szentek írásiból, meg kel tanulunk a kristus életét, és tanítását., az ilyen tanulás, mind magunknak, mind másoknak hasznos lészen., magunknak azért, hogy meg lassuk, hogy igaz uton járunk, követvén az ő Isteni tanításit, és példáit, másoknak azért, mert őket világosítottuk jó példánkkal., és Istenes életünkkel, és részeltetvén őket abban. a mit tanulunk, az kristustól, és az Évangéliumból.

K Mit tésznek ezek a szok, igaz az én bizonyosságom. mert tudom honnét jöttem, és hová mégyek, ti pedig nem tudgyátok?

F A kristus azt tudta, hogy az Atya Istentől születet, és küldetet, és hogy viszá kelletet hozája menni. halála, és fel támadása után. azt tsak egyedül ő tudhatta. de hogy meg mutassa a sidoknak hitetlenségeket, mondá nekik, hogy az ő sok tsuda tételi által, a melyeket láttyák ő magok, bizonyosságot tenne rolla az ő Attya, azt hozhattyuk ki ebből. hogy mi akik bizonyosok vagyunk az ő Istenségében. sokal vétkeesebbek leszünk azoknál. a sidoknál. hogy ha egész háláadásal. és szeretettel. nem ragaszkodunk ő hozája, és hogy ha hűségel nem követtyük az ő kegyelmet.

[101b:] K Mitsoda atest szerént való ítélet, valamint a farisaeusok ítélenek?³⁶⁵

³⁶⁵ <ítélénk?> ítélenek?

F Az, a midőn tsak a külső képen valo dologrol teszünk itéletet, és azt belső képen meg nem vizsgáljuk. tsak a magunk indulatit követtyük. holot a hitnek. és az okoságnak. világosága szerént kellene itélnünk, az igazságnak, és a felebaráti szeretetnek rendi szerént. és minek
5 utánna valójában meg vizgáltuk volna adolgot

K A kristus miképpen mondgya azt. hogy senkit nem itél, holot ő fog meg itélni mindeneket ?

F Ezt ugy kel érteni, hogy ő nem itél senkit testi képen., se haragbol. se irigységből, valo hogy ő itél, de ő mindeneket valójában lát, és tud,
10 és az igazságnak rendi szerent itél.

K. Mitsoda gondolatal kel lennünk akristus itéletéről a mely mindenkor igazságos, és igazán valo. ?

F Meg kel magunkot aláznunk az Isten elöt, és félelemben kel lennünk, akár mely jó itélettel legyenek is az emberek mi felölünk, mivel
15 ök nem tudgyák. mi okra, és mi végre tselekeszünk hol mit, noha minden azon áll, az Isten aki láttya szivünknek leg belsőbb titkát, gyakorta rosznak itéli azt lenni, a mit az emberek ditsérnek bennünk.

K Szent János miért teszi azt fel., hogy senki meg nem fogá a kristust mert még el nem jöt volt az ő orája. ?

F Mert az az ora, öröktől fogva el volt rendelve. a melybe ellenségi kezében adná magát, és nem vala hatalmokban. hogy addig hozzája nyulhasanak. ő az Attyához valo engedelmeségből szenvede, és hala meg, és azért, mert ugy akarta, mondgyunk [102a:] hasonlot az igazakrol. akik az Isten kezében vannak, aki ura életeknek, és halálok-
25 nak, tsak anyiban vagyon másoknak hatalmok rajtok. a menyiben ő akarja, ugyan ezért is lehetnek nyugodalomban azok, kik az Istené., hogy valamit szenvednek, az ő engedelmeből és akarattyából szenvedik, és azt tsak az ő jóvokra. akarja. mivel ő tudgya, mitsoda. utakon kel őket vezetni, az üdveségre, ő nékik pedig tsak az, ahivatallyok.,
30 hogy ötet kövessék, hüséggel vivén végben köteleségeket:

NAGY BÖJT 5^{DIK} HETIN VALO VASÁRNAPON.
melyet siket vasárnapnak nevezik

Imádság

Tekénts uram kegyesen házad népére, és adgyad hogy segittségedből, testi és lelki mértékleteségben elhesen. a mi urunk J. k.

A kristus pedig akövetkezendő jóknak fő papja elő álván, nagyob és tekelteseb sátor által, mely nem kézel tsináltatot, az az, nem efféle alkotmányu, sem a bakok, vagy borjuk.³⁶⁶ vére által, hanem a maga tulajdon vére által ment bé egyszer a szent helybe, örök válttságot találván, mert ha abakok. és a tulkok vére, és az üszönek el hintet hamva, a tisztátalanokat meg szenteli a testnek meg tisztulására. menyivel inkább akristus vére., ki a szent lélek által, önnön magát ártatlan lévén az Istennek áldozta. meg tisztittya lelki üsméretünket a meg holt tselekedetekből. az elő Istennek szolgálattýára, és ezért az új testamentumnak közben jároja. hogy ahalál által. azoknak abünöknek. válttsá-[102b:]gáért, melyek az előbbi testamentum alat voltak. ahivatalosok³⁶⁷ az örökké valo örökségnek igeretét elvegyék.

Magyarázat.

K. Szent³⁶⁸ pál. miért nevezi akristust, akövetkezendő jók fő papjának?

¹⁵ F Hogy meg különböztesse az ó törvény béli papoktól., a mely törvény. tsak világi jókót ígére azoknak., kik azt meg tartották, az Évangélium pedig mennyei jókót ígér a keresztyéneknek. a kristus a mi örökös fő papunk., azért áldozá fel magát, hogy azokat meg érdemellye nekünk, azt hozhattyuk ki ebből, hogy mi nem azért vagyunk keresztyének hogy avilági jókót birjuk. hogy ha pedig azokat meg adgya nekünk. akristus, és ha némelykor szabad legyen is azokat kérni, de azokat nem ugy adgya, hogy azokban tarttsuk a boldogságot. hanem hogy azokal ugy élyünk, mint olyan segittségek., a mellyek segíthetnek, az örökös jóknak el érsire.

²⁵ K. Mi következik abbol a mit mondál?

F A következik, hogy ha a kristus az örökké valo jóknak fő papja, és hogy ha azért ajánlya áldozattýát hogy nekünk azokat meg nyerje;

³⁶⁶ borjuk. [Javítás: *bojjukból.*]

³⁶⁷ ahivatalosok [Javítva: *ahivatalából*; szóvégi *a-t o-ra* javította, a *sok* részt a sor fölé írta.]

³⁶⁸ [fráshiba:] Szen pál.

az olyan keresztyének, kik tsak avilági jokat szeretik. és akik tsak ez életért munkálódnak, nem veszik gyümölsit az áldozatnak, nem ajánlván azt léleekben., se aszerént amint az áldozat rendeltetet. mert hogy annak gyümölsit lehesen venni, a mely gyümöls. a menyei jókból áll, azokat szeretni, és ohajtani kel., akikben pedig a világi szeretet uralkodik. azokat se nem szeretik. se nem ohajttják, és nem részesülnek abban az áldozatban, a mely szereti, és ohajttya amenyei jókót. **[103a:]** ha ugy akarunk jelen lenni azon az áldozaton a mint kívánatit. az áldozatban kel lenni magunknak is, hogy ugyan egy áldozatra valók legyünk a kristusal., a kivel is ajánlyuk magunkot azon léleekben. és azon végre, és mint hogy ő, azért ajánlya magát, hogy minket részeltessen az örökké valo jókban, mi nekünkis arra avégre kel magunkot ajánlani. ő véle. hogy azokat el nyerhesük érdemi által.

K Mitsoda szent hely az, amelyben bé ment, és aza sator, mely által bé ment?

F Az a szent hely, amely ország, melyet jelentet a Jerusálemi templomban a szenteknek szenttye, az a sátor a mely sokal nagyobb volt a sidok sátoránál, és a melyen bé ment akristus. a valóságos szent helyben., az, az ő teste., akinek ajánlása, és halála által meg nyitotta az eget magának, és mi nekünk. ennek a sátornak a sidok sátoránál valo tekélteseb volta. abban áll, hogy enem kézel tsináltatot mint a sidoké. hanem a szent Lélek munkája által formáltatot. és nem rend szerént valo képen.

K. Mit kel³⁶⁹ abbol ki hozni hogy az üdvevitő amaga tulajdon vérivel ment bé menyekben.?

F Azt kel ki hozni. hogy mi tagjai lévén akristusnak, a mi fejünknek, mi sem mehetünk bé a menyekbe, hanem tsak az ő vérinek érdemi által, és a magunk vére által, az az, az ő áldozattyával együt. a mi életünk áldozattya által., a melyet néki ajánlunk, meg halván minden nap Évangéliumi halálal., és el vevén tölünk atesti halált, abban az időben., amelybe tettzik Istennek ki venni minket evilágbol..

K Mit értesz az Évangéliumi halálon?

[103b:] F Azt értem, hogy ellene mondgyunk a véteknek, és az világi szeretetnek., egyedül Istennek szentelvén életünket, tsak néki is élünk, és egy áldozatok legyünk akristusal., olyan életet élvén, mely meg egyezék az ő artatlan, és szenttséges életével.

³⁶⁹ kel [Beszúrás.]

Ki fedd meg engem közületek abünröl, ha igazságot mondok néktek, miért nem hisztek nékem, aki Istentől vagyok. Istennek igéjét halgattya., az okáért nem halgattjátok, ti, mert nem Istentől vattok, felelének azért asidok és mondák néki. nemde jól mondjuké mí. hogy

⁵ samaritanus vagy te, és ördögöd vagyon., felelé Jesus. énnekem ördögöm nintsen, de tisztelem az Atyámot, és ti tiszteletlenséggel illetetek engem., én pedig nem keresem az én ditsőségemet, vagyon a ki keresse. és meg itéllye, bizony. bizony mondom néktek, ha ki az én beszédemet meg tarttya. halált nem lát örökké, mondák azért a sidok, most

¹⁰ üsmérjük hogy ördögöd vagyon Ábrahám meg holt, és a proféták. és te azt mondog, ha ki az én beszédemet meg tarttya. a halált meg nem kostollya örökké, vallyon te nagyob vagyé, a mi Atyánknál Ábrahám-nál, aki meg holt, a proféták is meg holtak, mivé tészed magadot. felelé Jesus ha én ditsöitem magamot., az én ditsőségem semmi,

¹⁵ vagyon aki ditsöit engemet. az én Atyám, akit ti mondotok, hogy Istenetek és meg nem üsmértétek ötet. én pedig üsmérem ötet. és ha mondom hogy nem tudom ötet. ti hozátok hasonlo hazug lészek, de tudom ötet, és az ő beszédét meg tartom Ábrahám az Atyátok örvendezet hogy látná az én napomat. látta, és örült, mondák azért asidok

²⁰ néki, még nints ötven esztendőd. és Ábrahámot láttad. mondá nékik Jesus. bizony, bizony mondom néktek. minek **[104a:]** előtte Ábrahám lenne én vagyok. köveket kapának azért hogy reája hajigálnák, Jesus pedig el rejté magát, és ki mene a templombol:

Magyarázat

K. A farisaeusok miért nem hittének a kristusban, mivel semmi

²⁵ bünröl meg nem fedheték ötet?

F Mert irigységgel³⁷⁰ lévén ellene. nem hogy a szájából valo igazságot bé vették volna, de söt még hamiságal vádolák. és minden tselekedetit gyalázák, és rágalmazák. az irigység olyan indulat, mely el oltyya a szivben a vallás béligondolatot, és a szeretetet., és meg gátollya, az

³⁰ igazságnak üsméretit, egy keresztyének semit nem kel inkább el kerülni.

³⁷⁰ [fráshiba:] irigységgel [A 4. sorban is:] mond-[új sorban:] guké

mint ezt az indulatot., mert ez a kevélységből eredvén, olyan hathatos méreg, mely meg ronttya, az áítatoságot, és alegg szentebb tselekedetet

K Mit tésznek ezek a szók, aki Istentől halgattya. Istennek ígétjét halgattya.?

5 F Azt tészik, hogy az, aki az Istené, és aki ötet ugy szereti mint Istenét. és Attyát, szereti is halgatni az ő szavát, és arrol gondolkodik, ezért is mondgya szent János, I joan 4. 5. 6. *hogy azok akik avilágból valok, a világról szolnak, és a világ halgattya őket., de akik Istentől valok, halgattják az Apostolokot. de a kik nem Istentől valok, nem halgattják*
10 *őket.* sokan vannak olyanok. akik tsak akor szeretik hallani az igazat a midön őket nem feddi, és gyűlölik akor, a mikor elejekben terjeszti hamiságokot

K. Mit felele. akristus a sidoknak a midön azt mondák néki hogy samaritanus, és ördöge vagyon?

15 [104b:] F Ez két irtoztato káromlás; de mint hogy a samaritanus név ötet nem illette, mivel mindenek tudták, hogy se őt nem születet. se a samaritanus vallást nem tartotta, azért erre meg sem felele. de erre a mondásokra, hogy ördöge vagyon,³⁷¹ arra meg felele, mert³⁷² magára az Istenre eset ez a káromlás. akitől vette mind szenttségit,
20 mind a tsuda tételekre valo hatalmát, de erre a káromlásra. tsendes elmével felele. és kegyeségel tagadá, hogy ördöge volna, mondván, Én nekem ördögöm nintsen, de tisztelem az Atyámat. és ti tiszteletlenségel illettek engem., nem keresem az én ditsőségemet, vagyon aki keresse, és meg ítéllye, ő magát ilyen kegyeségel menté., és a károm-
25 lásra, nem káromlással felele, így is kel tselekedni az Isten szolgainak, a midön gyalázattal. és káromlással illetik, az Istenre hagyván, hogy fogja párt yokot, valamint az üdveztő, mind azon által tartoznak meg felelni., az Isten Ditsősége, és az igazság mellet, egy, egyházi szolgá-
30 rendit, a melyet vette³⁷³ Istentől, mivel az a bestelenség. kárt tehetne abban ajóban, a melyet tselekeszik az Anyaszent egyházban, ami lelkünk üsméreti, mondgya szent Agoston. tsak minket illet., de a mi betsületünk a felebarátunké. és még az Anyaszent egyházé is, és el szenvedni hogy azt meg gyalázzák., hamis vádolásokal, a kegyetlenség
35 volna, de azt a kristus példájára, kegyeségel, és modgyával kel

³⁷¹ vagyon [Beszúrás.]

³⁷² mert <ez> magára az Istenre eset

³⁷³ vette [Szóvégi e — utólag beírva.]

tselekedni, minden indulat nélkül, és nem kel hamis vádolainkot' bestelenséggel illetni.

[105a:] K Miképen mondgya akristus, és hogy kel érteni ezeket a szavait, ha én ditsöitem magamot. az én ditsöségem semmi?

⁵ F Ezt ugy kel érteni, hogy ha mint ember., a maga ditsöségét keresné. az Istenén kívül. az a ditsőség semmi volna. de elehetetlen vala, mivel tsak az Attya, és az Isteni igének ditsöségit kereste, és ezt tartotta. a maga ditsöséginek. tsak ezt is kereste az ő szenttséges embersége, minden ditsőség tsak az Istent illeti. az ember magátol.
¹⁰ tsak semmi, valamije vagyon., azt mind vette, és azért ditséretel tartozik annak akitől vette, ez így lévén. ha magunkot ditsöittyük. a hejában valóság. és ha amások ditséretekre vágyunk. ugy magunknak tulajdonittyuk aditséretet.³⁷⁴ mely az Istent illeti, aki is nem adgya másnak amaga ditsöségit, hadgyuk tehát az Istenre. hogy ditsérjen minket, vagy is hogy ditsérje ajándékot mi bennünk., mivel tsak az³⁷⁵ ajó vagyon bennünk, a melyet tölle veszünk. ugyan ezt is tanullyuk az üdvezítőtol. a midön mondgya, hogy az ő Attya. ditsöiti ötet.

K Az Atya. miképen ditsöiti az kristust?

²⁰ F Ditsöittä ötet a profétak által, kik ötet meg jövendöltek vala, a menyei szózat által, mely rolla bizonytságot tett, a tsuda tételek által, melyeket tett benne, és általa, az ő szenttséges élete által, és mind azon jó tselekedetek által., a melyeknek Isten volt a³⁷⁶ kezdete., és mind azon bizonytságok által, melyek meg bizonyították, hogy valamiket akristus tanitot, az igaz volt és hogy ő maga, az Isten fia volt., valamint maga mondá a sidok-[105b:]nak, az én Atyám, akit ti mondotok. hogy ti Istenetek, minék előtte Ábrahám lenne, én voltam a sidok betü szerént vévén ezeket a szavait, az üdvezítőnek, köveket kapának, hogy meg köveznék, mint káromlót, a ki Istennek, és Isten Fiának tarttya magát. nem tsak kegyelemből. hanem természetből.

NAGY BÖJT. 5^{DIK} HETIN VALO HETFÜN

Imádság

³⁰ kérünk uram tégedet, szenteld meg böjtlésünket., és irgalmaságodbol engedd meg büneinknek botsánattyát., a mi urunk. J k.

³⁷⁴ <d> tulajdonittyuk aditséretet,

³⁷⁵ az [Beszúrás.]

³⁷⁶ a [Beszúrás.]

És lön az ur igéje jonáshoz masodszer mondván, kely fel és eredgy
 Ninivébe, a nagy városban, és predikálljad ót abeszédet a melyet én
 néked szollok, és fel kele jonás, és Ninivébe mene, az ur igéje szerént,
 és Ninivé nagy város vala, harmad napi járo földnyi. és bé kezde menni
⁵ jonás avarosba, egy napi járo földön. és kiáltá, és mondá, még negyven
 nap vagyon. és Ninivé el sülyyed, hívének a Ninivéi férfiak az Istenben.
 és böjtöt hirdetének, és zákokba öltözének, a nagytol fogva mind
 kitsinyig. és el juta az ige, a Ninivéi királyhoz, és fel kele azö királyi
 székéből, és le veté magárol az ö ruházattyát, és zakba öltözék, és
¹⁰ ahamuba üle. és meg kiáltá. és mondá. Ninivében akirálynak, és az ö
 fejdelmínek szájából mondván, se az emberek, se a barmok, se az
 ökrök, se ajuhok semit ne kostollyanak, se ne legeltessenek, se vizet ne
 iganak. és zakokkal fedeztessenek bé az emberek és abarmok, és
 kiálttsanak az urhoz, erőssen, és térjen meg a férfiu. az ö gonosz utárol,
¹⁵ és a hamiságból, mely azö kezekbe [106a:] vagyon. ki tudgya ha
 talám meg tér, és meg kegyelmez az Isten. és meg tér az ö³⁷⁷ haragjának
 busulásától, és elnem veszünk, és látá az Isten azö tselekedeteket,
 hogy meg térnek az ö gonosz utokrol, és meg engedé az Isten agonoszt.
 melyet szollot vala hogy tselekednék vélek, és meg nem tselekedé.

Magyarázat

²⁰ K Mitől vagyon hogy a proféta olyan nyomoruságokat jövendöl, a melyek bé nem tellyesedének?

F ö azokat az Isten parantsolattyából jövendölé, és az Isten azokat
 meg jövendölteté véle, azért, hogy azok bé ne tellyesednének, mivel ez
 inkább fenyetés vala, mint sem jövendölés, a mely fenyegetés arra
²⁵ tzélozék., hogy elejekben tévén. a Ninivé bélieknek., a városnak el³⁷⁸
 sülyyedésit. a félelem ö vélek rendeletlenségeket el hagyasa, és peni-
 tentziát tartván., az Isten irgalmaságához folyamodgyanak, és el
 kerülhesek haragjának erejét, a mint is minden bizonyal aváros el
 sülyyedtet volna. ha meg nem tévén penitentiát nem tartot volna, a

³⁷⁷ az ö <busulásának> haragjának busulásától,

³⁷⁸ el sülyyedésit. [el—és-ből javítva.] [A 24. sorban:] fenyetés [!]

proféta. nem szolla nékik a penitentiáról. hanem tsak azt mondá, hogy negyven nap mulva. aváros el süllyed., mind azon által penitentiát tartának, mert őket meg tanítá arra, a természetnek törvénye, hogy tsak olyan modal. lehetne az Isten haragját meg engesztelni., és meg menekedni a veszedelemtől. a melyel őket fenyegetik, úgy tettzik mint ha kételkednének az Isten irgalmaságában, és könyörületességében, mivel, azt tudták. hogy arra nem érdemesek., mind azon által, a penitentiához kezdének, remélvén, hogy a meg tartoztat-[106b:]hatya. az Isten boszu állását.

10 K Mit tanulhatunk a Ninivébélieknek tselekedetéből?

F Az ő tselekedetek kárhoztattya az olyan keresztyéneknek tunyaságokat., kik el mulattyák lelkek veszedelmével. az illyen hasznos orvosághoz folyamodni, ámbár az Isten meg ígérte is nékik a szent irásokban a botsánatot, hogy ha penitentiát tartanak, ugyan ezért mondá az ur, hogy ezek a pogányok meg fogják ítélni a keresztyéneket az utolsó napon mivel ők anyi sok, intés, fenyegetés, és³⁷⁹ példák után, se anyi sok vett kegyelem után, penitentiát nem tartanak vagy is az ő penitentiájok nem olyan hittel, se nem olyan gyorsasággal. se nem olyan buzgosággal valo. mint a Ninivé bélieké, akik is bizonyosok voltak

20 abban, hogy negyven napjuk vagyon a penitencia tartásra; és ők azt még az első napon elkezdik, a keresztyének pedig nem lévén bizonyosok abban, hogy tsak egy nap is adassék nékik arra, még is utolsó orára halogattyaák

25 K Miben tették ki a Ninivé bélieknek³⁸⁰ hitek, amellyel penitentiát tartának?

F Az ő hitek ki tették abban, hogy hittének egy üsméretlen ember szavának. aki nékik leg kisebb tsuda tétel nélkül azt hirdeté, hogy negyven nap mulva a városok el süllyedne, a keresztyének pedig meg mutattyák buzgotalanságokat. hogy nem hiszik az Évangéliumi igazságokat, a melyeket az Isten Fia, és az Apostoli hirdetének, a mely igazságokról. anyi tudák, és meg tért bűnösök tettek bizonyágot. ezeknek apogányoknak penitenciájok. olyan [107a:] nagy vala, hogy zákban öltözének., és hamura fekvének. böjtölvén, semit nem ettenek, még tsak aviz italtol is meg tartoztaták magokat, a keresztyének pedig nehezen szenvedhetik a mértékletes böjtöt; semit nem akarván el hagyni a torkoságban. se a kényesen valo életben, egy kis

³⁷⁹ <után,> és példák után,

³⁸⁰ bélieknek [bélieknekből javítva, az ékezet áthúzásával.]

alkalmatlanságért, a mely gyakorta csak kényeségből vagyon., aböjtöt meg szegik, egy szoval. semit. se el nem akarnak hagyni, se szenvedni, az örökké valo kin.³⁸¹ el kerülésiért, és a bün bocsánattyáért, nem leheté tehát, valóság el mondani nékik. hogy a Ninivé béliek⁵ meg itélik öket az utolso napon..

K. Mitsoda buzgoságal tartának penitentiát a Ninivé béliek?

F Egész szivekből, és erejeből kiáltának az Istenhez, és mint egy erő szakot vesznek irgalmaságán; a keresztyének pedig az Istentől, kegyelmit, és életeknek meg jóbbítását kérik, de azt olyan hidegséggel,¹⁰ és imel, ámal, mint ha ugyan bánnák ha meg halgatná öket.

K Miben tettzik ki, azö valóságos penitenzia tartások.?

F ki tettzik az ö élettjeknek, magok viseléseknek, és tselekedeteknek meg változtatásában. ellene mondának rendeletlenségeknek, és a penitentiának méltó gyümölsit hozák, nagyob része pedig akeresztyéneknek, hogy csak némelykor meg gyonnyák ugyan azon vétkeket., a melyeket³⁸² szászor is meg gyonták, a³⁸³ melyeket el nem hagyák. és a melyekben csak hamar ismét belé esnek., hogy ök meg igazultak azért Isten elöt, azt gondollyák.³⁸⁴ arra pedig nem figyelmeznak. hogy az irás, és a szent Atyák szerént a penitenzia nem igazán valo, hogy ha²⁰ csak azt nem követi, a szívnek meg térése, a mely minden bizonyal. meg változtatná [107b:] a szokást, hajlandoságot. és a magunk viselésit.

Évangélium.

szent Jan. 7. 32.

Hallák a farisaeusok a sereget hogy ezeket suddogná ö felölle, a fejedelmek, és a farisaeusok szolgálakat küldének hogy meg fognák ötet,²⁵ mondá azért nékik Jesus, még egy kevés ideig veletek vagyok, és ahol mégyek, aki engem küldöt. kerestek engem és meg nem találtok, és ahol én vagyok, ti oda nem jöhettek. mondák azért a sidok egy másnak, hová menendö ez, hogy meg nem talállyuk ötet. vallyon apogányoknak el oszlására menendöé, és apogányokat tanitandoé, mitsoda³⁰ beszéd ez, a melyet, monda, kerestek engem, és meg nem találtok, és ahol en vagyok, ti oda nem jöhettek, az innepnek pedig utolso nagy

³⁸¹ kin. [k—h-ból javítva.]

³⁸² [Íráshiba:] a melyket

³⁸³ <és> a melyket el nem hagyák. és

³⁸⁴ azt gondollyák. [Kereszttel jelölt beszúrás a lap alján.]

napján. meg álla Jesus. és kiáltá mondván, ha ki szomjuhozik jöjjön én hozám, és igyék, aki hiszen én bennem, a mint az irás mondgya, élő viznek folyó vizei folynak az ő hasából, ezt pedig alélekről mondá, melyet veendők valának az ő benne hívők, mert még nem adatot vala alélek, mert még Jesus. meg nem ditsoitetet vala.

Magyarázat

K Mit tselekedének a fejdelmek. és a farisaeusok, hogy meg foghatnák az üdvezitöt?

F Anyi sok tsuda tétele után. a melyeket láttak, és hallottak, szolgálkot küldének hogy meg fogják ötet. meg nem gondolván azt. hogy néki könnyü volna minden erejeket semmivé tenni., de vakságok miat. 10 ök tehetetlenségnek tulajdonították., békeséges, és kegyeséggel való szenvedésit., eszerént is tselekesznek mostanában az olyanok, kik azt gondolják hogy bizvást. meg bánthatták. az Istent. büntetetlen is marad-[108a:]nak, azért, mert nem bünteti meg őket mindgyárt, 15 arra pedig nem figyelmeznak, hogy az a büntetelenség nem mástol vagyon, hanem tsak a halasztástol, a mely jele az ő jóságának. és nem tehetetlenséginek, és idővel reájok botsáttya haragját. a mely annál is nagyob léssen, a mennél inkább boszontották türésit.

K. Mit tselekedék az ur akoron?

F Meg tartoztatá az ő rosz szándékjokot. láthatatlan hatalmával., és azt, atanitványi oktatásokra, és vigasztalásokra tselekedé, úgy hogy, a midön az ő ellenségek el akarják őket vesztetni, meg tudhasák ebből a példából., hogy semmitöl nem kel félniek, bizonyosok lévén abban., 25 hogy tsak úgy esnek ellenségek kezében, ha az Isten akarja, és azt ha akarja., tsak az ő jóvokra. és hasznokra akarja,

K A gonoszoknak az Isten félök ellen valo gyűlölségek kitettziké gyakorta?

F Az ő gyűlölségek nem mindenkor nyilván valo, hanem a szivnek titkában marad. és azt akor mutattyák ki, a midön őket, mások 30 előtt rágalmazák, gyalázák, magok viselésit tsufollyák nevetik. az ilyenből mi következik, ahogy, az olyanok, akik jó erköltsüek, természet szerént, és jól neveltettek, szégyenleni fogják idővel., keresztyéni modon élni, és el távoznak hivatalyoktól.

K Mitsoda orvoságot ád a mái Évangyélium, ez ellen a veszedelmes 35 kísértet ellen.

F Azt az orvoságot, hogy jól meg kel gondolnunk akristus példájára, hogy tsak igen kevés ideig kel maradnunk az ollyan tsufolokal, az élet rövid lévén. tsak kevés idő mulva [108b:] viszá megyünk ahoz, aki minket evilágra küldöt, és akkor meg menekedünk gyalázásoktól. tsufolásoktól., egy szovalök oda nem mehetnek, a hová az Isten félök mennek, hogy ha roszaságokban. és igasságtalanságokban meg maradnak.

K. A kristus fenyegetése, a melyel fenyegeté a sidokot. mondván, hogy ő el mégyen. de ök oda nem mehetnek nem tekinté³⁸⁵ minket is?

10 F A minket még inkább teként mint sem a sidokot., hogy ha meg nem térünk, a keresztyének, nagyob tekéleteséget üsmérik akristust, mint sem a sidok üsmérték, nagyob világoságot, és több kegyelmet vettek tőlle, azokhoz képest, sokal vétkesebbek is lésznek ök amazoknál, hogy ha hitetlenségekel arra kényszerittik hogy el hagyja őket, 15 mivel nem ő, hanem ök hagyák el ötet először,

K. Mit tésznek ezek a szók, *kerestek engem. és meg nem találtok*

F Ezek rettentő szók, és meg láttjuk ezekből, hogy az Istentől vett kegyelemért valo viszá élésért. gyakorta reá nem találunk a segítségre, melyet anyiszor meg vetettük. és a melyel nem éltünk, a mikor 20 kellett volna. ő is meg veti azt, aki ötet meg vetette. el hagyja, aki ötet el hagyta. a mái fenyegetése szerént. ugy anyira, hogy minek utánna. viszá éltek volna türesivel., és irgalmaságával. tsak az ő igasága³⁸⁶ tételit fogják meg találni.

K Mit tésznek ezek aszók, ha ki szomjuhozik. jöjjön én hozám?

25 F Azt teszik hogy a kristus élő kut feje a kegyelemnek, és a ditsőségnek, a kí azokat el akarja nyerni. ollyan szorgalmatoságal kel kívánni., valamelyel a szomjuhoz ember [109a:] kíványa avizet, akegyelem mely minket igazaká téssen, tsak azoknak adatik meg, kik azt szivesen kérik, és kívánnják, a ditsőség mely örökös boldogságot 30 ád nékünk, tsak azoké, kik azt ez életben buzgoságal suhajtották.

K Mit értesz ezeken a szokón, a ki hiszen én bennem élő viznek folyó vizei folynak szivéből?

F Azt értem hogy a benne hívő, nem tsak tellyes lészen akegyelemnek vizeivel, hanem még bé töltetik. mint egy folyo vizek. nagy bőségal, 35 hogy másokot is részesithessen. fő képpen a papoknak, és alelki pász-

³⁸⁵ nem <tekete> tekinté

³⁸⁶ igasága [Szóvégi a — utólagos beszúrás.]

toroknak, olyanoknak kel lenni mint³⁸⁷ a forásoknak, kik a kristus kegyelmének, üdveséges vizeit vészik, hogy azokat közöllyék azokal., akiket az Isten gond viselések alá adta.³⁸⁸

NAGY BÖJT 5^{DIK} HETIN VALO KEDDEN.

Imádság.

Kérünk uram tégedet tekinttsed kegyelmeséggel a mi böjtölésünket.
5 mely meg tisztitván minket., érdemesek lehesünk kegyelmedhez, és
élhesünk azokal az orvoságoakal., melyek az örökös boldogságra ve-
zetnek. a mi urunk J:K.

Epistola

Daniel pro. 14.. 27.

Mellyet mikor meg hallották volna a babiloniaiak felette igen bo-
szonkodának, és egybe gyülvén a király ellen. mondának, sidová
10 lett akirály. belt el rontotta, a sárkányt meg ölte, a papokot is meg
ölte, és mikor a királyhoz mentek volna. mondának. add kezünkben
Danielt, mert [109b:] egyéb képen meg ölünk téged, és ate házadot,
látá azért akirály hogy felette igen reá erősödnének, és a szükségtől
rea kénszeritetvén kezekbe adá Danielt kik ötet az oroszslányok ver-
15 mében veték, és hat napig vala őt, a veremben pedig hét oroszslány vala.
és azoknak minden napra, két test adaték, és ket juh, és akkor nem
adatának nekik, hogy meg ennék Danielt. vala pedig habakuk proféta
judaeában., és ő étket főzöt vala, és kenyeret aprítot vala egy edénybe,
20 és a mezőre megyen vala, hogy az aratoknak vinné. és mondá az ur
Angyala Habakuknak., viddel az ebédet mely nálad vagyon babylon-
ba Danielnek, ki az oroszslányok vermében vagyon. és mondá Habakuk,
uram, babylont nem láttam, és a vermet nem tudom. és meg fogá ötet
az ur Angyala, tetejénel fogva, és le tévé ötet babylonba, a verem
felibe, az ő lelkének sebeségével, és kiálta Habakuk mondván, Daniel
25 Istennek szolgálja, vedd el az ebédet melyet néked az Isten küldöt. és
mondá Daniel, meg emlékeztél rolam Isten. és el nem hagyta. atéged

³⁸⁷ [Sorvégen:] mint [új sor elején:] mint

³⁸⁸ [Javítás: adotból.]

szeretöket. és fel kelvén Daniel. évék, az ur Angyala³⁸⁹ pedig azonnal helyére viszá vivé Habakukot, el jöve azért akirály heted napon. hogy siratná Danielt, és a veremhez mene. és bé tekinte, és imé Daniel az oroslányok közöt ül vala, és fel kiálta nagy szoval akirály mondván, nagy vagy uram Danielnek Istene, és ki vonatá ötet, az oroslányok verméből., azokat pedig a kik veszedelmének okai voltak, a verembe vetteté, és meg emésztetének egy szem pillantásban ö előtte., akoron mondá a király, féllék minnyájan a földön lakok.. a Daniel Istenét, mert ö a meg szabadító. jeleket, és tsudákat tselekedő a földön. a ki meg szabadította Danielt az oroslányok³⁹⁰ verméből.

[110a:] Magyarázat

K³⁹¹ Mit jelentnek az esze gyült babyloniaiak. kik halálra keresék Danielt, azért hogy le rontá abálványokat?

F Jelentik az olyan gonoszokat, kik meg egyesülnek. szándékjokban. és akarattyokban. hogy el veszesék az Isten félöket, kik ellene állanak, rendeletlenségeknek és rosz kívánságoknak, a babyloniai király pedig, aki ijedségből Danielt az ellenségi kezekben adgya., jelenti. az olyan félénk, és kedvező bírakit, kik nem hogy egyenlő akaratban volnának az egyházi szolgálkál, hogy a közönségesen való botránkoztatást, és rendeletlenséget, meg orvosolnák. hanem még a nép keziben adgyák öket, az olyan bírák. nem hogy párttyát fognák. az özvegyeknek, és árváknak, hanem engednek a gazdagok, és hatalmasok igazágtalanságinak, tartván, vagy fenyegetésektől. vagy ajándékot várnak töllök, pilátus. erről nagy példa.

K Mit tanulhatunk a Daniel példájából. aki minden állapottyában szabadoson meg mondgya az igazságot a királynak, a ki meg is halgatá ötet?

F Ez a példa kárhoztattya az olyan félénk hizelkedököt. kik gyakorolván a fő renden lévőket, és a földi hatalmasokat nevelik azoknak rosz erköltsököt. hizelkedő. és haszon kereső ditséretekel. holot arra kellene fordítani, kedvekben való léteket, és hiteleket. valamint a proféta, hogy meg mutatná nekik hivataljokot. és a vallás elő menetelét tekintenek.

³⁸⁹ Angyala [la: sor fölötti beszúrá.]

³⁹⁰ [Íráshiba:] orslányok

³⁹¹ [K—F-ből javítva; fölötte egy sor törölve:] <K Mit ád előnkbe az Anyaszent egyház ebben aletzkébe?>

K Mire kel még figyelmezni ennek a szent profétának maga viselésiben?

[110b:] F Arra kel figyelmezni, hogy ez a proféta egy balványozó királynak az udvarában lakván, az őt uralkodo Istentelenségben részt nem vet. ebből meg tanulhatták avilágiak, hogy a világ meg romlásában. részt ne vegyenek, ha magok a világtól el nem távozhathatnak, leg aláb a sziveket távoztassák el, mivel a világban lévők is ugy tartoznak keresztyeni modon, és az Anyaszent egyház törvénye szerént elni, valamint azok, kik azt el hagyták, sőt még inkább tartoznak. magokra vigyázni, mivel nagyobb kísértetekben és veszedelemben forognak,³⁹² és több számu ellenségel környül véve.

K. Mit jelent nekünk a Daniel példája, aki az oroszslányok között lévén. az Istennek mindenhatósága. meg tartotta, abban aveszedelemben?

15 F Azt jelenti, hogy ugy tekéntsük magunkot evilágban mint olyanokot. kik környül vagyunk vétetve. a gonosz lelkektől, azok az orzido oroszslányok, a mint szent péter mondgya, egyebet nem keresnek. hanem hogy el szagassanak, azt végben is vinnék, ha az Isten keze minket nem oltalmazna, kérjük tehát szent segittségit. és meg adgya. 20 hogy ha minden bizodalunkot benne vettyük. valamint Daniel, nem várván semmit az emberektől. se magunktol.

K. Mit mondasz az Istennek, azt a szent profétát meg tartásáról?

F Azt mondom hogy tsudálatos gondviselésit látom rajta. mivel hogy meg szabadittsa. Danielt, meg kellett tartoztatni az oroszslányoknak éhségeket. akiknek hét-[111a:]napig enni nem adának. az után eledelt kellett rendelni a profétának, a ki éhségben vala, az Isten mind a kettőt végben vivé; először bé zárá azoknak a fene állatoknak torkokot., azután judeából. enni küld néki Habakuk által, az oroszslányok barlangjában, mitől lehet félni a midön hűségel vagyunk 30 az Istenhez. és benne vettyük reménségünket, semi roszat nem tehet a leg hatalmasabb is az ő szolgainak engedelme nélkül. hogy ha pedig hatalmok alá adgya őket, és szükségben hagyta, némelykor., azt tsak azért tselekeszi, hogy nagyobb fényeségel szabadittsa meg őket, és nagyobb győzedelmet adgyon nekik, valamint tselekedék a szent Makabaeusokal. és az új törvény béli martyrumokal. 35

K Mit tselekedék a babyloniai király, a midön hat nap mulva. az oroszslányok között életben találá Danielt?

³⁹² forognak, [Második o — fölött áthúzott vessző.]

F Meg ijedvén ilyen nagy tsudán. fel kiálta³⁹³ nagy szoval., meg üsméré, és hirdetni kezdé a Daniel Istenének nagyságát, az után ki vonatá ötet a veremből., és a vádoloit vetteté helyében, a kiket mindgyárt el szagगतák³⁹⁴ az orozslányok, tsudálatos az Istennek az ő igassága. a ki ugy rendeli a dolgokat, hogy a gonoszoknak igazságtalanságok, és hamiságok, ő magokra fog szálni, minden bizonyal. vagy ezen, vagy³⁹⁵ a más világon, és ök fogják azt a büntetést szenvedni. a melyet az Isten szolgainak készítették volt.

[111b:] Évangélium.

szent Jan. 7. l.

Ezek után pedig Jésus Galilaeában jár vala, mert nem akar vala¹⁰ Judaeában jární, mert a sidok halálra keresik vala ötet közel vala pedig a sidok innep napjok. a sátoros innep, mondának azért néki az attya fiai, eredgy ki innét, és meny judaeába, hogy a tanítványid is lássák tselekedetidet,³⁹⁶ melyeket tselekeszel. mert senki semít rejtekben nem tselekeszik., és ő maga nyilván akar lenni, ha ezeket¹⁵ tselekeszed, jelensd meg magadot evilágnak, mert az attyafiai sem hisznek vala ő benne. mondá azért nékik³⁹⁷ Jesus, az én időm még el nem jött, ati időtök pedig mindenkor készen vagyon, nem gyűlölhet titeket a világ, engemet pedig gyűlöl, mert bizonytságot tészek³⁹⁸ ő felölle, hogy az ő tselekedeti gonoszok, ti mennyetek fel az innep napra,²⁰ én pedig fel nem megyek ez innep napra, mert az én időm még bé nem tellyesedet, ezeket midön mondotta volna, ő meg marada Galilaeaban.³⁹⁹ hogy pedig fel menének az attya fiai, akor ő is fel mene az innep napra. nem nyilván, hanem ugy mint titkon a sidok azért keresik vala ötet, az innep napon, és mondgyák vala. hol vagyon amaz,²⁵ és sok vetekedés vala a sereg közöt. ő felölle, mert némellyek azt mondgyák vala, hogy jó, egyebek pedig azt mondgyák vala. nem, hanem el hiteti a seregeket, mind az által. senki nyilván nem szól vala felölle. a sidoktól valo félelemért.

³⁹³ fel kiálta <fel szo> nagy szoval.,

³⁹⁴ szagगतák [Második a — fölött áthúzott vessző.]

³⁹⁵ vagy [v — javítva.]

³⁹⁶ tselekedeti<ted>det, [A javítás a törlés fölé írva.]

³⁹⁷ nékik [Szóvégi k — utólag beírva.]

³⁹⁸ tészek [t — javítva r-ből vagy v-ből?]

³⁹⁹ [Íráshiba:] Galilaeaban.

K. Az ur miért nem akara Judaeában menni, azért hogy a sidok halálra keresék, nem gátolhataé meg rosz szándékjokat?

[112a:] F. Minden bizonyal meg gátolhatta volna, de el kerüli az alkalmatoságot, nagy okoságal.⁴⁰⁰ hogy a mi gyengeségünkhöz alkalmazzassa magát. tanullyuk meg ezen példából.; mitsoda okoságal kel el kerülni az alkalmatoságot mely a veszedelemre tenné életünket. vagy szabadságunkot. hogy ha tsak a felebaráti szeretet, vagy az Isten parantsolattyanem kénszerit arra, az emberi, és rend szerént valo utakon kel el kerülni az üldöztetést, hogy gyengeségünk miat meg ne esünk, mind azon által. soha nem kel olyat tselekedni. a mi ellenkeznek hivatalunkal. és az Isten törvényével.

K. A kristus miért nem akará halgatni attyafiait. kik arra sürgeték hogy menne judaeába. hirt, nevet keresni magának, tsuda tételeivel. és predikálásival.?

¹⁵ F Meg akará azal mutatni hogy mitsoda veszedelmes az atya fiak tanátsokot követni, fő képen a midön az egyházi szolgálatban jár adolog. mivel leg gyakran a szülék tsak a hasznot. és az elő menetelt tekintik. a gyermekekben.

²⁰ K. Az ur mi formában menté magát midön az attya fiai oly rosz tanátsot adának?

F Azt felelé nékik, nem hogy a világi ditsőséget keresné⁴⁰¹ de söt még azért gyüölök, és üldözik, hogy bizonságot téssen a világ meg romlásáról, és rendeletlenségéről, a kristus példáját követi tehat. egy olyan lelki pásztor., a kí beszédivel, és az Évangélium szerént valo életével, kárhoztattya a világ-[112b:]nak hejában valóságát, az ő gazdagságit, pompáit, és meg felel a világot szerető attya fiainak

K. A kristus nem akarván Jérusalemben menni. miért menté azal magát, hogy az ő ideje még elnem jöt volna?

³⁰ F Meg akará nékünk mutatni, hogy nem tsak követi az Attya akarrattyát. de még abban a szem pillantásban viszi végben, a melyben azt néki rendelte., ha hiven akarjuk az ő példájára az Istent szolgálni, tsendeségel kel várni az időt, melyet az ő rendelése fog mutatni. és jól meg visgálni mindent. hogy okoságal munkálodgyunk, mivel az

⁴⁰⁰ okoságal. [Első o—a-ból javítva.]

⁴⁰¹ keresné [s—n-ből javítva.]

Istennek nem csak engedelmeskedni kel. hanem akkor engedelmeskedni. a mikor akarja. ahol ő akarja, és ami formában ő akarja

K. Leheté vétenünk az Isten akarattját követvén?

F Gyakorta azt tselekeszük amit Isten akar; de nem olyan formában, se nem⁴⁰² olyan indulattal. amint ő akarja, gyakorta gondollyuk azt, hogy az ő akarattját követtyük. azonban csak a magunkét tselekeszük.

K. kitsodák azok, kik nem mérnek szabadsággal szollani akristusrol. a sidoktol valo féltekben?

¹⁰ F Azok, akiknek, se hitek. se bátorságok nintsen. hogy fel kellyenek, a meg üsmért igazság mellett., tartván a világi hatalmasoktol; azok, akik nem mérik parttyokot fogni. a jó erkölsüeknek, a midön hallják hogy öket rágalmazák. de söt még kedv keresésből, ök is ahoz tesznek., vagy leg aláb halgatásokal. meg mutattják hogy jóvá¹⁵ hagyák.

[113a:]NAGY BÖJT 5^{DIK} HETIN VALO SZEREDÁN.

Imádság.

A te igazságodnak elég tételére fordítván a böjtöt, oh' Istenünk, hintsed irgalmasággodbol. hivednek szivekben világóságodot, és valóságos buzgóságot adván nékik, halgasd meg kegyelmesen az ő alázatos könyörgéseket. a mi urunk. J. k

Epistola.

levit. 19. 1. 10. 11.

²⁰ Szolla az ur Mojsesnek,⁴⁰³ mondván, szoly az Izrael fiai minden gyülekezetinek, és mondgyad⁴⁰⁴ nékik, én ti uratok Istentek, ne lopjatok, ne hazudgyatok, és senki meg ne tsallya felebaráttját, ne esküdgyel hamisan az én nevemre. se meg ne ferteztessed Istened⁴⁰⁵ nevét. én az ur, patvart, ne tselekedgyél felebarátodon. se erőszakal²⁵ el ne nyomjad ötet, béresed munkája reggelig nálad ne maradjyon,

⁴⁰² se <ne> nem

⁴⁰³ [Elírás:] Mojsesnek,

⁴⁰⁴ mondgyad [mondgyádból javítva.]

⁴⁰⁵ [Javítva: Istenébből; a vesszőt ne ꞑ törölte.]

ne átkozad a siketet, se ne tégy akadékot a vak eleibe. hanem félyed ate uradot Istenedet. mert én vagyok az ur. ne tselekedgyel hamiságot, se hamissan ne itély, ne nézzed a szegénynek személljét, se ne tisztellyed a hatalmasnak⁴⁰⁶ színét, igazán itély felebarátodnak. ne légy rágalmazó, se sutto go a nép közöt, ne ály felebarátod vére ellen. én az ur, ne gyüöllyed ate atyád fiadot szivedben hanem nyilván meg fedd ötet. hogy ne légyen bünöd miatta. ne keress boszu állást. se meg ne emlékezel apolgár társaid boszuságokrol., szeresed barátodat mint magadot, én az ur, az en törvényemet meg őrizzéték.

[113b:]Magyarázat

¹⁰ K Mitsoda oktatást akar nekünk adni az Anyaszent egyház, a mái letzkében?

F Maga az Isten szavait adgya előnkbe. hogy annál is inkább irtozunk a lopástol a hazugságtol. atsalárdságtol. a hamis esküvéstől. az erőszakoskodástol. azt hagyja az után. hogy a munkásnak bérít meg fizeszük hamarságal., még tsak más napra sem kel halogatni. főképpen ha szükségben vagyon. mert ha szükségben nintsen, el lehet halasztani a fizetést. annyi időre. a menyire maga akarja, azt azö szabad akaratyára kel hagyni,

K Mit parantsol az Isten nekünk ezek után?

²⁰ F Azt parantsollya, hogy rosztat ne mondgyunk a siketről. avak eleiben semit olyat ne tegyünk. a miért el eshetnék.⁴⁰⁷ az Isten ez által kárhoztattya hamiságokat azoknak, kik nem tsak az olyanrol beszélnek rosztat. ki testi füleire süket, hanem még az olyanrol. is ki jó erköltsből hallatlanná teszi agyalázatokat. melyeket ellene mondanak., és aki kegyeséggel, és békeséges türessel menti magát, kárhoztattya az után azokat is. kik nem hogy szánnák. de sött még tsufollyák a mások fogyatkozásit. azért, aki valamit tenne egy vak eleiben hogy el esék. olyan hamiság volna. a melyért. büntetést kel várni az utolso napon. tegyük ezekhez, hogy az egyházi pásztoroknak, nagy böltse²⁵ séggel. és vígyázással kel lenni, a midön valamely igazságokat akarnak ki tenni, azokat jól meg kel fejteni, és magyarázni; hogy a gyenge elméknek. botránkoztatásokra ne légyen . .

⁴⁰⁶ [Javitás: *hamalmasnakból.*]

⁴⁰⁷ el eshet(h)nék.

[114a:]K Mit parantsol Isten. ezen parantsolat által. ne nézed. a szegényeknek személyét, se ne tisztelyed a hatalmasoknak színét, igazán itély.?

F Ezek a szók, leg inkább a birokot illetik. a kik tartoznak, mind szegénynek. mind gazdagnak. egy aránt tenni igazságot. agyengének. 5
ugy mint ahatalmasnak, meg ne esék szive, se az egyikének szegénységén, se a másikának ajándékin, mivel nem szabad semmi féle okbol. igazágtalanságot tselekedni, a biro, mondgya szent Agoston, meg nyertesse agazdagnak perit, mikor a perr igazságos, és ha aszegénynek 10
nyomoruságán. meg esik aszive. meg vigasztalhattya ötet, a magából., az el vesztet periért, mert mint hogy az igazság nem övé. azt nem adhattya annak, akinek igazágtalan a pere.

K Magyarázd meg ezeket a szokot., ne ály felebarátod vére ellen.?

F Ez a parantsolat tilttya agyilkoságot. és hogy semmi némü 15
képen. abban ne részesüllyunk, se magunk azt ne tselekedgyük. se azt, ne tselekedtessük. se jóvá ne hadgyuk, meg gátollyuk azt. ha töllünk lehet. vagy az ellen álllyunk, ha olyan hivatalban vagyunk.

K. A sidoknak valaé okok, ebből a parantsolatbol. szeresed felebarátodot, azt ki hozni. hogy gyülölhetik ellenségeket?

F Tsak némellyek közüllök. magyarázák. ezt. ilyen hamis magyarázatal. az ide aláb valo parantsolattya Istennek, ezt a magyarázatot. egészen el ronttya, mondván, *ne gyülöllyed az atyád fiát szivedben.* ugy kel tekéntenünk minden embereket, mint atyánk fiait. és barátinkot, mert mindnyájunknak egy attya vagyon, a ki az Isten, az ő munkái 20
vagyunk, és [114b:] az ő képére teremtettünk. minnyájunkban egy emberi természet vagyon., tsak avétket kel másokban utálni, mert az. az ő munkájok, de atermészetet kel benne szeretni, az, az Isten munkája.

Evangyélium

szent. Ján. 10. 22.

Lön pedig a templom meg szentelésinek innepé Jérusálemben, és 30
tél vala, és Jésus a templomban jár vala,⁴⁰⁸ a salamon tornáztában körül vévék azért ötet a sidok, és mondák néki, meddig tartod lel-künket függöben, ha te vagy akristus, mond meg nekünk nyilván. felelé nekik Jésus, szollok néktek, és nem hiszitek. a tselekedetek,

⁴⁰⁸ jár(<) vala, [A v-t a vesszőre írta.]

melyeket én tselekeszem., az én Atyámnak nevében, azok bizonyrágot tésznek én felölem, de ti nem hisztek, mert nem vagytok, az én juhaim közül. az én juhaim, az én szomot halgattyak. és én üsmérem azokat,, és követnek engem. és én örök életet adok nékik. és el nem vesznek
5 örökké, és ki nem ragadgya azokat senki kezemből, az én Atyám amit nékem adot. nagyob mindeneknél. és senki, ki nem ragadhattya az én Atyám kezéből. Én. és az Atya. egy vagyunk, köveket vönek a sidok hogy meg köveznék ötet, felele nékik Jésus, sok jó tselekedeteket mutattam néktek az én Atyámtól. azok közül mellyik tselekedetért
10 köveztek meg engem, felelének néki a sidok, a jó tselekedetért meg nem kövezünk téged, hanem a káromlásért, és hogy holot te [115a:] ember vagy. Istenné teszed magadot, felelé nékik Jésus, nínstsené irva. a ti törvényetekbe, hogy én mondtottam Istenek vattok, ha azokat mondtotta Isteneknek a kikhez az Isten beszéde lett, és az irás
15 fel nem bontathatik, akit az Atya meg szentelt. és a világra küldöt. ti azt mondgyátok hogy káromlasz,⁴⁰⁹ mivel hogy azt mondot- tam, az Isten Fia vagyok, ha az Atyám tselekedetit nem tselekeszem. ne hidgyetek nékem. ha pedig tselekeszem, és ha nekem nem akartok hinni, atselekedeteknek hidgyetek, hogy meg üsmérjétek, és hidgyétek
20 hogy az Atya én bennem vagyok. és én az Atyában, keresik vala azért ötet meg fogni, és ki mene azö kezéből.

Magyarázat.

K Mitől vagyok hogy a sidok azon panaszkodának., hogy akristus meg nem mondá nékik világosan, hogy⁴¹⁰ maga légyen a messiás, noha sokszor meg mondtotta vala nékik.?

25 F Igen is sokszor meg mondtotta vala nékik, és sok tsuda tétéleivel meg is bizonyította vala, de ök azt nem hitték, mert nem akarák hogy ö légyen a Messiás. az igaságot utálták azö szájában. mert az irigység meg vakította vala öket. és anyira meg volt a szivek romolva. hogy a leg jobb dolgokot is méregé változtatták, ha Isten Fiának üs-
30 merték volna, kételenek lettek volna, azt is meg vallani hogy igaz azö tanítása, és bé kellettett volna venni., de ezeket az ö irigységek meg nem engedé nékik.

⁴⁰⁹ káromlasz [a— fölött áthúzott vessző.]

⁴¹⁰ hogy [h—m-ből javítva.]

K. Mi végre akarák meg tudni ezt az igazságot?

F Arra avégre, hogy még annál inkább üldöznék az [115b:] üdve-
zítőt., hogy ötet gyaláznák mint tsalárdot., a mint is, mihent meg
mondá nékik, hogy ő volna a Messiás. azonal köveket kapának. hogy
5 meg köveznék. ilyenek, az olyanok, akik az igazságot keresik. nem
azért, hogy azt szeretnék, hanem hogy az ellen beszélhessenek.

K. Mi okát adá az üdvevitő annak, hogy a sidok nem hittek sza-
vának?

F Ti nem hisztek mondá nékik, mert nem vagytok az én juhaim
10 közül. *miért mondá nékik ezeket, ?* mondá szent Agoston. tract. 48 in.
st. joan *mert látá hogy az örökké valo halálra ítéltetek .* : ugyan is mi
lehet nagyob jele annak. hogy meg voltak vettette, mint a, hogy en-
gedetlenek valának., és fel támadának a világóság ellen. az ő gonosz-
ságok és irigységek nem engedé meg nékik, hogy meg üsmérhesék.
15 pasztorjokot. nem ő vala oka meg vettetéseknek, hanem az ő hitlen-
ségek, és más egyéb hamiságok. okozá meg vettetések.

K. Az Isten tudván azt öröktől fogvást,⁴¹¹ hogy kik lesznek a meg
vettettek között, nem mutatta volnaé több jóságát. ha őket nem te-
remtette volna. mint sem hogy teremtette.?

F Az Isten itéletit ki vizsgálhattya. az ő utai pedig meg foghatat-
lanok, a mi kötelességünk tsak a, hogy alázatoságal meg vallyuk hogy
azok igasságosok, és rettegéssel imádjuk titkait. a mi az Istenben
vagyon a mind imádásra⁴¹² méltó. az ő igassága és jósága, mindenik
örökös tiszteletet érdemel. el is mondhattjuk szent Agoston után.
25 hogy ő véghetetlen jó, és hatalmas lévén, jóbnak ítélte lenni. a roszból.
[116a:] jót ki hozni, mint sem tellyeségal a roszat meg nem engedni.

K. Miképen leszünk a kristus juhai közül valok.?

F A mint maga mondgya. hogy ha halgattjuk. és követtyük az ő
szavát, az az, ha engedelmeskedünk szavának.; és az ördög szavát
30 nem halgattjuk., ha ellene mondunk az ördög pompainak. és tseleke-
deteinek. és ha⁴¹³ követtyük. a mi szenttséges üdvevitőnknek, alázatos.
és sanyaru életét. aki a szerént áll, és abban végig meg marad., minden
bizonyal. akristus juhainak számokban lészen.

K. Mit ígér az ő juhainak.,?

⁴¹¹ [Íráshiba:] fogvást,

⁴¹² imádásra [hosszú / betűje, úgy látszik r-ből javítva.]

⁴¹³ ha <vo> követtyük.

F Azt igéri, hogy örökké való boldogoká teszi őket⁴¹⁴ és úgy gondyokot viseli. és meg tarttya. minden ható kezeivel eveszedelmes életben, hogy se az emberi, se az ördögi hatalom kezeiből őket ki nem veszi, erre való nézve. nagy bizodalommal lehetnek mind azok. kik az ő juhainak bélyegét viselik. látván, hogy maga az igazság örökké való életet ígér. nekik, tsak, végig meg maradgyanak hűségiben, noha mind azon által mindenkor tarthatnak, mert ez életnek folyása alatt ha szinte juhok voltak is. de hűségtelenségeért. gödölyéké lehetnek, valamint ellenben., a nagy bűnösök. a penitenzia tartásnak kegyelmét által. a gödölyék közül ki vétethetnek, és a juhok közti számlálathatnak.

K. Lehető ez életben abban bizonyos valaki., hogy az örök boldogságra a juhok számában legyen?

F Nem lehet ezen avilágon soha abban egészen bizonyos-[116b:]
nak lenni, az olyan titok, a melyet egyedül. tsak az Isten tudgya. de az olyan akit alélek üsméret semi halálos vétokról nem vádolya, vagy az olyan aki azt gondolhattya,⁴¹⁵ hogy meg jóbbította életét. valóságos meg térésével. és penitenzia tartásával, az ollyanak lehet az a bizodalma, remélheti is azt. de azt is ugy. hogy rettegésel. és félelemel foggya halgatni, és követni az örökös pásztornak szavát. alélek mentől több jelit veszi az Isten irgalmaságának, annál hivebb, az ő kegyelméhez, annál is nagyob vigyázásal áll ellene rosz hajlandóságának. és azon igyekeznek., hogy alázatoságával, békeséges türésivel. és szeretetével követhesse a kristust., és így. annál nagyob bizodalma lehet Isten előtt. üdvesége felől.

K. Az Isten miért nem tett minket bizonyosaká üdveségünk felől?

F Ez nagy böltéséggel, és igasággal való rendelése Istennek, az emberen. 1 bűnösök lévén, meg érdemlik igasággal. hogy így bánnyék vélek. és a bizonytalanság melyben az Isten hagyta őket, ez életben, a vétékért való büntetés. 2. mint hogy az emberek természet szerint változok, és álhatatlanok szükséges hogy meg próbáltassanak. az ő örökös sorsoknak tudatlanságával., ezigen hasznos arra. hogy magokban ne bizanak, hanem szüntelen való alázatoságban, félelemben. és magokra való vigyázásban legyenek., 3. a bizonyosság. nem hogy hasznokra lenne, hanem még magokat el hinnék, és kötelesegeket el mulatnák, a bizonytalanság pedig meg zabolázza kevélységeket., és

⁴¹⁴ őket [Utána törölt kérdőjel:] <?>

⁴¹⁵ gondol<ly>hattya,

arra ösztönözi, hogy [117a:] nagy figyelmeséggel munkálodgyanak üdvösegeken., úgy hogy bizonyosá tehessék. szent péter mondása szerént. hivatalokat, és választásokat 2. petr l. 10.

K. A sidok miformában halgaták az üdvezítőnek szavait?

- ⁵ F Noha egyebet nem monda nékik az igazságnál., és tsak azokat a jó tétéményeket terjeszté elejekben. a melyeket tett, vélek, és érettek, mind azon által. fel indulának ellene, és meg akarák kövezni, ez a példa meg mutattya, hogy nintsen ezen a világon jobb jutalma jó tselekedetinknek, mint a gonoszok háláadatlanságok. és üldözések.
- ¹⁰ és hogy a ditsőséges dolog az Isten szolgainak., a midön keserüséget szenvednek a jó tételért, és hogy a kristus valóságos juhainak azon kel igyekezni. hogy abban hasonlittsanak pásztorokhoz. a ki meg engedi hogy. szenvedgyenek, azért hogy meg próbálja szereteteket. és hüségeket.

NAGY BÖJT 5^{DIK} HETIN VALO TSÖTÖRTÖKÖN.

Imádság

- ¹⁵ Adgyad mindenható Istenünk. hogy az ember el veszvén azt a méltóságot⁴¹⁶ a melyben teremtetted volt, mértékletlenségéért⁴¹⁷ abban viszá is helyheztessék, a meg tartoztatás által, a mely néki orvoságu legyen. a mi urunk J. k.

Epistola.

Dani. prof 3. 25. 34

- Fent álván pedig Azariás, így imádkozék, kérünk ne adgy kézbe
- ²⁰ minket mind örökké ate nevedért, és bonzd fel szovettségedet, se el ne vegyed irgalmaságodot tőlünk, Ábrahamért a te szerelmesedért, és Isákért a te szolgádért, és Izraelért. ate szen-[117b:]tedért, kiknek szollattál meg igérvén. hogy meg sokasitanád az ő magvokat mint az ég tsillagit. és mint a fővenyt, mely a tenger parttyán vagyon mert
- ²⁵ uram meg kevesedtünk, minden nemzetségeknél inkább. és meg alázattunk az egész földön ma ami büneinkért, és nintsen ez időben fejde-

⁴¹⁶ méltóságot [g — fölött áthúzott vessző.]

⁴¹⁷ [Javítás beszúrással: mértékleteségéértből.]

lem. se hadnagy, és proféta. sem éppen égő áldozat; sem eledeli áldozat, sem jó illat, sem a sengeknek helye te előtted, hogy meg találhatnok, ate irgalmaságodot, hanem töredelmes lélekkel és alázatos szível lévén, fogadtassunk bé. mint a kosokból, és tulkokból. és ezer

⁵ kövér bárányokból való éppen égő áldozatban. úgy légyen ate szined előtt ma, ami áldozatunk, hogy kedves légyen néked, mert nints szégyenülések. ate benned bizoknak, és most követünk téged tellyes szível., és félünk téged, és keressük ate ortzádót, ne szegyenits meg minket, hanem tselekedgyél velünk ate kegyeséged szerént. és ate

¹⁰ irgalmaságodnak sokasága szerént. és ments ki minket, a te tsuda tételid szerént és adgy ditsőséget ate nevednek uram. és szegyenüllyenek meg minnyájan,⁴¹⁸ akik gonoszt mutatnak ate szolgálidnak, szegyenüllyenek meg ate minden hatóságod által, és aző erejek romollyon meg, és tudgyák meg hogy te vagy egyedül az ur Isten. és ditsőséges

¹⁵ a földnek kerekésege felet.

Magyarázat

K. Az Anyaszent egyház mitsoda oktatást akar nekünk adni a máiletzkében?

F Az Azáriás imádságát adgya előnkben. a melyet tett az egő kementzében, a hová más két társaival vettet⁴¹⁹ vala, a ba-[113a:]biloniai király parantsolattyából, azért, hogy aképit nem akarák imádni.

K Mire tanit minket Azáriás ebben az imádságban?

F Meg üsmervén azt, hogy népének rabságban való léte. a bünöknek igazán való büntetése, a melyből azt tanulhattuk hogy úgy tekénttsük bününket, mint olyanokat. a melyek okozzák mind azokat a nyomoruságokat a melyekben esünk. és hogy imádkyuk az Istennek itéletit. aki minket igaságál és érdemünk szerént büntet, de aki azt gyakorta irgalmaságából tselekeszi, azért hogy magunkban térjünk, hogy magához hijon. és hogy légyen mivel meg fizetnünk a mivel tartozunk igaságának, és eleget tehessünk vétkeinkért;

³⁰ K Mire tanit még minket Istennek ez a szolgálja. az ő két szenvedő társaival

F Tsudálatosan meg tartatván atüzben, meg vallyák vétkeket, és irgalmaságát kerik Istennek népére, ez a példa kárhoztattya háláadat-

⁴¹⁸ minnyájan, <uram> akik gonoszt [t—későbbi beírás.]

⁴¹⁹ [vettett helyett?]

lanságokat azoknak, kik meg szabadulván valamely nyavalyábol, vagy nyomoruságbol., nem gondolkodnak penitentziát tartani. vétkekért. melyek ezeket ókozzák, se az Istenhez valo háláadoságokat nem mutattják. nagyobb felebaráti szeretetekkel, munkálodván azon.
⁵ hogy ki vehessék a szegényeket, és anyomorultakat szegénységekből. valamint az Isten ki vette őket szenvedésekből.

K Az Isten miképpen ditsóitti nevét a botsánatban?

F A botsánatban fényeséggel ki mutattya aző joságát. [118b:] és irgalmaságát, valamint hogy Ditsóséget ad nevének a büntetésben,
¹⁰ mert meg bizonyította, mind a maga. igasságát, mind a maga hatalmát.

K. Ez a szent ember mi formában igyekezik az Isten igasságát meg kérelni, és kegyelemre vinni?

F Azon keri, hogy Ábraháma, Isákra, és Jákobra valo⁴²⁰ tekéntetért. irgalmazon meg néki, ebből ki tettzik hogy egy bünösben nem lévén semmi is a miért meg érdemelhesse az Isten kegyelmét. lehet néki az Isten mellet lévő szentekhez folyamodni. és hogy az Anyaszent egyháznak szokása szerint, a szenteket segítségül hini. enem új szokás. mivel e szokás vala az ő törvényben.⁴²¹ minden időkbén.,
²⁰ hogy kérjék az Istennek segítségit. ezekre a szent patriárkákra valo tekintetért. noha nem az ő érdekért adgya vala kegyelmének segítségit. hanem a Messiásnak. akit várának.

Évangélium.

szent luk. 7. 36.

kéri vala pedig ötöt., némely a farisaeusok közül, hogy véle ennék, és bé menvén a farisaeus hazában letelepedék és imé egy aszszony
²⁵ állat, ki avarosban bünös vala, hogy meg érté.⁴²² hogy le telepedet volna a farisaeus hazában, hoza alabástromot kenettel, és meg álván hátul alábainál. köny hullatásokkal kezdé öntözni a lábait, és hajával törli vala, és tsokolgattya vala alábait, és a kenettel keni vala. látván pedig a farisaeus, a ki ötöt hitta vala. szolla ő magában, mondván,
³⁰ ez ha proféta volna, tudná bizonyal kitsoda, és mi némü aszszony

⁴²⁰ <te> valo tekéntetért.

⁴²¹ [Ékezethiba:] ő törvényben.

⁴²² <meg> meg érté. [Törlés a sor végén.]

állat. a ki ötet illeti, mert bünös., és felelvén Jésus [119a:] mondá néki, simon, vagyon valami mondásom hozád, a pedig mondá mester mond el. két adossa vala egy költsön adonak, egyik ött száz pénzeltartozik vala. és a másik ötvennel. nem lévén azoknak honnét megadni, el engedé mind a kettőnek, azért kitsoda szereti ötet inkább, felelvén simon mondá. vélem. hogy az, akinek többet engedett el, ő pedig mondá néki, igazán itéléd, és fordulván az aszszony állathoz, mondá simonak, látodé ez aszszony állatot, bé jöttem a házadba., vizet alábaimnak nem adtál. epedig köny hullatásokal öntözte lábaimot. és a hajával törölte meg. tsokot nékem nem adtál. epedig miolta bé jöt. meg nem szünt tsokolgatni a lábaimot. olajjal a fejemet meg nem kented. epedig kenettel kente meg alábaimat, azokaért mondom néked, meg botsátatnak néki sok bünei; mert igen szeretett., a kinek pedig keveseb botsátatik meg, kevesebbé szeret, mondá pedig Máriának, meg botsátatnak néked büneid, és akik együt le telepedtek vala, kezdék mondani magokban, kitsoda ez, a ki még a bünököt is meg botsáttya, mondá pedig az aszszony állatnak, ate hited meg szabaditod téged. meny el⁴²³ békével.

Magyarázat.

K Mit ád előnkben az Anyaszent egyház ebben az Évangéliumban ?
 20 F Ennek a bünös Aszszonynak meg térésében, a valóságos penitencia tartásnak formáját adgya előnkben, az ő nagy siettséggel való menetele a farisaéus házához. mihent meg hallá a kristusnak őt való létit., meg mutattya a bü-[119b:]nösöknek, hogy ne halogassák. meg téréseket, mivel se az idő, se akegyelem nintsen szabadságokban. és talám,
 25 tsak az a szem pillantás az övék. a melyben az Isten meg hattya sziveket, azért el se veszesék azt az időt., a szent bátorság a melyel ez az aszszony mégyen ebéd felet. sokaknak eleibe, fő képen egy⁴²⁴ vizsgálodo farisaeus eleibe. nem szegyenelvén, a penitentiának alázatoságát, igen nagy példa lehet a penitencia tartok előtt, a melyből meg tanulhattya, hogy ne szégyenellyék eleget tenni, és helyre hozni a
 30 közönségesen tett botránkoztatásokat, a melyeket adtanak rendeltelenségekért. kárhoztattya ez a példa. vétkes szegyenit is azoknak, kik

⁴²³ meny el <k> békével.

⁴²⁴ egy [Úgy látszik: és-ből javítva.]

nem merik ezt az alázatoságot fel venni, se jót tselekedni, azért hogy az emberek felöllök ne szollyanak., vagy meg ne itéllyék

* K Honnet vagyon ez a világi tekéntet, akeresztyeneknek leg nagyobb résziben., a mely nem engedi nékik hogy a penitentzia tartásnak uttyára menyenek?

F Attol vagyon, hogy kevés. hitek. kevés félelmek, és kevés Isteni⁴²⁵ szeretetek vagyon, ha élő hitek volna, nagyobb tisztelettel volnának az Istenhez, aki a mi bíránk. és a kinek mindenről számot kel adni, mint sem avilághoz, a ki nem hogy meg oltalmazhatná azokat akiket az Isten meg itéli, de még maga is meg itéltetik. a fejedelmével., tudni illik az ördögél; hogy ha tartanának valóság az Istentől., minden modon azon igyekeznének, hogy a vétékért⁴²⁶ valo meg bántodásért. meg követnék, hogy ha pedig ötet szeretnék, igen könnyen meg vetnék a világ gyűlölségít. aki mi nekünk nem árthat, ha nem akarjuk.

15 [120a:] K Mitsoda külső jeleit adá ez az aszszony⁴²⁷ töredelmeségének?

F Meg mutatá töredelmeségít., bőséges köny hullatásával, a melyekkel meg öntözé lábait. a meg váltonak. és meg törölé azokat hajával, meg akará mutatni, hogy meg veti. azt., a mi néki az előtt. kevélységire szolgált., a valóságos penitentzia tartás sohajttal, és keserüséggel jár, nem maradhat avilági örömel. se az olyan dolgokhoz valo ragaszkodásal., a melyek avétekre szolgáltak. mind azt., mondgya a nagy szent Gergely. az Isteni igasságnak. kel fel áldozni. valamit a mi gyönyörtés-günkre szolgáltattunk. és fordítottunk.

25 K. Mire tanit minket ez az aszszony., a midön a kristus. lábait tsoolgattya. és azokra keneteket hint?

F Az első tselekedetével., meg mutattya nekünk. a kristushoz valo szent szeretetét. a második tselekedetéből láttjuk, hogy az Isteni szeretet sugarlá néki, hogy az ő lábaira hintoné mind azt, a mi néki leg drágáb vala, eszerent is kel egy valóságos keresztyének szeretni a kristus testében. a ki is az Anyaszent egyház, mind azokat, kik abban leg aláb valoknak láttzanak lenni. és lába alá tapodni mind azt. a mit leg inkább szeretett. szeretni kel néki a leg szegényebbeket, és⁴²⁸ a leg nyomorultabbakat is, és azokra hintoni gazdagságát.; és mind azt, a mi a kényeségre valo volt. a szükségesen folyül valojok a gazdagoknak

⁴²⁵ Isteni [Beszúrás a sor előtti margón.]

⁴²⁶ vétékért [Első t — javítva r-ből?]

⁴²⁷ ezaz aszszony <meg> töredelmeségének?

⁴²⁸ <is> és a leg nyomorultabbakat is,

mondgya szent Agoston., a szegények szükségekre valok, azokat, akristus lábaira kel hinteni.

[120b:] K A farisaeusnak nem valaé oka azt ellenezni hogy akristus magához hagyá közelíteni, egy olyan vétkes aszszonyt, az olyanoknak nem kellé el kerülni társaságokat?

F Igen is aközönséges rend szerént egy keresztyennek el kel kerülni az olyan személyeket, hogy akisértetben neesék, és hogy okot ne adgyon másoknak, abal ítéletre; de különbözést kel tenni, mivel nem lehet roszul itélni egy olyan Isten szolgája felöl. aki némelykor az olyanokhoz el mégyen hogy a meg térésre indittsa, ennek a farisaeusnak éppen nem vala oka hogy roszul itéllyen az üdvezitöröl, mivel láthatta sok tsuda tételeit, és halhatta. hogy tanítványi menyit téritettek meg nevében, ha szinte úgy nem tekinté is ötet⁴²⁹ mint Istent, de mindenek felet azt kellett volna néki meg vizsgálni, hogy az az, aszony ebéd felet és mindenek láttára közelgetet akristushoz., még ezen kívül nem láttaé annak nagy szemérmetségét, alázatoságát, sirását; ezekből meg láthatá, hogy az a személy nem a volt. aki az elöt. és hogy tsak az üdveségét keresné, mivel akristusnak, hatalmas kegyelme. vitte vala oda, ugyan az is sugarlá néki. a büneiért valo töredelmeséget, mind ezekre valo nézve, más gondolatban kellett volna lenni, annak a farisaeusnak, és tsudálni kegyeségit az üdvezitőnek., és jóságát, amellyel szenvedé, hogy lábait meg tsokollya. tanullyuk meg ebből hogy ne legyünk másokhoz. rosz gyanuság., se rosz ítélettel. azokhoz. a kikben változást látunk., és jelit a meg térésnek, a rendeletlen életüből., szent lehet.

K Magyarázd meg nekünk ezeket a szokot; meg botsátattak néki sok bünei mert igen szeretet.?

[121a:] F Ezekből azt tanulhattuk, hogy vagyon olyan Isteni szeretet, a mely abünöknek botsánattyát meg nyeri, a pedig igen igasságos., igen szeretni azt., a ki sok adoságot engedet, a midön a kristus magához akarja hini. az olyan bünöst, ki ötet el hagyta, annak vétkeihez képest valo nagyságu szeretetet⁴³⁰ hint szivében. hogy meg utálván vétkeit, a meg igazulásnak kegyelméhez készittse, és amidön mindenek felet kezdí az Istent szeretni, és ugy. mint minden igasságnak kut fejté, a Tridentinumi gyűlés mondása szerént, akor botsánatot enged néki, bé töltvén ötet, nagyob böséget valo

⁴²⁹ ötet <ugy> mint

⁴³⁰ [Íráshiba:] szeretet

szeretettel. a mely szeretet, meg igazulására lészen, ez így lévén. sok bűnei meg botsátattak annak, aki igen szeretett, és az akinek sok bűneit meg botsátották, tartozik, a vett kegyelemért hálaadásból igen szeretni.

⁵ K Ez az aszszony miképpen mutatá meg. akristushoz valo szeretetét?

F Köny hullatásával öntözé lábait, és hajával törölé azokat, szüntelen tsokolgattya vala azokat. és⁴³¹ kenetet hinte azokra, a farisaeus pedig ezeket tsufságal tekinté, és ő, ilyeneket nem tselekedék. ¹⁰ se tsokot nem ada. néki, se kenetet nem hinte fejére, azért is mondá a kristus, hogy ez az aszszony igen szeretett, el ítélhettyük ebből. hogy a⁴³² farisaeus kevesé szeretete ötet. vagy talám nem is, mivel igaznak tartván magát, nem gondolá hogy sokal tartoznék az Isten igaságának

¹⁵ K. Következik ez, akristus szavaiból., hogy sok vétket kel követni azért, hogy azokért botsánatot nyervén. ötet az után inkább szeresék. vagy a, hogy a ki keveseb meg bántással volt hozzája, keveseb szeretettel is tartozik néki.

[121b:] F Éppen nem következik egyik is. mivel nem tsak azért ²⁰ tartozunk az Istent szeretni, hogy bűneinket meg botsátotta, hanem még, szent Agoston szerént. azokért is, a melyeket nem tselekedtük., mivel tsak aző gond viselése. és kegyelme tartoztatot meg attol. hogy azokat nem tselekedtük., az ártatlanságnak szine alat. soha meg nem kel⁴³³ bennünk hűlni a szeretetnek, se a hálaadoságnak, ²⁵ az Isten irgalmaságához, mivel egy penitentzia tarto bűnös, akiben több szeretett vagyon eléb valo egy olyan ártatlannál., a kiben a szeretet kevesebb.

NAGY BÓJT 5^{DIK} HETIN VALO PÉNTEKEN.

Imádság

öntsd mi urunk szivünkben⁴³⁴ kegyelmedet., ugy hogy a midőn mi magunkot bűneinkért meg büntettyük, el kerülhesük az örökös ³⁰ büntetést. az ideig valo büntetéssel melyet szenvedünk., a mi urunk J. K.

⁴³¹ és [Előtte egy betű olvashatatlanul törölve.]

⁴³² a [Beszúrás.]

⁴³³ kel [Beszúrás.]

⁴³⁴ [Íráshiba:] szivünben

Uram Izraelnek reménsége, minnyájan akik tégedet el hagynak, meg szégyenülnek, a tölled el távozok, a földre irattatnak, mert el hagyták az élő viznek erét. az urat, gyógyíts meg engem. és meg gyógyulok, szabadíts meg engem. uram. és meg szabadulok, mert te vagy az én ditséretem. imé ök mondgyák nékem, hol az ur igéje, jöjjön el, és én meg nem haborodtam, téged pasztoromot követvén, és az ember napját⁴³⁵ nem kivántam, te tudod, a mi ki jöt ajakimból. igaz volt ate szined előtt, ne légy te nékem félelmemre. én reménségem vagy, a nyomoruságnak napján, szégyenüllyenek meg akik engem üldöz-[122a:]nek, és ne szégyenüllyek meg én. féllyenek ök, és ne féllyek én, hozd reájok a nyomoruságnak napját. és két féle romlásal ronsd meg őket:

Magyarázat

K kitsodák azok, akik az urat el hagyák, és a földre iratnak.?

F Azok kik hüségtelenségből el hagyák ateremtöt., és a teremtet¹⁵ állatokhoz ragaszkodnak., az olyanok a földre irják neveket., mert ót akarnak lakni, mert ót akarnak, nagyá, és nagy hirüeké lenni, de idővel el töröltetik nevek, valamint a porban valo irás. melyet a szél el viszi. hogy ha⁴³⁶ pedig a világhoz nem kaptsolnák élettyeket, egyedül az Istennek adnák magokat, állando és meg változhatatlan²⁰ szeretettel. az ő nevek. a menyekben iratnék fel, ahol örökös ditsőségben élnének.

K Miképpen hagyák el tehát. az Istent. a ki az élő viznek kuttya?

F A mikor el hagyák azt, a ki,⁴³⁷ ami örökös jónk, és aki, ki meritetetlen kut feje minden valóságos jónak, és a mikor a veszendő²⁵ és tsalárd világ jóvaiban veszük ki⁴³⁸ részünket, ezt is tselekeszi, egy olyan nagyra vágó, aki eföldön akarja ditsőségét. és nagyságát.

⁴³⁵ napját <k> ne m <követtem,> kivántam,

⁴³⁶ ha [Beszúrás.]

⁴³⁷ a <mi> ki, ami

⁴³⁸ [Javítva: *veszünk kiből*; a javítás nem egyértelmű. Először *veszük* volt, ezt: *veszünkre* javította; utána a *k-t* mintha törölte volna, de az *n-et* nem javította *k-ra*. Olvasható esetleg: *veszünk ki is*.]

keresni, egy olyan fősvény, aki it akarja gyűjteni agazdagságot, egy olyan bujalkodo, aki atesti gyönyörűségekben tarttya boldogságát., aki ateremtő helyet. ateremtet állatot szereti, az olyan örökösön meg büntetik,⁴³⁹ mert meg fosztatik mind attol., a mire fordította volt [122b:] ez életben, szeretetett, és el veszti azt az örökös jót, a melyet meg vetette volt, az olyan pedig meg jutalmaztatik azzal. a mit szeretett, aki egyedül tsak az Istenhez fordította szerete-tét.

K. Miért mondgya Jeremiás gyógyits meg engem. és meg gyógyu-
10 lok. szabadits meg engem. és meg szabadulok?

F Arra tanittyta az embert. hogy meg nem gyógyulhat a véteknék betegségből, se attol meg nem szabadulhat más képen., hanem tsak az Isten kegyelméből, példát ád, ez a proféta arra, hogy azt szüntelen kérjük, mert a mi szükségink szüntelen valok, és hogy minden nap
15 új szükségünk támad. a mi gyengeségink, és meg romlásink miat. a melyektől, tsak a halál szabadithat meg minket

K kitsodák azok, kik azt mondgyák. mint a sidok, hól az ur igéje. jöjjön el.?

F Azok kik vak merő bátorságban élnek, avéteknék gyümölt-
20 sével, tsak szofia beszédnek tartván mind azt valamit nékik mondanak, az Isten itéletének keménységéről. és azt gondollyák, hogy tsak ijeszteni akarják őket

K. Miképen kel ellene állani az ilyen kisértetnek?

F A midön az olyan Istentelenek így bánnak az Istennek valamely
25 szolgáljával. annak a proféta példájára, még nagyob állandoságal kel az Istenhez ragaszkodni., mint pásztorához, el hitetvén magával. hogy mind az ő igereti, mind fenyegetési bé tellyesednek, ne suhajtssa a világi gazdagságokat, se a világi hejában valóságokat, se⁴⁴⁰ azokat a napokat. a melyeket a világ szeretői, szeréntsés napoknak nevezik,
30 de a melyek Isten előtt boldogtalanok. az olyan világ szeretőiről mondgya szent jób, hogy gyönyörűségben töltik [123a:] napjokat, de egy szem pillantásban, akoporsóban szálnak.

K A proféta boszszu állásbol mondgyaé ezeket ellenségiről, szé-
gyenüllyenek meg. akik engem üldöznek.?

35 F ugy beszél mint proféta, és nem haragbol., ez inkább olyan jöven-
dölés, a melynek. bé kelleték⁴⁴¹ rajtok tellyesedni. mint sem boszu

⁴³⁹ [Inkább: meg büntetetik, alakot váránk.]

⁴⁴⁰ se <a> azokat [o-ból javított: <a> ?]

⁴⁴¹ bé kelleték <j> rajtok

állásnak kérése, aproféták rend szerént. az ilyen jövendöléseket könyörgés és átok formára teszik, azért hogy inkább meg rettentésék azokat a kiknek beszéllettek. és hogy egyszers mind. meg mutathassák az Istennek. hogy azö rendelésihez szabják magokat, ki hirdetésén mind azokat anyomorúságokat. a melyeket fenyegeti abünösököt hogy ha meg nem térnek. tegyük ehez azt is, hogy Jéremiás ebben, jelenté a kristust, meg jövendölven, azt az irtoztato boszu állást., a melynek kellették idővel a sidokra szállani. azért hogy a kristust meg veték, és a keresztfán meg ölék.

Evangelium.

szent Ján. 11. 47.

- ¹⁰ Egybe gyűjték azért a fő papok. és a farisaeusok atanátsot. és mondának,, mit tselekeszünk. mert ez az ember sok jeleket téssen. ha így hagyuk ötet. minnyájan hisznek öbenne, és el jönnek a Romaiak, és el veszik helyűnket. és nemzetségűnket. egy pedig közüllök kaifás nevü midön fő pap volna abban az esztendőben., mondá nekik. ti semmit nem tudtok, se meg nem gondollyátok, hogy hasznosab néktek. hogy egy ember hallyon meg a népért., és az egész nemzetség⁴⁴² elne veszen. ezt pedig magától nem mondá, hanem hogy azon eszten-[123b:]döbéli főpap⁴⁴³ volna, profétalá. hogy Jésus meg halna anemzetségért. és nem tsak anemzetségért. hanem hogy az Isten
- ²⁰ Fiait, kik el valának széledve. egyben gyűjtené. azon a naptól fogvást gondolák hogy meg ölnék ötet. Jésus azért már nyilván nem jár vala a sidok közöt, hanem apuszta mellet valo tartományokba mene. a városba, mely Efremlnek mondatik. és ót lakik vala, atanitványival.

Magyarázat

K Mit kel gondolni a mái Évangéliumban lévő fő papoknak. és farisaeusoknak. tanátsot tartásokról?

F Nem lehet meg fogni, mitsoda meg bodult elmével valának, ö magok meg vallyák, hogy mitsoda valóságosok, és hatalmások az

⁴⁴² nemzetség <éllyen,> elne veszen.

⁴⁴³ [Ékezethiba:] főpap

üdvezítőnek tsuda tételei., és hogy azokért mindenek hihetnek ő benne. még is ök. nem hogy benne hinnének. de veszedelmére igyekeznek. ez az irtoztato példa. meg mutattya. hogy a mely elmében. az irigység. és a gyűlölség uralkodik. a, se az Istentől, se az emberek-
5 től nem fél; és az ő vaksága olyan nagy, hogy tsak, azon gondolkodik; mi monod vesztesse el azt. akit gyűlöl. arrol pedig nem is gondolkodik, hogy tellyeséggel önnön magát veszti el. és hogy minden rosz igyekezete magára szál.

K kitsodák olyanok. mint ezek a sidok, kik a haza meg tartásá-
10 nak szine alat. el akarják veszteni azt, a ki a hazát. egyedül meg tarthatta volna?

F olyanok a nagyra vágyok., azok avilági okosok. kik. [124a:] a vallás. és a közönséges jónak szine alat; bé akarják tölteni rosz kíván-
sagokat, üldöztvén a jó⁴⁴⁴ erköltsüeket, de a kik gyakorta. hasonló
15 Isteni haragot vesznek magokra valamint a sidók, a kik azért akarják meg ölni akristust, hogy elne veszesek szabadságokat., és városokot, holot azért vesztek el. mind egyikét, mind a másikat., hogy a kristust meg ölék. negyven esztendő mulva, az Isten. a Romaiakot el küldé, hogy boszut. állanának haláláért. a kik el pusztitván avárost,
20 és atplomot, meg számlálhatatlan népet ölének. meg. a többit pedig mint rabokot el adák, és el szélyezték az egész földre, gyakorta hasonló történik a világi nagy renden lévőkel., kik tsak a magok ditsőségeket; és hasznokot tekintik. és irigyelvén a mások jóvait. és nagyságít, azon igyekeznek, hogy azokat meg ronttsák. a melyért
25 a magok fejekre vonnyák mind azt, valamit másokkal akarnak szenvedtetni.

K Miképen lehetne meg orvosolni ezt a nagy roszat. a mely oly igen uralkodik a törvény ki szolgáltatok, és a nagy renden lévők közöt.?

F Más orvosága annak nintsen., hanem hogy el kerüllyék azokat
30 az indulatokot, melyek őket az uralkodásra. és az igazgatásra indittyák, és hogy magokot. annak ahatalomnak, határjában tarttsák, a melyet vettek Istentől. másoknak jóvokra, és nem rontásokra. mivel ahatalmaskodásnak, és az uralkodásnak ereje olyan nagy, hogy akin egyszer erőt vehet, a fel áldozza jóságát. egészségét. életét, lelke üsmeretit. tsak hogy nagyobra terjeszthesse tiszttségének méltóságát.
35 vagy hogy meg-[124b:]tarthassa, a mit el foglalt igaságtalanul.

⁴⁴⁴ <arosz> a jó erköltsüeket, [Javítás a törlés fölött.]

K. A kaifás tanátsa igaságos valaé. a midön azt jovallá hogy jobb egy embernek meg halni a népért. hogy az egész nemzettség⁴⁴⁵ meg maradgyon.?

F Sött még ez a tanáts, igen igaságtalan. és Istentelen vala, mivel
5 soha nem szabad egy ártatlant meg ölni, ha szinte. az világ meg tartása forognais halálában. soha nem kel az Apostol mondása szerént. rom. 3. 8. roszat telekedni. hogy abbol jó következék. annál is inkább nem vala szabad meg ölni, az életnek kezdetit. az olyanok kaifást⁴⁴⁶ követik. a kik mind Isteni, mind emberi törvény ellen jóvalyák.
10 az igaságtalanságot, és az erőszakoskodast,⁴⁴⁷ azért mert abban a magok hasznokot, és elő meneteleket láttyák.,

K Miért mondgyák tehát hogy jövendölt?

F Azzal nem akarják mondani, hogy a szent lélek adta volna néki azt a gondolatot, de mint hogy mindeneket a szent lélek igazgat.,
15 ugy is fordittá a kaifás szavait. a melyekel azt az igasságtalan tanátsot adá, hogy nem tudva. igazat monda. és jövendöle.

K Miképpen követék a sidok a kaifás tanátsát a mely oly igen ellenkezék. az igasságal, melyet meg bizonyítanak a kristus tsuda tételei nagy világoságal.?

F Mert tartának a romaiaktol, a kik minden világi jovokbol ki foszthaták őket, tartván pedig attol, hogy azokat el ne veszesék, azért nem is tekinték az Isten hatalmának jeleit. at-[125a:]tol is félték. hogy őket bé ne vádollyák hogy a tsászarom kívül. más királyt akarnak üsmérni, esokakal meg történik. a keresztyének közöt, akik,
25 hogy az emberek kezekben ne esenek, az élő Isten kezében esnek, akik is világi okoságbol. a magok hasznokra áldozák az igasságot. és az igazat. és akik nagyobra betsüllik. a látható, és jelen valokot. aláthatatlan, és jövendöbéli jóknál.

K. A kristus miért mene a pusztába?

F Mert nem akara ellenségi közöt maradni, ne hogy jelen valo létével. meg nagyobra ne gerjesze. hamiságokot. ezzel példát ada szolgainak, hogy élyenek azal a modal., melyet az okoság ad elejekben. és magokot el rejttsék. mikor a szükség kívánnya, hogy veszedelemre ne tegyék gyengeségeket, és ellenségeket. annál nagyobb
35 haragra ne indítsák.

⁴⁴⁵ <m> nemzettség meg maradgyon.?

⁴⁴⁶ kaifást <k> követik. [Törlés tollhiba miatt.]

⁴⁴⁷ erőszakoskodast, [Második k—d-ből javítva.]

Imádság

Engedgyed uram, hogy a néked szenteltetet nép., az áitatoságban elő menyen, hogy a szent tselekedetekre meg tanítatván, mentől inkább fog szent Felséged előtt tettzeni. annál nagyob ajándékokal erősitessék meg a mi urunk J. k.

Epistola.

Jerem. 18. 18.

- ⁵ Es mondának. jertek, és gondollyunk Jéremias ellen gondolatokat, mert el nem vész atörvény apaptol. sem atanáts böltstől, sem abeszéd aprofétától, jertek, és verjük meg ötöt [125b:] nyelvel. és ne figyelmezőnk semi beszédire. figyelmezz reám uram, és hallyad az én ellenkezőim szavát. vallyon a jóért gonoszul fizetneké., hogy vermet ástak az én lelkemnek, emlékezel meg hogy⁴⁴⁹ szined előtt állottam, hogy jót szollanék ő érettek, és el forditanám ate haragodot rollok, az okáért az ő fiokat⁴⁵⁰ éhségre juttasd, és vidd őket a fegyver kezében, legyenek az ő feleségek. magzatok nélkül és özvegyek, és azok férjei halállal öletessenek meg. az ő fiok, verettessenek által
- ¹⁵ fegyverrel ahartzon, kiáltás hallassék az ő házakbol. mert hirtelen reájok hozod atolvajt. mert vermet ástak hogy meg fognának engem. és törőket⁴⁵¹ rejtettek el⁴⁵² az én lábaimnak, te pedig⁴⁵³ uram tudod., minden ellenem valo tanátsokot halálomra. ne kegyelmez meg az ő hamiságoknak és az ő bünök szined előtt el ne töröltessék.
- ²⁰ le omollyanak szined előtt ate haragodnak idején gonoszul bánnyál vélek.

⁴⁴⁸ valo [a—o-ból javítva.]

⁴⁴⁹ ho⟨f⟩gy

⁴⁵⁰ fiokat [a—o-ból javítva.]

⁴⁵¹ törőket [Az ékezet mindkét esetben vessző és alatta vízszintes vonal: ő; szokatlan. Káldinál: törőket.]

⁴⁵² rejtettek el [k—l-ből javítva.]

⁴⁵³ [Íráshiba:] teged ig

K Mit jelent a Jéremiás ellen való fel támadások a sidoknak?

F Jelenté azt, amit idővel tselekedének⁴⁵⁴ akristus ellen. azoknak maradéki, Jeremiás ellen támadának azok, mert romlásal fenyegeté őket amaradékjok pedig meg ölék akristust., mint ha vallásoknak, és törvényeknek ellensége lett volna, azok azért utálák Jéremiást, mert igazságot monda nékik, és szemekre hányá vétkeket, ugyan ezen okbol gyűlölék és üldözik a maradékjok is a kristust.

[126a:] K. kitsodák azok, akik még mostanában is fel kelnek az igazság ellen

¹⁰ F Azok akik meg akarnák azt fojtani., és minden képen azon vannak hogy a népel meg gyűlöltesék., de azt meg nem gátolhatván⁴⁵⁵ hogy kine tessék. és ne kárhoztassa tartásokat. minden gyűlölségeket. az Anyaszent egyház szolgaira fordittyák, akik azt, mind szoval. mind tselekedetel hirdetik.

¹⁵ K Mitsoda, az averem melyet a sidok készítettek Jéremiásnak?

F Az a verem, vagy az ő hamis⁴⁵⁶ vádolások vala, mint valamely⁴⁵⁷ tör. a melyben akarák ejteni. vagy olyan tömlözt. a melyben tevék ötöt, ez a verem jelenté egyszers mind azt a halált. melyet szenvedtetének az üdvezítővel., és akoporsot melyben tétették, a Jéremiás ellenségi, nem hogy a jóért. melyet nékik kívánt, jóval fizettek volna. de minden igyekezetek avolt. hogy el vesszessék, és az üdvezítő ellenségi. a jóért, melyet tett mindenel, ugy bánának véle, mint aleg gonoszab emberel.

K. Mitől vagyon., hogy minek utánna oly gyakran kérte volna az Isten kegyelmit reájok a proféta. itt azon kéri, hogy meg ne kegyelmezen nékik?

²⁵ F Mert ezt. a szent léleknek sugarlásából mondá. aki meg üsmérteté véle, mind azokat a nyomoruságokat, a melyek tudulának. azokra az Istentelenekre., kik bé dugák fülököt. az Isten⁴⁵⁸ szava előtt, ebben akristust jelenté, a ki is minek utánna kérte volna az Attyát, hogy meg botsáson azoknak. kik ötöt fel feszítették. mint

⁴⁵⁴ tselekedének [Harmadik e — fölött áthúzott vessző.]

⁴⁵⁵ gátolhatván [g—t-ből javítva.]

⁴⁵⁶ <ha> hamis [Törlés tollhiba miatt.]

⁴⁵⁷ valamely [v—a-ból javítva.]

⁴⁵⁸ az Is- [Sorvégi elváltás után nem folytatta.]

embert, de úgy mint Isten, magában, igazságal ítélé, a nyomorúságokra mind azokat. kik végig akarnák ül-[126b:]dőzni azt az igazságot melyet nékik hirdetet.

Évangélium

szent Jan. 12. 10.

Gondolák pedig apapi fejedelmek. hogy lázárt is meg ölnék, mert
5 sokan a sidok közül el hagyák vala őket. ő érette, és hisznek vala Jesusban. másod napon pedig anagy sereg. mely az innep napra jött vala. midön hallották volna. hogy Jésus jérusalembe jö, pálma agakot vének, és eleibe menének. és kiálttyak vala Hosánna, áldot aki az ur nevében jö, az Izrael királya. és találá Jesus egy szamárotskát.
10 és reája üle. amint irva vagyon; ne fély sion leánya. imé ate királyod, jö, ülvén a számárnak vehén. ezeket nem érték a tanitványi elsőben, hanem mikor meg ditsöitet Jesus, akkor meg emlékezének, hogy ezek ő felölle irattattak vala, és ezeket tselekedék néki, bizonyásgot téssen vala a sereg, mely ő véle vala, mikor lázárt ki hívá a koporso-
15 bol. és fel támasztotta ötet halottaibol., az okáért ment is eleibe⁴⁵⁹ a sereg, mert meg hallá hogy etsudát tselekedte volna, a farisaeusok azért mondák magok közöt. láttyatoké, hogy semmit nem használnunk. imé az egész világ utánna indult. valának pedig némely pogányok azok közül. kik fel mentek vala; hogy imádkoznának az innep
20 napon., ezek azért filephez menének. ki Gallilaeának Bedsáidájából vala, és kérik vala ötet. mondván, uram látni akarnok a Jésust. el mene filep, és meg mondá Andrásnak. András, és filep meg mondák Jésusnak, Jésus pedig felelé nékik. mondván. el jött az ora, hogy meg ditsöitessék⁴⁶⁰ az Ember Fia. bizony bizony mondom néktek, ha a
25 buza mag a földbe esvén. meg [127a:] nem hal, tsak maga marad, ha pedig meg hal.⁴⁶¹ sok gyümölsöt hoz, a ki a lelkét szereti, el veszti azt. és a ki alelkét gyülöli e világon, az örök életre meg örzi azt. ha ki⁴⁶² nékem szolgál. engem kövessen. és a hol en vagyok, ót lészen az én szolgám is. ha ki nékem szolgál. meg tiszteli azt, az én Atyám.

⁴⁵⁹ eleibe [*be*: rész javítva, de nem vehető ki, miből?]

⁴⁶⁰ ditsöitessék [*ss-k*-ből javítva.]

⁴⁶¹ meg hal. [*g-l*-ből jvaítva.]

⁴⁶² ki [Beszúrás.]

K. Miért akarák a farisaeusok, lázárt is meg ölni?

F Azt nem szenvedheték. hogy lázárt életben láták, mert az ő fel
támadásának tsudája, igen el híresítette vala akristust, és arra valo
nézve., sokan el hagyák őket, és melléje állának. de lehetéé ennél
5 balgatagab⁴⁶³ gondolat, ennek a tsudának valóságát annyin bizonyi-
tották., hogy minden által látta, hogy a lázár halálával, az Isten
munkáját akarják el törölni; mint ha, aki ötet egyszer fel támaszt-
totta, nem let volna olyan hatalmas, hogy másodsor is fel támaszt-
hassa,⁴⁶⁴ vagy meg ne engedhesse halálát, ebből meg láttyuk hogy
10 mitsoda veszedelmes arosz indulatok alá vetni magunkot, mert ha
egyszer ahatárát meg haladgya a rosz indulat, az után nem okoskodik,
és mint egy balgatagságban veti az embert., bé hunyván annak sze-
meit, hogy ne láthassa, az okoságot, mely szándékával ellenkezik.

K. A kristus, miért akara halála előtt. oly győzedelemel Jérusálem-
15 ben bé menni.

F Azért 1: hogy meg mutassa mitsoda örömel megyen az emberi
nemzetség meg váltásáért valo halálra, 2. hogy [127b:] nyilván
meg mutassa, hogy azok a bestelenségek és káromlások, mellyeket
szenvedet a sidoktol., meg nem változtatták, az ő érettek meg halni
20 valo szándékját 3. hogy még előre meg mutassa azt a győzedelmet me-
lyet fog nyerni a veteken, a testen, avilágon. és a pokol béli hatal-
maságon, és hogy meg mutassa. mennyekben., győzedelmesen valo
menetelét. hogy ót uralkodgyék, örökké, az ő Anyaszent egyházán.

K. Miért akara a kristus a számárotskán, és a számárnak vehén,
25 menni Jerusálembe.?

F 1. Hogy bé töltené a jövendölést., mely meg jövendölte vala,
hogy a számárnak vehén mégyen Jérusálemben, meg mutatván
nyilván, hogy ő volna aza meg szabaditoja népének., a kí meg volt
ígérve. 2. meg akará mutatni hogy ez a két állat; jelenték akét féle
30 népből álló Anyaszent egyházat, a mely Anyaszent egyházat, birni
fogja, halálának ereje, és érdeme által. az egyik a sidó nép. a ki is
mind addig a törvénynek igája alat volt, ezt jelenté a számárnak
vemhe, a másika, a pogány nép, a kí is mind addig törvény alat
nem volt, ezt is jelenté, a számárotska. aki igát nem hordozot. mind

⁴⁶³ balgatagab [Második g—b-ből javítva.]

⁴⁶⁴ fel támaszthassa, [Második t—a-ból javítva.]

egyikére, mind a másikára fel ült. meg akarván mutatni. hogy erre akét népre, akarja fel álitani kegyelmének birodalmát. és ezt a két népet. egy új népé tenni, akik is az előtt, nagy gyűlölséggel valának egymáshoz., 3. egy szoval meg akará mutatni azon a gyözedelmes napon, hogy szeretné az egy ügyüségét, az alázatoságot, és a szegénységet, és hogy meg vetné a világi pompát

[128a:] K Miképpen mutatá meg anép., hogy a kristust, örökös urának, és királynak vallaná

F Nagy sokaságu sereg. ruháit az utra teríték, mások pedig ágakot
10 hintének az utra, a melyen el kellett menni, és minnyájan, mind azok kik előtte mentek, mind akik kísérték, nagy fel szóval kiálták. Hosánna, áldás, Ditsőség a David Fiának, a ruhák⁴⁶⁵ jelentik, hogy meg kel magunkot fosztanunk⁴⁶⁶ a világi pompáktól. a kristus tiszteletéért. a szegénységet, mértékletességet kel választanunk, hogy ő
15 hozzája hasonlobbak lehesünk a pálma fa ágak jelentik agyözedelmet, a melyet ád kegyelme által nekünk, rossz indulatinkon, és az üdveség ellenségén.

K Mit tselekedék a kristus, midön jérusálemhez közelgete?

F Nagy szánázkodással lön azon a nyomorult városon. a melynek
20 előtt látá el romlását, és pusztulását, a melyet meg is jövendölé, és meg vizsgálván annak vétkeit, fő képpen azt a vétket a melyben tsak kevés idő mulva esék, azért hogy ötet meg veté. és a kereszten meg ölé; mind ezekre való nézve. köny hullatásokat ejte. romlásán. és veszedelmén.

25 K Mire tanit minket ez a példája a kristusnak?

F Arra hogy szüntelen sirasuk az Anyaszent egyház nyomoruságit, főkeppen fiainak nyomoruságokat,⁴⁶⁷ akiket meg vakitván rossz
indulatlyok, tsak a gyönyörőségben lévő életet ohajtyják. észre nem
vénén, hogy aveszedelemre futnak, és azörökké való⁴⁶⁸ nyomoruságban
30 esnek, ebből azt is tanulhattjuk. hogy a kristus tanítványának. soha nagyobb oka nem lehet a sirásra, mint mikor avilági tiszteletben, ditsőségben, és gazdagságban láttya magát lenni.

[128b:] K Mit tselekedék az üdvezítő mikor be mene avárosban.?

F Leg először a templomba mene, hogy ót imádná, és hálákat
35 adna az Attyának, meg mutatván nekünk, hogy minden tselekedede-

⁴⁶⁵ a ruhák [h — javítva.]

⁴⁶⁶ fosztanunk [u — helyén i-t kezdett írni, a pontot nem törölte.]

⁴⁶⁷ nyomoruságokat,, [ok: o-ja i-ből javítva.]

⁴⁶⁸ való [Beszúrás a sorvégi margón.]

tinket azon kel el kezdenünk. 2. ki üzé a templomból, mind azokat, kik őt árulnak, és vesznek vala., olyan dolgokat melyek szükségesek valának az áldozathoz.,⁴⁶⁹ meg mutatván nekünk, hogy mitsoda nagy tisztelettel kel lennünk az olyan szent helyhez, ahol az Isteni Felség lakozik., és a mely hely, tsak arra rendeltetett. hogy őt ditsérjünk, áldgyuk, és imadgyuk őtet, és egyszers mind, hogy mí is meg ne engedgyük amenyiben töllünk lehet hogy illetlenségek mennyenek végben. az olyan szent helyeken. 3. ugyan őt is gyógyítá meg avakokat. és a sántákat, hogy abból meg tanullyuk, hogy az olyan szent helyben kel hozzája járulnunk bizodalomal. az imádság által, és ő eleiben terjeszteni. szükséginket., hogy meg nyerhesük. lelkünknek gyógyulását. vakságunknak. meg világosítását. és bűneinknek botsánattyát; a mellyek meg gátolnak minket, hogy az Isten parantolatiban járhasunk.

¹⁵ K. Miért beszéle halálárol, tanítványinak. győzedelmes bé menetele⁴⁷⁰ alkalmatoságával?

[129a:] F Mert ez a győzedelmes bé menetele jelenté, az ő ditsőséges fel támadását. és menyben valo menetelét., meg akarván vélek értetni, hogy tsak halála után éri azt el, és hogy mi is ne gondollyuk hogy más képen el érhesük az örökös ditsőséget. hanem hogy ha szenvedünk, és meg halunk a földi. és testi dolgoknak. aki részt akar venni az ő ditsőségében, és boldogságában, részt is kel venni szenvedésiben, aki őt akar lenni ahol vagyon, olyannak kel lenni, a mitsodás ő volt it a földön, oda más uton nem lehet menni hanem tsak.
²⁵ azon a mellyet ő választot, és a melyet nekünk meg nyittott.

K. Miért hasonlittá magát a buza szemhez.?

F Mert ez a mag tsak az után hozz magot. minek utánna a földben vetették., és meg rothadot. ebből ahasonlításbol. azt tanulhattyuk., hogy ha azt akarjuk., hogy⁴⁷¹ a mennyekben bö aratásunk légyen.
³⁰ tartozunk magunkban meg ölni testi kivánságinkot, és evilágon alázatoságban élni. egy szoval meg halni mind annak. valamit őt szerettünk, földi, vagy testes állatot, hogy tsak. alélek szerént elhesünk. aki magát annyira szereti, hogy tsak a gyönyörüségeket, és az életnek alkalmatoságít szereti, el akarván kerülni mind azt a mi
³⁵ alkalmatlan. és tülésre valo. az olyan tsak az örökös nyomoruságot várhattya magára, ellenben pedíg aki atürést, és szenvedést szereti,

⁴⁶⁹ [Javítva: áldozatraból.]

⁴⁷⁰ [Javítás beszúrással: bé menteleből.]

⁴⁷¹ [Ékezethiba:] högy

aveszedelemre, és ahalálra adgya magát Istenért és az igazságért; hogy [129b:] ha szükséges, az olyan örökös boldogságot szeréz magának, ugyan ez is az értelme. az ur szavainak mondván *a ki a lelkét szereti, el veszi azt, és a ki a lelkét gyűlöli evilágon, az örök életre meg tarttya azt.*

5 K A kristus lelke miért háborodék meg a szenvedésire, és halálára valo nézve.

F I. Ezen akarattal valo háborodásal. meg akará nekünk mutatni, hogy meg kellett néki magát aláznai, és fel venni gyengeséginket, azért hogy fel emelhesen minket ditsőségire. 2. akarattal háborított meg magát, a halálra valo nézve: hogy meg vigasztallya azokat; kik meg rémülnek ahaláltól. valamely veszedelemben, vagy betegségben, 3. hogy az ő példájára, azt békeséggel szenvedgyük, meg tudván azt. hogy az olyan rémülések, nem vétkesek. azokat a természetnek gyengeségi okozák benünk

15 K Mit tésznek ezek aszók, melyeket a sidoknak mondá *járjatok még világoságtok vagyon. hogy a setettség titeket el ne lepjen.?*

F Azt teszik., hogy a jó erköltsben valo előmenetel, nem tsak abban áll., hogy az üdvesség igazságirol tudgyunk beszélteni, és gyakorta 20 elmélkedni, hanem hogy tselekedetel kövessük, sokan vannak olyanok. kik tsak a modgyát akarják meg tudni, atekélleteségnek, akik szépen beszéllenek a lelki dolgokrol, és akik tudosoknak tarttyák magokat az Isten uttyaiban, de tsak az elmelkedésel maradnak, és a tselekedetel el hagyák., azzal avilágtol; jóbban el nem [130a:] vonnyák magokat, se a magokhoz valo szeretettől., de söt még magok 25 felöl sokat állitanak, félő is., hogy az olyanokrol azt ne mondgya szent pál. a mint mondá az olyan aszszonyokrol kik mindenkor tanulnak, de soha el nem érik az igazságnak meg tudását.

K Mit kellesék tselekedni hogy elé mehesünk az aítatoságban?

30 F A vett kegyelemel, és a világoságal élni kell, olyan formában a mint az Isten kívánnya tőlünk. a mi rendünk szerént, azokat szívünkben vévén. mutasuk ki tselekedetinkben. tanullyuk meg hivatalunknak legg kisebb részeit, és azokat tölttsük bé nagy vigyázásal. kérjük alázatoságal. az Istennek segittségit., felejttsük el, valamint 35 az Apostol. phil 3. 12. ami hátunk meget vagyon, el oldván magunkot attol a mit szeretünk, szüntelen kívannyunk előre menni, kívánván szüntelen el érni az örökös jókót, fussunk szüntelen ahoz a tzelhoz, hogy el nyerhesük a mennyei boldogságnak jutalmát., és mind ezek után tsak azt mondgyuk hogy haszontalan szolgálk vagyunk, és tsak

azt tselekedtük a mivel tartoztunk., ilyen formában a setettség el nem lep., de söt még elé megyünk a világóságban. melyet az ur lelke fog adni nekünk. 2. Cor. 3. 18.

[130b:] VIRÁG VASÁRNAPJÁN

Imádság

örök minden hato Istenünk, kinek akarattýából a mí üdvezeitök
5 emberi testet vett magára, és halált szenvedte, példát adván az embe-
reknek, hogy kövesek alázatoságában, adgyad hogy kegyelmedböl,
követvén az ő békeséges türésit, részesülhesünk az ő ditsöséges fel
támadásában. a mi urunk J. k.

Epistola.

szent pál filip 2. 5.

Azért érezzétek magatokban amit akristus Jesusban is, ki mikor
10 az Isten formájában volna, nem álitotta⁴⁷² ragadománynak magát.
az Istennel egyenlöknek lenni, hanem⁴⁷³ ő magát ki üresítette szolgál
formát vévén fel. az emberekhez hasonlová lett., és külső ábrázattýá-
ban úgy taláztatott mint ember, meg aláta önnön magát, engedelmes
15 magasztalta ötet. és nevet ajándékozot néki, mely minden név felet
vagyon., hogy a Jesus nevére minden menyieieknek, földieknek, és
föld alat valoknak térdek meg hajollyon. és minden nyelv vallást
tégyen, hogy az ur Jésum kristus az Atya Istennek ditsöségében nagyon.

Magyarázat

K. Mit akar az Apostol hogy érezzünk magunkban mint a kristus
20 Jesusban is.

F Azt akarja, hogy azt érezzük magunkban. amit a kristus érzet,
és meg vessük. a mit ő meg vetett; inkább [131a:] betsüllyük az ő

⁴⁷² [A.m. álitotta]

⁴⁷³ [Itt kivételesen két szóba írva:] ha nem

példájára, az alázatoságokat, szenvedéseket, és szegénységeket, a betsületnél, gyönyörűségeknél, és a világi jóknál, hogy ha övei akarunk lenni., mivel szent pál szerént rom. 3. 9. akinél nintsen akristus lelke, anem az övé.

⁵ K A bűnös emberek hogy érezhetik azt a mit akristus?

F Az embereknek is lehet úgy érezni, hogy meg egyezék a kristus érzésével., ha szinte benne vagyon is arosz kívánság, mely ezel ellenkezöt indit, tsak hogy annak helyt⁴⁷⁴ ne adgyanak., és akaratal ne engedgyék azt magokban uralkodni.

¹⁰ K. Leheté követni akristus meg testesülésében valo alázatoságot?

F. Az Apostol azt akarja hogy kövesük ötet a mint lehet. töllünk, az Isten Fia. sokal aláb valonak tette magát, mint sem a mint vagyon., és egy keresztyennek nem lehet aláb valonak tenni magát mint sem a mint vagyon, az ő vétkiért. és természetiért, mind egyikében.

¹⁵ mind a másikában, az Isten Fiához hasonlíván ötet, ő tsak semmi, meg kel tehát néki maradni abban az állapotban a melyben avétek tette, a mely olyan alá valo állapot. hogy nem lehet az embernek aláb valora tenni magát, de bűnös lévén, még is kevélységből magát fellyeb emeli mint sem a mint vagyon, kövesse tehát akristus alázatoságot., munkalkodván azon hogy el ronthassa kevélységit, mondgyon ellene a fel magasztaltatásnak, magával, úgy bánnyék, és el szenvedgye havéle úgy bánnak, mint olyan bűnösöl a ki méltatlan a kedvezésre, és tekintetre.

²⁰ [131b:] K Miképen lehesen követni azt az alázatoságot a melyel engedelmes volt akristus az ő Attyához, akeresztnek haláláig.?

²⁵ F Valamint ő egész életeben követé az alázatoságot mind holtig. az Attyához, szüntelen valo engedelmeségével szeretettel vévén, mind azokat az alázatoságokat melyeket reája küldé, ugy ami alázatoságunk is a légyen, hogy ellene mondgyunk a magunk akarattyának

³⁰ és hajlandóságinknak, követvén mindenekben az Isten akarattyát, mint rendünket., el is vegyük szeretettel és engedelmeséggel mind azt, a mit reánk küld, és a mitsoda féle⁴⁷⁵ halált akar reánk botsátani.

K Mitsoda név a, melyet az Isten a kristusnak adot, mely minden név felet vagyon?

³⁵ F Az, az Isten neve, és amagoságban lako⁴⁷⁶ Fiának neve, mert noha Isten volt meg testesülésekor., mind azon által, e földön valo lété-

⁴⁷⁴ [Íráshiba:] hely ne adgyanak.,

⁴⁷⁵ féle halált [f-h-ból javítva.]

⁴⁷⁶ [Íráshiba:] lakoz

ben, magat ember fiának⁴⁷⁷ nevezé., a gyengeségek. melyek el fedezék az ő nagy voltát meg gátolák., hogy meg ne üsmernék az ő Istenségít, de söt még az ő Istenségít. a tanítványok elméjékből is el törölé a keresztnek gyalázattya, ugy anyira., hogy akoron kevesen tarták, az ő Istenségít, de az Atya fel támasztván ötet, ki nyilatkoztatá ditsőségít, és nagy fényeségl ki mutatá az ő Felségít. és Istenségít, és ötet Fiának, és magához hasonló Istennek üsmérteté az egész földön, az Apostoloknak, [132a:] és az ő tanítványoknak predikálások által, ugy anyira hogy minden térd meg hajol előtte, és mindenek ő alája vettettek, a menyegben, ahol ötet láttyák az Angyalok és a szentek, a földön. mert az ő Évangéliuma, minden nemzeteknél⁴⁷⁸ fog predikáltatni. és apoklokban., ahol az ő igasságát fogják örökké érezni az ő ellenségi.

A mái Évangéliumut.⁴⁷⁹ és annak magyarázattját., nagy péntekre¹⁵ halasztották.

A NAGY HÉTEN VALO HETFÜN.

Imádság

Minden hato Isten látod hogy. minden felöl környül vétettünk nyomoruságokal., adgyad hogy ate egy Fiad szenvedésinek érdeme által meg ujultassunk ami urunk. J. k.

Epistola.

Isa: 50.5.

Az ur Isten meg nyitotta fületem, én pedig ellene nem mondok,²⁰ hátra nem tértem, az én testemet a verőknek adtam. és az én ortzámot atépőknek, az én ortzámot el nem fordítottam a szidalmazoktól., és az én reám pökdösöktől, az ur Isten az en segitöm, azért nem szégyenültem meg, az okáért olyaná tettem az én ortzámot, mint az igen kemény kö sziklát, és tudom hogy meg nem szégyenülök, közel²⁵ vagon⁴⁸⁰ aki engem meg igazít, ki szól ellenem, álljunk együt, kitsoda

⁴⁷⁷ fiának [a — fölött áthúzott vessző.]

⁴⁷⁸ nemzeteknél [l—k-ból javítva.]

⁴⁷⁹ [Íráshiba:] Évangéliumut.

⁴⁸⁰ vagon [Javítva: *valyonból*; g-t l-re írta.]

az ellenkezöm. járullyon hozzám, imé az ur Isten az én segitöm.
kitsoda aki engem kárhoztat, imé mint aruházat el kopnak, amely
eszi [132b:] őket, kitsoda közülletek az urat félő, halgatván az ő
szolgája szavát aki a setettségekben járt, és nints. világosága, bizzék az
5 ur nevében, és tamaszkodgyék. aző Istenére,

Magyarázat

K. Mit foglal magában. ez a mái letzke?

F Az Isaiás jövendölésit, amelyben világosan előnkben adgya mind
azt., valamit akristusnak kellett tselekedni. és szenvedni az embere-
kért., a proféta itt, az üdvezítő képében beszél,

10 K Mit tesznek ezek a szók. az⁴⁸¹ ur meg nyitotta fületem ellene nem
állottam.?

F A kristus mondgya ezeket, a proféta szája által., arra tanítvan
minket, hogy az Attya meg nyitván néki fülét, engedelmeséget adot
néki, hogy halgassa szavait, és kövesse azokat minden ellen mondás
15 nélkül, példát adván nekünk ezel. hogy mi is halgasuk ötet, és engedel-
meskedgyünk parantsolattyának, de főképpen szükséges ezekben a
szent napokban, hogy szüntelen nyitva tarttsuk szívünknek füleit,
hogy halgathassuk ameg váltot., aki minket oktat szenvedésiben.,
és a kereszten és kövessük ötet mint fejünket, és mesterünket, ugyan
20 öis nyitgya meg füleinket kegyelmével. és engedelmeséget ad. hogy
tselekedgyük, és szenvedgyük ellen mondás nélkül, mind azt, amit
akarja., hogy tselekedgyük, és szenvedgyük.

K A kristus hogy mondhattya azt. hogy az Isten az ő gondviselője,
holot el hagyá ötet a kereszten?

25 F Azt mondgya hogy az Isten az ő gondviselője, mert [133a:]
mindenkor. meg segitette munkáiban. és viaskodásiban, ha az Isten
ötet mint egy el hagyá halálakor, és a kereszten. a tsak ugy tettzet,
és külső képen volt, de valójában el nem hagyta volt ötet, segittségit
adván néki, hogy szenvedési erőt ne vegyenek rajta, eszerént nem
30 hagyta el a szolgait is valójában. ha szinte ellenségek kezekben adgya
is őket, mert belső képen segitti meg őket. az ő kegyelmének minden-
ható erejével, mert valamint az ő mesterek. ugy ök is ahalálal. vesz-
nek gyözedelmet az üdveségnek ellenségén.

⁴⁸¹ az ur [z — javítva.]

K Mit tésznek ezek a sok, *ollyanná tettem az én ortzámot mint ake-
mény kő szikla?*

F Azt teszik hogy a kristus meg keményítette magát az igazságnak
ki mondásában. és győzhetetlenné a kinokban, és hogy álhatatos
5 bátorsággal mutatá meg., mind ortzáján. mind magaviselésiben, az ő
nagy, és példa nélkül való engedelmeségit. az Attyához, minden féle,
veszedelmes, és nehéz állapotokban,.

K Hát ezek a szók mit tésznek. közel vagyon aki engem meg iga-
zit?

10 F Ezek meg mutatták, hogy igen vigasztalhatták magokat az
igazak, amidön őket káromolják, és úgy bánnak vélek mint gono-
szokal., valamint az ural bántanak., mivel ha minden modot el
vesznek is töllök. hogy magokat menthessék, az akitől származik
igazságok., és aki láttya ártatlanságokat. közel vagyon hozájok.
15 hogy őket meg tarttsa, benne is vagyon hogy meg bátorítsa, és
vélek vagyon, hogy őket meg óltal-**[133b:]** mazza, az emberek nyomor-
gatásoktól., *ha Isten mi velünk. kitsoda ellenünk.* mondá szent pál.
rom 8. 31. 33. *ki vádollya az Isten valasztottit. az Isten aki meg igazit.*

K kitsodák azok. akik setettségbén.⁴⁸² és világosság nélkül járván, az
20 Istenre támaszkodgyanak.?

F Az igazak, amidön. anyomoruságnak setettséigiben vannak, és
meg fosztattak minden világi vigasztalástól., nem hogy ollyankor el
veszesék bátorságokat, és azt gondolják hogy az Isten el hagyta őket.
azért hogy szenvednek, de sőt még inkább kel benne bizni, és annál
25 inkább várni segítségét. mennél kevesebet remélhetnek az emberektől.,
soha sem támaszkodnak haszontalanul arra, aki ami erőnk.

K kikről mondgya a proféta. hogy minnyájan el rothadnak, és a
féreg meg emészti őket,

F A sidokrol. kik el lévén szélyedve. az egész vilagra, meg vetésben,
30 és gyűlölséigben vannak, minden emberek előtt, kik ollyanok lévén,
mint a rothatt ruha, melyet meg rágták a férgek, világ vegiig fognak
lenni abban anyomorusáigban, el lehet még ezt ajövendölést terjesz-
teni, azokra is, akik ellenségi a kristus⁴⁸³ tanításának, és tanítványinak,
a kiket ollyan férgek fogják rágni. a kik meg nem hálnak, és akik
35 tele lévén vétkeknek rothatságával., örökké való kinokot fognak
szenvedni.

⁴⁸² [Ékezethiba:] setettséigben.

⁴⁸³ a kristus(nak,) tanításának,

Jésus azért hat nappal husvét előt Betaniaba mene a hol lázár⁴⁸⁴ meg holt, vala, a kit fel támasztot Jesus, vatsorát adának ót néki, és mártá szolgál vala, lázár pedig egyik [134a:] vala a le telepedtek közül övéle, Mária azért egy font drága tiszta spikinárd kenetet vön,
⁵ és meg kené a Jesus lábait, és meg törölé⁴⁸⁵ lábait hajával, és a ház meg telék a kenetnek illattyával. mondá azért egy a tanítványi közül. judás Iskariotes, aki ötet el árulá, miért nem adatatot el az a kenet három száz pénzen. és a szegényeknek adták volna, ezt pedig mondá nem hogy a szegényekre lett volna gondgya, hanem hogy
¹⁰ lopo vala, és az erszény nála lévén., a mit adtanak, az ő keziben adták, mondá azért Jésus, hagyatok békit néki, hogy az én temetésem napjára tarttssa azt. mert szegények mindenkor vannak veletek, én pedig nem mindenkor vagyok veletek., meg tudá azért sok sereg a sidok közül hogy ót vagyon. és el jövének, nem tsak Jesusért. hanem
¹⁵ hogy lázárt látnák, kit fel támasztot vala halottaiból.

Magyarazat

K Mire tanít minket Mária, a midőn drága keneteket hint akristus lábaira, és meg töröli azokat hajával.

F Arra tanít hogy alázatoságal borullyunk akristus lábaihoz, és tarttsuk⁴⁸⁶ magunkot a menyiben azt a rend meg engedi., az alaton
²⁰ helyen, kövesük hűségel nyomdokát életének, töröllyük meg lábait., kik a szegények, a mi hajunkal, adván nekik örömet, a mi a szükségén felyül valo; melyet jelent a haj, ajánlyuk néki, a szent életnek,⁴⁸⁷ jó illatu kenetét. és adgyunk jó példát felebarátunknak.

[134b:] K Mit értesz a szükségén felyül valon, amelyet a szegényeknek kel adni.?

F Értem azt, valamit ahejában valóság. és arosz kívánság. a nagyra vágyásra,⁴⁸⁸ és a bujaságra fordítanak., minden valami tsak arra valo

⁴⁸⁴ lázár<t>

⁴⁸⁵ meg törölé <bo> lábait

⁴⁸⁶ <tarttyuk> tarttsuk [Javítás a törlés fölött.]

⁴⁸⁷ <kenetét,> jó illatu kenetét.

⁴⁸⁸ [ra: részt utólag írta a szóhoz:] nagyra vágyás,ra,

hogy bé töltse az embernek rosz indulatit, a szükségén felyül valo,⁴⁸⁹ a szent Atyák szerént. a szegényeket illeti, a kik a kristus lábai, és az Anyaszent egyháznak részei, a Maria szereteti, aki hajával törölé meg akristus lábait, oktatásul lehet az olyan hivalkodo aszszonyoknak, kik hajokat, és fejek ékeségit. tsak arra fordittyák, hogy a világ előtt tessenek, arra is tanittyá őket. hogy a mely költtséget tesznek az olyan hejában valóságért, azt jobb volna a szegények szükségire fordítani.

K Mitsoda rosz vagyon atzifrálkodásban?

¹⁰ F Azon kívül, hogy a haszontalan költtség meg emészti azt, amit a szegények szükségekre kellene fordítani, és⁴⁹⁰ hogy az a tzifrálkodás ellenkezik az Evangyéliumi törvénnyel, és akeresztségben tett fogadásal, abban olyan magához valo szeretetett láthatni. a mely vétkes, mivel avilági Aszszonyok, és leányok, akik közönségesen gyönyörködnek. hajokban, és más olyan hejában valo ékeségekben, ezek által nevelik magokban a magokhoz valo szeretetett, a mely szeretet elolttya szivekben idővel. az Isteni szeretetett, ez a két szeretet egy szivben [135a:] meg nem maradhatnak, mivel az Évangyélium szerént, két urat nem lehet szolgálni. erre valo nézve., az ilyen személyek, végtire. magokat fogják imádni. mint egy bálványt.
²⁰ és ezen okból azt is fogják kívánni, hogy az emberek minden szereteteket nékik szentelleyék., hogy ha pedig azt mondgyák, hogy ok abban nem gondollyák roszat tselekedni. erre azt felelik nékik, hogy a magokhoz valo szeretet meg vakitván őket., meg nem engedi nékik
²⁵ látni, hogy roszul tselekesznek, hagyák el a magokhoz valo szeretetett. kezdgyék szeretni az Istent., és akor meg érzik sullyát vétkeknek, és meg fogják üsmérni, hogy mind azok a haszontalanságok, mitsoda ellenkezők az Évangyéliumi szemérmeteséggel, az Istenhez, és a szegényekhez valo szeretettel, és az alázatosággal., és hogy azok mitsoda
³⁰ meg vetésre valo dolgok, egy olyan szivnek. a ki az Istent igazán szereti,

K Mit jelentnek nékünk azok adrága kenetek, amellyeket Mária akristus lábaira hinté?

³⁵ F Meg mutattyák azok nékünk, az ő hozzája valo nagy szeretetét. a melyről példát kel vennünk., tanullyuk meg azokból, hogy mitsoda böséggel kel alamisnánkot akristus tagjaira hintenünk., és tarttsuk

⁴⁸⁹ valo, <és> a

⁴⁹⁰ és <k> hogy

kevésnek mind azt. valamit ő érette tselekeszünk, mivel aböls azt mondgya. Cant. 8. 7. *ha az ember az ő házának minden marháját adná is aszeretetért, mint a semit, ugy meg utállya azt.* azt kel tselekedni [135b:] a felebaráti⁴⁹¹ szeretetnek a szegényekért, valamit ahivalkodás tselekeszik a világért., mind azon által, sokan mondgyák azt. hogy semmijek nintsen, a midön meg kellene segíteni a felebaráttjokat. arra pedig böségel elegendöt találunk, hogy magokat fel tzifrázák. legyünk tehát bökezűek, a miben ök fösvények. és fösvények a miben ök. bö kezűek.

10 K Mit kel gondolnunk arrol az itéletről melyet judás, és némellyek az Apostolok tevének. a Mária tselekedetéről?

F Az ő itéletek. igen bal itélet vala, az igasság és az okosság azt hozá magával., hogy el kellett volna magokkal hitetni, hogy ha akristus jóva nem hagyta volna, meg sem engedte volna. hogy lábaira 15 hintse azt a drága kenetet, meg láttyuk ebből a példából., mitsoda nagy vigyázással kel lenni, a midön amások tselekedetit itéllyük, mivel némelykor meg engedi az Isten, hogy bizonyos tselekedeteknek külső képen meg ne lassák a hasznát., hanem tsak valamely résziben a melyek mind azon által., az ő akarattjából vannak, és a melyek 20 olyan végre valok., hogy nem lehet meg tudni.

K Miképen felele a kristus Judásnak. és azoknak kik a Mária tselekedete ellen zugolodának, ?

F A kristus nagy böltességel hagyá jóvá a Maria [136a:] tselekedetét. Judásnak pedig nem hányá szemére. álhatatlanságát. és fösvénységét, se haragal meg nem feddéz azokat kik azért zugolodának, meg akarván nekünk mutatni, hogy ki ne nyilatkoztassuk felebaráttunknak titkos vétkeit., és rendeletlenségét, hogy ha tsak a szükség. azt tellyességel nem kívánnyá., és békeségel szenvedgyük fogyatkozásit; fő képen hogy ha azok a tudatlanságtól vannak inkább. mint 30 sem a hamiságtól.

K. Mitől vagyon., hogy a kristus maga mellet szenvedé⁴⁹² egy lopót. és árulót ?

F A mi oktatásunkra tselekedé, példát adván a békeséges türesre. a kegyeségre, és a felebaráti szeretetre. a melyekkel kel lennünk agonszokhoz, a midön köteleségből, hivatalból tartozunk, vagy szükségből is vélek élni. kel is imádkoznunk érettek. hogy az Isten tekénttse

⁴⁹¹ felebaráti [a — fölött áthúzott vessző.]

⁴⁹² szenvedé [szenvéde-ből javítja, az ékezet áthúzásával.]

irgalmasággal őket, és nyissa fel szemeket, mi magunkért is azért hogy hivek maradhassunk hozzája, a gonoszok társaságokban, és oltalmazon meg minket rossz példa adásoknak mérgétől.

K A krisztus mit monda a Maria tselekedetéről?

- ⁵ F Meg jövendölé, hogy valahol az Évangélium fog prédikáltatni ez⁴⁹³ nagy emlékezetben leszen mindenüt. láttyuk is valóságban ennek a jövendölésnek bé tellyesedését, csak egyedül az Istennek lehet látni minden idöket. úgy mint jelen valokot, Mária nem vala olyan nagy nemzettségéből való, hogy az ő tselekedete, a mely egy házban, és ¹⁰ kevés em-[136b:]berek előtt történek, oly nagy emlékezetben lenne minden maradékok elöt, és hogy azt ki hirdesék. az egész földön világ végüig. amint hogy azt⁴⁹⁴ hirdetni is fogják minden bizonyal. ez így lévén, emberi mod szerént feledékenységben kellett volna esni ennek a tselekedetnek az emberek előtt, a kik csak a külső nevezetes dolgokat szoktak fel jegyezni, de mint hogy annak emlékezete ¹⁵ el terjedet. és meg maradot, minden nemzettségeknél, a csak annak hatalmától vagyon, aki azt előre meg mondotta. és olyan időben, a melyben. azt, csak kevesen tudták.

A NAGY HÉTEN VALO KEDDEN.

Imádság

- Minden hato örök Istenünk. adgyad azt a kegyelmedet hogy úgy ²⁰ szentelhesük a mi urunk szenvedésinek titkait hogy nyerhesük büneinknek bocsánattját. a mi urunk J. k.

Epistola.

Jerem. 11. 18.

- Tepedig uram mondottad nékem. és meg tudtam, akkor mutattad meg nékem az ő igyekezeteket, és én mint a szelid bárány, mely a meg ölésre vitetik, és nem tudtam hogy tanácsokat gondoltak ellenem. ²⁵ mondván. tegyünk fát az ő kenyérébe, és gyomlállyuk ki ötet az élök földéről. és az ő neve nelégyn többé emlékezetben te pedig seregek ura, aki igazán ítélisz, és meg próbálad a veséket. és a sziveket, lássam boszszu állásodot rajtok. mert neked jelentettem meg ügyemet.

⁴⁹³ ez <a> nagy

⁴⁹⁴ azt [t-t utólag írta hozzá.]

K Hogy mondhattya azt a proféta, hogy nem tudta a sidoknak ellene valo támadásokat. holot mindgyárt utánna tészí. hogy az Isten meg mutatta azt néki?

F Abban semi ellenkezö nintsen., mert mint ha azt mondaná. hogy
⁵ ugy tselekedet, mint ha nem tudta volna, és ugy volt kezek közöt. valamint egy bárány., aki nem tudgya hogy áldozatra viszik a templomba, it a proféta. akristust jelenté, aki valamint egy bárány. meg engedé magát fogatni; és a halálra vitetni, mint ha nem tudta volna, hogy kinokot fognak véle szenvedtetni a sidok, noha ö magais meg
¹⁰ jövendölte volt azt

K Mit kel tanulnunk a profétának és a kristusnak példajából?

F Azt hogy, nagy engedelmeséggel vegyük azokat, a nyomoruságokat., és üldözéseket, a mellyek az Isten rendelésiböl szállanak reánk, szenvedgyük azokat. és annyiban a mint ö⁴⁹⁵ akarja, valamint
¹⁵ olyan bárányok, a kiket meg ölnék. az az, hogy panasz és zugolodás nélkül

K Mitsoda fa volt az, a melyet az ö eledelében akarák tenni,⁴⁹⁶ a sidok. és mit jelente az a fa?

F Az olyan mérges fa volt, a melyet az ö eledelében akarák tenni.
²⁰ hogy meg öllye ötet. jelenté az, a keresztnek fáját. a melyre feszitek a sidok az üdvezitöt, és azt a fát ditsösésesé tette a kristus teste. a mely test, mennyei kenyéré let a szenttségben. hogy eledelül lenne lelkünknek.

K Mit mutat nekünk az a hejában valo végezése a sidoknak. a kik
²⁵ el akarák vesztetni a kristust a jéremiás személyében. és eltörölni nevét az emberek elméjéböl.

[137b:] F Meg mutattya azt. hogy az Isten tudgya meg szegyeníteni az emberek szándékját, a midön ellenkezök. az ö szándékjával, és hogy ö. akarattyok ellen is bé tölti a magáét, és annak bé tellyesítésére,⁴⁹⁷ nagy böltseséggel tudgya ugyan azö gonosz akarattyokot fordítani, a sidok meg ölék a kristust, de az Isten fel támasztá. viszá adván néki. a menyei és ditsöséges életét. és halálával életet ada ahol-taknak. el is akarák törölni az ö nevét. az emberek elméjiböl, de az Isten. ugyan az ö gonosz akarattyokot vévé eszközül. hogy nagyobb

⁴⁹⁵ ö [Beszúrás.]

⁴⁹⁶ tenni, <hogy meg öllye.> a sidok.

⁴⁹⁷ tellyesítésé<ért>re, <és> nagy

fényeséggel mutassa ki mindenüt az ő nevének fényességit és nagyságát, és hogy azt tiszteltesse minden nemzetekel

K A proféta miért terjeszté az Isten eleiben igyét, holot az Isten mindeneket tud, még minek előtte valami meg légyen?

⁵ F Nem azt akará azal. hogy meg mutassa néki az ő igyének igazságát, hanem hogy az ő kezeiben ajánlya mind igyét, mind magát. a melyből meg tanulhattuk az ő akarattya alá adni magunkot, az ő igazságának ajánlani a mi igyünknek igazságát, és tsendeséggel várni és venni mind azt, valami rajtunk történhetik, az ő bölts gond viselése alatt.

¹⁰ A máj⁴⁹⁸ evangéliumnak magyarázattját nagy pénteken meg találod.

A NAGY HÉTEN VALO SZEREDÁN.

Imádság

oh'Istenünk. meg engedéd hogy ate Fiaid a keresztnek kinyát szenvedgye érettünk, hogy meg szabadítottson minket ellenségünknek hatalma alól. adgyad kegyelmedet szolgálidnak., hogy részesülhesse nek fel támadásának ditsőségében. a mi urunk. J. k.

[138a:] Epistola

Isai. 53. l.

¹⁵ Ki hit a mi hallásunknak, és az ur karja kinek jelentetet meg, és fel nevedik⁴⁹⁹ mint a vesző szál. ő előtte, és mint a gyükér, a szomju-hozó földből, nints néki szine. sem ékesége., és néztük ötöt, és nem vala tekintete., és kivantuk ötöt, a meg utáltatottatt, és utolsobbat a férfiak között, a fájdalmas férfiat, és a nyomorúság tudot, és mint ha el rejtetet az ő ortzája és meg utáltatott, azért nem is betsültük ötöt. ²⁰ bizonyára ami betegséginket ő viselte, és fájdalminkot ő hordozta., és mi ötöt mint egy poklosnak álitottuk,⁵⁰⁰ és az Istentől. meg osto-

⁴⁹⁸ <A na> A máj

⁴⁹⁹ nevedik [Első k—d-ből javítva.]

⁵⁰⁰ [A.m. alitottuk]

roztatotnak., és meg aláztatotnak, ő pedig meg sebesített a mi hamiságinkért. meg rontat a mi büneinkért, a mi békeségünk fegyelme vagyon rajta., és az ő kékségével gyógyultunk meg., mi mindnyájan mint ajuhok eltévelyedtünk, ki ki az ő utára tért, és ő rea tette az

5 ur minnyájunknak hamiságát, meg áldoztatot mert ő akarta. és meg nem nyitotta a száját, mint a juh vitetik ahalálra, és meg némul mint a bárány, az ötet nyirő előtt, és meg nem nyitotta a száját. anyomoruságból. és az ítéletből ki vétetett, az ő nemzését ki beszéli meg., mert ki vágattat az elők földéből, az én nepem büneiért ver-

10 tem meg ötet és Istenteleneket ad az ő el temetésiért, és gazdágot.⁵⁰¹ az ő [138b:] haláláért, mivel hogy hamiságot nem tselekedet, se álnokság nem volt az ő szájában, és az ur meg akarta ötet rontani betegség által, ha lelkét a bünért adgya, hoszu életü magot lát, és az ur akarattya, az ő keze által szerentsés lészen, mivel hogy. munkál-

15 kodot az ő lelke, meg láttya, és meg elégedik, az ő tudományával. ő az én igaz szolgálóm, meg igazit sokakat, és azok hamiságit ő hordozza, azokáért sokakat osztok néki, és az erősök ragadományit el osztja, azért hogy halálra adta lelkét, és abünösök közzé számláltatott, és ő sokaknak bünököt viselte. és a bünösökért konyörgöt.

Magyarázat

- 20 K Mit tanulhatunk a mai letzkében?
 F A mai letzkében aproféta oly világosan le írja akristusnak minden szenvedésit, mint ha nem jövendölést, hanem látot dolgot adna előnkben.
- K Mit tanulhatunk ezekből a szokból, *ki hitt a mi hallásunknak?*
- 25 F Azt tanulhatjuk hogy a hitnek világosága nélkül meg nem lát-hatjuk az Istennek tsudálatos mindenhatóságát, a szenvedő kristus-nak külső gyengeségiben., mivel azok olyan tsudálatosok, hogy ha tsak az Istennek szent lelke sziveinket arra nem tanyitaná; senki el nem hihetné, de ez a jövendölés mely akristus előtt eléb volt hét száz
- 30 esztendőnél., és a mely oly világosan le írja az ő szenvedéseit, és meg aláztatásit, és a melynek minden részeit láttyuk bé tellyesedni az üdvezítőben, ez oly bizonyság. a melynél nagyobbat nem kívánhatni.

⁵⁰¹ [Ékezethiba:] gazdágot.

[139a:] K Miért mondgya a proféta hogy a kristus fel nevedet mint a vesző szál a száraz földön?

F Mert olyan szüztől kelleték születni a ki mindenkor magtalan vala, és ki mondhatatlan tsuda által, ha magot hozza, a minden emberi segittség nélkül vala.

K. Miért mondá az üdvezitőről hogy nintsen ékesége, holot másut az irás azt mondgya. hogy legg szebb az emberek fiai között?

F Azért mert ő senem gazdag, se nem hatalmas. se nem nagy a világ szerént, és nintsen semmi is a mi ötet meg különböztesse az emberek előtt; fő képen az ő szenvedésibe. a melyben, mint egy el rejtetett, volt ortzája, meg vettetett, és gyaláztatot, de ha meg tekénttyük ahitnek szemeivel az ő tisztaságát. szenttségét, böltseségit. és fel támadásának ditsőségét, ő legg szebb az emberek fiainál.

K Miért vala szükséges hogy az Isten Fia meg sebitések büneinkért?

F Mert minnyájan bünösök lévén., addig az Isten kegyelmeségében viszá nem térheténk, a még az ő igassága meg nem engesztelteték. mi pedig minnyájan vétkesek lévén., nem lehete mi töllünk annak eleget tenni. szükséges vala tehát erre az elégtételre hogy légyen egy⁵⁰² olyan, aki tellyeségel, mind ártatlan volt, mind véghetetlen érdemű, mivel a véghetetlen ros az Istent meg bántani., ez okáért tsak egyedül az Istennek meg testesült Fia, az emberi természetben, de tellyeségel tiszta természetben, vala egyedül arra méltó hogy meg engesztelye⁵⁰³ az [139b:] Attya haragját. eleget tégyen igasságának. és kegyelmeségében viszá vétesse az bünös embert, ugyan ezért is vevé⁵⁰⁴ véghetetlen jóságából magára a mi büneinket, hogy azokért eleget tenne, szenvedésivel. és halálával, ezokáért gyógyitattunk meg nyomoruságinkbol az ő sebeivel, és az ő sebei meg gyógyittyák a miéinket hogy ha hozzája kaptsolván magunkot a penitentzia tartással., részt veszünk szenvedésiben, és ha azon leszünk hogy magunkban meg öllyük a vétket, a mely okozá szenvedésit

K. Mi formában írja le a proféta akristust, aző szenvedésiben?

F Ugy adgya előnkbe. mint egy olyan embert a kinek, se szine, se tekéntete nem vala. a kit mindenek utálták, és meg vetették. mint leg aláb valot az emberek között, a ki tsak a nyomoruságot, és a⁵⁰⁴ fájdalmat tudta, akit gyalázzal illették. bél poklosnak álitották. és aki felől azt tartották, hogy az Isten büneiért ostorozza ötet, ugy

⁵⁰² egy [Beszúrás.] olyan, aki <m> tellyeségel, mind

⁵⁰³ meg enge(llye)sztelye [Javítás a törlés fölött.]

⁵⁰⁴ [Értsd: álitották.]

vitték a halálra mint a juhót, és néma volt mint a bárány. az ötet nyirök előtt., eszerént írja le ötet a proféta. ugyan rolla⁵⁰⁵ is mondá pilátus. mutatván ötet a sidoknak, *Ecce homo.* ihol az ember. ehez a képhez kellene hasonlitanunk., mivel az első teremtetésünkben, az
⁵ elő Istennek képére. és hasonlatosságára teremtettünk., és a másikban szükséges hogy ujjolag,⁵⁰⁶ a szenvedő, haldokló, és meg alázott. Istennek képére és hasonlatosságára teremessünk, visgályuk meg ezekről magunkot., miképen hasonlitana példának okáért ehez a képhez. egy olyan keresztyén, a ki nagyra vágyó, hivalkódó. aki fel
¹⁰ fu-[140a:]varkodó a maga érdemiben, a ki ajó lakásban, és kényeségben áll, a ki a betsületet, gyönyörüséget, és a gazdagságot szomjuhoza, mindenkor tsak az első helyt. és rendet keresi., mind azon által. tsak azok fognak üdvezülni, akik hasonlitnak az Isten Fiának képéhez. szent pál szerént rom. 8. 29. luk. 13. 23: 24: kellé tehát azt tsudálni
¹⁵ ha olyan kevesen vannak a választottak, ha oly kevés keresztyén üdvezül.

K Miért mondá aproféta az üdveztöröl, az ő nemzésit ki beszéli meg.?

F A proféta mondgya. mert ki vágattatot az élök földéből. az az,
²⁰ hogy az ő halála, anyi maradékot fogna adni azokban kik öbenne hisznek, hogy azt meg nem lehet számlálni, el mondhatni még, hogy úgy mint Istennek, az Attya kebelében öröktől valo nemzése, és úgy mint embernek. a Boldogságos szüz méhiben időben valo nemzése. tellyeséggel meg foghatatlanok

²⁵ K Mit tésznek ezek a szok. Istenteleneket ad az ő el temetéséért és gazdagokat, az ő haláláért?

F Azt teszik, hogy az Istenteleneknek, és a gazdagoknak meg térések, gyümöltse lészen a kristus halálának, és el temetettésének, és hogy ezek is, a meg számlálhatatlan maradékok között lészen, akiket
³⁰ nemzé a kereszt fán. szenvedéseivel

K Mit mondasz arra a mit a proféta mond, hogy az Isten a Fiát, a maga népének büneiért verte meg?

F könnyü erre meg felelni., mert ha az Isten meg verte ilyen formában az ő egyetlen egy Fiát. oly kegyetlen szenvedéseket szenvedtet
³⁵ vén véle, azért hogy maga akarattýából magára vévé büneinket, noha ő artatlan volt, mitsoda kinokot [140b:] nem érdemelünk mi. a kik

⁵⁰⁵ rolla [a — fölött áthúzott vessző.]

⁵⁰⁶ ujjolag, [a — fölött áthúzott vessző.]

vétkesek vagyunk. de mitsoda bűneinkhez való gyűlölséget nem indíthat bennünk, amidön láttyuk, hogy egy Isten szenved, és haldoklik bűneinkért?

Az Évangyélium magyarázattyát. meg találod nagy pénteken

A NAGY HÉTEN VALÓ TSÖTÖRTÖKÖN

Imádság

⁵ oh Istenünk a ki meg büntetted judást vétkiért, és meg jutalmaztatad a tolvajt vallás tétiért, adgyad irgalmaságodot nekünk. hogy valamint a krisztus szenvedésekor mindenikel érdeme szerént bánék, töröllye el belőlünk az ó embert, és adgya kegyelmét hogy részesülhesünk ditsőséges fel támadásában, a mi urunk J. k.

Epistola.

szent pál. 1 Cor.. 11. 20.

¹⁰ Azért midön egybe gyültök, immár nem az ur vatsoráját eszitek, mert ki ki az ő vatsoráját előb meg eszi, és némely éhezik, némely pedig részeg., vallyon nintsené házatok az ételre, és italtra, vagy az Isten Anyaszent egyházát vetitek meg, és azokat szégyenittitek meg a kiknek nintsen, mondgyak néktek, ditsérleké titeket,⁵⁰⁷ abban
¹⁵ nem ditsérlek, mert én az urtol vettem, a mit előtökben is adtam hogy az ur Jésum, amely ejjel el árultaték, vévé akenyeret, és hálakot adván meg szegé és mondá., vegyétek, és egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek⁵⁰⁸ adatik, ezt az én emlékezetemre tselekedgyétek, hasonló képen a pohárt is minek utánna vatsorála, mondván, ez a
²⁰ pohár az uj testámentum az én véremben. ezt az emlékezetemre tselekedgyé-[141a:]tek, valamenyiszer iszszátok, mert valamenyiszer eszitek e kenyeret., és iszszátok a pohárt, az ur halálát hirdetitek a még eljö, az okáért valaki eszi ekenyeret, vagy iszszá az ur pohárát. méltatlanul, vétkezik az ur teste, és vére ellen próbállyá meg azért
²⁵ az ember magát, és ugy egyék abbol a kenyérből és igyék apohárbol., mert aki iszik méltatlanul. itéletet eszik, és iszik magának, meg nem választván az ur testét.

⁵⁰⁷ titeket [Második *t* — *k*-ból javítva.]

⁵⁰⁸ [Íráshiba:] ti érettetik

K A mostani keresztyéneket nem lehetné hasonló képen meg fedeni, valamint szent pál meg fedde akorintus bélieket?

F valóságban lehetne hasonlot mondani a mostani gazdagoknak, ugyan is, nem égre kiálto veteké a, hogy sok számú gazdagoknak az asztalok terhelve vagyon minden féle étkekel, azonban a szegények nyomorúságban és éhségben halnak meg, és a kikel oly méltatlanul bánnak, tarthatnak is attól, hogy az örökké való kinokra ne ítéltessenek arosz gazdagal, valamint gyilkosi a szegényeknek., a Conciliumok mondása szerént, *necatores pauperum*. hogy ha nem tápláltad őket, mondá szent Ambrus. meg ölted őket. *sinon pavisti occidisti*.

K. A kristus miért választá halála előtt való éttzakát az óltari szentségnék rendelésre?

F Mert éppen, halála előt akará rendelni azt az áldozatot, és szentséget, a melynek szüntelen valo emlékezetire kellették lenni az ő halálának., és hogy szeretetének legg drá-[141b:]gáb zálagját hagyta holtá után, azért mi is a szeretetért. szeretetett adgyunk néki, és szentellyük néki testünket, és lelkünket, és mindenünket, valamint ő egészen nékünk adta magát ebben a nagy titokban.

K Miképen kel az ő haláláról emlékezetet tenni?

F úgy hogy, meg kel magunknak, avéteknek, és avilágnak halni, hogy részesülhesünk halálának érdemében, amidön jelen vagyunk a szent áldozaton, vagy veszük ezta nagy szentséget. és tsak annak élyünk, aki meg holt érettünk, és aki ditsőséges életének élő testit adgya nékünk, hogy lelkünknek eledele légyen

K. Mit mond az Apostol, azokrol kik méltatlanul Kommunikálnak?

F Azt mondgya hogy azok vétkeznek. az ur teste, és vére ellen, ezeket a szokot, szüntelen elménkben kellene tartanunk és rettegünk kellene, ezekre valo nézve, amidön a szentséghez akarunk járulni. hogy azok közül valok ne legyünk, kik az ellen vétkeznek.

K. El kellé távoznunk ettől a szentségtől az Apostol szavaira valo nézve?

F El kel távozni attól azoknak kik minek utánna jól meg vizsgálák volna magokot, halálos vétket éreznek magokban, a világhoz valo szeretetnek uralkodását, vagy valamely indulatot., fősvénységet, magokhoz valo szeretetett, kevélységet. haragot. gyűlölséget, tisztátalanságot. akik nem voltak azon, hogy ezeket ki irttsák magokbol apeniten-[142a:]tziával, vagy azok, kik hivataloknak kötelesegeit

bé nem töltik, példának okáért egy olyan atya. vagy anya, kik rosszul nevelik, és nem vigyáznak gyermekekre. és tselédgyekre, egy⁵⁰⁹ olyan biró. ki igasságot nem téssen. és aközönségesen valo botran-koztatásokat meg nem gátollya, egy olyan fiu, a ki szüléit nem tiszteli, és nékik meg nem engedelmeskedik; egy olyan tseléd, ki hiven nem szolgállya az urát, és aszszonyát. egy olyan. aki az Isteni szolgálatot el mulattya, egy olyan gazdag ki a szegényeket nem segíti, és többek illyenek. az illyen személyeknek, az Apostol szavaira valo nézve. el kel távozni a szentségektől. mind addig valamég életeket meg nem jobbittyák, és valóságosan meg nem térnek, de az olyan lelkeknek. kik valójában az Istené: és akik üdveségeken munkálodnak, és hivataljokot hiven bé töltik., ezekre a szokra félniek kel. és magokat meg alázni, de el nem kel magokat vonni ettől a nagy szentségtől

5 K Miképen kel magát meg próbálni minek előtte ahoz a szent asztalhoz járullynon.?

F Meg kel fő képen visgálni mitsoda életet éll, hogy ha a meg egyezik az Évangéliumal., hogy ha vagyone igasság sziviben, tisztaság lelke üsméretiben, és ártatlanság szokásiban. hogy ha akristushoz valo szeretet. uralkodiké a szivben; minden indulatok. és kívánságok felet., hameg bizonyit-[142b:]tyaé azt a tselekedeteket; 20 ö néki szentelvén életit, hogy ha hüé az Istenhez. a vétékre valo alkalmatoságokban. és akisértetekben, e szerént kel tehát mindennek magát meg próbálni, minek előtte a szent titkokhoz járullynon., a gyontato papoknak meg kel próbálni azokat., akiket igazgatnak.

25 K. Az Isten meg büntetié mostanában az olyan keresztyéneket, kik méltatlanul Kommunikálnak, valamint szent pál mondgya., hogy meg bünteté az Anyaszent egyház⁵¹⁰ kezdetekor?

F Rend szerént nem bünteti mostanában az olyan keresztyéneket külső képen., valamint az első időkben, de amostani büntetése annál is irtoztatobb, hogy belső képen valo. el hagyván őket, a⁵¹¹ lelki mély álmokban, és a belső halálban,⁵¹² és észre sem veszik hogy ezek az örökös halálra vezetik őket.

K Mit értesz azon., hogy itéletet, eszik, és iszik magának?

⁵⁰⁹ <e> egy [Törlés tollhiba miatt.]

⁵¹⁰ egyház [előtt más betűt kezdett, de nem fejezte be.]

⁵¹¹ a [Beszúrás.]

⁵¹² [Javítva: *halálraból*; sor végén a *ha*: részt megtoldotta *lál* szótaggal, a sor elején a törölt <lálra> elé írta: *ban*.]

F Azt értem, hogy az az. étel. és ital fog minket kárhozatni. az utolsó napon. az is itél meg minket, vétünkhez hasonló nagyságu itélettel., nem táplálása, hanem mérge lesz lelkünknek. és ez az életet adó kenyér, halált fog adni.

⁵ K Hogy kel meg választani az ur testét?

F Nagy tisztelettel kel ahoz lenni, és nem ugy kel venni, mint a közönséges hust., minek előtte ahoz járulnánk, hitesük el magunkal annak nagyságát és szenttségét. a kit veszünk, és a magunk méltatlanságát és nyomorúságát; tekéntsük meg a magunk érdemtelenségét., és annak Felségét, a ki-[143a:]nek asztalához akarunk menni, és ahol önnön magát kel vennünk, ez okáért hogy ha valóságal elegendő készületet nem érzünk magunkba, ahoz ne járullyunk, mind addig valamég a valóságos penitencia tartás abban az állapotban nem téssen, hogy abban méltan részesülhesünk és valamég egy okos gyontato atya nem itéli. hogy meg egyezik valamiben készületünk, és életünk, azal a szent áldozattal a kit venni akarunk.

Évangélium.

szent Ján. 13. 1.

A husvét innepe napja előt. tudván Jésus hogy eljöt az ő orája. hogy el menne evilágbol az Attyához. midön szerette volna az övét. kikevilágon valának, végiglen szerette őket és vatsora meg lévén.,
²⁰ midön az ördög szivében botsatotta már, hogy judás a simon Iskariot fia el arulná ötet, tudván hogy mindeneket kezébe adot néki az Attya. és hogy az Istentől⁵¹³ jött ki, és az Istenhez mégyen. fel kele avatorától, és letévé az ő ruháit, és midön kendöt vett volna elő. meg övedzé magát, az után vizet tölte a medentzébe. és kezdé mosni
²⁵ atanitványok lábait, és meg törölni akendövel, melyel övedzve vala, jöve azért simon Peterhez és mondá néki, péter, uram te mosodé meg nékem a lábaimot? felelé Jésus. és mondá néki, a mit én tseleszem. te most azt nem tudod, meg tudod pedig ez után. mondá neki péter, nékem örökké meg nem mosod a lábaimot, mondá néki Jésus,
³⁰ ha meg nem moslak téged, nem [143b:] lészen részed, mondá néki simon péter. uram nem tsak a lábaimot, de a kezeimet is. és a fejemet., felelé néki Jésus, a ki meg mosodot nem szükölködik hanem

⁵¹³ [Javitás sor fölötti beszúrással: *Istőlből.*]

hogy csak a lábait mossa meg, de tiszta mindenestől, ti is tisztak vagytok, de nem minyájan, mert tudgya vala, ki volna aki el arulná ötöt, ez okáért mondá, nem vagytok tiszták minnyájan., minek utánna azért meg mosta volna az ő lábokat, ruháit fel vevé; és ismét le üle.
5 mondván nekik, tudgyátoké mit tselekedtem veletek, ti engem Mesternek, és urnak hitok, és jól mondgyátok., mert az vagyok, ha azért én mostam a ti lábaitokat,⁵¹⁴ ur, és Mester lévén., ti is tartoztok véle hogy egik,⁵¹⁵ a másik lábait meg mosa., mert példát adtam néktek, hogy a mint és tselekedtem veletek, ti is ugy tselekedgyetek.

Magyarázat

10 K Az Évangyélista miért teszi azt fel. hogy a kristus szerette az övéit mind végiglen?

F Azért hogy meg mutassa bélyegit a valóságos szeretetnek, a keresztyéni atyafi szeretetnek, állandonak kel lenni minden féle állapotban., és nem⁵¹⁶ változásban, valamint a kristusé, aki szerette tanítványit, noha tudta hogy el hagynák ötöt, hogy az egyike el árulná,
15 a másiká⁵¹⁷ meg tagadná. és hogy minnyájan el szaladnának.

K Nem hatáé meg a judás szivit, a kristusnak hozzája mutatott szeretete.?

F Éppen nem, keményen marada mint a kö szikla, [144a:] a zive
20 keménységben., és az elméje vakságban vala, ez irtoztato példa, a melyért félhetünk, hogy ami hálaadatlanságunk haszontalanná ne tegye mind azt.⁵¹⁸ valamit a kristus tselekedet és szenvedet éretünk, ugyan ezért is kérnünk kel szüntelen, hogy tartson meg kegyelmével, és hogy szeresen, és adgya meg nekünk szeretetit, a
25 mely végig tartson.

K. Az Évangyélium miért teszi fel az Isten Fiának nagyságát., minek előtte azt fel tegye. hogy meg mosá az Apostolok lábait?

F Azért hogy jóbban meg mutassa nekünk az ő maga meg alá-
zását., és hogy mitsoda kötelesek az keresztyének, az alazatoság-
30 ban élni, a nagy renden lévök. sem vétetnek ki azok közül., mint hogy

⁵¹⁴ a ti <bo> lábaitokat, [A második betűnek csak a kezdetét írta le.]

⁵¹⁵ [Elírás:] egik,

⁵¹⁶ nem [Beszúrás.]

⁵¹⁷ [Ékezethiba:] másiká

⁵¹⁸ mind azt. <valamit azt.> valamit a kristus

az az örökös nagyság. a teremtett állatinak lábaihoz aláza meg magát. pirulni kellene az embereknek, a midön kevélységből fel fuvalkodnak., látván. hogy egy Isten meg aláza, és meg kisebbitti magát hozzá-
jok valo szeretetiért. üdvésegekért, és hogy nékik példát adgyon

⁵ K Mit kel gondolnunk arról, a midön szent péternek az ő Mestere meg akará mosni lábait, hogy ő azon el álmélkodék, és meg nem akará⁵¹⁹ engedni?

F Ebben az Apostolban.,⁵²⁰ nagy buzgó szeretetet látunk. és nagy tiszteletet Mesteréhez., emind jó, és igasságos dolog, de amidön nem akara engedelmeskedni annak, akinek minden akarattya igasságos, és imádásra méltó, engedetlenség elegyedék tselekedetiben, és ha a kristus feddése. és fe-[144b:]nyezetése után, hogy ötet nem fogja többé tanítványának tartani meg maradot volna engedetlenségiben, az olyan vétek lett volna, a mely valójában el rekesztette volna az üdvözítőtől, valamint Alexandriai. szent Cyrillus, és szent Basilius mondgyák. nem szabad akarattya ellen állani. még akkor is a midön minket fellyeb akar emelni, de ugy, ha. valóságál láttuk arra akarattyt., ne hogy a magunkhoz valo szeretet,⁵²¹ az Isten akarattyanak tulajdonítsa azt, a mi tsak a nagyra vágyástól vagyon, de az
²⁰ ő akarattyt látván, engedelmeskedni kel. ha szinte meg nem foghattuk is az okát, tselekedetinek. és parantsolattyanak. azal meg kel elégednünk. hogy az, az ő akarattya., mivel a teremtett állatnak. engedelmeskedni, és halgatni kel, midön, a teremtő szól, parantsol., vagy fenyeget.

²⁵ K. Mit téznek ezek a szavai akristusnak, a ki meg mosodot. nem⁵²² szükölködik, hanem hogy tsak lábait mossa meg?

F Azt tészik, hogy ha szinte a kereszttség meg tisztított is minket bűneinkből, mind azon által nintsen senki is a kinek ez életben szük-
³⁰ sége ne volna, hogy minden nap ki tisztuljon szívének kívánságiból, és hajlandóságiból. a melyek olyanok, mint a léleknek lábaj, mint hogy a leg szentebbek is magokban hordozák a rosra valo hajlandóságot, noha nem tselekeszik azokat avétkeket, a melyek el választtyák az Istentől az embert, és a melyek egyszers mind meg ölik a lelket, de a lehetetlen, hogy a lábokhoz ne [145a:] ragadgyon

⁵¹⁹ meg nem akará <hagyni. ?> engedni?

⁵²⁰ Apostolban., [l—b-ből javítva.]

⁵²¹ szeretet, <tett,> [Törlés a sor elején; először *szerete-tett* volt, a szóvégi l-t utólag írta be a sor végén.]

⁵²² nem <szükség> szükölködik, [Második k—d-ből jav.]

valami avilágnak porából, szent leo mondása szerént, és hogy az ő legg jobb tselekedetek is valamiben, meg ne szennyesedgyék. a melyért, szükséges. hogy szuntelen mosodgyanak.

K. Mit kel tselekedni, hogy le lehesen⁵²³ mosni az olyan motskot?

⁵ F szüntelen kel suhajtoznunk arosz kívánságnak terhe alatt. a melyek minden nap vétkekben ejtenek minket, és azokat le kel mosnunk a penitentzia tartásnak köny hullatásával. az imádságal. és a meg bántodásnak engedelmével., az az ellenségünket valo szeretettel., ajó tselekedetekkel, és a keserőségekben, szenvedésekben valo bekeséges türésel.

K Magyarázd meg, hogy mit kíván az ur töllünk, midön azt parantsollya hogy egyik a masikunknak meg mosuk lábait?

F A láb mosás alkalmasóságával, hagy a nékünk. minden féle, felebaráti⁵²⁴ tselekedeteket., a melyekkel tartozunk felebarátunknak. és aleg szegényebnek, a midön arra alkalmasóság adatik.

K. Mellyek azok a szolgálatok, a melyekkel szolgálhatunk felebarátunknak?

F Példának okáért, hogy a szegényeket meg látogasuk, lako helyekben, az ispotályokban, alamisnát adgyunk nékik, oktassuk, ²⁰ vígasztallyuk, és inttsük. öket, jó példat adgyunk nékik.

K. Nem volnaé elegendő hogy ha az ırgalmaságnak tselekedetit mások által tselekedtetnök, mint sem magunk által, valamint a gazdagok tselekesznek.?

[145b:] F Egy keresztyének nem kel azt illetlennek tartani magához a mit a krístus maga tselekedet, sokal ditséreteseb. hogy ha mi magunk szolgálunk, vagy adunk atyánk fiának, hogy ha valami ók meg nem gátol, az ő szivek inkább meg esik az adomány, és mások előtt jó példa adás lesz. a mi kevélységünk is meg alázodik, és a mi szivünk inkább meg esik a szegények nyomoruságán ha⁵²⁵ szemekkel ³⁰ láttjuk,

K. Az üdvezítő. miért mosa meg előbször az Apostolok lábait, és az után osztogató nékik az óltári szenttséget?

F Meg akará mutatni, hogy ha érdemesen akarjuk venni ezt a szenttséget, szükséges hogy meg tisztittsa szivünknek hajlandoságit, ³⁵ az alázatoságal. és az Isteni szeretettel. és hogy azt méltán lehesen venni, leg kiseben sem kel a vétkekhez ragaszkodni

⁵²³ le lehesen meg mosni [meg: téves beszúrás a sor fölött.]

⁵²⁴ felebaráti <f> [vagy <j> ?] tselekedeteket.,

⁵²⁵ ha [h - javítva n-ből?]

És mondá az ur Mojsesnek. és Aronnak Egyiptus földében, e holnap néktek, a holnapoknak kezdeti, első lészen. az esztendő holnap között. szollyatok az Izrael fiainak egész gyülekezetihez., és mondgyátok nékik, ehonak tizedik napján ki ki egy barányt vegyen az ő tseléde, és háza szerént, ha pedig keveseb a szám, hogy sem mint elég volna a báránynak meg ételére, vegye⁵²⁷ szomszédgyát melléje, ki az ő háza mel-[146a:]let vagyon. a lelkek száma szerént. mellyek elégségesek lehetnek a bárány meg ételére; a bárány pedig makula nélkül., him, esztendős legyen, mely szer tartás szerent, vegyetek egy gödöljét is. és tarttsátok azt, ehónak⁵²⁸ tizen negyedik napjáig.. és áldozza azt estvére. az Izrael fiainak egész sokasága. és vegyenek annak véréből, és tegyenek mind akét ajtó melyékire és a felső küszöbire ahazoknak. mellyekben azt meg eszik. és azon éjjel tűznél sült husát egyék⁵²⁹ meg, és kovásztalan kenyereket vad salátával, semmit¹⁵ abban nyersen meg ne egyetek, se vízben főttet, hanem tsak tűznél süttöttet, a fejét lábaival., és bélivel. fel egyétek és semmi abban reggelig ne maradgyon, hanem mi meg maradand, tüzel égessétek meg, azt pedig eképen egyétek meg, a ti veséiteket⁵³⁰ fel övedzéték, és sarutok lábatokon legyen, páltzátokat kezetekben tartván. és sietve²⁰ egyetek. mert ez, az ur fáséja. az az. által menetele

Magyarázat

K. Mit jelent. az Izrael népének egyiptumból való meg szabadulása az első husvetnek éttzakáján?

⁵²⁶ E<xo>pistola. Exod: [A törölt <xo>-ra írta rá a *pi* szótagot.]

⁵²⁷ vegye [*g-s*-ből javítva.]

⁵²⁸ [Javítás: *ehónagból*; a következő sorban elírásból:] annak [ennek vagy annak helyett.]

⁵²⁹ egyék [*<egé>* esetleg *<egék>* volt; ez a sor alatt beírt *y*-nal és esetleg *k*-val javítva *<egyék>*-re, majd törölve és a törlés felett újra írva az egész szó.]

⁵³⁰ veséiteket [*k* — javítva *t*-ből?]

F Jelenti az egész emberi⁵³¹ nemzetnek, az ördög, és a vétek alól való fel szabadulását, a mely a kristus halálának gyümöltse vala, és a melynek emlékezetit tiszteli⁵³² a mai napon az Anyaszent egyház.

[146b:] K. Mit jelenté a bárány vére., mely meg szabadítá az⁵ Izrael népének első szülöteit. az Angyálnak kardgyátol, ki meg ölé minden első szülötet, az Egyiptus földén?

F A bárány vére jelenté akristus vérit, ki avalóságos husvéti bárány, aki meg szabadít minket az Isten haragjától. és az örökös haláltól., és aki avétkekből meg tisztittyá mind azokat, kiknek lelkek. és¹⁰ szivek meg vagyon kenve ezel avérel, valamint az Izraéliták küszöb-jök meg lévén kenve a bárány verivel. meg szabadítottá ahaláltól az ő első szülöttököt

K. Miért akará Isten. hogy a husvéti bárány makula nélkül való légyen. az az fogyatkozás nélkül?

F Mert az a bárány jelenté akristust, a makula, és fogyatkozás nél-¹⁵kül való valóságos bárányt, aki mi érettünk. fel áldoztaték a keresz-ten.; és ki magát eledelül adgya nékünk., a sidok minek utánna meg ölték volna a husvéti⁵³³ bárányt és áldozatul ajánlották volna. azt meg ették. jelentvén azt. a mit mi boldogok tselekedhetünk mostaná-²⁰ban., mivel minek utánna. az áldozatban ajánlottuk volna a kristust az Attyának., mi az ő testét eszük,⁵³⁴ és vérit iszuk.

K Miért parantsolák a sidoknak hogy a bárányt kovásztalan kenyé-
rel egyék?

F Azért hogy azt meg tanullyuk, hogy aki azt a szenttséges bárányt²⁵ akarja enni, aki mi érettünk fel áldoztatot, szükséges hogy először meg tisztittassék büneiből., és [147a:] szivének hajlandóságiból. a mely a régi kovásza, a meg romlot természetnek, *tisztítsátok ki a régi kovászt.* mondgya szent pál. 1 cor. 5. 7.. 8: *hogy új tészták legyetek. a mint hogy kovásztalanok vagytok, mert a mi husvétünk a kristus meg áldoztatott., az okáért lakozzunk nem arégi kovással, sem a gonoszságnak,*³⁰*és alnokságnak kovászával., hanem a tisztaságnak, és igazságnak, kovász-
talanival.*

K. Mit jelenté avad saláta, amelyel kellették enni a husvéti⁵³⁵ bárányt?

⁵³¹ emberi <es> nemzetnek.

⁵³² <tiszteletit> emlékezetit tiszteli

⁵³³ [Ékezhiba:] hűsvéti

⁵³⁴ eszük, <k> és

⁵³⁵ [Ékezhiba:] hűsvéti

F Jelenté azt, hogy aki hasznal akarja enni,⁵³⁶ az óltarinkon való áldozatot, szükséges hogy annak szíve apenitentzia tartásnak keserűségiben legyen, hogy atett vétkek, és a jelen valo nyomoruságok azt meg hassák, egy szoval akerezsten lévő kristushoz hasonlonak kel lenni, és hirdetni halálát. egész életünkkel, meg halván avéteknek, avilágnak, és magunknak.

K. Miért kellett a sidoknak a husvéti bárányt úgy enni mint utozoknak., a derekakot bé övedzették, a lábokra sarut vontak., a kezekben páltzát tartottak.?

¹⁰ F Hogy meg lássuk abbol., mitsoda készüllettel kel lenni a keresztyéneknek a komuniohoz. hogy avalóságos husvéti bárányt vehessék, eföldön úgy kel élni mint utozonak. és idegennek, semmihez nem kel ragaszkodni., mindenkor készen kel lenni hogy evilágot⁵³⁷ el hagyja, és a mennyei hazájá-[147b:]ban viszá térjen., ezt a szenttséget úgy kel ¹⁵ venni mint utra valot, az az, mint olyan utra valo eledelt, a melyre szükség vagon hogy erőt adgyon az uton, a melyen a meg ígért föld felé kel sietni., tudni illik a menyei jérusálem felé

K. Miért kellett sietve enni azt a bárányt?

²⁰ F Azért hogy, aki a kristusal akarja magát táplálni. annak buzgoságal kel a menyei uton járni., és sietni a keresztyéni tekéletességben., egy szem pillantást sem kel el veszteni ennek az életnek ideje., drága és rövid, mindenik oránk utolso lehet, és azon áll, a mi örökös sorsunk, a mint azal elünk, ez a szó pascha. által menetelt téssen, hogy pedig a husvéti bárányt méltán lehesen enni, a vétekből, a kegyelemre kel szüntelen menni., a jó életről. még jóbra, és az⁵³⁸ időn. az ²⁵ örök boldogságra kel által menni.

Évangélium.

szent Jan. 18. l. a mái naprá.

A virág vasárnapi. Passio., szent matth 26. 2.

Tudgyátok hogy két nap után husvét⁵³⁹ leszen, és az Ember Fia el árultatik, hogy meg feszitessék akor egybe gyülenek a papi fejedelmek és a népnek vénei, a fő pap pitvaraba, ki mondatik vala kaifásnak.,

⁵³⁶ enni, [Első e — fölött áthúzott vessző.]

⁵³⁷ evilágot, [v — javítva.]

⁵³⁸ az [Sor alatti beszúrás.]

⁵³⁹ husvét [u — fölött áthúzott vessző; s—v-ből javítva.]

és tanátsot tartának. hogy Jésust álnokságal meg fognák. és meg ölnék, mondák pedig ne az innep napon. hogy ne talám támadás nelégyen a nép közöt, mikor pedig Jésus Betániában volna, a poklos simon házában, járula ő hozzája egy aszszony állat, kinek drága kenetü alabástroma vala., és az asztalnál a fejére⁵⁴⁰ ön-[148a:]té, látván pedig atanitványok boszonkodának mondván, mirevalo evesztegetés., mert ezt drágán el adhatták volna. és a szegényeknek adhatták volna. tudván pedig Jesus. mondá nékik, miért vagytok ez aszszony állatnak bántására. mert jó tselekedetet tselekedet velem, mert mindenkor vannak szegények veletek, én pedig nem mindenkor vagyok veletek, mert ez a kenetet a testemre öntvén, az én temetésemre tselekedte. bizony mondom néktek valahol ez Évangélium predikáltatik. az egész világon, az is meg mondatik a mit tselekedet ez, az ő emlékezetire; akkor el mene egy a tizen kettő közül, ki mondatik vala, Judás Iskariotesnek, a papi fejedelmekhez, és mondá nékik. mit akartok nékem adni., és én ötet kezetekbe adom. azok pedig rendelének néki harmincz ezüst pénzt., és attol fogva alkalmatoságot keres vala. hogy ötet el árulná; akovászalanoknak első napján., járulának atanitványok Jészushoz, mondván, hol akarod hogy készítsük néked ételedre a husvetot. Jésus mondá mennyetek avarosba egy némelyhez., és mondgyatok annak, a mester mondgya., az én idöm közel vagyok. nálad szerzem a husvetet az én tanitványimál., és tselekedének a tanitványok. amint nekik rendelte vala Jesus, és el készítették a husvetet, esve⁵⁴¹ lévén pedig le telepedett vala a tizen két tanitványival és midönök ennének. mondá bizony mondom néktek, hogy egy közzületek el árul engem, és igen meg szomorodván. kezdék egyenként mondani, vallyon én vagyoké uram. ő pedig felelvén mondá, a ki a kezét velem atálba márttya [148b:] az árul el engem. az Ember Fia el mégyen ugyan, a mint irva vagyok felölle. jaj pedig annak az embernek, a ki által az ember Fia el árultatik, jóbbr lett volna néki, ha nem születtetett volna az az ember. felelvén pedig judás aki el árulta ötet mondván. vallyon én vagyoké Rabbi, mondá néki, te mondád, öök pedig vatsorálván, vevé Jesus a kenyeret, és meg áldá, és meg szegé és adá atanitványinak, és mondá, vegyétek., és egyétek, ez az én testem., és vevén apohárt. hálákot ada. és nékik adá mondván. igyatok ebből minnyájan, mert ez, az én vérem., az uj testamentum., mely sokakért ki ontatik a bünök botsánattyára, mondom

⁵⁴⁰ a fejére <ot n> önté, [Törlés a lap alján, sor végén.]

⁵⁴¹ esve [estve helyett.]

pedig néktek. nem iszom mostantól fogva e szőlő terméséből a napig,
mikor amaz ujjat iszom veletek. az Atyám országában, és ditséretet
mondván. ki menének az olaj fák hegyére, akkor mondá nékik Jesus.
ti minnyájan meg botránkoztok én bennem ez éjjel, mert irva vagyok.,
5 meg verem a pasztort, és el oszolnak⁵⁴² a nyáj juhait, minek utána
pedig fel támadok élőtokeket veszem Gallilaeában. felelvén pedig péter
mondá néki, ha minnyájan meg botránkoznak is benned, én soha
meg nem botránkozom, mondá néki Jesus, bizony mondom néked,
hogy ez éjjel minek előtte a kakas szollyon, háromszor tagatz meg
10 engem. mondá néki péter, ha meg kel halnom is veled, meg nem
tagadlak téged. hasonló képen mondának tanítványok is minnyájan,
akkor mene Jésus vélek a majorba mely Getsemaninak mondatik.,
és mondá atánítványinak, üllye-[149a:]tek itt. míg amoda megyek.
és imádkozzam., és el vivén. pétert, és a zebedaeus két fiát., kezde
15 bánkodni, és szomorkodni, akkor mondá nékik. szomorú a lelkem
mind halálig, várakozatok itt. és vigyázatok velem.. és egy kevesé
előb menvén, ortzájára borula. imádkozván; és mondá Atyám ha
lehetséges mullýék el epohár töllem, mind az által nem a mint én aka-
rom. hanem a mint te, és mene atánítványihoz, és aluva találá őket,
20 és mondá péternek, így nem vigyázhattoké velem egy óráig. vigyáza-
tok. és imádkozatok, hogy kísértetbe ne essetek, a lélek kész ugyan, de
a test erőtlen, ismég másodszer is el mene, és imádkozék mondván.
Atyám ha epohár el nem mulhatik, hanem ha azt meg iszom, légyen
ate akaratom, és el jöve ismég, és aluva találá őket. mert az ő szemek
25 meg nehezítetve valának. és el hagyván őket. ismég el mene. és imád-
kozék harmadszor., azon beszédeket mondván. akkor a tanítványihoz
jöve. és mondá nékik. aludgyatok már, és nyugodgyatok., ime el
közelgetet az óra. és az ember fia, a bűnösök kezébe adatik kellyetek
fel. mennyünk el. imé el közelgetett, aki engem el árul. még ő szolván.
30 imé judás, egy a tizen kettő közül el jöve., és ő véle sok sereg., kardok-
kal. és dorongokkal. küldetvén a papi fejedelmektől., és a népnek vénei-
től, a ki pedig el árulta ötöt jelt adot nékik, mondván. valakit meg
tsokolok ő az, fogjátok meg ötöt. és⁵⁴³ mindgyárt jésushoz járulván,
mondá üdvöz légy Rabi. és meg tsokolá ötöt. és mondá néki Jésus.
35 barátom mire jöttél. akkor hozzája menének, és kezeket Jésusra veték.
és meg fogák ötöt., és iméegy azok kö-[149b:]zül kik Jéssal valá-

⁵⁴² el <szaladnak> oszolnak

⁵⁴³ és mindgyárt jésushoz járulván, mondá üdvöz légy Rabi. és meg tsokolá ötöt. [Csillaggal jelölt beszúrás a lap alján.]

nak. ki nyujtván a kezét. ki voná akardgyát. és tsapván a papi fejedelem szolgáját. el vágá annak fülét. akkor mondá néki Jésus. tedd hüvelyében kardodot, mert minnyájan a kik fegyvert fognak,⁵⁴⁴ fegyverrel vesznek el., véledé hogy nem kérhetem az Atyámat., és ad énnekem most többet tizen két légyio angyalnál, mi képen tellyesednek bé tehát⁵⁴⁵ az írások, mert így kell lenni., azon órába mondá Jésus a seregeknek., mint latorra úgy jöttetek ki. kardokal, és dorongokal engem meg fogni. minden nap nálatok ülök vala. tanítván a templomban, és meg nem fogtatok engem, epedig lön. hogy bé tellyesednének a proféták írási, akkoron a tanítványok minnyájan el hagyák ötet, el futának azok pedig meg fogván Jésust. vivék a kaifás-hoz, a papi fejedelemhez. ahol az írás tudok. és a vének egybe gyültek vala. péter pedig követi vala ötet távul., a papi fejedelem pitvaráig, és oda bé menvén. ül vala a szolgákal hogy látná a végét. a papi fejedelmek pedig és az egész gyülekezet, hamis bizonytságot keresnek vala Jesus. ellen. hogy ötet halálra adnák, és nem találának, noha sok hamis tanuk jöttek volna elő, utolszor pedig jövének két hamis tanuk, és mondák, ez mondotta, el ronthatom az Isten templomát, és harmad nap után. fel építhetem azt, és fel kelvén a papi fejedelem⁵⁴⁶ mondá néki, semmit nem felelsz azokra a mit ezek ellened bizonyítanak, Jesus pedig halgat vala, és a papi fejedelem mondá néki, kényszerítlek téged az elő Istenre hogy meg mondgyad nekünk. ha te vagy a kristus az Istennek Fia? mondá néki Jesus. te mondád, mind azáltal mondom néktek, ez után meg láttyátok az ember fiát ülni az Isten erejének jóbján, [150a:] és el jöni, az égnek felhöiben, akkor a papi fejedelem meg szaggatá ruháit, mondván, káromkodék. mit szükölködünk még tanuk nélkül, imé most hallátok akáromlást. mi tettzik néktek, azok pedig felevén mondák, méltó halálra. akkoron az ortájára pökdösének, és nyakon tsapdosák ötet, némellyek pedig tenyerekel artzul verék, mondván, profétály nekünk. kristus, kitsoda üte téged, péter pedig kívül a pitvarban ül vala. és hozája járula egy szolgáló mondván, te is a Galilaeai jesusal valál., ő pedig tagadá mindenek előtt. mondván, nem tudom mit mondasz, ki menvén pedig ő az ajton⁵⁴⁷ más szolgáló latá ötet, és mondá azoknak. kik ót valának, ez is a Nazareti Jesusal vala. és ismég tagadá esküvéssel, hogy nem

⁵⁴⁴ fognak, [f—v-ből javítva.]

⁵⁴⁵ tellyesednek [Új sor elején:] nek bé tehát [h — javítva t-ből?]

⁵⁴⁶ fejedem

⁵⁴⁷ az <j> ajton

üsmérem az embert, és egy kevés vártatva hozzája menének akik állanak vala. és mondák péternek, bizonyára. te is azok közül vagy, nám a szollásod is ki jelent tégedet, akkor kezdé átkozodni és eskünni, hogy nem üsmérte volna az embert, és mindgyárt. meg szóllala akakas.,
5 és meg emlékezek péter, a Jésus igéjéről melyet mondot vala, minek előtte a kakas szóllyon, háromszor. tagatz meg engemet, és oda ki menvén, keservesen sira., reggel lévén pedig tanátsot tartának minnyáján a papi fejedelmek, és a népnek vénei, jesus ellen. hogy ötet halálra adnák, és kötve vivék ötet, és adák pontzius pilátus tisztartanak., akkoron látván judás a ki ötet el árulta, hogy halálra kárhoytatott volna, meg bánván. viszá vivé a harmintz ezüst pénzt. a papi fejedelmeknek. és a véneknek. mondván, vétkeztem, el árulván az igaz vért. ök pedig mondák. **[150b:]** mi gondunk véle, te lássad, és el vetvén a templomba az ezüst pénzeket, viszá tére. és el menvén,
10 fel akasztá magát, a papi fejedelmek pedig fel vévén az ezüst pénzeket, mondák, nem szabad azokat a templom pénze közzé vétetni mert vér árra, tanátsot tartván pedig meg vévék azokon a fazakas mezejét. a jövevények temetésére. azért hivattaték az a mező Hakel dámának. az az, vér mezejének a mái napig, akkor bé tellyesedet, ami meg mondatot Jéremiás proféta által mondván, és vévék a harmintz ezüst pénzt, a meg bötsültetnek árrát, kit bötsülve vettek meg az Izrael fiaitol., és adák azokat a fazakas mezejéért, a mint nékem rendelte az ur, Jésus pedig a tisztarto előtt álla, és meg kérdé ötet a tisztarto, mondván. te vagyé a sidok királlya. mondá néki Jesus
15 te mondog; és midön vádoltatnék a papi fejedelmektől, és a vénektől, semmit nem felele. akor mondá néki pilátus, nem hallodé menyi bizonságokat mondanak ellened; és nem felele néki egy szovára is, ugy hogy felette igen tsudálkoznék atisztarto. az innep napon pedig el szokot vala botsátani a tisztarto a népnek, egy foglyot. akit akarnának., vala pedig akor egy hires foglya ki mondatik vala barabásnak, egybe gyülvén azért azok, mondá pilátus, kit akartok hogy el botsassak néktek Barabásté. vagy a Jésust, ki kristusnak mondatik, mert tudgya vala hogy irigységből árulták vala el ötet, ülvén vala pedig ő az itélő székben. hozzája küldé a felesége. mondván, semmi közöd
20 néked azzal az igazal., mert sokat szenvedtem ma látás által ő miatta, a papi fejedelmek pedig, és **[151a:]** a vének el áltaták anépet, hogy Barabást kérnék, Jésust pedig el vesztenék, felelvén pedig atisztarto mondá nékik, kit akartok hogy néktek a kettő közül el botsássak. ök pedig mondák, Barabást. mondá nékik pilátus. mit tselekedgyem

tehát a Jesusal. ki kristusnak mondatik. mondának minnyájan feszítessék meg, mondá nekik a tisztarto, de mi gonoszt tselekedet, azok pedig inkább kiáltanak vala mondván feszítessék meg, látván pedig pilátus. hogy semmit nem használna, hanem inkább támadás lenne.

⁵ vizet vévén, meg mosá kezeit a nép előtt. mondván, ártatlan vagyok én ez igaznak véretől, ti lássátok. és felevén az egész nép mondá. az ő vére mi rajtunk, és a mi fiainkon. akkor el bortsátá nekik Barabást, a meg ostoroztatott Jesust pedig kezekben adá hogy meg feszítenék., akkor a tisztarto vitézi el vivén Jésust a tanáts házba egybe gyűjték

¹⁰ hozzája. az egész csoportot, és le vetkeztetven ötet, veres karmasin színű felső ruhát adának reá és tövisből koronát fonyván a fejére tevék., és nádat a jobb kezébe. és térdet hajtván előtte tsufollyák vala ötet. mondván. üdvöz légy sidok királya, és reá pökdösvén, vevék a nádat. és a fejét verik vala. és minek utánna meg tsufolták ötet., le

¹⁵ vetkezteté a felső ruhából., és fel öltözteté az ő ruháiba, és vivék ötet. hogy meg feszítenék, ki menvén pedig, találának egy simon nevű Czyrenei em-[151b:]bert, ezt kényszeríték hogy fel venné az ő keresztét, és jövének a helyre, mely Golgotának mondatik. mely az agy koponyának helye, és adának néki innya, epével elegyítettet

²⁰ bort., és mikor meg kostolá nem akará innya, minek utánna pedig meg feszíték ötet., el oszták az ő ruháit sorsot vetvén, hogy bé tellyesedvén. a mi meg mondatott a proféta által mondván, el osztották magoknak az én ruháimat, és az én ruhámra sorsot vetettek, és ülvén örzik vala ötet, és tévén az ő feje feliben, az ő ügyét irva, Ez A Jésum;

²⁵ a Sidok királya akkor meg feszíteté ő véle két lator. egyik jóbja felől. és a másik bal felől. az elő menők pedig káromollyák vala ötet, hajtogatván a fejeket, és mondván, váh: ki az Isten templomát el rontod, és harmad naprá azt fel épitted. szabadisd meg magadot ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről., hasonló képpen a papi fejedelmek is tsufolván az irás tudokal: és a vénekel mondván, egyebet meg szabadított., magát meg nem szabadithattya. ha Izraelnek királya, szálljon le most a keresztről, és hiszünk néki. az Istenben bizot, szabadittsa meg most ha akarja ötet. mert azt mondotta. hogy Isten Fia vagyok, ugyan azont hányják vala pedig szemére a latrok is, kik meg feszítetek vala véle, hat órától fogva pedig setétség⁵⁴⁸ lön az egész földön,

³⁵ kilentz oráig, és kilentz ora felé kiáltá Jesus nagy szoval, mondván: Éli, [152a:] Éli, lamma sabaktáni, az az. én Istenem, én Istenem,

⁵⁴⁸ <k> setétség

miért hagyta el engem, némellyek pedig őt alván. és halván. mondták, Ilyést hija ez. és mindgyárt el futamodván egy közüllök. spongyiát vévén. meg tölté etzettel, és nádra tévé, és innya ad vala néki, a többi pedig mondanak. had lássuk ha el jőe Ilyés meg szabadítani ötet.

⁵ Jésus pedig ismét kiáltván. nagy szoval., ki botsátá lelkét, és imé a templom superláttya két részre szakada, a fölitől fogva., az allyáig, és a föld meg indula, és a kö sziklák meg repedezenék. és a koporsok⁵⁴⁹ meg nyilának., és sok szentek testei kik el aluttak vala fel támadának, és ki menvén akoporsokból. az ő fel támadása után, jövének a szent városba, és sokaknak meg jelenének, a százados pedig. és akik véle valának, örizvén Jésust, látván a föld indulást, és azokat melyek lesznek vala, igen meg félemlének mondván, bizony ez, az Isten Fia volt, valának pedig őt sok aszszony állatok távul, kik követték vala Jésust Galilaeából,⁵⁵⁰ szolgálván néki, kik közöt vala Maria, magdolna, és Mária, a Jakab, és jofsef anyja, és a zebedaeus fiai anyja, mikor pedig estve lett volna, jöve egy Arimataeai jofsef nevü gazdag ember; ki öis a Jésus tanítványa vala. ez el mene pilátushoz, és meg keré a Jesus testét., akkor pilatus meg hagyá hogy nékie adnák atestet. és el vévén atestet. jofsef bé takará azt tiszta gyóltsbá. és tevé azt, az ő új koporsójába, melyet a kösziklába vágot vala, és nagy követ hengeritte a koporso ajtajára, és el mene. őtt vala pedig Maria magdolna, és a Másik Mária, a koporso ellenében ülvén, másod nap pedig, mely

[152b:] az innep készülete után vagyon, egybe gyülének a papi fejedelmek, és a farisaeusok pilátushoz, mondván. uram meg emlékeztünk, hogy ama hitető meg éltében mondtotta, harmad nap után fel támadok, hadd meg azért, hogy örizzék a koporsót, harmad napig. hogy valami képpen. el ne jöjjenek az ő tanítványa, és el lopják, ötet, és azt mondgyák a községnek., fel támadot halotaiból., és. az utolsó tévelygés, nagyob lészen az elsönél. monda nekik pilatus. vagyon

³⁰ örizőtök, mennyetek el. örizzétek. amint tudgyátok, azok pedig el menvén. meg erősítették a koporsot örizőkel. meg petsételvén a követ

Magyarázat

K A papi fejedelmek és a farisaeusok miért végezek el olyan kegyetlenséggel, hogy meg ölnék a kristust?

⁵⁴⁹ koporsok [Első *k*—*sz*-ből javítva.]

⁵⁵⁰ [Íráshiba:] Galilaeából

F 1. Mert tanításával, és szentséges⁵⁵¹ életével, kárhoztattya vala két szinüségeket, kevélységeket, fősvénységeket rendeletlenségeket; és az ő gyalázatos tselekedeteket, a mellyel meg másolák az Isten törvényét., hogy bé fedezék rosz kívánságokat, 2. mert azt a nagy tiszteletet, a melyben volt oly igazság a nép előtt, ök azt halálban irigylették, látván hogy azal az ő betsületek kissebedik. a nép előtt, 3. mert tartának attol, hogy a romaiak el ne pusztítsák anemzetet. ugyan ezt is adák okul gyilkosságoknak. hogy jobban el fedezhessék irigységeket a közönséges nép előtt

¹⁰ K. Az üdvezitöt meg ölvén. meg szabadították a nemzetet?

[153a:] F Nem hogy meg⁵⁵² szabadították volna. de söt még az Istennek tsudálatos itéletiből, azért vesztették el mindeneket, és azért szálla ki mondhatatlan nyomoruság az egész nemzetre; és így amely nyomoruságtól féltének ha meg nem ölik, reájok todula azért, ¹⁵ hogy meg ölék. és így szégyenített meg az Isten az ő kegyetlen és hamis okoskodásokat

K. A kristus miért akará hogy el adassék?

F Hogy bennünket meg válthason, és meg szabadithasson az ördögnek kegyetlensége alol. akinek hatalma alat valánk, bűneinkért, valo ²⁰ büntetésből, mert az ember, az Istent meg bántván, tölle el távozik, noha övé volt. minden féle ókból, az Isten is rettentő büntetésből., az ördög hatalma alat hagyá.

K Miért akará harmintz ezüst pénzen el adatni, az a rabok árra vala?

F Mert az emberek formáját és természetét vette volt fel magára., ²⁵ akik rabjai valának avéteknek., és az ördögnek. hogy öket meg válttsa, ötet harmintz pénzen adák el. és az ember nagy árron váltatot meg, nem ezüstön, vagy aranyon, melyek romlandok, hanem akristusnak drágalatos vérin, aki makula nélkül valo bárány. I petri I. 18. 19

³⁰ K Mit tanulhatunk mi abbol. a mit a kristus mond szent péternek, a sátán kért tegedet hogy meg rostallyon valamint a buzát rostállyák?

F Meg láthattjuk ebből, hogy az ördög tsak annyiban kisértet minket, a menyiben az Isten arra szabadságot ad. [153b:] néki, és így nem az ördögtől., hanem az Istentől kel felni, mivel semmit ³⁵ ellenünk nem tehet, az Isten engedelme nélkül., az Isten pedig nekünk eröt ad. hogy ellene álhassunk, tsak alázatoság, és hittel

⁵⁵¹ szentséges [Mindkét e — fölött áthúzott vessző.]

⁵⁵² <me> meg szabadították [Törlés tollhiba miatt.]

kérjük azt az erőt, akisértetben pedig úgy esünk, mert akarjuk, az Istent kel azon kérnünk. adgya kegyelmét, hogy ne⁵⁵³ akarjuk

K A kristus miért akara abban az ijedségben esni, az ő szenvedése. és halálának. közelgetésekor?

⁵ F Hogy minket meg vigasztalna.. a midön amagunk gyengéségét, és a természet szerént valo félelmét érezük ahalálnak. azt is meg akará nekünk mutatni., hogy azok a rettegések. és félelmek, ő előtte kedvesek lehetnek. hogy ha azokat meg győzzük segítségivel, és azokat az Isten akarattya alá vettyük; valamint ő tselekedet, ő a mi gyengéséginket akará viselni, azért hogy közölhesse velünk erejét.

¹⁰ K Mire tanit minket, a kristusnak ezen könyörgése., *távotasd el tőlem ezt a pohárt?*

F Ebből meg láthattjuk,⁵⁵⁴ hogy szabad egy keresztyénnek, azt kérni Istentől, hogy szabadítsa meg anyomoruságtól, vagy veszedelemtől, tsak hogy úgy kérje valamint a kristus, kész legyen az ő szive a szenvedésre., és az Isten akarattya hágya magát., a kristus agyengék szerént szólla., hogy a gyengék, tanullyanak úgy szolani valamint ő. és mondgyák ő véle, *de ne az én akaratom, hanem a tiéd legyen meg.*

²⁰ [154a:] K. Honnét volt akristusban az a tusakodás, a melyért meg száporittá imádságit.?

F Attól a szomorúságtól. és félelemtől. melyet akarattal éreze magában, maga eleiben tévén világosan azt a halált. melyet fóg szenvedni, és hogy mik fogják azt ahalált követni, látá népének

²⁵ hitetlenságit., a ki a keresztre feszitené őtet. és attól a véghetetlen sok számu vétkektől melyeket magára vette volt hogy azokért eleget tegyen, és a mely vétkek. valóságos okai valának halálának. magában által látván tehát mind ezeket az irtoztato dolgokat, mondá. *szomoru az én lelkem mind halálig,* az az nagy fájdalomban, és halá-

³⁰ los szomorúságban vagyon, mint hogy szabad akarattyaából lett volt emberé. a mi⁵⁵⁵ természetünknek, nyomoruságit is. akarattal éreze, azért, hogy az, oktatásunkra lenne, mind pedig azért, hogy meg bizonyitaná valóságosan⁵⁵⁶ valo meg testesülésit., mind azok aháborodások melyek bennünk fel indulnak, a midön valamely

³⁵ nyomoruságot. vagy veszedelmet látunk, vagy érezünk. azok nem

⁵⁵³ ne <ess> akarjuk

⁵⁵⁴ láthattjuk, [a — fölött áthúzott vessző.]

⁵⁵⁵ <nyomoruságin> természetünknek, nyomoruságit

⁵⁵⁶ [Javitva: *valóságosanból*; a vesszőt áthúzta, a-t o-ra javította.]

akarattunkból valok. és akarattunk ellen szorongatnak minket, de akristusban azok az okosság alá valának vettelve., és akarattjától függöttek. mert eleget akarván tenni vétkeinkért, nem tsak nagy testi fájdalmaikat akara érezni, és szenvedni, hanem még magában

⁵ valo nagy felháborodásokat. és indulatokat is, azért hogy mi azokat érezvén, az Isten kegyelme alá vessük magunkot.

K. Mit kel nekünk. az üdvezítőnek, ezen példájából tanulunk?

[154b:] F Azt hogy mentől nagyobb keserűségben, szomorúságban, és felháborodásban vagyunk., annál inkább meg kel szaporítani imádságinkot., sokan vannak olyanok kik azon panaszkodnak.. hogy nagy szomorúságokban, nem imádkozhatnak, sőt még ugyan azon okért kellene nagyobb buzgósággal imadkozniok. az⁵⁵⁷ ő háborodások, és szomorúságok jele kevés bátorságoknak., és hogy szükségek vagyon az erőre., és azt az erőt. ugy nyerik meg. ha azt buzgósággal., és álhatatosággal kériik.

¹⁵ K Mit ért az üdvezítő ezeken a szókón, *a lélek, kész ugyan. de a test erőtlen?*

F Ezen azt kel értenünk, hogy bennünk olyan testi akarat vagyon, mely ellene áll, a lelkünk akarattjának, ez így lévén. noha buzgóságot érezünk is az Isten szolgálattjára, és a szenvedésre. de a nem elég; és nem kel annak hinni, könnyen, hanem tartanunk kel gyengeségünktől. ugy az emberi elmének gyengéségitől is. vigyazunk, és imadkozunk tehát sokat, valamint ezt hadgya az ur az Apostolinak, vigyazunk azért ellenséginknek tsalárdságára, és ameg romlot természetnek gyengéségire. a mely fél a szenvedestől, és imádkozunk azért. hogy ezeket meg gyözhesük.

K Mit jelent nekünk a judás tsokja.?

F Jelenté aroszul valo Communiot. mert valamint hogy judás el árullya a kristust. és ellenségi kezekbe adgya, [155a:] a szeretetnek, és a békeségnek jele által, ugy az olyan aki méltatlanul Communikál., a világhoz. és a vétkekhez valo szeretet lévén szívében. a kristust meg tsokollya, vévén ötet külső képen valo áitatosággal, és az ördög kezében adgya azt a lelket, a kiben ötet fogadta.

³⁵ K Miképpen bánék a kristus ezel az Apostolal, akinek előre, el látá árulását. és meg nem térésit?

F Nagy szeretettel. kegyeséggel, és türessel bánék véle, ezeket arra tanit,⁵⁵⁸ hogy ámbár haszontalanok valának mind azok a tehetségek,

⁵⁵⁷ az [Javítva: e-ből és más betűből.]

⁵⁵⁸ tanit [Első t—n-ből javítva.]

amelyekel azon voltunk hogy a bünösököt magokban szálítsuk, de azért kétttségben nem kel esni felölök, hanem sürgetnünk kel őket, időben, időn kívül, szent pál szerént, mind végig, mert remélhettyük, hogy végtire az Isten meg áldgya felebaráti szeretetünket. és faradságunkot annak idejébe arra is tanit, hogy mitsoda szeretettel, és kegyeségel. kel lennünk ellenséginkhez, és hogy mitsoda békeseges türesem kel töllök szenvednünk

5 K Mitsoda gondolatod vagyon arról. a mit olvasunk az Évangyéliumban. hogy az üdvezítőnek egy szavára a földre esének avitézek. és mind azok kik ötet mentek volt meg fogni. ?

F Azt gondolom, hogy ha az üdvezítő. abban a gyenge állapottyában, a melyben tettzet lenni az emberek előtt, a ki kész vala, kegyetlen ellenségi kezekben adni magát, mind azon által. abban az állapottyában is meg mutatván [155b:] nagy hatalmát. és kegyes szavaira. a földre esnek mind azok. kik meg akarák fogni, sokal inkább fognak rettegni tölle az ő ellenségi az utolso napon. a midön a fellegekben fog el jöni. nagy ditsőségben. és fényességben., hogy a világot meg itéllye. oh! hogy járulnak akor ő eleiben a gonoszok. miképpen halgathattyák. azt a meny dörgésnél irtoztatobb szókót, a melyekel. az örökké valo⁵⁵⁹ kinra küldi őket. és a melyekel a mélységre veti őket, hogy az ő örökös boszu állásának, örökös áldozati legyenek, hová mennek hogy magokot el rejthessék. az ő igasságának meny köve⁵⁶⁰ előtt, *ha az igaz tsak alig üdvezül*, mondgya szent péter, 1 petr. 4. 18. *az Istentelen. és abiünös, hol álhat elő.*

25 K Miképen tekinté az ur szent péternek tselekedetit. a midön malkusra voná kardgyát. és el⁵⁶¹ vágá néki egy fülét,

F Nem hagyá jóvá ennek az Apostolnak tselekedetit, és parantsolá néki, hogy tenné viszá hüvelyében kardgyát, és az után, szereteti tsudával meg gyógyittá a málkus fülét. a mi Isteni mesterünk, ezen nagy példájával. arra tanit, hogy egy keresztyén. tartozik, a gonoszért, jóval fizetni., és hogy nem tsak magunknak kel jósságal lenni. azokhoz kik minket meg bántottak., hanem még másokot is kel inteni az olyan jósságra. és felebaráti szeretetre.

35 [156a:] K Mit jelentének az Apostolok, kik el szaladának, és el hagyák mestereket ?

⁵⁵⁹ valo [Sor alatti beszúrás.]

⁵⁶⁰ meny köve<t> előtt, ha az igaz tsak alig <tsak alig,> üdvezül,

⁵⁶¹ el [Beszúrás.]

F Jelentik az olyanokat. kik minek utánna örömel és buzgoságal vették volna az Évangyéliumi igét, és a kristusnak adták volna magokot, leg első alkalmatoság el veszteti vélek bátorságokot, fő képpen. ha szenvedni kel érette. és a világ részére állanak. a kit el hagyták

⁵ volt, mi pedig legyünk bátrak, és készülyünk aviaskodáshoz. es⁵⁶² mind ahoz, valami leg keserveseb történhetik rajtunk, de ahoz készülyünk nagy vigyázásal, szüntelen valo imádságal. alázatoságal., és hivatalunkhoz valo nagy hüségel.

K Mitöl vagon hogy a kristus feleletet ada annak a ki meg⁵⁶³ tsapá. és miért nem mutatá a másik ortzáját, valamint tanította vala a tanitványinak?

F Ö sokal többet tselekedet mondá szent Agoston mert nem tsak a más ortzáját is mutatá. hanem az egész testét, és magát ellenségi kezekben adá, ezt a parantsolatot más képen is bé töltik, tsak

¹⁵ a sziv légyen mindenkor⁵⁶⁴ készen. ujjab gyalázatot szenvedni, és mind azt. valamit az Isten akarja hogy szenvedgyen. hogy valaki a másik ortzáját is mutassa, ez oly külső tselekedet a mely tanás. de belső képen. abban az akaratban legyünk. hogy többet is szenvedgyünk ha szükséges., a parantsolat: sokal nehezeb ártatlanságunkot menteni⁵⁶⁵ mértékletes szivel., és tsendeségel, a midön szidalmaznak, és valamint akristus tse-[156b:]lekedék, mint sem amásik ortzát is mutatni, a melyet haragbol is meg tselekedheti valaki. akülső békeséges türés haszontalan valo. a szivbéli kegyeség. és tsendeség nélkül.

²⁵ K Mitöl vagon, hogy akristus halgatásban marada a midön vádolák, és meg szóllala, hogy meg bizonyittsa hogy ő volna a kristus az Istennek Fia?

F Meg akará mutatni tanitványinak, hogy mitsoda békeséges türésel, és mértékletes türésel. szenvedgyék, a midön. öket gyalázák. és

³⁰ igazágtalanul vádollyák, és hogy tartoznak meg felelni, a midön az igazságról kel bizonyásgot tenni, vagy a mikor az Isten tiszteletiben jár adolog, azért is mondgya a bölts, hogy ideje vagon a szólásnak., és a halgatásnak., az ember, atest, és az indulat halgatásban légyen., de az igazságnak szollani kel., nagy vétek volna azt el

⁵⁶² es [e — fölött áthúzott vessző.]

⁵⁶³ meg [Sor alatti beszúrás.]

⁵⁶⁴ mindenkor <sz> készen.

⁵⁶⁵ menteni <t> mértékletes szivel., és tsendeségel,

halgatni., hogy ha annak idejében. azt meg nem üsmértetnök és a mel-
let nem szollanánk

K. Az ur miért engedé meg a szent péter esését.?

F Mint hogy ez az Apostol, sokat tarta maga felől. és elegendő ere-
5 jünek hogy mesterét kövesse. és meg oltalmazza, élete el vesztésivel
is, az ur meg akará véle éreztetni és próbáltatni a maga gyengeségit,
hogy idővel az Apostoli nagy jó erköltsököt, az alázatoságnak fun-
damentumára építtse. arrais akara min-[157a:]ket tanítani, hogy
ennek az Apostolnak példájára; az Istent alázatoságal szeresük, és
10 nem emberi szeretettel meg üsmérvén gyengeségünket, ne magunk-
ban, hanem abban bizunk, a kiben mindent tselekedhetünk, és a ki
nélkül semik vagyunk.,

K. Mitsoda gondolattal kel lennünk ennek az Apostolnak peni-
tentiájáról?

15 F Azt kel meg gondolnunk hogy egy ollyannak, aki maga erejében
sokat bizik. hasznos némelykor hogy valamely nagy vétékben esek,
azért hogy látván vétkének rutságát. és gyalázatos voltát. annál
alázatosab légyen, annál is inkább meg utállya kevésységit. és vétkit.
lelki hasznára fordithassa., a midön Istennek fog tettzeni nagy irgal-
20 maságából ötet ki venni a vakságból,

K Judás igazán meg bánáé vétkit?

F Az ő meg bánása, nem volt se valóságos. se igazán valo. mivel
az ő meg bánása nem szármozék. se az Isteni szeretettől. se a véték
gyűlölségétől. azt fel nem tevé magában, hogy életet meg jobbittsa.
25 és meg térjen Istenéhez. se az ő irgalmaságában nem bizék, egy szoval,
az a meg banás, a kéttségben valo esésre vivé ötet.

K. Judás nem adáé viszá apénzt, melyet vett⁵⁶⁶ vala árulásáért,
és nem valláé ártatlannak a kit el árula. mind e nem valaé elegendő

F Igen is hogy nem vala elegendő, mert ő azt, a vétékért [157b:]
30 valo ellene fel támadot. lélek üsméretnek furdalásából tselekedé;
tsak éppen félelemből; a botsánatnak reménségenélkül, se az Isten-
hez valo meg térése nélkül. egy szoval. szeretet nélkül, az illyen
meg bánás, a meg vettettek bánása, akikről mondgya abölts. 5. 3.
hogy azoknak akárhozattaknak bánások, örökké fog tartani, de ha-
szantalanul., hová lehet irtoztatob dolog mint a melyet a kristus
35 monda ő felölle, hogy jobb lett volna ha nem születetett⁵⁶⁷ volna.

⁵⁶⁶ <ve> melyet vett

⁵⁶⁷ <szü> születetett [Törlés a sor végén.]

K. kihez hasonlíthatjuk mi pilátust aki azt kérde az üdvezítőtől, mitsoda az igazság?

F El lehet mondani hogy ő jelenté az olyan világiakot, akik oly idegenséggel és kedvetlenséggel tekintik az igazságot, mint ha a nem
5 illetné őket, és mint ha. aző örökös sorsok azon nem állana, azt el mulattják halgatni, vagy ha halgatták is. de nem visgállják, de sőt attól. is tartanak, hogy meg üsmérjék. azért hogy meg ne háborítsa veszedelmes tsendeségeket, és meg ne mutassa kötelességeket, a melyért tartoznak ellene mondani az élet gyönyörűséginek,⁵⁶⁸
10 az olyan hivataloknak, a melyekre alkalmatlanok., és viszá adni ahamisan kereset jóságot, ezért is mondá tertullianus, hogy az igazság idegen e földön. és mindenüt ellenségre talál.

K. Miért hogy az ur nem akara tsudát tenni ahérodés udvarában.?

15 [158a:] F Meg akará mutatni ennek a fejedelemnek⁵⁶⁹ aki tsudát akara látni. hogy nem méltó az, az Isten tsudáit látni, a ki azt, tsak ahejában valo látásért kíványa, az Isten nem azért teszi atsudát, hogy kedvünket töltse azzal. hanem hogy lelki épületünkre legyen, és hogy meg üsmértesse velünk avallásnak igazságit. és titkáit.

20 K. Miért mondá pilátusnak. hogy nem volna rajta hatalma, hogy ha onnét felyül nem adatott volna.?

F Azért hogy velünk el hitesse ezt az igazságot, hogy azok akik minket üldöznek, és velünk igazágtalanul bánnak. olyan eszközök. a kikel minket ostoroz az Isten., hogy meg tisztítson aszenvedés
25 által, ha erős hittel hinnök ezt az igazságot. örömet adnok magunkot az ő rendelése alá. azt is meg üsmernök., valamint hogy ő nagy böltseséggel áll, hatalmával., ugy minket sem ostoroz sohas valóságos ók nélkül.

K Mit jelente a, hogy Barabást eléb tevék a kristusnál⁵⁷⁰.?

30 F Jelenté azt, a mint tselekesznek minden nap sokan akeresztyének közöt. akik egy alá valo haszonért, egy kis ideig tarto gyönyörűségért fűsthöz hasonló betsületért, meg vetik az örökös jókót., a mennyei⁵⁷¹ gyönyörűséget. és azt a ditsőséget. melyet akristus ígér azoknak kik ötöt követik., egy szoval ahamis keresztyének

35 [158b:] eléb teszik barabást. akristusnál. sok féle képen mind azon

⁵⁶⁸ [Elírás:] gyönyörűséginek,

⁵⁶⁹ fejedelemnek [Első e—aból javítva.]

⁵⁷⁰ [Sorvégen:] kristus- [új sor elején:] tusnál.?

⁵⁷¹ a mennyei <ditsőséget,> gyönyörűséget.

által irtozva láttyuk. hogy a sidok inkább választtyák, és meg szabaddittyák azt a halálra valot. és meg ölik azt, a ki maga volt az ártatlanság. és attol nem irtozunk. a midön így tselekeszünk. sokal⁵⁷² vétkesebben, bé töltvén mindenel a gonoszokot, és roszul bánnak az

⁵ Isten félökel,

K. Mit jelent a veres palást, melyet a sidok tsufságbol adának a kristusra?

F El mondhatni, hogy jelenté az olyan keresztyéneknek két színüségeket, akik tsak külső Cérémoniaval., és tisztelettel. tiszteltvén a kristust, de szivekben, és minden magok viselésiben. meg gyalázák és banttyák. imadván ahejába valosagnak., nagyra vágyásnak, fösvénységnek., és arosz kivanságnak bálványát ennek is áldozván minden szereteteket, minden betsületeket., és minden munkájokot., sokan is vannak olyanok, kik meg mutattyák a szent

¹⁰ helyekben, a⁵⁷³ szemérem nélkül, és illetlen valo magok viselések, hogy a világot követik. és imadgyák. és a kristust tsufságal illetik,

K. kitsodák azok kik a Czyrénei simont jelentik, a ki⁵⁷⁴ is kételen vala akristus keresztét vinni?

F Azok akik mindgyárt a kezdetin erővel, és szomorúságal veszik a kereszteteket. de akik idővel⁵⁷⁵ azokat bé-[159a:]keséges türesek, és szeretettel hordozák, és örülnek azon, hogy a kristus tanítványi közü számlálatnak. mert az ő kegyelme meg enyhíti szenvedéseket, és az ő igáját. kedvesnek, és terhét könnyűnek tartattya vélek.

K. A kristus miért nem akará hogy a jerusálemi leányok siránkozanak⁵⁷⁶ rajta. hanem tsak magokon?

F Mert meg akará a keresztyéneknek mutatni, hogy az ő szenvedésin nem szánakodunk úgy a mint kel. se részt nem veszünk halálában úgy amint ő akarja. hogy ha tsak azért sirunk, mert láttyuk, hogy egy ártatlantal. oly gyalázatosan⁵⁷⁷ bánnak, mivel a képzelés meg hatván az elmét. sirásra indithattya, de hogy valoságal részt vehesünk szenvedésibe. és hogy ezt a titkot méltán tisztelhesük. szükséges hogy mindenikünk, a magunk büneit sirasa., avalóságos penitenzia tartásnak köny hullatásával. együt az ő szenvedésivel. hogy hadd szen-

⁵⁷² sokal <veszedelmesebben> vétkesebben,

⁵⁷³ a <magok>

⁵⁷⁴ a ki<k> is

⁵⁷⁵ az idővel [id és-ből jav.]

⁵⁷⁶ [Javítás: *siránkozanák*ből, az ékezet áthúzásával.]

⁵⁷⁷ gyalázatosan [z-t-ből javítva.]

telhessék meg az ő szenvedési, a miéinket, a melyek meg is szentelik, hogy ha büneinket siratván, azokat tellyeségel el hagyuk.

K. Mit jelent, avarrás nélkül való ruha, amelyre sorsót vetének avitézék?

⁵ F. Jelenté. akristus Anyaszent egyházát, a mely egy lévén,⁵⁷⁸ nem kel sohas azt. részekre osztani, az attol való el szakadásal. soha nem is lehet oly ók, hogy attol el kellesék szakadni. nem is lehet üdvezülni annak, aki nem élő tagja annak atestnek, a kinek feje akristus., és a már nem tagja, valaki attol el szakad. vagy a ki azt meg **[159b:]**
¹⁰ érdemli, hogy az Anyaszent egyház magától el rekesze. tsak anyiban is élünk akristus lelkében, a menyiben tagjai vagyunk az ő testének., mihent attol el szakadtunk., meg is holtunk örökösön. hogy ha visza nem térünk, ezért is mondgyák a szent Atyák. hogy az el szakadásnál, nagyob vétek nem lehet. ha külső képen el szakasztnak is az
¹⁵ Anyaszentegyházról., legyünk azon. hogy azt meg ne érdemelyük, soha pedig attol el ne szakadgyunk, és maradgyunk meg holtig annak⁵⁷⁹ egyeségében.

K A kristus miért nem szálla le akeresztről, mivel a sidok azt fogadák, hogy hinnének benne. ha le szállana?

²⁰ F De söt ellenben., az egész világ⁵⁸⁰ azért hit ő benne, mert le nem akara szállani, mivel akereszt által kelleték néki meg nyerni nekünk a hitnek kegyelmét. de ha szinte le szállot volna is, tsak találtak volna a sidok. valamely okot hogy benne ne higyenek. a hit Isten ajándékja, a mely szent pál szerént, nem közös mindenel, akeresztről le nem szálla, mert, az Attya akarattya avolt, hogy a kereszten hallyon meg, azt is meg akará nekünk mutatni. hogy engedelmes volt az Attyához, mind a keresztnak haláláig. példát ada nekünk abékeséges türesre. és meg bizonyittá minden hatóságát: fel támadásával, a sidoknak elég mas bizonyságok vala Istenségéről, ha magokal. el akarták volna hitetni. de semi nem elegendő az olyan hihetetlen lelkeknek. kik utállják az igazságot, ők látni akartak hogy higyenek holot hinni kel. hogy lehesen látni; boldogok azok mondá **[160a:]** az ur. a kik nem látták, és hittek, a hitre szükséges az engedelmeség, az egyeneség. és az egy ügyűség. a sidokban ezek
³⁵ nem valának, mert az irigység meg vakítá őket.

⁵⁷⁸ lé<v>én, [Törlés a sor elején.]

⁵⁷⁹ annak annak [Fölsőleges ismétlés.]

⁵⁸⁰ az egész világ [e — fölött áthúzott vessző; egész g-je, világ á-ja javítva.]

K Mitsoda oktatást vehetünk a jó latornak meg téréséből

F Ebből meg láttyuk, hogy soha sem késő az Istenhez való meg térés, tsak valójában, és igazsággal folyamodgyunk hozzája, és igyekezzünk meg mutatni életünk meg jóbbitásával és jó tselekedetinkel, meg teresünk allandoságát., de ha a jó latornak példája, bizodalmat adhat. abünösöknek, kik az Istenhez akarnak térni, retteghetnek is ök erre a példára, mivel akristus, az ő leg nagyob szeretetének meg mutatása napján, a melyben az egész emberi nemzetért feláldozá magát a véle fel feszitetet két latrok közül, tsak egyikét üdvezíté, és a másikat a vétkeiben hagyá, vagyon egy, mondá szent Bernárd. kétséghben ne esél., de az egész szent írásban tsak egy helyt vagyon., azért magadnak ne igérj, de másként is azok, kik utolso orára, vagy betegségre halogattyák a meg térést. nintsen okok, hogy ehez a példához tamaskodgyanak, mivel ez alator talám soha nem látta volt. addig az oráig az üdvezitöt, de mihent látta. engedet a kegyelemnek. hitt benne. és meg tért, mitsoda boldog az, akivel az Isten ilyen irgalmaságot téssen., de ez igen ritka, fő képen azokban a kik nem akarnak hozzája meg térni. mikor lehetne., eljö az a nap szent Agoston szerént. melyben akarnának, de akor meg nem térhetnek, ugyan erről is fenyegeti Isten a bünösököt sok helyt, a szent írásban

[160b:] K Mitsoda⁵⁸¹ gond viseléssel vala akristus halálakor az ő Annyához, a Boldogságos szüzhöz.?

F Az ő szüz, és kedves tanitványának gondviselése alá hagyá, akit is oly igen szerette. ebből apéldából meg tanulhatták a fiak, hogy ne tsak a külső képen való tiszteletben tarttsák szülejekhez való köteleségeket, amely keveset használhat, hanem avalóságos hozzájuk való szeretetben., a melyért segittsék öket, minden szükségekben. és ha szülejek előbb⁵⁸² halnak meg, gondgyok légyen reájok, és rendelést tegyenek irántok, a menyiben töllök lehet, a mely fiu azt el mulatná. természet ellen tselekednék.

K. Mit kel szivünkben mivelni, akristus halálakor történt tsudáknak.?

F Hogy ha avitézeknek kik ötet fel feszitték a szivek meg esék, és akő sziklák meg hasadozának egy Istennek halálára, keményebnek kellene szivünknek lenni, a könél, hogy ha arra meg nem hasadna.,

⁵⁸¹ Mitsoda [s—o-ból javítva.]

⁵⁸² előbb [A szövegösszefüggés szerint valószínűleg íráshiba: *előtt* helyett.]

avalóságos töredelmeségnek és szeretetnek, köny hullatását kellene azért botsátanunk. egy ilyen szeretetének. rend kívül valo meg bizonyítása, egy olyan Istennek ki mi érettünk halálra adgya magát, meg érdemi szívünknek egész szeretetét. és e. nem elégséges óké
5 arra, hogy meg lágyítsa a mi kö sziveinket. és hus szivé váltazzassa? jaj annak. kinek szive meg nem esik, és aki a keménységben. és idegenységben meg marad.

[161a:] K Mit kel tselekedni, hogy az Arimataeai jofef példájára, birhasuk a kristus testét, és méltok lehesünk lako helyt adni néki
10 szívünkben?

F 1. El kel kerülni agonoszok társaságát. hogy részt ne vegyünk hamiságokban, valamint ez a szent ember. aki reá nem állá az üdvözítő halálára.

2. Buzgóságban kel élni, és tsak a menyeit kel ohajtani, valamint
15 jofefről mondgyák hogy igaz, és jó erköltsü ember vala. és hogy öis várja vala az Isten országát, és a Messiást.

3. Meg kel vetni az emberi tekéntetet, a midön az Isten ditsöségít. és hivatalunkot kel keresnünk, valamint jofef. aki akristus tanítványának vallá magát lenni minden tartalék nélkül, noha nagy veszedelemben forga., hogy a kristus testének tiszteletet adhason.,
20

4. kérjük gyakorta és szorgalmatoságal. ezt a szenttséges testet, a mi üdvességünknek áldozattját; de inkább tselekedetinkel, és tisztá életünkkel, mint sem szónkal., valamint jofef aki mind addig kéré: valamég oda nem adák.

5. vegyük új szívünkben. azt a drágalátos szent testet a mely tiszta légyen a vétektől; nyitva légyen Isten előtt, és zárva a világ előtt, valamint jofef takará azt a szent testet fejr ruhában, és uj koporsóban
25 tévé. melyet a kö sziklában vágot vala., és a melynek ajtaját egy nagy kövel bé zárá.

30 K Miképen beszéllének a sidok, a kristusrol halála után.?

[161b:] F Tsalárdnak, és hitegetőnek nevezik vala, ötet, noha ő azon igyekezik vala. hogy a hitre. az üdvéségre vigye a népet, és az Évangyeliumi szent szokásokra, és tekélleteségre tanithassa tanítványit, meg bizonyítván küldetését, és tanítását, anyi sok tsudákal,
35 és tselekedetekel, meg engedé pedig azt, hogy az ő ellenségí így bánnyanak véle, azért hogy meg ne ijedgyenek azon, hogy ha sok idök mulva, tsalárdoknak. és hitegetőknek fogják nevezni⁵⁸³ azokat,

⁵⁸³ nevezni <öket,> azokat,

akiket el fog küldeni hogy a lelkeket meg térítsék hogy az Évangéliumi igazságoknak követését az Anyaszent egyházban fel alítsák, hogy a keresztyeni szokásokat meg ujítsák, és hogy az ígasságnak, és a szenttségnek szeretetire tanítsák

A NAGY HÉT SZOMBATTYÁN

Imádság.

⁵ oh' Istenünk. a ki ezt a szenttséges éttzakát ditsőségesé teted, a mi urunk fel támadásával. tarsd meg kegyelmedet fogadot fiaidban, ugy hogy meg ujitatván. mind testben, mind lélekben, tiszta szivel szolgállyanak téged, a mi urunk J. k.

Epistola.

Szent pál. Colos. 3. 1.

¹⁰ Azokáért, ha fel támadtatok a kristusal, az oda fel valokot keresetek,⁵⁸⁴ a hol a kristus vagyon. az Istennek jóbján ülén, az oda fel valokrol elmélkedgyetek. nem a földiekről, mert meg holtatok, és ati életetek el rejtett akristusal, az Istenben, mikor a kristus meg jelenik a ti életetek. akor ti is meg jelentek ő véle . . aditsóságben.

[162a:]Magyarázat

¹⁵ K Mitsoda akristusal valo fel támadás. és mitsoda életet kel annak élni, aki fel támadot?

²⁰ F A kristusal valo fel támadás a, hogy ellene mondgyunk a vétekeknek. és a földiekeknek, mint lelkünk halálának, hogy tsak a kegyelemnek életével élhesünk. egy fel támadot keresztyének élete abban áll. hogy a hittel éllyen. és meg hallyon az érzékenységeknek. olyan legyen mint egy holt, a ki⁵⁸⁵ ne kedvellye a világi dolgokat, hanem tsak az Istent keresse, és tsak. a felső dolgokat szerese. ugy legyen a földön

⁵⁸⁴ keresétek, [t—r-ből javítva.]

⁵⁸⁵ a <ki> ki [Törlés tollhiba miatt a sor végén.]

mint ha nem volna. minden igyekezetit a menyei haza felé igazgassa, ahol örökösön fogunk lakni. hogy ha hűségel igyekezőnk azon, hogy arra méltók lehessünk, álhatatosan vivén végben hivatalinkot. amenyei segítséggel.

5 K. Hogy mondgya az Apostol hogy avasóságos keresztyének meg holtak. és élnek mind azon által?

F Mert meg holtak avilágnak. és a roszt kívánságoknak, a melyeket el hagyták, de élnek Isten előtt, mert tsak ötet szeretik, és néki szentelik gondolatyokat, kívánságokat, és tselekedeteket, és mindent ditsőségre fordítanak. egy szóval azzal meg nem elégednek. hogy többé gonoszt nem tselekesznek, és a vétket nem szeretik, hanem minden gyönyörüségeket, és vigasságokat abban tarttyák,⁵⁸⁶ hogy jót tselekedgyenek, és az Istent⁵⁸⁷ hűségel szolgállyák. abban a rendben., a melyben helyheztette őket.

15 [162b:] K Miért hija a keresztyéni életet, el rejtet életnek?

F Mert egy keresztyének belső, és lelki életet kel élni, mert el vonnya magát, a menyiben lehet, és a hivatallya. rendi, azt néki meg engedi, a világiaknak társaságotól., hogy szorosabban kaptsolhassa magát akristushoz.

20 K Az az élet mindenkor el rejtetett lészené.?

F El rejtetett lészen mind addig még e földön élünk., a hol veszedelemben lenne ha el nem rejtenék avilági szeretet előtt, de ki terjesztetik avilágoságra, a midőn akristus el fog jöni, akkor a szentek véle lészenek aditsóságban, az az hogy ditsőséges fényességben öltözteti őket,²⁵ és hasonloká teszi őket magához. de hogy abban a ditsőségben hozzája hasonlithassanak., szükséges szent János szerént hogy evilágon olyanok legyünk. a mitsodás ő volt, és hasonlittunk hozzája szenvedésiben, a választattakat ez életben nem üsmérik, és meg vetik, valamint hogy ötet magat is meg vetették volt. mert nem láthatták³⁰ az ő valóságos nagyságokat, de akoron. egészen ki mutatttyák magokat, abban a ki mondhatatlan boldogságban, a melyet munkájokért, és jó tselekedetekért. meg érdemlették

K Annak aditsőségnek reménsége mire kötelez minket?

F Arra kötelez., hogy valóságal fel támadgyunk akristusal. ki üz³⁵ vén szívünköl a világhoz, és a teremtet állatokhoz valo szeretetett., és mennyei új életet élyünk. mivel aki még szereti a gyönyörüséget;

⁵⁸⁶ [Íráshiba:] tattyák,

⁵⁸⁷ Istent [I — hosszú /-ből javítva?]

és a világi hejában valóságot [163a:] még a fel nem támadot, és nem részesülhet a krisztus ditsőségében, melyet csak azoknak ígért, a kik kegyelméből. fel támadnak véle. és akik azt az új lelket. és azt az új szívet fogják venni.

Évangyélium.

szent Matth. 28. 1.

- ⁵ Szombat estin. pedig. mely a szombat első napjára virad. el jöve Mária magdolna, és a másik Maria. a koporsot látni, és imé nagy föld indulás lön. mert az ur Angyala le szálla menyből, és oda járulván el hengeritté akövet és reá üle, az ő tekintete⁵⁸⁸ pedig valamint a villámlás és a ruhája valamint ahó., tölle valo féltekben pedig meg rettenének az örzök, és lének mint a holtak. felelvén pedig az Angyal. mondá az aszszony állatoknak, ne féllyetek ti, mert tudom hogy a Jésust keresitek. a ki meg feszitetett, nintsen it mert fel támadot, a mint meg mondotta; jertek, és lássátok a helyt, a hová tétetett vala az ur., és hamar el menvén, mondgyátok meg az ő tanítványinak hogy fel támadot, és imé előttetek el mégyen Galilaeaba. ót meg láttjátok ¹⁵ötet, imé előre meg mondtam⁵⁸⁹ néktek.

Magyarázat.

K Mitől vagyon hogy ezek a szent Aszszonyok meg akarák kenni a krisztus testét., nem hittéké azt., a mit mondot vala nékik. fel támadásarol?

- ²⁰ F Igen is⁵⁹⁰ azt kelleték hinniek, de abban inkább követék buzgoságokat, szereteteket, mint sem elméjeknek világosságát, [163b:] mind azon által az üdvezítő nem tekintvén kevés hiteket, őket küldé. hogy adgyák tudtokra az Apostoloknak fel támadását. ezeknek a szent aszszonyoknak példájok oktatásunkra lehet, a melyből meg láttjuk, ²⁵hogy igen meg kel magunkot aláznai, hitünknek gyengeségiért, a mely-

⁵⁸⁸ tekintete<te>

⁵⁸⁹ [Íráshiba:] meg mondtam

⁵⁹⁰ is [Beszúrás.]

nek fogyatkozását., tsak a kristushoz valo nagy szeretettel. hozhattuk helyre.

K. Magyarázd meg nekünk, hogy mit jelentettek mind azok, a mi-
ket a máj Evangyéliumban olvasunk?

⁵ F 1. Az üdvezítő fel támadása., jele és formája a bünösök meg té-
résinek, és meg igazulásinak. 2. az aszszonyok, kik a koporsohoz
menének, jelentik az olyan pásztorokat, akik a bünösököt mennek
fel keresni. a kik is vétkeknek koporsojában fekszenek., intvén öket
arra., hogy a valóságos meg térésel abbol ki kellyenek. 3. ezeknek az
¹⁰ aszszonyoknak tehetetlenségek arra, hogy a követ el vegyék. a ko-
porso elől, és az Angyalnak segittsége a melyre szükségek vala hogy
a követ el vegye. jelentik apásztoroknak, és a gyontato papoknak.
tehetetlenségeket hogy a bünösököt meg térithesék. hogy ha tsak a
kegyelem, kö sziveket meg nem töri., és utat nem nyit, az Isten
¹⁵ igéjének, a melyet ök hirdetik. 4. a föld indulás jelenti, a haláltol és a
pokoltol valo félelmet. és ijedséget, a melyeket az Isten adgya a
bünösök szivében., hogy magokban térjenek, 5. az Angyal aki a követ
el hengeritté jelenti az Istennek láthatatlan minden ható erejét, a ki
meg gyözi az ember szivének keménységít.

²⁰ [164a:] K kire lehet szabni. az Angyaloknak. biztato szavait.
mondván az aszszonyoknak. ne félyetek, ti, mert tudom hogy a
Jésust keresitek, aki meg feszitetett.?

F Lehet az olyan pásztorokra, és papokra, kik a bünösök meg téré-
sekben, tsak⁵⁹¹ a kristus ditsőségít keresik. akik mást abban nem
²⁵ tekintenek. hanem hogy imádságokal kegyelmet nyervén, a lelkek-
ben., ugyan azokban fel is támaszthassák akristust, az ilyen pásztorok
remélhetik hogy az Isten meg áldgya munkájokot.

K Mit jelentnek ezek a szók. nintsen it fel támadot?

F Azt jelentik. hogy a bünös addig valóságosan fel nem támadot
³⁰ és meg nem tért. valamég vétkeinek koporsojából ki nem kél, és ellene
nem mond meg rögzöt szokásinak. a világi gyönyörüségeeknek, a
fösvénységnek., a melyekben el volt temetve, az ö lelke. ugy hogy,
hadd mondhassa el. mind azokrol a vétkekröl. a melyekben volt.
nintsen it. fel támadot.⁵⁹²

³⁵ K A kristus miért hívá az Apostolokot attyafiainak?

⁵⁹¹ <ts> tsak

⁵⁹² fel támadot. [Utána befejezetlen kérdőjel.]

F 1. Meg akará mutatni. mint hogy ő természetből való Fia az Istennek, az Apostolit, az Istennek, kegyelemből való fiaivá tette. 2. hogy meg tudjuk, hogy valóságosan a mi természetünket vette fel. és hogy olyan ember. mint mi. 3. hogy meg mutassa mitsoda egyeségben akar velünk lenni. azért hogy mi is. nagyobb bizodalomal. járullyunk hozzája. A Szentek Innepein . . .⁵⁹³

[164b:] A SZENTEK INNEPEIN.
SZENT JOSEF NAPJÁN.

Imádság

Tarts meg szüntelen uram minket gond viselésed által, valamint szent jofeset adád ate egyetlen egy Fiaid mellé. hogy gondviselője lenne. és az ő szüz Annjának hűséges őrizője. kerünk tegedet a mi urunk J k.

Epistola

Böltse. 8. 16.

Bé menván házamba. meg nyugszom véle, mert nintsen keserűség az ő nyájaságában . . sem unakodás a véle való lakásban. hanem vigaság, és öröm, ezeket gondolván magamban. és forgatván szivemben., hogy halhatatlanság vagyon a böltseség társaságában. és az ő barátságában jó gyönyörűség. és az ő kezeinek tselekedetiben. fogyhatatlan tisztesség, és az ő szollásával való tusakodásban böltseség. és az ő bebeszédében való részesülésben, ditsőség. szólyel járok vala keresvén, hogy hozám fogadnám ötet.

Magyarázat

K. Mitsoda ígasságra akar minket tanítani az Anyaszent egyház. ebben a letzkében?

F Azt akarja nekünk meg mutatni. hogy mitsoda örömben., és gyönyörűségben vagyon az olyan a ki a kristushoz kaptsollya magát,

⁵⁹³ A Szentek Innepein . . [Őrszószerűen, a lap alján.]

a ki is. az öröktől fogva valo,⁵⁹⁴ és meg tes-[165a:]tesült böltsesség. és a ki minden munkáiban, és szenvedésiben; tsak ő benne keresi nyugodalmát és vigasztalását az ilyen szent egyeség, olyan békeséget. és örömet okoz, a szivben, a mely meg unattya velünk. a világi életet.

⁵ és meg vetteti a földi dolgokat

K. Az Anyaszent egyház miért olvastattya a böltséségnak ezt a részit a mái napon?

F Mert ez a szent Férje Máriának, akit az Isten arra rendelé hogy örizője lenne szent szüzeségének, Attya helyet, és dajkája a kis Jésusnak. hogy hűségel. és tisztelettel viselné gondgyát annak a szenttséges kisdednek., a ki reája bizatatot volt, ez a szent ember meg kostolá ennek az Isteni böltséségnak gyönyörüségit, a melyhez oly szorosán kaptsolta vala Isten. a kit minden nap oly közél látta, és akivel nyájason beszélgethetet szüntelen.

¹⁰ K Mit téznek ezek a szók. bé menvén házamba meg nyugszom aböltsességel.?

F El lehet mondani, hogy mikor Josef házán kívül volt soha ugy házához viszá nem tért. hogy látván akristust. magában ne érzet volna belső örömet. és békeséget, amelyhez nem lehet hasonlítani az egész világi gyönyörüségeket, közönségesen el mondhatni, hogy ²⁰ valamint a világi szeretet, az ember elméjit. nyughatatlanságban, és mint egy magán kívül tarttja. ugy ellenben a böltsesség, azt a szivben⁵⁹⁵ rekeszti. valamint lako helyében, hogy ót szent nyugodalmat, és ki-[165b:]mondhatatlan vigasztalást talállyon az Istenben.

²⁵ K Magyarázd meg többit is.?

F A bölts⁵⁹⁶ azt mondgya, hogy nintsen keserűség a böltsesség nyájóságában. sem unakodás a véle valo lakásban. hanem vigaság és öröm., mert aki az Istenel, és a kristusal beszélget, a vallás ígaságáról valo olvasással, ameg kostollya a kegyelemnek, és az Isteni szeretetnek kegyeségit, a mely a lélek alá vetvén a testet, meg békélteti az embert, maga, magával és békeségben tarttja, ez a békeség, a jók része, és agonoszok azt soha meg nem kostollyák, ez is az Istennek az az országa, a mely bennünk vagon. és a mely szent pál szerént. *az igazságbol. békeségből, és a szent Lélekben valo örömből áll.* rom.

³⁰ 14: 17.

⁵⁹⁴ valo, [o — úgy látszik, a-ból javítva.]

⁵⁹⁵ a szivben <k> rekeszti.

⁵⁹⁶ A bölts<esség>

K mit Mond még aböłts.?

F Azt mondgya, hogy a böłtseségel valo beszélgetésben. gyönyörűséget találván. azért igen gondolkodot boldogságárol., meg is vizsgálta, hogy mitsoda ereje, és haszna vagyon a böłtseségnek, egy olyan lélekben. akiben lakik, eszerént kel nekünk is tselekednünk, erre valo nézve, a midön akristus fel nyittya elménket, azö titkainak, és tanításinak értelmére, sokszor kel azokrol gondolkodnunk, és elmélkednünk, és azok szerént legyenek kívánságink, és tselekedetink, de azok ellenkeznek az olyan elmével a⁵⁹⁷ tsak. a teremtet állatokrol gondolkodik. és nem foglalatoskodik az Istenről; és az örökké valóságrol

K Mitsoda ereje. és haszna vagyon,⁵⁹⁸ a böłtseségnek⁵⁹⁹ a melyekről szól a böłts?

[166a:] F A hogy, meg halhatatlanná tészi alelket a mely véle meg egyesül, eröt, és egésséget ad atestnek, a melyben mindenkor meg marad, és meg menti az örökké valo haláltól., a szivben olyan menyei örömet, és gyönyörűséget hint, a melyet senki. el nem veheti, tölle, valamint a kristus mondá., egy szóval ha követtyük tselekedetinkben oktatásit, el nyerjük azt a ditsöséget, a melyet nem hasonlithattyük a világi leg nagyob ditsöséghez.

K Mind ezeket meg vizsgálván. mit tselekeszik a böłts?

F Széllyel jár, és fel keresi aböłtseséget hogy hozája fogadgya, méltó az ilyen nagy kintsért fáradni, tsak ezt is kel keresni,⁶⁰⁰ és ellene mondani mind annak, a mi meg találását, meg gátolhatná, mindent el kel hagyni, mindent szenvedni. és tselekedni. tsak hogy azt lehesen birni, kevesen vannak akik ezt meg talállyák., mert nem így keresik. félö hogy magunkot ne keresük, amidön a böłtseséget gondollyuk keresni. és ne tulajdonittsuk nékie azt, a mi tsak magunktól jö.

Evangyélium.

Szent Matt.. 1. 18.⁶⁰¹

A kristus nemzése pedig így vala, mikor el⁶⁰² jegyeztette volna az ö Anna Mária. josefnek., minek előtte esze kelnének., terhesnek ta-

⁵⁹⁷ a [Sorvégen — a *ki*, vagy a *mely*, helyett?]

⁵⁹⁸ Mitsoda ereje. és haszna vagyon <és ereje>.

⁵⁹⁹ böłtseségnek [*nek*: ragot később írta a szóhoz, más színű tintával.]

⁶⁰⁰ keresni, [*i* — betűn két ékezet egymás fölött.]

⁶⁰¹ 1. 18. [*8*: számjegy javítva 6-ból?]

⁶⁰² ei <g> jegyeztette

látaték a szent Lélektől; jősef pedig a férje. mivel hogy igaz volna, és nem akarná őtet [166b:] híresíteni., titkon el akará bősátani, ő pedig ezeket gondolván. imé az ur Angyala meg jelenék néki álmában mondván, jősef Davidnak fia, ne fély el venni Máriát a feleségedet. mert a mí őbenne fogantatott; a szent Lélektől vagyon, fiat szül, pedig. és a nevét Jესusnak hívod., mert ő szabadittya meg a népét. az ő bűnökből.

Magyarázat

K Az Isten miért akará. hogy a Boldogságos szűznek férje lenne. ?

F⁶⁰³ két okból., először hogy el titkoltatnék az ördög előtt. az Isten

¹⁰ Fia meg testesülésének titka, másodszor hogy az emberek előtt. a kik nem tudták. és nem hitték. az ő Annyának. bősülete. és tisztessége meg maradgyon.

K Miért tulajdonittják inkább ennek atitoknak munkáját a szent Léleknek. mint sem az Atyának, és a Fiúnak?

¹⁵ F A bizonyos hogy abban, mind az Atya, mint a Fiu egy aránt munkálohtak, és hogy az a meg foghatatlan egyesülese az Isteni természetnek, az emberi természettel., mely lett az Isten fiában., egy aránsu munkája a szent Háromságnak, noha az irás, azt mondgya. hogy a Boldogságus⁶⁰⁴ szűz. a szent Léleknek munkája által fogant méhében., mert a meg testesülés olyan munka, a melyben leg inkább ki tettik nagyob fényeséget az Istennek⁶⁰⁵ jősága, és irgalmasága, és amellyet a szent léleknek tulajdonittják, a ki az Atyának, és a Fiúnak szeretete., ugy valamint az Atyának. tulajdonittják [167a:] a hatalmat, a Fiúnak aboltsseséget.

²⁵ K Mit tanulhatunk a szent jősef tselekedetiből, aki ha semmit észre⁶⁰⁶ nem vett is külső képen, de még is nintsen jó itélettel a Boldogságos szűz iránt?

F Azt tanulhattjuk hogy könnyen itéletet ne tegyünk az Isten félőkről, akar mely okot talállunk arra, hanem minden jól itéllünk. tisztelvén jó erköltsököt.

K Mint kel azoknak magokot viselni; a kik felől igazágtalanul gyanakodnak. ?

⁶⁰³ F <Elosz> két okból., először

⁶⁰⁴ Boldogságus szűz. [másutt: *Boldogságos*]

⁶⁰⁵ Istennek <munkája.> jősága,

⁶⁰⁶ észre <ve> nem vett

- F Jóban azok nem tselekedhetnek., mint ha követik a Boldogságos szűznek halgatását., vessék az Isten rendelése alá magokat, a ki abban akervesen állapotban hagyja őket, és várják alázatos bekeséges türessel, azt⁶⁰⁷ az időt. melyben néki fog tenni, hogy el szélyeszze a hamisan
- ⁵ valo gyanakodást., és meg üsmértesse ártatlanságokat, mind azon által. ha az Isten alkalmatoságot mutat arra. hogy meg üsmértethesség ártatlanságokat, és az igazságot, azokat kik felőlök bal itélettel voltak, a felebaráti szeretett hozza magával. hogy azt el mulassák, mert a hamisan valo gyanakodások. örökös veszedelmekre lehetne.
- ¹⁰ K Mit tanulhatunk a Boldogságos szűz. halgatásából a melyel volt szent jofsefhez az Istentől vett kegyelem iránt?

F Azt tanulhattuk, hogy titokban kel tartanunk akülönösön valo kegyelmeket melyeket veszünk Istentől, és igen rosznak tartani, az olyannak hivalkodását., aki mutogatásal [167b:] hirdeti ki a maga táltumát, és jó tselekedetinek végben menetelit, várjuk meg tehát hogy az Isten maga nyilatkoztassa ki kegyelmének munkáit.

¹⁵ K. Mit tanulhatunk a szent jofsef példájából, aki hogy betsületét⁶⁰⁸ meg ne sérténé feleséginek, titkon akara meg válni tölle?

F Azt tanulhattuk hogy mitsoda szeretettel és vigyázásal. kel

²⁰ lennünk az Atyánk fiai betsületekre, és fő képen az Isten félökére. és hogy mitsoda szükséges egy férjnek magában meg fojtani a haragot melyet okoz agyanakodás; gyakorta ók nélkül, szent jofsefnek, ámbár igasságosnak lássék is lenni gyanosága. mind azon által. leg kiseb kedvetlenséget sem mutata feleségihez, tsudálatos példa, melyért

²⁵ pirulni kellene. sok házasoknak, kik ók nélkül valo gyanoságért, egy másra veszedekéssel tamadnak., és egy másal gyalázatosan bánnak

K Mitsoda lelki haszonal kel tekénteni a házasoknak, a Boldogságos szűz. és szent Jofsef házaságát.?

F Ugy kel tekénteni ezeket a két szent házasokot. valamint példájokot. kövesék a tiszteletet, és a szeretetett, a melyekkel valának egy máshoz. hogy ugyan azon békeség, és egyeség uralkodhassék közöttök, ugyan erra⁶⁰⁹ valo nézve is kel hogy el kerüllyék az egy más közöt valo egyenletlenséget, ki kel vetni elméjékből, vagy is el kel halgatni. az egy más ellen valo gyanakodást., mind addig még alkalmatoság adatik

³⁵ arra hogy egy másnak elméjít meg tsendesíthessék.

⁶⁰⁷ azt <azt> az időt.

⁶⁰⁸ [Sorvégen:] be [új sor elején:] betsületét

⁶⁰⁹ erra [erre vagy arra helyett.]

[168a:] K. Az Angyal miért mondá josefnek. hogy a Mária Fiának Jésus légyen a neve.? az az üdvezítő.

F Meg akará vélek üsmértetni. Istenségét., mivel tsak Istennek lehet meg váltani az embereket., és meg szabadítani vétkektől.

GYÜMÖLTS ÓLTÓ B. ASZSZONY NAPJÁN

Imádság.

⁵ oh' Istenünk, a kinek akarattyából az ige testet vén magára, a Boldogságos szüz méhében, a midön Angyalodot külded hozzája. enged meg kérünk hogy valóságos Isten Annyának hívén ötet, meg is segítettünk tölled, az ő esedezésiért. a mi urunk. J. k..

Epistola

Isa. 7. 10.

Es ismég szolla az ur Akáznak. mondván. kérj jelt magadnak ate uradtól Istenedtől, apokol mélységében, vagy fenn a magasságban., és mondá Ákáz, nem kérek, és nem kísértem az urat, és mondá, halljátok meg azért Davidnak háza. kevéssé néktek, hogy az embereknek bántására vagytok, hanem az Istennek is bántására vagytok, az okaért, az ur, ő maga ad jelt, néktek, imé egy szüz méhében fogad, és ¹⁵ Fiat szül, és a neve Emmanuelnek neveztetik, vajjat, és mézet, eszik, hogy tudja a gonoszt meg vetni., és a jót választani.⁶¹⁰

Magyarázat

K Miért inté arra Isaiás profeta az Isten parantsolattyából Ákáz királyt, hogy jelt kérne az urtól.?

[168b:] F Azért. hogy azzal inkább hitelt adna szavának., és⁶¹¹ meg látná, hogy igazat mondot volna néki akor, a midön azt mondotta, hogy ne féljen; és az országát se féltse. ellenségeitől, az Izrael., és a syriai királyok készületektől, és hogy az a jel. bizonyosságul lenne néki, az Isten oltalmának, melyet néki ígért.

K. Miért nem akara jelt kérni ez a Fejdelem.?

⁶¹⁰ a jót <meg> választani. [Az Epistola után Mikes nem írta ki: *Magyarázat.*]

⁶¹¹ <és> és meg látná, [Törlés a sor végén.]

F Mert Istentelen király vala, aki semmit nem reméne Istentől; se tölle nem akara függeni. és a ki minden bizodalját. az Assyriai királyban vetette vala

5 K Hogy ha ez a király olyan Istentelen volt., az Isten miért oltalmazá ötet, és miért nem adá azoknak akirályoknak kezekben, akik népestől le vághatták volna ötet. ?

F Az Isten ötet nem magáért akará oltalmazni, hanem a maga népiért., és jérusálemért, akit meg akará tartani, azt is meg akará ennek a gonosz fejedelemnek mutatni; hogy ő rajta áll. a hadakozásnak
10 ki menetele, és a győzedelmet, annak adgya., akinek akarja, és hogy a nem áll, se a hadnak sokaságán., se az idegenek segittségén., az Isten igen vigyáz a maga ditsőségire., és nem akará, hogy ez a fejedelem, egy pogány királynak adná azt⁶¹² a ditsőséget

[169a:] K Hogy ha Ákáz. Istentelen volt., miért mondá, hogy nem
15 akarja kísérteni az urat ?

F Mert el akará fedezni hitetlenségét. a külső, és színes áitatoságnak fedelével, ugyan e szerent is tselekeszünk gyakorta, a midön a szent írásban keresünk, olyat, a melynek., roszy magyarázatot adunk, hogy jóvá tehessük az Isten akarattyával valo ellenkezésünket.

20 K Mit jelent még nekünk az Ákáz király maga viselése ?

F Jelenté az olyan keresztyéneket, kik avallásnok tsak a külső héjához ragaszkodnak. és azonban. a meg romlásban hagyák sziveket, akik ugy tettzik mint ha az urat tisztelnék, holot engedetlenségekel valójában meg vetik.

25 K. Mint hogy ez a fejedelem nem akara jelt kérni, az Isten ada néki jelt ?

F Az Isten nem⁶¹³ tekintvén méltatlanságát jelt ada néki, de nem az ő ellenségeinek. kezekből⁶¹⁴ valo meg szabadulására, mert⁶¹⁵ arra érdemetlen vala, hanem az egész emberi nemzetnek meg szabadulására valo fényes jelt adá, az a jel pedig avolt, hogy egy szüz mehében. fogad, és fiat szül, a ki Emmanuelnek neveztetik, az az az Isten mi velünk.

K Az Isten miért igére ilyen nagy tsudát ennek akirálynak, a midön ő ellene álla, és fel gerjeszté haragjának tüzét, oly vétkes hitelenséggivel?
35

⁶¹² [Íráshiba:] az a ditsőséget.

⁶¹³ nem <k> tekintvén

⁶¹⁴ <meg> kezekből valo meg szabadulására,

⁶¹⁵ mert [e—a-ból javítva.]

F Azért hogy meg mutassa. nekünk. hogy ez tsuda [169b:] tsak tisztán az ő irgalmaságának munkája, valamint egy proféta mondá, *a midőn meg haragszol., meg is emlékezel irgalmaságodrol habakuk. 3.*

K. Mit ért a proféta ezeken a szokon., vajat. és mézet eszik, hogy
5 tudgya, agonoszt meg vetni., és ajót választani.?

F Azt érti, hogy, a szűznek Fia. ugy fóg tápláltatni; valamint atöbb gyermekeket táplállyák., vajal és mézel, de azzal fellyeb valo
lészen atöbbinél, valamint szent Basilius, és szent Hieronimus mond-
gyák., hogy aban a gyermekségiben is, Isteni világóság által meg
10 tudgya a jót, a gonosztol választani.

K. Mint kel gondolkodnunk, akristus gyermekségében valo voltá-
rol., amelyre akaratal adá magát?

F Tsudálljuk az Istennek jó voltát, a ki hozánk valo szeretetiből
nyomoruságinkban öltözék; azért hogy részeltethesen nagyságában,
15 tartozunk tehát néki meg hálálni szeretettel, azt a véghetetlen szere-
tetett, a mely ötet, hozánk hasonló gyermeki állapotban tette. noha
mind azon által. abban az állapottyában is tekéleteségel birta az
örökös böltseséget.⁶¹⁶ és hatalmat. ugy mint Isten.

Évangyélium.

szent luk. I. 26.

Hatodik holnapban pedig küldetéek Gabriel Angyal az Istentől
20 Galilaéának városában, melynek Názaret neve. egy szűzhöz,⁶¹⁷ ki
férfiuhoz vala el jegyeztetve [170a:] kinek neve vala Josef a Dávid
házából és a szűznek neve Mária. és bé menván az Angyal hozája.
mondá. üdvöz légy malasztal tellyes. az ur te veled, áldot vagy te az
aszszöny állatok között. ki mikor. meg háborodot volna, e beszéden.,
25 gondolkodék mi némü volna eköszöntés, és mondá az Angyal néki, ne
fély Mária, mert kedvet találtál az Istennél, imé méhedben fogadsz.⁶¹⁸
és Fiat szülsz., és az ő nevét Jéusnak hivod; ez⁶¹⁹ nagy lészen, és a
Magosság béli Fiának hivatatik. és néki adgya az ur Isten Dávidnak
az ő Attyának székit, és országol a Jákob házában örökké, és az ő
30 országának nem lészen vége, mondá pedig Mária az Angyalnak, mint

⁶¹⁶ böltseséget. [Második s—g-ből javítva.]

⁶¹⁷ egy szűzhöz, <mel> ki

⁶¹⁸ fogadsz. [d — hosszú f-ből javítva.]

⁶¹⁹ ez [e — úgy látszik, a-ből javítva; a tinta összefolyt.]

lészen ez, mert férfiat nem üsmérek és felelvén az Angyal mondá néki, a szent Lélek szál te reád és amagasság bélinek ereje meg árnyékoz téged, és azért a szent is mely te tölled születtetik, Isten Fiának hivattatik. és imé Ersébet, ate rokonod ö is Fiat fogadot, vénségében
5 és ez, hatodik holnapja annak., a ki magtalannak hivattatik. mert nem lészen az Istennél lehetetlen semmi ige, mondá pedig Mária., imé az ur szolgálója., légyen nékem ate igéd szerént.

Magyarázat

K. Miért akará az⁶²⁰ Isten. hogy a Boldogságos szüz ferfihoz menne., holot mindenkor szüzen kellették maradni. és mehiben fogadni Fiát, a
10 szent léleknek munkája által.?

[170b:] F 1. Mert az emberek, nem könnyen adván hitelt annak a nagy titoknak, hogy egy szüz Anya lehesen, meg maradván szüzeségiben, azon ök. meg botránkoztanak volna, és vétkesnek tartották volna lenni., apedig tellyeséggel szükséges volt. hogy az ö betsülete tiszta, és
15 makula nélkül való légyen. 2 mert az is szükséges volt., hogy a kristus tsuda tételeivel, olyan hatalmat nyerjen. az emberek előtt, hogy meg üsmértesse vélek Istenségít, és az által ök lassanként. az Anya szüzeségít is higység., ugy az ö meg testesülésinek, és születésinek titkait is. mivel az Isten gráditsonként akará fellyeb. fellyeb vinni a hitre. 3
20 mert el akará rejteni az ördög elöt Fianak tsudálatos születésit; hogy meg gátollya hamiságát. ennek az üdveségünk ellenséginek., aki minden erejével azon lett volna hogy akadályokat támaszthasson, 4. végtire az Isten Fiának meg testesülese. az alázatosságnak titka, ugyan azért is akará el fedezni nagyságát, és Istenségít egy ideig, az
25 Anya házaságának fedelével., magát elegyítvén. atöbb rend szerént való gyermekekhez.

K Mi okért ada még ferjet Isten a Boldogságos szüznek,

F Azért hogy az ö férje bizonyosága, és örizője lenne szüzeségének, hogy tselédes. gazda, és akis Jésusnak Attya helyet lenne.

30 [171a:] K Miért akará Isten, hogy egy szegény mester emberhez menne, ?

F Azért hogy meg szégyenittse, az emberek kevésységít. akik oly igen kívánnják a világi nagyságot, és betsületet. meg akarván nékik

⁶²⁰ az <Boldogságos szüz> Isten. hogy a Boldogságos szüz /az — z-jét utólag írta be, nyilván a törlés után.]

mutatni, hogy mind ezeket meg kel vetni, és hogy minden ditsőségeket, tsak abban tarttsák, hogy a keresztség által, az Isten Fiavá lesznek

K. Mitől vagyon hogy szent szüz. nem közlötte, szent josefel, az Angyal által tett izenetet?

5 F. Mert az oly titok vala. a melyet nem méré ki nyilatkoztatni, az Isten parantsolatya nélkül, alázatoságból is tselekedé, nem akarván magát azal fellyeb magasztalni mások előtt, ebből meg tanullyuk, hogy ki ne nyilatkoztassuk, másoknak a midön az Isten rend kívül valo kegyelmet tselekeszik velünk, hogy ha, az ö ditsősége arra nem kötelez, 10 hogy ki nyilatkoztassuk, mert más képen meg gátolnok az ö akarattyának bé tellyesedésit. és akor nem ötet, hanem magunkot tekintenök,

K. Miért tészik azt fel., hogy bé mene az Angyal hozzája,?

F. Meg akarják nekünk ezel mutatni, hogy amunkában, és az imádságban foglalatoskodván. tsendes, és magános életet élt. ez 15 olyan példa. amelyet szégyenleni kellene sok keresztyén, leányoknak., hogy tsak atársalkodást, mulattságot, és a beszélgetést szeretik, akik se magánoson, se tsendeségben, nem maradhatnak magoknál. hanem szüntelen ide [171b:] s'tová járnak, akik mindenkor tsak azt akarjak meg tudni. hogy mi történik másoknál; akik tsak azt keresik hogy 20 mások láthasák, és hogy másokat láthassanak., e pedig ellenkezik hivatalokal., és a szenttséges szüz, maga viselésivel.,

K. Mit tanulhatunk abból. hogy mimodon köszönté⁶²¹ az Angyal, a szent szüzet?

F. Azt tanulhattuk, hogy tisztellyük, és betsülyük benne az 25 Istennek Annyát: az Angyal mondá néki. hogy malasztal tellyes. az ur vagyon véle. áldott az Aszszonyi állatok közöt; és hogy méhében fogadgya. a Magóság bélinek fiát, az Istennek Fiát, leheté e földön ennél nagyobát ki gondolni, és méltóbbat tiszteletünkre. leheté elegendő tiszteletet adni. ennek a tsudálatos teremtettt állatnak, leheté 30 ennél hatalmasab gyámolt kívánni, az ö Fia a kristus előtt, ezekre az okokra valo nézve tisztellyük mi tehát ötet, ugyan ezekért is járulunk buzgoságal hozzája szükséginkben.

K. Mitől vagyon hogy Mária⁶²² meg háborodék az Angyal beszédin?

F. Az ö nagy szemérmessége vivé reá. mert embernek gondolá 35 lenni az Angyalt, emberel pedig egy házban soha nem volt egyedül, attól is tartá; hogy ne talám. a setéttségnek Angyala lenne az, aki

⁶²¹ köszönté [é-i-ből javítva.]

⁶²² Mária [M-m-ből javítva.]

néki meg jelent.,⁶²³ és véle [172a:] beszél. hogy meg tsallya. valamint etörtént sok olyan leányokal a kiket meg tsalhatot ez a lelki ellenség.

K Mit tanulhatnak a keresztyén leányok mind ezekből?

5 F Azt tanulhatták 1. hogy a szemérmetségnek meg kel háborodni az emberekel valo letekkor. 2 hogy amely ditséretet az emberek adnak nekik, annak ne higyenek. mert leg gyakortáb, a tsak hizelkedés, a melyet. mindennek meg kel vetni, mert a tsak a tsalárdságra igyekezik., 3. igen kel vigyazniok, agonosz lélek mesterségire, hogy valamely babonás, és tsak külső képen valo áitatoságban ne vesse őket.

10 K. A Boldogságos szüz, miképpen vevé az Angyaltol az Isteni Anyaságra valo fel emeltetésit?

F Nem hogy azért fel magasztalná magát. de ugy tettzik mint ha azt, mindgyárt el felejtette volna, és tsak a maga alatsónságát tekéntette., szolgálónak nevézvén magát. Mind azon által az Isten rendelése 15 alá veté magát és apélda meg tanit, hogy mindenkor alá valonak tarttsuk magunkot, és tsak semminek., valamely jó tselekedet után, fel ne fuvalkodgyunk. se elne higyük magunkot, hanem ugy tekénttsük magunkot mint haszontalan szolgálókat

20 K Miképen kel meg üsmérni az Isten akarattyát, a midön fellyeb valo rendre kel menni?

F A ki valójában azon vagyon hogy aszivét meg tisztítsa, az emberi indulattol, a nagyra vágyástol., és a ha-[172b:]szon kereséstől, hogy az alatsón rendben, keresztyénül élyen, hogy igazán kívánnya az Istent követni, és néki engedelmeskedni., a midön hini fogja, valaki 25 ötöt buzgoságal kéri arra, hogy világoságot adgyon akarattyának meg üsmérésire, és eröt., annak végben vitelére, az olyan meg fogja üsmérni akarattyát. tsak békeséggel varja annak idejét. és ne kívánnya azt meg előzni hirtelenségével:

V É G E

⁶²³ jelent . , [l-n-ből javítva.]

AZ ÉPISTOLÁKNAK
és
AZ EVANGÉLIUMOKNAK

Eszendő által való Vasárnapokra és
legg fővebb Innepekre rendeltetett Kér-
désekkel, és Feleletekkel való Magyará-
zattyá.

HARMADIK SZAKASZ

Husvéttől fogvást Pűnkősd után va-
lo hatodik Vasárnapig.

[1a: üres] [2a:] ENNEK A KÖNYVNEK¹ TÁBLÁJA

[α] hasáb]

Husvét vasárnapjá ...	1. [3a]
Husvét hetfün.	5 [5a]
Husvét kedín	18 [11b]
Husvét het. szeredán	31 ² [18a]
Husvet hetin valo tsötör	45 [23a]
Husvet hetin valo pénte	55. [28a]
Husvét hetin valo szomba	66 [33b]
Husvét után első vásár.	75 [38a]
Husvét után 2dik vásár.	81 [41a]
Husvét után. 3dik vásár.	89 [45a]
Husvét után. 4dik vásár.	100 [50b]
Husvét után. 5dik vásár.	109 [55a]
Rogatio napján.	117 [59a]
Aldozo tsötörtökön	128 [64b]
Aldozo tsötörtök után. vásár.	142 [71b]
pünkösd napján.	150 [75b]
pünkösd másod napján.	158 [79b]
pünkösd harmadik napján	165 ³ [83a]
kántor szeredáján.	171 [86a]
kántor péntekin ⁴	[89b]
kántor szombatján	181 [91a]
szent háromság vásár.	189 [95a]
pünkösd után 1. vásár.	198 [99b]

¹ [Íráshiba:] könynek

² Husvét het. szeredán 31 [Beszúrás a sorközben.]

³ 165 [Az 5 számjegy 4-ből javítva.]

⁴ kántor péntekin [Utána elmaradt az oldalszám: 178; ott viszont elmaradt a cím!]

[β) hasáb]

ur napján.	214 [107b]
pünkösd után. 2. vasár.	221 [111a]
pünkösd után 3 vasár.	232 ⁵ [116b]
pünkösd után. 4: vasár.	241 [121a]
pünkösd után. 5 vasár.	254 [127b]

A Szentek. Innepein

Sz. Márk. Ev. napján.	I [133a]
Sz. Jakab. sz. filep napján	XII [138b]
Sz. kereszt fel talá. napján	XX [142b]
keresztelő sz. János napján	XXXIV [149b]
sz péter. sz. pál napján.	XLIV [154b]
sarlos B. Aszszony napján	LVIII [161b]

⁵ 232 [Második 2-es javítva, talán 1-ből; a tinta összefolyt.]

[2b: üres] [3a:] Esztendő által valo vasárnapokra, és a legg fővebb
Innpre rendeltetett Epistoláknak, és Évangyéliumoknak, kérdé-
sekel. és feleletekel. valo magyarázattya.

HUSVÉT VASÁRNAPJÁN

Imádság

oh' Istenünk ki mí nekünk a mái napon meg nyittottad.⁶ az örökké
⁵ valo boldogságnak kapuját, agyőzedelem által, a melyet a te egyetlen
egy Fiad vett. ahalálon. segittsed mi bennünk kívánságinkot melyet
nekünk adtál, meg előzván kegyelmedel kérünk tégedet ami urunk J.k.

Epistola.

szent Pál. 1 Cor. 5. 7.

¹⁰ Tisztittsátok ki arégi kovászt. hogy uj tészta legyetek, a mint hogy
kovásztalanok vattok, mert a mi husvétunk a kristus meg áldoztatot,
az okaért lakozunk, nem a régi kovással. sem agonoszságnak, és
álnokságnak. kovászával., hanem a tisztaságnak. és igazságnak.
kovásztalanival.

[3b:] Magyarázat

K Mitsoda régi kovász az. a melyből az Apostol akarja hogy ki
tisztullyunk.?

¹⁵ F Az, az ó embernek rendeletlen kívánsági, a mellyekből ki kel
tisztulunk, hogy azt a valóságos husvéti Bárányt ehessük. a ki is

⁶ meg <meg> nyitottad. [Törlés a sor elején.]

akristus, részesülvén abban a nagy áldozatban, a melyben magát ajánlya érettünk. az ő Attyának, és magát adgya nékünk eledelül: ki tisztulunk akor, a régi kovászból; a midön el hagyuk ateremtett állatokat, akiket szerettük, meg zabolázuk rosz indulatinkot. lelkünknek betegségit a penitentiával meg gyógyittuk, és ki vettyük szivünköl mind azt, valami még ótt meg maradot. a véteknek meg romlásából.

K Hogy lehet új tésztáknak lennünk?

F ugy hogy öltözünk az új emberben., a ki is a kristus, az ő akarattyát, és tanítását kövessük, és aző lelkében élyünk, ugy hogy ennek a szonak Pascha, magyarázattya szerént, mely által menetelt téssen, ami husvétunk, által menetele légyen avétekböl, az igazságra, a magunkhoz valo szeretetnek., az Isteni szeretetre, az Ádám életyéböl, a kristus életére, ez idegen földről. a Mennyei hazánkban.

15 **[4a:]** K Mit kíván még töllünk az Apostol., hogy jól szentelhessük a husvétot?

F Azt kívánnya, hogy azt. ne agonoszáságnak, se ne az álnokságnak kovászával tisztellyük., hanem a tisztaságnak, és az igazságnak. kovásztalan kenyerével, az az, tiszta penitentzia tarto szivel, és Istenhez ragaszkodo igaz szeretettel. az ilyen tisztaság nem tsak husvétban szükséges. hanem minden időkben, mert a keresztyéni élet. szüntelen valo husvét, és egy keresztyének szüntelen kel részesülni. a fel támadot kristusnak új életében. a mely más képen meg nem lehet, hogy ha tsak szüntelen ellene nem mondunk az ó ember rosz indulatinak, és szüntelen nem nevedünk az Isteni szeretetben, a melynek végig kel tartani.

K. Ez a tisztaságban valo létel. a melyre int az Apostol parantsolaté. ?

F A nem parantsolat hogy még kezdettöl fogvást, mindenkor abban atekélletes tisztaságban legyünk, és minden motsok, és fogyatkozás nélkül, mert alehetetlen, hanem, arra int, hogy minden erőnköl⁷ azon legyünk, hogy hová tovább tisztábbak lehesünk, és minden nap igyekezünk atekélletes tisztaságra, ebben ez életben azt el nem érhettyük, hogy oly tiszták legyünk, **[4b:]** hogy már nagyobát nem lehetne kívánni; de azzal tartozunk, hogy minden tehetségünköl igyekezzünk 35 azt el érni, hogy el hagyuk azokat a fogyatkozásokat, melyek előnk-

⁷ [Javítás: *erőkből*ből, más színű tintával, n betűnek sor alatti beszúrásával.]

ben állanak, és azon igyekezünk szüntelen. hogy magunkból ki vessük a meg maradot ó kovászt, a mely más képen meg szaporodnék, és meg gyengítené az Isteni szeretetet, és meg rontaná szivünket.

Évangélium.

szent⁸ Mark. 16. 1.

Es mikor el mult volna a szombat, Maria magdolna, és Mária ajakab⁵ anyja, és Salomé keneteket vásárlának, hogy el menvén, meg kennék Jésust, és igen regel a szombat első napján, akoporsohoz menének, már a nap fel kelve, és mondgyák vala egy másnak, kitsoda hengeritti el nekünk a követ, a koporso ajtajáról. és tekintvén láták, hogy a kö el volna hengerítve. mert igen nagy vala, és bé menvén, akoporsoba,¹⁰ látának egy ifiat ülni. jobb kéz felől, fel öltözve. fejr hosszu ruhában., és el rémulének, ki mondá nekik, ne féllyetek. a meg feszítettett Názáreti Jésust keresitek. fel támadot, nintsen itt, imé ahely, ahová tették ötöt, de menyetek el, mondgyátok meg atanit-[5a:]ványinak, és Péternek. hogy elötöket, vészi Gallilaeában, öt meg láttyátok ötöt,¹⁵ a mint meg mondotta nektek.

A mái Évangéliumnak magyarázattya, egy a tegnapival. .

HUSVÉT HETFÜN.

Imádság.

oh Istenünk. aki ahusvét innepének bé töltésével, a világnak szükségire valo orvoságot adtál., gyakorollyad⁹ népedel. menyei ajándekidot, ugy hogy boldog szabadságban élvén, az örökös élethez közel-²⁰ gesen. a mi urunk J. k.

Epistola.

act. apos. 10. 37.

Ti tudgyátok. hogy igelött az egész judaeaban. mert el kezdvén. Gallilaeától¹⁰ fogva. a kereszttség után, melyet János predikállot, a

⁸ szent [nt — betűk javítva.]

⁹ gyakorollyad [Első l--d-ből javítva.]

¹⁰ <az> Gallilaeától

Názáreti Jesust miképen kente meg az Isten szent Lélekel., és erővel. ki széllyel járt. jól tévén, és meg gyógyítván mindeneket, akik az ördög-től le nyomatatva valának. mert az Isten vala ő véle, és mi tanui vagyunk mindeneknek. a miket tselekedet a sidok tartományában. és⁵ jérusá-[5b:]lemben. kit meg ölték, fel feszítvén a fára. ezt az Isten fel támasztá harmad napon, és nyilván meg jelenté ötöt. nem az egész népnek., hanem az Istentől elevé el rendeltetett tanuoknak. nekünk. a kik ettünk, és ittunk övéle. minek utánna fel támadot halotaiból., és meg parantsolá nekünk., hogy predikállyuk a népnek, és bizonyittsuk,¹⁰ hogy ő az, aki az Istentől. birojává rendeltetett az eleveneknek. és a holtaknak. erről minden proféták bizonytságot téznek. hogy a bűnnek botsánattyát. az ő neve által veszik. minnyájan. akik ő benne hisznek.

Magyarázat

K. Mitsoda kenet az, a melyet akristus vett a szent Lélektől?

¹⁵ F Az, az Isteni természetnek, a szent Emberségel valo meg egyezése. a mely lett az Isteni Igében, a meg testesülésekor. és akegyelmeknek bősége., melyeket vett úgy mint ember., hogy azokat az Anyaszent egyházára hinttse., az a kenet, a szent Léleknek tulajdonittatik, mint akitől ered, minden kegyelem, és szenttség, és a kristusnak, az a szeretete, a melyel munkálodot, és munkálodik minden nap Anyaszent egyházában.

[6a:] K. Ez a szent kenet, tsak egyedül; a kristusban foglaltatik?

F Egyedül ő benne nem foglaltatik; mivel ő azt közli a keresztyénekkel, kik tagjai az ő testének. és a kik, az ő lelkével élnek. ugyan az²⁵ által is részesek, az ő királyi papságában. az által is veszik azt az erőt. a keresztségekben. és a bérmálásban. a melyel győzedelmet vehessenek rossz hajlandóságokon. és magokat ő általa az Istennek fel áldozhasák, azért is neveztetnek. Christianusoknak, akristusrol.¹¹ a mely tézsen. fel kenettett.

³⁰ K. kitsodák azok, akiknek, bizonytságot kel tenni mostanában akristus tsudáírol. és titkairol. melyeket tselekedet, valamint azokról tettek. az Apostolok, a martyrumok. az első időkben.

F Azok minnyájan akeresztyének, akik hitekel, és jó életttyekkel tartoznak közönségesen bizonytságot tenni. akristus tanításírol. tsele-

¹¹ <mely> akristusrol. a mely

kedetiről, szenvedésiről, haláláról, és fel támadásáról, ugy annyira hogy akik őket látták., meg emlékezzenek azokrol. a miket ő tselekedet. és tanított. eszerént tésznek rolla vallást az emberek előtt. a Martyrok, vérek ki ontásával tettek¹² vallást., az ő tanításának [6b:]⁵ igasságáról. és életének szenttségéről; a keresztyének is tartoznak mostanában mindent el veszteni, és szenvedni, az Évangéliumért. hogy ha, a szükséges.

K A kristus fel támadása után., miért nem mutatá meg magát, az egész népnek?

¹⁰ F Mert avilág az ő ellensége lévén; részt nem vett az ő szenvedő életében, méltatlan vala tehát arrais hogy részesüllyön. az ő fel támadásának titkában, és az ő új életében. meg mutatá magát baratinak, akiknek hirdetni kellették a mit láttak, meg fogja még magát mutatni. az örökké valóságban, azoknak, kik szeretettel engedelmeskedtek néki, és reszelteti is őket, ditsőségében, mert részt vettek volt. szenvedéseiben.

K. A hiveknek. mitsoda elmével kel tekinteni., azt a szabadságot. melyet a kristus vett mint ember, hogy meg ítélhesse. az eleveneket, és aholtakat?

²⁰ F Félelemel kel nekik tekinteni. az¹³ ő ítéletit; és erre valo nézve. idején kel ahoz készülni. hogy ötet kövessék, hűségel. és az ő elettyek, hasonlittson az ő életéhez, el kerülven szorgalmatoságal. mind azt, valami nekik nem tetzhetnék, és valami haragjában ejthetné őket, nagy vétkes vak merőség volna, meg bo-[7a:]szontani abirót, és meg²⁵ bántani azt, akinek kezében vagyon a mi örökös sorsunk. valamint tselekesznek mind azok, akik meg vetik a kristusnak szegénységit, alázatoságát, és az ő Évangéliumának igazságit.

K. Mitsoda gondolatban kel lennünk a midön láttyuk hogy a¹⁴ proféták bizonyosságot tésznek, akristusrol.?

³⁰ F Arra abizonyásra valo nézve, el kel magunkal hitetnünk, hogy mindent, valamit tselekedet, szenvedet, és tanitot, igaz, és azt bé kel tellyeségel vennünk, hogy ő az Isten Fia, az Attyához hasonló, és véle egy Isten, valamint ezt maga meg mondotta, és meg bizonyította annyi sok tsudákal, és szenttséges életével; és mind ezek, egészen meg³⁵ egyeznek azokal; a miket ő felölle mondottak a proféták, meg testesü-

¹² tettek <rolla> vallást,

¹³ az<t> ő ítéletit;

¹⁴ a <sz> proféták

lése előtt sók idővel; ez igen nagy bélyege¹⁵ az Istenségnek, és az igazságnak.

K. Elegendőé, akristusban valo hitel. abünnek botsánattyára, mivel szent péter ugy tettzik ezt mondaná. ?

- ⁵ F Elegendő a kristusban hinni, de elő, és szeretettel valo munkálodo hittel; ezis az értelme a szent péter szavainak, nem elegendő aki nyilatkoztatot igazságokat hinni, magtalan. és tsak elmélkedő hittel, hanem ahoz kel szabni életünket, és követni az Évangéliumot, melyet hiszünk, mivel más képen nintsen üdveség; ezért mondgya szent Jakab.¹⁶ hogy a hit tselekedet nélkül meg holt, az ördög. [7b:] is hiszen. és retteg, de azért nem üdvezül. jac. 2. 17. 1⁹

Évangélium..

szent. luk. 24. 13.

- És imé ketten¹⁷ ő közzüllök azon nap mennek vala, egy Emmaus nevü kastélyban, mely hatvan futamatni földön vala Jérusálemtől, és ök szolnak vala egy másal mind azokrol. a mik történtek vala, és lön. midön beszélgetnének, és kérdezkednének., egy más közöt. ő maga Jésus is el közelgetvén. vélek mégyen vala, az o szemek pedig tartoztatva valának. hogy meg ne üsmérnek ötet, és mondá nékik, mitsoda beszédek ezek, melyeket köztetek forgattok mentetekben., és szomoruaak vagytok., és felevén egyik, kinek kléofás neve, mondá néki, te vagyé egyedül jövény jérusalemben., és meg nem tudtad a mik abban lettek a napokban kinek ő mondá. mitsodák., és mondának, a Názareti Jesus felöl: kí profeta férfiu volt, hatalmas atselekedetben, és a beszédben. az Isten, és az egész nép előtt., és mi modon adták ötet a fő papok, és a mi fejedelmink a halálnak kárhoztatására, és meg feszítették ötet, mi pedig reméllyük vala, hogy ő szabaditaná meg Izraelt; és most mind ezek felet, harmad napja ma, hogy ezek lettek. de némely közüllünk. valo aszszony állatok. is. rettentének [8a:] minket. kik virrata előtt. a koporsonál voltak, és nem találván az ő testét, viszá jöttek. mondván. hogy ök Angyali látást is láttak volna. kik élni mondgyák ötet. és némellyek közüllünk akoporsohoz menvén, ugy találták, valamint az aszszony állatok mondották. ötet pedig nem találták, és Jésus

¹⁵ bélyege [g—d-ből javítva.]

¹⁶ Jakab. [Második a—e-ből javítva.]

¹⁷ ketten <ketten>

mondá nékik, oh' balgatagok, és késedelmes szívűek. mind azoknak el hitelére mellyeket a proféták szollottak., nem ezeket kellett szenvedni akristusnak, és úgy bé menni az ő ditsőségébe. és el kezdvén Mojsesen. és mind a profétákon; magyarázza vala nékik, minden irásokban. a mellyek ő felöle valának, és a kastélyhoz közelgetének. a hová mennek vala. és ő tetteté hogy meszszebb menne, és kényszerítették ötet. mondván maradgy velünk., mert bé estvéledik. és már el hanyattlot a nap. és bé mene¹⁸ övélek, és lön midön le telepednék vélek, vévé akenyeret, és meg áldá, és meg szegé. és nékik nyujtva-¹⁰ vala, és meg nyilatkozának az ő szemek., és meg üsmérek ötet. és ő el enyészék szemek elöl; és mondák egy másnak. nem gerjededz valaé a szívünk mi bennünk., midön szollana az uton. és meg nyilatkoztatná nekünk az irásokat, és fel kelvén azon órában viszsza térének Jérusálembe, és találák egybe gyölve atizen egyet, és azokat akik vélek valának, **[8b:]** mondván, hogy fel támadot az ur bizonyal. és meg jelent simonnak. és ök elő beszéllek vala. amik az uton történtek vala, és mint üsmérték meg ötet, akenyérnek szegésében.

Magyarázat

K. Mit tanulhatunk a mái Évangyéliumban lévő két tanítványoknak példájokból., akik az uton beszélgetének az üdvezítő haláláról?

²⁰ F Azt tanulhattuk, hogy amidön Isten félökel. vagyunk egy társaságban., a sok hejában valo; és haszontalan beszéd helyet., az Istennek tsudálatos munkáiról. kellene beszélgetni., arról., amiket a kristus tselekedet mi érettünk, ami hivatalinkról, és az üdveségről; vigasztalván, és oktátván. egyik amásikunkot, ahítben. és az Isteni szeretetben.

²⁵ K Mire tanít minket, ezen két tanítványnak, a kristus haláláért valo szomorúságok.?

F Arra tanít; hogy egész életünkben kellene siratnunk vétkeinket. és sok olyan keresztyéneknek vétkeket, a melyek oly gyakorta fel³⁰ feszittik az urat., és másodsor is meg ölik haszontalanná tévén az ő halálát. és szenvedésit, el óltván szivekben kegyelmét, hogy ha pedig szívünkben viselnök ezt az üdveséges szomorúságot. az ő szeretetével együtt, ő mi közöttünk **[9a:]** maradna. és azon belső vigasztalását

¹⁸ mene [Első e—o-ból javítva.]

adná. mint a melyet éreztek ezek atanitványok., az ő társaságában. noha ök azt nem tudták.

K. Miképpen gondolkodának. a kristus fel támadásáról.?

F Ugy anyira meg háborodtak vala, az ő halálán. hogy ámbár még
5 előre megmondotta volna is nékik harmad napján valo fel támadását,
mind azon által, ugyan azon a napon kezdének meg tsökenni, az iránt
valo reménségben. ugyan, ez is történik sok olyan keresztyénekel.
a kik nyughatalanságból., és az elmének gyengeségéből. azt gondol-
lyák hogy egészen oda vannak, amidön valamely keserves állapot-
10 ban¹⁹ esnek, ugy tettzik mint ha az Isten uttyait akarnák igazgatni, a
midön azok ellenkeznek szándekjokal., és tanátsok szerint rendelni
akarattyát, holot tellyeségel el kel azt magunkal hitetnünk, hogy az
ollyan állapotban²⁰ valo létünket, az²¹ Isten tsak azért engedi., hogy
meg próbállya hitünket, hogy könyörgésink buzgobbak legyenek, és
15 hogy reméllyük reménség felet is, hogy ollyan formában tellyesiti bé
akarattyát, a mely Anyaszent egyházának, és szolgainak hasznokra
lészen, hidgyük tehát erős hittel, hogy minden meg lett, és leendő
dolgoznak, ura az Isten, semmi az ő rendelése, és engedelme nélkül,
nem történik; [9b:] hogy a rosztat., vagy a nyomoruságot, az ő választa-
20 tinak üdveségekért, és a maga ditsőségiért²² engedi meg, és hogy egy
szoval., minden jóvokra fordul azoknak, kik ötet szeretik.

K. Az Isten Fia tilttya²³ nékünk hogy felebarátunkot bolondnak
mondgyuk. mitől vagyon tehát, hogy tanitványit balgatagoknak
nevezi?

F Az üdvezítő ezt a szót bolond, vagy balgatag. nem magát a szót
kárhoztattya, hanem, a haragot. és a mérget, a melyel azt mondgyuk
felebarátunknak, gyalázattýára, az ollyan szók melyek gyalázatosok-
nak tettezenek. már nem azok. mondgya szent Agoston., a midön. a
felebaráti szeretet mondattya azokat, ezen indulatból. mondá az
30 üdvezítő a²⁴ tanitványinak hogy balgatagok, meg akarván vélek érez-
tetni hogy kitsiny hitüek, és hogy magokban szállának, az illyen
orvoságokkal kel némelykor élnünk., hogy meg gyógyithasuk az Atyánk
Fia lelki sebeit, fő képen, hogy ha valamiben felyül haladgyuk ötet. és

¹⁹ állapotban <vannak,> esnek,

²⁰ állapot<unk>ban

²¹ az <Is> Isten [Törlés a sor végén.]

²² ditsőség<gekért>giért

²³ tilttya [y—s-ből javítva.]

²⁴ a [Beszúrás.]

hogy ha olyan formában tselekeszük, a melyért el hitetheti magával hogy tsak az ő hozája valo szeretetért, és az ő jóvára tselekeszük, ezen okbol hívá szent János a farisaeusokot viperáknak. szent István a sidokot kemény szívüeknek,²⁵ és környül metéletleneknek, szent pál a ga-[10a:]lata bélieket, balgatagoknak, és akristus maga, az ellenségít, két színüeknek nevezi,

K. Mit monda még az ur akét tanítványinak, hogy meg gyözhese hitelenségeket ?

F Meg mondá nékik. hogy szükséges volt a kristusnak szenvedni. ¹⁰ elméjekre adván, hogy ötöt ugy tekinttsék. mint Messiást, mivel a proféták meg mondották vala, hogy szenvedni fog. és hogy a szenvedésnek uttyát választotta volt az Isten. hogy azon munkálodgya az emberi nemzetnek üdveségít, azt mondá, hogy szükséges volt. a kristusnak szenvedni, és ugy bé menni ditsőségiben, előnkben akarván ¹⁵ adni ezt anagy igazságot, hogy ha ami fejünkben, akinek örököse a meny ország., még is szenvedéssel kellették oda bé menni. atagoknak nem lehet arra más utat keresni, ez így lévén, egy keresztyének. hogy ne kellene utálni atunya, és kényes életet., mivel a bé zárja előtte. a menynek kapuját; és hogy ne kellene szeretni a sanyargatást, és ²⁰ apenitentziát., mivel a bizonyosá teszi, választatását.

K Az üdveztítő miért nem üsmérteté meg magát a tanítványival. a midön vélek beszélle, hanem a midön a kenyeret meg szegé. ?

F Azért hogy nékünk meg mutassa a nagy szent [10b:] Gergely szerént. hogy a szent²⁶ parantsolatoknak, nem ahalgatásáért, hanem ²⁵ azoknak végben viteliért világossittatunk meg akegyelemel; és jól meg nem lehet fogni az Isten szavát, hogy ha tsak azt, bé nem töltik tselekedetel.

K. Az üdveztítőnek beszélgetése mit okoza a két tanítványnak szivekben. ?

³⁰ F Meg vallák egy másnak, mihent el enyészék előllök, hogy aző szivek éget az uton. a midön vélek. beszéllet. és magyarázta nékik az írásokot. hasonlot kel mivelni bennünk az Isten szavának, a midön azt halgattyuk, vagy olvasuk alázatoságal., ezen két tanítványnak példája, a szemünkre hánnya, nékünk lágyságinkot. a melyel ³⁵ halgattyuk, vagy olvasuk az Isten ígégjét. mivel minek utánna, azokat hallottuk, és olvastuk volna, ugyan abban ahidegségben maradunk

²⁵ szívüeknek [Javitás: *fejüeknekből.*]

²⁶ szent [Beszúrás.]

amelyben voltunk annak előtte, noha mindenik azt tarttya maga felől, hogy nagy szeretettel vagyon az Istenhez. azt pedig tselekedetel kellene meg mutatni. mitől vagyon. hogy meg maradunk abban. ahidegségben. ? attol, hogy a szeretetett tsak abban tarttyuk hogy az

⁵ elmét erőltessük a szeretetnek tselekedetire, a mely velünk el hitesse., hogy az Istent szerettyük. ezért²⁷ [IIa:] is vagyon. hogy tsak a földi dolgokat²⁸ kíványuk, és igen kevesé a menyeciket, ugyan ez is nem engedi, hogy akristus szólylón szívünknek, és hasonló tüzet gerjeszen bennünk, mint a melyet éreztek atanitványok.

¹⁰ K Miért teszük azt fel., hogy a kenyér szegésben üsmérteté meg magát, az ur, aket tanitványival?

F Meg akarják nékünk mutatni; hogy az Eucharistia, amelyet, az irás, ezekel a szokal nevezi kenyér szegés, kut feje, a világoságnak, és a szeretetnek, és hogy a legg nagyob kegyelmit, ezen szenttségben,

¹⁵ közli mi velünk, ugy anyira, hogy ha olyan gyakorta, valo. Communioink után is, nagyob hitünk, és nagyob Isteni szeretetünk nintsen, hogy ha ő véle. nagyob egyesülésben nem vagyunk, attol²⁹ vagyon.

hogy nem járulunk ahoz tiszta szível., és azzal a buzgoságal., a melyel akarja hogy ahoz a szent asztalhoz járullyunk, mivel amái Évangyéliumban meg láttyuk, hogy a Communiohoz valo valóságos készület. az

²⁰ Isten ígénének, olvasásából és a buzgó szeretetből áll.

[IIb:] HUSVÉT KEDDIN

Imádság

oh' Istenünk. aki szüntelen szaporított Anyaszent egyházadot., ujjab fiaikat adván nékie. adgyad hogy szolgálid meg tarthassák. keresztyéni életekel., akereztszég szenttséginek kegyelmit., a melyet ²⁵ vették ahit által, ami urunk J. k

Epistola.

act. apos. 13. 26.

Atyám fiai férfiak, Ábrahám nemzetének fiai, és a kik közöttetek az Istent félik, néktek küldetett, ez üdveségnek ígéje, mert akik Jérusá-

²⁷ ezért [IIa:] <vayon> is vagyon.

²⁸ dolgokat <szerettyük,> kíványuk,

²⁹ attol <va> vagyon. [Törlés a sor végén.]

leben laknak vala, és annak fejedelmi, ezt nem üsmérvén, és a proféták szózatit, melyek minden szombaton olvastatnak, meg itélvén, bé tellyesítették, és semmi okot ahalálra nem találván ő benne. meg kérék pilátustol. hogy meg ölnék ötöt, és midön el végeztek volna mindene-⁵ket, mellyek ő felölle irva valának, levévén ötöt a fárol. akoporsoba tevék ötöt, az Isten pedig fel támasztá ötöt harmad napon. halottai-
bol. ki sok napokon láttatott azoktol; kik együt fel mentenek vala ő véle Galliláéából.³⁰ Jérusalembé. kik mind eddig tanoi ő néki a község-
hez, mi is, azt az ígéretert hirdettyük néktek., mely az Atyáinkhoz
¹⁰lött, mert ezt az Isten bé tellyesítette a [12a:] mi fiainknak, fel támasztván a Jésust, a mint a második soltárban is irva vagyon. Én Fiam vagy te, én ma szültelek³¹ tégedet.

Magyarázat.

K. kitsodák azok, akiknek szent pál mondá, hogy el küldetet az üdveségnek ígéje.?

¹⁵ F. Azok, az Ábrahámnak fiai, és azok, akik az Istent félik, azért beszél ilyen formában., mert az Istennek ígéreti, a szent pátriárkákot³² illették; és Davidot, a kinek nemzetségéből kellett születni akristusnak, test szerént; de a pátriárkáknak, test szerént valo maradéki méltatlanoká tévén magokat. azokhoz az ígéretekhez, és meg vet-
²⁰vén, az üdveségnek, ígését. melyet az Apostólok a pogányok köziben vitték, a kik is a sidok. helyében tétetének, és a kik nem tsak Ábrahámnak lettek fiaivá, követvén ötöt hitében, hanem még a³³ kegyelemből, az Istennek fogadot fiaivá, *mert nem*³⁴ *minnyáján, akik Ábrahám magva, minnyáján fiak*, mondgya szent pál, *hanem az ígéretnak fiai*
²⁵*számlálatnak, a mag közibe.* rom. 9. 7. 8. meg másut azt³⁵ mondgya, *hogy Attyok lenne minden hívöknek, kik környül metéllenek, és Attyok légyen a környül metéllenek is, kik [12b:] környül metéllenségében valo hitének nyomdokit követik.* rom. 4. 11. 12. ennek láttjuk bé tellye-

³⁰ [Íráshiba:] Galliáéából. [Gal: szótag fölött áthúzott vessző, ae fölött fölösleges ékezet.]

³¹ szültelek [ü — javítva olvashatatlan betűből.]

³² [Javítás beszúrással: pátriárkától.]

³³ a [Beszúrás.]

³⁴ nem [Beszúrás.]

³⁵ azt [z—d-ből javítva.]

sedésit mivel a pisidiai Antiochiában lévő sidok káromlással meg vetvén az Isten igéjít. szent pál. és szent Barnabás. vakságokban hagyván őket. a pogányokhoz vívék, act. 13. 45. 46.

5 K Vannaké olyan³⁶ keresztyének, kik valamint a sidok, nem akarják az üdveségnek igéjít bé venni, ?

F Igen is sokan vannak olyanok, kik inkább szeretik meg romlot sziveket követni. mint sem bé venni azokat az Évangéliumi tanításokat. a mellyeket nékik hirdetnek, az ur szolgálai, noha tsak azoknak léznek azok üdveségesek, akik azokat szeretettel követik. kiki maga tettezése szerént valo tudományt tsinál magának, és ugy magyaráza az Évangéliumot, hogy kedvezen rosz hajlandóságának, egy fősvény, gyűlöli a keresztyéni szegénységet, és az adakozást, egy kevély³⁷ és egy nagyra vágyó. az alázatoságot, egy kényes, és egy torkos, a penitentiát, és a szenvedést, egyik is ezek közül; nem szereti halgatni az ollan³⁸ igazságot. a mely ellenkezik rosz kívánságokkal. és mindenik azt mondgya szivében, valamint egy profétánál olvasuk, *szollyatok nékünk kedves dolgokat, lássatok nékünk [13a:] tévelygéseket; vegyétek el töllem az utat; térítsétek el tőlem. az ösvényt, szünnyék meg, a mi ortzánk előtt. az Izrael szente. Isa. 30.*³⁹ 10. 11.

20 K. Mitsoda értelemel mondgya szent pál. hogy a sidok bé tellyesítették aproféták mondásit., halálra ítélvén akristust?

F Mert a proféták meg jövendölték vala, hogy a sidok meg ölik ötet., ez igy lévén, az Isten engedelmeböl a mi hitünk meg erősítésére vált, az ő hitlenségek, mivel valamit mondottak volt., a meg⁴⁰ lett, az ő jövendölések bé tellyesedet. és abban, semit nem lehet kételkedni, hogy akit meg vetettek, és halálra ítelték, hogy a ne lenne, a meg ígért Messiás, és a meg váltó, ebből a következik; hogy valamit a Messiás tanított, a tekéletes igazság.

30 K kitsodák azok, akiknek bizonyságokkal. akarja meg bizonyítani szent pál akristus fel támadását?

F Azok az Apostolok, és a tanítványok, akik ötet üsmérvén, véle lakván, és társalkodván, meg nem tsalhaták magokat. ezek a bizonyságok, akikhez küldi a sidokot, hogy meg tanullyák. töllök az igazságot,

³⁶ olyan <sidok.> keresztyének,

³⁷ kevély [után áthúzott vessző.]

³⁸ [Íráshiba:] ollan [másutt mindig y-nal.]

³⁹ [3—1-ből javítva.]

⁴⁰ a meg <me> lett, [<me> után még egy betű kezdő része, de nem vehető ki.]

azok nem üsméretlenek, se felállók nem lehet gyanakodni. ezek haza fiai, az igazságról., életek veszedelmével téznek⁴¹ [13b:] bizonytságot, és azt sok számu tsuda tételekel erősittik.

K Mitsoda ígeret az, a melyről szent pál mondgya hogy az, attyok-
5 hoz lött ígeret?

F Az, a melyel meg ígerte vala Isten az embereknek. hogy meg
váltót fog nékik adni. akinek fel támadásában, tellyesedet bé az ígeret,
mivel, ha fel nem támadot volna, azt hitték volna felölle. hogy kételen-
ségből, és szükségből holt meg valamint a több emberek, de fel támad-
10 ván. ígereti szerént, tartozunk elhinni, hogy szabad akarattýából holt
meg, valamint ezt meg mondotta vala sok idővel annak előtte, Isaias
proféta. 53. 7. hasonlot mond magais az Évangyéliumban. az üdvezítő,
Joan. 10. 18. ebből következik, hogy hatalma vala. magát fel-
támasztani. halála után, emeg különbözteti tehát ötet. atöbb emberek-
15 től. *Én tészem le azt magamtól. hatalmam vagyon. annak le vételére, és
hatalmam vagyon annak fel vételére,* szükséges vala tehát az ő halála,
hogy áldozattýával el törölné vétkeinket. de az is szükséges vala, hogy
fel támadgyon. hogy valóságosan. meg bizonyithassa, igazságsát, mind
annak. valamiket tanított, és hogy bizonyos zá-[14a:]lagját adgya
20 nékünk az üdveségnek, melyet nékünk meg érdemlet halálával.

K Mire tanít minket a kristus halálával, és feltámadásával.?

F Fel támadásával. meg mutattya nékünk a tzélt, a melyre kel
igyekeznünk, a ditsőséget. melyet nékünk készít, tsak kérjük ő tölle.
annak a ditsőségsnek szeretetét. meg fogja halálával mutatni nékünk,
25 azt az utat, a mely arra viszen, és a melyen oda érkezhétünk. az az út
pedig nem más, hanem a keresztnek., és a sanyargatásnak uttya,

Évangyélium

sz. luk. 24. 36.

Midön pedig ezeket beszéllik, meg álla Jesus közöttök, és mondá
nékik,⁴² békeség néktek, én vagyok ne féllyetek, meg haborodván
pedig. és meg retenvén, azt vélik vala, hogy lelket látnának, és mondá
30 nékik, miért haborodtatok meg, és gondolatok mennek fel ati szivei-
tekbe, lássátok. kezeimet, és lábaimot, mert ennen magam vagyok,

⁴¹ téznek [nek: rag őrszószerűen, külön sorban a sor végén, lap alján.]

⁴² nékik, [i-é-ből javítva.]

tapogassátok meg, és lássátok, mert aléleknek⁴³ husa, és tsonttyai nintsenek, a mint láttyátok hogy nekem vagyon, és mikor ezt mondta volna, meg mutatá nékik kezeit, és lábait, midön pedig még sem hinnének; és örömben tsudálkoznának, mondá [14b:] nékik, ⁵ vagyoné, itt valami ennetek valo, ökk. pedig hozának néki egy darab sült halat. és lépes mézet, és mikoron ett volna előttök vévén a maradékot, nékik adá, és mondá nékik, ezek az ígék. melyeket szollottam néktek, midön még veletek volnék. hogy szükség bé tellyesedni mindeneknek. melyek irva vannak a Mojses törvényében. és a profétákban. és a soltárookban én felölem, akor meg nyittá elméjeket, hogy ¹⁰ meg értenék az irásokot. és mondá nékik, mert így vagyon meg irva, és így kellet a kristusnak szenvedni, és fel támadni halottaiból. harmad napon., és predikáltatni az ő nevében. a penitentziának. és a bünök botsánattyának, minden nemzetségek⁴⁴ közöt el kezdvén jérusálemtől.

Magyarázat

¹⁵ K. Miképpen bánék akristus az Apostolival. a midön meg jelenék nékik fel támadása után?

F Nem szolla nékik se szenvedésiről, se ellenségeinek kegyetlenségekről, és igazágtalanságokról. se önékik magoknak szemekre nem hányá, hogy olyan könnyen, el hagyák ötet, hanem tsak azon igyekezék., ²⁰ hogy vélek el hitethesse, fel támadásának igazságát, ezen nagy példából. tanullyuk meg [15a:] hogy ellenségink ellen ne szóllyunk, se felölök haragal ne beszéllyünk. az után, hogy üldözésektől meg menekdünk, se azt ne szenvedgyük, hogy mások is gyalázattal illessék., hanem hagyuk az Isten ítéletire, aki bizonyosága, és ítélője hamiságoknak, és ártatlanságunknak, azt is meg tanulhattuk, hogy meg engedgyünk jó akaroinknak, hogy ha valamely tartalékból. el hagynak minket szükséginkben, és ha, annyiban meg nem segítnek minket, a menyiben várhatnok töllök

K. Az üdvezítő nem feddée meg öket?

³⁰ F Nem hogy meg feddette volna öket hálá adatlanságokról, de még tsudálatra méltó, kegyes szókkal szolla hozájok, sött még békeségit adá nékik, a melyet az emberek. leg inkább ohajtyták. felyül is haladgya

⁴³ lélekk [A második k-t és a rövidítést jelölő ~ vonalat utólag írta be halványabb tintával.]

⁴⁴ nemzetségek(nek) közöt

ez abékeség, az emberi gondolatokat a melyet anyi munkáji, és szenvedési által érdemlette meg nekik, és nyerte meg vére árrán.

K Minek utánna békeséget adot volna nekik, miért mutatá meg kezeit. és⁴⁵ óldalát?

⁵ F Mert meg akará velünk értetni, hogy a szivbéli békeséget, a szenvedéseket, és ajó tselekedeteket lehet meg nyerni, a melyeket jelentik akezek, és az Isteni szeretettel., melyet jelent az oldal.

[15b:] K. Mit téznek ezek a szók, *valamint az en Atyám el küldöt engemet., ugy én is el küldelek titeket?*

¹⁰ F Azt teszik, hogy valamint a mi urunk az Attyától vette. az Évangélium, és abün botsánattyára valo hatalmat, ugyan vélek is közli azt a hatalmat, hogy azzal, élhessenek szolgálattyan, ebből ki tettzik hogy ugy lehet valakinek élni az Anyaszent egyházban. azal ahatalomal., hogy ha arra tölle hivattatot, és ha azt, tölle vette, ugy is lehet, annak köteleségeit hasznal bé tölteni, mivel, ha másképpen akarná magát ártani az egyházi hivatalokban, olyan lenne, mint a ragadozo farkas.

¹⁵ K. Mitsoda hatalmat ád az ur Apostolinak, ezeket a szokal. *A bünök meg lészen botsátva, akiknek meg botsáttátok, és meg lészen tartva, akiknek meg tarttátok.?*

²⁰ F Hatalmat ád nekik a bünöknek meg botsátására, vagy meg tartására, ugy hogy akár meg botsássák azokat, akár meg tarttsák, ugy mint néki hely tartoji, és egyházi szolgálai, avétkek valóságal. meg botsátatnak, vagy meg tartatnak Isten előtt. aki az ő ítéleteket meg erősíti az égben., hogy ha azt. üsmerettséget. és értelemel mondgyák ki,⁴⁶ az az, [16a:] abünösnek igazán valo meg gyonására, a midön abünös. valóságos töredelmes. és penitentzia tarto. mivel anélkül,⁴⁷ Isten előtt nintsen bünbotsánat, apapnak meg kel azt tartani mind addig még nem láttya meg térésit, azt akarom mondani, hogy addig fel ne ódoza büneiből., valamég abünös valóságos jelit nem adgya, ne tsak szoval., hanem tselekedetel.⁴⁸ meg térésinek

²⁵ K. A vétkek meg botsátása tsak abbol áll tehát, hogy a pap meg mondgya a bünösnek. hogy a vétkei meg bótsátattak.?

³⁰ F Az üdvezítő, éppen nem ezt érti ezen. roszul értik, és az Isten szavához téznek azok, kik ezt így magyarázák. a kristus, nem azt

⁴⁵ és <labait>? óldalát? [A fölösleges kérdőjelet nem törölte.]

⁴⁶ mondgyák ki, [Beszúrással javítva: *adgyák ki-ből.*]

⁴⁷ anélkül [*é* — fölött előbb vonalszerű ékezet volt, ezt vesszőre javította.]

⁴⁸ tselekedetel. [Utolsó *e* — fölött felesleges ékezet.]

mondgya, hogy a papok meg jelenttsék, hogy a vétkek meg botsátat-
tak, hanem hogy valójában meg botsásák azokat, ez olyan törvényes
hatalomból való meg botsátásnak sententiája, a melyet a pap., a
bűnös meg vallására, és vádolására mondgya ki, a mely ötet az Isten
5 kegyelmében. viszá helyhezteni.

K. Miért engedé meg. az Isten. hogy az Apostolok főképen szent
Tamás, kételkedyenek az urok fel támadásában.

F Meg engedé azért. hogy az Anyaszent egyháznak [16b:] hitét
meg erősítse, mivel az ő kételkedések, abban modot kerestetet vélek,
10 hogy bizonyosok lehesenek, ennek atitoknak igaz voltárol. az ur, hogy
engedgyen gyengeségeknak, és⁴⁹ el hagyassa vélek kételkedéseket,
meg vizsgálta vélek, a kezein, lábain, és oldalán lévő sebeknek helyeit.
meg mutattya nekik testét⁵⁰ és tsonttyait, és az után beszélget vélek,
eszik, és iszik. nem szükségből., se nem gyengeségből, hanem szeretet-
15 ből. és maga meg alázásából, lehetet volnaé jöbbon meg bizonyítani.
hogy valóságos, és élő teste volna.

K. Miért betsüllé nagyobra. annak hitét, aki látás nélkül hiszen,
mint annak hitét. aki látás után hiszen?

F Mert az Isten. azt kívánnya töllünk, hogy álhatatosan⁵¹ higyük
20 mind azt, valamit ki nyilatkoztatott nekünk, ne is kívánnunk mást,
annak meg bizonyítására. hanem tsak az ő szavát, és hatalmát, mivel
ő, önnön maga, az igazság, ebben is áll ahitnek érdeme,⁵² a mely szent
pál szerént. *aláthatalanoknak bizonyítása.* hebr. 11. l. ezért is mondgya,
hogy *a hit* nem alátásból vagyon. hanem, *a hallásból.* azt pedig
25 *hallották,* mert *akristus igéje mindenüt ki hirdettetett.* rom. 10. 17.

K Miért teszi azt fel az irás hogy meg nyitá elméjeket az Apostoli-
nak, hogy meg értenék az irásokot?

[17a:] F Azért. hogy abbol meg lássuk, hogy a mi magunk elméjéből.
az irásokot. meg nem érthettyük, és szükséges hogy az Isten meg nyis-
30 sa elménket. és értelmet adgyon nekünk, hogy meg láthassuk a valo-
ságos értelmét azoknak az irásoknak, az irások. nem világosak tellye-
ségel, azokban. sok homályos. és nehéz dolgok vannak, valamint
szent péter mondgya, a szent páll leveleiről. hogy *némellyeket, nehéz*
meg érteni, melyeket atudatlanok, és álhatatlanok, meg hamisitnak,

⁴⁹ <meg vizsgálta> és el hagyassa vélek kételkedéseket, meg vizsgálta

⁵⁰ testét [Szóvégi t — javítva r-ből?]

⁵¹ [Íráshiba:] álhatasan

⁵² érdeme, [d—m-ből javítva.]

mint egyéb írásokat is, a magok veszedelmekre. 2. petr. 3. 16. hogy ha tellyeséggel világosak volnának, a sidok minden nap olvasván a jövendöléseket, azokat meg értenék, és az eretnekek is meg értették volna, hogy pediglen, jól meg lehesen érteni, azoknak értelmét., az írásokat, az igazságnak. szeretetével. alázatos élő hittel, és az Anyaszent egyházhoz való engedelmeséggel kel olvasni, a kinek is adta akristus. azoknak értelmét. hogy ki adgya, azoknak magyarázattját; a szent Atyák, és a Conciliumok által., az Isten meg üsmérteti az alázatosokat. a titkokot, a melyeket el rejti, a kevélyek előtt, akristus mondása szerint, a szent lélek adgya mindenben az igazságot; és az is taníttya azt belső képen. ugyan öis hinti azt a szivben. ezért is mondgya szent Agoston. hogy az igazságban, a szeretett által lehet menni, erre való nézve, sokat kel könyörögni [17b:] ezért akegyelemért, az Anyaszent egyház tanításához, és a traditiohoz kel folyamodni.

15 K. Mitsoda gondolatban kel lennünk akristus jövendöléséről, hogy minden nemzeteknél fogják prédikálni az ő nevében. apenitentiát, és a bünöknek botsánattját.?

F Azt jó meg gondolnunk, hogy ez a jövendölés. minden nap bé tellyesedik, az Évangyéliumnak az egész földön való predikáltatásával, és hogy mind ennek, mind atöbb jövendöléseknek. bé tellyesedések. arra köteleznek, hogy ne tsak azt higyük. a mit nem láthatunk, hanem hogy még mind azok ajövendölések mellyeket akristus hagyot nékünk. bé tellyesednek, annak idejében, ugy mint a fel támadásunk. és az utolso ítélet.

25 K Mit mondasz arra, hogy a mi urunk egyszers mind parantsollya hirdetni, a penitentiát, és a bünöknek botsánattját.?

F Azt mondom, hogy azért prédikáltattya a bünöknek botsánattját., mert a penitentiát is predikáltattya, mivel azokat, tsak a penitentiával, lehet meg nyerni, mind azon által, azt akarjuk hogy meg botsásák bününket, penitentzia tartás nélkül, noha ellenben, az igazság azt mondgya, hogy ha penitentiát nem tartunk, mindnyájan el veszünk, ne ki-[18a:]ványuk tehát el választani, egy mástól., a mit az Isten oly igen esze kaptolt., mivel nintsen olyan hatalmu ember, a földön, akinek anyi ereje légyen, hogy meg botsáthassa bünceit annak. aki penitentiát nem akarna tartani, azt el is mondhattjuk, hogy az Isten sem tselekedheti., nem azért hogy arra hatalma nem volna, hanem azért, hogy az ellenkeznék az ő igazságával. és böltseségével.

Imádság

oh' Istenünk a ki mi nekünk minden esztendőben új örömet adtz a mi urunk fel támadásának innepén, ad meg irgalmaságodbol. hogy a mely innepeket időben szentelünk, azok minket az örök boldogságban vezethessenek a mi urunk J. k.

Epistola.

act. Apost 3. 13.

- ⁵ Abrahámnak. Istene. Isáknak Istene, és Jákobnak⁵³ Istene. a mi Atyáink Istene, meg ditsöitette az ő Fiát a Jesust. kit⁵⁴ ti el árultatok, és meg tagadtátok a pilátus szine előtt, ő azt itélvén hogy el bortsátatnék. ti pedig aszentet [18b:] és az igazat meg tagadtátok, és a gyilkos férfiat kértétek néktek ajándékozatni, az életnek alkotóját
- ¹⁰ pedig meg öltétek, kit az Isten fel támasztot halottaiból, kinek mi tanui vagyunk. és az ő nevenek hiti által, ezt akit ti láttatok, és üsmértetek, meg erősítette az ő nevét. és ahít mely ő általa vagyon, adta ezt a tellyes gyógyulast minnyájatoknak láttára, és most atyám fiai tudom hogy tudatlanságból tselekedtétek. mint a ti fejedelmetek is.
- ¹⁵ az Isten pedig a miket előre meg hirdetet minden proféták által, hogy a kristusa⁵⁵ szenvedne, így tellyesítettebé; penitentiát tarttsatok azért., és térjetek meg,⁵⁶ hogy el töröltessenek ati büneitek.

Magyarázat.

- K Mitsoda indulattal kel tekintenünk azt a ditsőséget melyet a kristus vészen fel támadásában az ő Attyától, a halando élet helyet,
- ²⁰ melyet a sidok el vették volt tölle?

⁵³ [Elírás:] Jákobnaknak

⁵⁴ kit [Javítva: *kikből*; a második *k*-ra *t*-t írt.]

⁵⁵ kristusa [Javítva: *krisaból*; *tusa*: <a> fölé írva.]

⁵⁶ meg, <e> hogy el

F Legyünk erős bizodalomal. hogy hasonló képen fóg bánni fiaival., kik hogy ha szenvednek, meg is ditsöitetnek véle együt, rom. 8.⁵⁷ 17. meg jutalmaztattya véghetetlen jutalomal [19a:] a gyalázatokot melyeket az emberektől szenvednek, hogy egy hejában valo beszédért, egy kis haszonért, vagy egy mulando életért, a melyet ő érette el veszti. örökké valo ditsőséget, véghetetlen jókót, és meg⁵⁸ halhatatlan életet fog adni.

10 K. vannaké olyanok arosz keresztyének között. kik mint a sidok kegyelmet nyernek egy gyilkosnak, hogy meg ölhessék az életnek eredetét?

15 F⁵⁹ Ezt tselekeszik minden nap arosz keresztyének. kik nagyobra betsüllik avilágot rossz szokásával, a kristusnál, a ki nekünk meg érdemlette akegyelemnek életét, eztet tselekedték minden időkben mind azok akik üldözték, és kárhoztatták az Isten szolgait és akik meg mentették, meg is jutalmaztatták agonoszokot., kik nyomorgatták ajókököt. *jaj nékiek, mondgya egy proféta, kik meg igazittjátok az Istentelent ajándékokért, és az igaznak igazságát.*⁶⁰ *el veszitek tölle. Isa. 5. 23.* a világ tele vagyon az ilyen igazágtalanságal. és ót gyakorta láttják meg büntetni a jó erköltset, és avétket meg jutalmaztatni.

20 K. Mit tanulhatunk a szent péter példájá-[19b:]bol, a ki a kristus hatalmának, és a benne valo hitnek tulajdonittya a tsudát melyet ő tett?

25 F Azt tanulhattjuk, hogy a midön jót tselekeszünk, az ő kegyelmének adgyuk a ditsőséget, és gyarapodgyunk meg ahitben, amely mindent meg nyer Istentől; az Apostol keményen a szemekre veté a sidoknak vétkeket, de meg is enyhitté beszédi, hogy kéttségben ne ejtené őket, és azt ne mondanák mint kain. *Az én gonoszságom igen nagy, hogy nyerhesek én azért bótánatot.* ez okáért tsak atudatlanságnak tulajdonitá vétkeket. és modot mutata nekik a bótánatot nyeresre, a mely mód nem egyéb vala. hanem hogy hinnének abban, a kinek hatalma gyógyította meg a sántát. és meg nyerik lelkek gyógyulását, amint azt meg is nyerték sokan, ebből apéldából láttjuk, kogy nem kel. gyalázattal illetni abünöst, de söt még vigasztalni kel ötöt, meg tekintvén azt, hogy az Isten még jót tehet véle, és azó

35 vétkeket, nem nagyobítani, hanem kisebiteni kel, a menyiben az igaz-

⁵⁷ 8. [I-esből javítva.]

⁵⁸ meg [Beszúrás.]

⁵⁹ F [K-ból javítva.]

⁶⁰ igazságát [Javítva: igazságátból.]

ság azt meg engedi. azért hogy bátorítsuk [20a:] ötet a penitentzia tartásra, és abün botsánát meg nyérésének remenségére.

K Mint hogy a sidok⁶¹ a kristus meg ölésével bé tellyesítették az Isten ígérteit, miért tulajdonították tehát azt nékik vétkül?

⁵ F Mert ha szinte az Isten meg ígérte volna is hogy az által szabadditva meg avilágot, de azal azö vétkek kisseb nem volna, akristus haláláért, igen nagy vétket tselekedtenek tehát hogy meg ölték hamiságokból az életnek eredetét. ámbár az Isten véghetetlen⁶² jószágából az olyan nagy rosztat., igen nagy jóvá változtatta is, fordítván az ő hamiságokat az emberi nemzetnek meg váltására., de mint hogy
¹⁰ ők magok tsak a gonosz indulattyokot követték, és hogy szándékjokban nem a volt. hogy segítsék az Isten munkáját. azért őket nem lehet semmiben menteni.

K Mit tselekedék még szent péter hogy meg vigasztalna őket?

¹⁵ F Reménséget ada nékik. hogy meg botsáttatnak irtoztato vétkek, tsak a penitentzia tartáshoz folyamodgyanak, egyszers mind, meg is mutattya abünösöknek, hogy nem kel meg haborod-[20b:]niok vétkeknek sokaságán, és nagyságin, mivel ha szivekből azokat meg utállják. botsánatot is várhatnak azokért, akristus elégtételire, és
²⁰ érdemire valo nézve, a kinek irgalmasága. igen meg haladgya az ő hamiságokat., és akinek vére el törölheti nem tsak az ő vétkeket; hanem még az egész világét is..

Évangélium.

sz. Ján. 21. 1.

Az után ismég meg jelene Jesus atanitványinak. a Tiberiás tengerénél, eképen jelene meg. együt valának simon. péter, és Tamás, a ki
²⁵ kettősnek mondatik., és Nátánél, ki a Gallilaeai kánából vala, és a zebaedeus fiaí, és más kettő az ő tanitványi közül. mondá nékik simon péter, halászni⁶³ megyek, mondák néki, mi is el megyünk veled, és ki menének, és bé szállának ahajoban, és azon éjjel semit nem fogának. reggel lévén pedig meg álla Jésus a parton, de nem üsmérék meg
³⁰ a tanitványok⁶⁴ hogy Jesus volna. mondá azért nékik Jesus, gyerme-

⁶¹ a sidok <meg> a kristus meg ölésével

⁶² véghetet [A sor végén csonkán maradt.]

⁶³ [Javítás a sor végén csonkán maradt: *halászból.*]

⁶⁴ tanitványok [o-ja i-ből javítva; az i ékezetét nem törölte.]

kek vagyoné valami étketek, felelének néki nintsen. mondá nékik, vessétek a hajonak jób-[21a:]ja felöl a háló, és találtok. meg veték azért, és már nem vonhatták vala azt, ahalaknak sokasága miat. mondá azért az a tanítvány akit szeret vala Jésum péternek, az ur, ⁵ simon péter mikor hallotta volna, hogy az ur, a köntösit magára véve, mert meztelen vala, és a tengerben ereszkedék. atöbb tanítványok pedig a hajoval jövének, mert nem mesze valának, a földtől, hanem mint egy két száz könyöknyire, ahalak háloját vonván, hogy azért ki szállának aföldre, látának rakot szenet, és arra tétetett halat, és ¹⁰ kenyeret mondá nékik Jésum, hozzatok elő ahalakban mellyeket most fogtatok, fel hága simon péter, és aháló a földre voná. mely teli vala száz ötvenhárom nagy halakal, és midön annyi volna, meg nem szakadoza aháló, mondá nékik Jésum. jöjjetek elő, egyetek, és senki aletelepedtek közül, nem méré ötet kérdeni, te ki vagy, tudván hogy ¹⁵ az ur volna, és el jöve Jésum, és vévé akenyeret. és nékik adá. hasonló képen a halat is. ezzel már harmadszor jelent meg Jésum az ő tanítványinak, minek utánna fel támadot volna halotaiból.

[21b:] Magyarázat

K Mitől vagyon a, hogy minek utánna az Apostolok, akristushoz kötelezték volna magokat; ismét viszá térének ahalászásra, ?

²⁰ F A halászásra viszá térének. mert az olyan mesterség a mely magában igen ártatlan. a midön pedig a vétket el hagyák, azal nem kel el hagyni ahivatalt, vagy a munkát, a mely nem ros, az el is kerulteti a henyélést, és egyszers mind táplálásra valot isád, hasonlot nem mondhatni az olyan mesterségekről és hivatalokrol., a melyek ²⁵ avétekre vivő alkalmaságok, és a mellyben nem lehet üdvezülni. amidön pedig az Istennek akarja adni valaki magát, az olyanoknak ellene kel mondani; és viszá nem kel azokra térni, ilyen vala a szent Mathé hivatallya., a mint hogy arra viszá sem tére meg térése után, valamint ezt tarttya szent Gergely pápa

³⁰ K Miért tézi azt fel az⁶⁵ irás hogy az Apostolok semmit nem fogván egész éttzaka, igen sok halat fogának., mihent a kristus parantsolattya-ból veték meg a⁶⁶ háló. ?

⁶⁵ az [Sor alatti beszúrás, halvány tintával.]

⁶⁶ a [Beszúrás.]

F Azzal minket arra tanít, hogy nem kel. [22a:] magunkot a lelkek halászatyában ártani, sem az egyházi hivatalokban az ur parantolattya nélkül, mert egy pásztornak semmi munkáji. se fáradsági valóságos gyümölsöt nem hoznak, hogy ha tsak az Isten azokat meg
5 nem áldgya, azokat pedig meg nem áldgya, hogy ha nem az ő hivatallya szerent vannak, a gyümöles hozást pedig, az Isten kegyelmének kel tulajdonítani.

K. Magyarázd meg nekünk mind azokat a figurákat. mellyek amái Évangyéliumban vannak?

10 F A vizpart, melyen a kristus meg jelenék az Apostolinak, jelenti azt az más életben valo nyugodalmat, és békeséget: a melyben ment fel támadása után a hajó jelenti az Anyaszent egyházat, a háló jelenti az Évangyéliumi predikatziot, a melyet⁶⁷ a pástorok hirdetik. hogy az Istennek lelkeket nyerhesenek, az a sok számu hal pedig a kiket
15 fogtanak, és a partra ki vonták., jelenti azokat a sok számu hiveket., akiket az egyházi szolgák szent erőszakal., a földön lévő Anyaszent egyházból, a menyei Anyaszent egyházban küldik; és az erő a melyel ki vonták a halakot, jelenti azt agondot, a melyel kel. hogy ki vonnyák a lel-[22b:]keket a kiket az Isten reájok bizot. a világi zavaros vizből.,
20 hogy azokat az üdveség. parttyára tehessék, azok ahalak pedig mind nagyok valának, mert a választattakot jelenték., akiknek ha külömböző is az érdemek, mind azon által, mind nagyoká léznek a tekélletes boldogsáért. melyet birni fogják

K. Mitől vagyon hogy az előbszöri tsudálatos halászatkor a hálók el
25 szakadoztak. mostanában pedig nem, noha tele valának száz ötven három nagy halakal.?

F Mert az első halászat mely az ur halála elöt volt, jelenté a földön lévő Anyaszent egyháznak állapottyát. amelyben gyakorta vagyon szakadás. és hasonlás, a mái Évangyéliumban lévő halászat pedig
30 jelenti a menyei Anyaszent egyházat. a melyben soha hasonlás nem léssen. vagy vetekedés, hanem nagy egyesség, és békeség.

K Mit jelent az a buzgóság a melyel szent péter a vízben ugrék mihent meg tudá hogy az ur aparton volna. és siettségel mene hozzája.?

F Jelenti azt a szent türhetlenséget a melyel kellene lennünk,
35 és a melyel kellene sietnünk a kristushoz, [23a:] hogy ötet láthatnok, és birhatnok, jelenti még azt a buzgóságot. a melyel kellene munkálod-

⁶⁷ [Javítás sor fölötti beszúrással: a melyből.]

nunk azon. hogy magunkot mindentől el vonjuk, és avilág szélvész
tengerében ohajtani azt a partot ahol vár minket, hogy bé tölttsön
az örökös boldogságal.

HUSVÉT HETIN VALÓ TSÖTÖRTÖKÖN

Imádság

oh' Istenünk aki anyi féle nemzetet meg egyesítettél. ate nevednek⁶⁸
5 vallásában, adgyad hogy a kik ujjonnan születnek a kereszttségben,
tsak egy hitek legyen lelkekben. és egy buzgoságok tselekedetekben a
mi urunk. J. k.

Epistola.

act. apos. 8. 26.

Az ur Angyala szolla filepnek mondván. kely fel és⁶⁹ meny Del
felé, az utra mely alá megyen Jérusálemből Gázaba, ez pusztá, és fel
10 kelvén, el mene, és imé egy szeretsen férriu. fő komornyikja kándat-
zesnek, a szeretsenek királynéjának, ki minden kintsével bir vala.
jött vala Jérusalemben imádkozni, és viszá tér vala az ő szekereben,
és Isaiás⁷⁰ [23b:] profétát olvasa vala. mondá pedig alélek filepnek,
járuly elő, és meny a szekér mellé, oda futván filep hallá ötet Isaiás
15 profétát olvasni, és mondá. véledé érteni a mit olvasz. ki mondá,
hogy érthetném ha valaki meg nem magyarázza nékem, és kéré file-
pet, hogy háгна fel szekereben, az írásnak pedig helye melyet olva-
sot. ez vala, Mint a jüh vitetet a halálra, és mint abárány az ötet
20 nyirő elöt szó nélkül, ugy nem nyitotta meg aző száját, az alázatoság-
ban el vétetett az ő ítélete. az ő nemzésit ki beszélli meg, mert el
vétetik a földről az élete. mondá pedig akomornyik filepnek, kérlek
tégedet kiről mondgya ezt aproféta, magárolé, vagy másrol valakiről,
meg nyitván pedig filep a száját, és el kezdvén ez írásrol, hirdeté
néki a Jésust, és midön mennének az uton. jutának egy vízhez, és
25 mondá a komornyik, ihol a víz, mi gátol meg engem. hogy ne kereszt-
teltessem mondá néki filep, ha hisz tellyes szivből, meg lehet. ki felelé

⁶⁸ ate neved<be>nek

⁶⁹ és [s—n-ből javítva.]

⁷⁰ [Elírás:] Isaiás

néki, hiszem Isten Fiának lenni a Jésus kristust. és meg álita a szeke-
ret, és le szállának mind ketten avizben. filep, és akomornyik és
meg [24a:] keresztelé ötet, midön pedig ki mentenek volna avizből,
az ur lelke el ragadá filepet, és többé nem látá ötet akomornyik,
5 aki nagy örömel tér vala viszá. filep pedig Azotusban találtaték. és
által menván, hirdeti vala az Évangyeliumot. minden városoknak,
mig Czésaréába jutna.

Magyarázat

K. Mitsoda oktatásunkra valot látz a mái letzkébe.?

F Azt látom, hogy mely nagy az Istennek rendelése, és jósága, a
10 melyel az emberek üdveségekre fordittya aboldog lelkeket, azt pedig
láthato képen tselekeszi., a midön Angyalát küldvén szent filephez.
az Angyal meg parantsolá néki hogy járulna a szeretsének⁷¹ királyné-
lyának komornyikjához, hogy hirdetné⁷² néki akristust. és keresztelné
meg, hasonlot tselekeszik az Isten mostanában is, noha láthatatlan
15 képen. az ő választatiért. szent pál azt mondgya. hogy az Angyalok
szolgáló lelkek, azokért küldetvén szolgálatra, akik az üdveségnek
örökségét veszik. hebr. 1. 14.

K Mit látz ennek apogány udvarbol⁷³ valo tisztnek tselekedetében
valamely lelki épületre valót.

20 F Igen is lelki épületre valo ennek az idegennek nagy [24b:] buzgo-
sága, akit se az utnak hoszas volta, se az udvarnál lévő nagy foglalato-
sági meg nem gátollyák. hogy jérusálemben menván. az Istent ót
imádgya, és áldozatokat tegyen néki, kívánatos dolog volna, hogy
akeresztvények közöt kik hasonló tiszttségekben vannak. annyi hittel,
25 és buzgoságal volnának, mint ezen nagy ur, aki apogányságban élvén,
egyéb világosága nem vala, hanem a melyet vett a Mojses törvényéből,
mostanában pedig ugy tettzik. mint hamár nem tartoznek akeresztvényi
köteleségekre. az olyan, a ki a világban nagy rendben, és hivatalban
vagyon, a világnak mindent meg adnak, és az Istentől el tagadgyák,
30 aleg szükségeseb köteleséget. és tiszteletet. vagy is azt mondhatnám
hogy egészen⁷⁴ el felejtik. és ugy élnek mint ha Istenek nem volna,

⁷¹ szeretsének [ts—n-ből javítva.]

⁷² [Íráshiba:] hirdené

⁷³ [Javitás: udvarból.]

⁷⁴ egészen [en: e-je fölött áthúzott vessző.]

ezt lehet látni nem csak anagy urak házáinál, hanem még aközönséges renden lévőknél is. mind azon által azt láttyuk ennek atisztnek példájából. hogy a keresztyéni buzgoságok, és kötelességek, nem ellenkeznek, anagy tiszttségekel. és méltóságokkal.

⁵ K. Ez a nagy ur, miben foglalatoskodék uttyában?

F A profetiák olvasásában foglalatoskodék szekerében, és az Isten igéjével⁷⁵ táplállya vala lelkét., ebből ki tettzik, mitsoda nagy okból jóvallyák vala a szent Atyák a híveknek, a szent könyveknek olvasását [25a:] a mely olvasás, a leg kedveseb gyönyörűségeknek kellene lenni, valamint a Makabaeusoknak vala, *minékünk a szent könyvek* mondák *minden vigasztalásink* I Mak. 12. 9. mi it a szent írást, egy nagy tisztnek⁷⁶ kezében láttyuk. aki azt olvassa, és uttyában arrol elmélkedik., ámbár azt jól ne érttseis, ez a példa sok keresztyéneket fog kárhoztatni, ő azt meg vallá hogy nem értené a mit olvasna, de az Isten hozája küldé filepet, a ki néki meg magyarázá, és egyszers mind akristusrol valo üsmerettséget is adván néki, a keresztyénségre hozá, emeg mutattya, hogy azt nem lehet kívánni hogy magunktol, és segittség nélkül meg érthessük aszent írásban némely nehéz és homályos dolgokat, hanem az Anyaszent egyházhoz, a szent Atyákhoz, a pásztorokhoz. és értelmes emberekhez kel folyamodni, és magunkot meg alázni értetlenséginkért ugyan ezen okból nem akará az Isten, hogy az ő igéje világos és könnyü értelmü lenne, azért hogy alázatosok legyünk, és amások értelmekjétől függünk, és olyan engedelmesek legyünk, a mint illik a kristus tanítványihoz

¹⁵ K. Mit kel tehát tselekedni, hogy hasznal lehesen olvasni azt az Isteni igét?

F követnünk kel ezt a szeretsent; olvasuk azt figyelmeteséggel, engedelmes, és alázatos szível. elmével, [25b:] kövessük⁷⁷ az igazságokat melyek világosok, azért hogy értelmet vehesük azoknak, a melyek homályosok, folyamodgyunk olyanokhoz. kik valóságos értelmét adhassák azoknak, mivel az Isten különösön meg világosittya azokat kik minket oktatnak.

K Mire fordittá ez a szeretsen a világosítást, és a kristusban valo hitet, melyeket vett szent filep által.

⁷⁵ igéjével [v helyén először egy hosszúszerű betűt kezdett.]

⁷⁶ tisztnek [Második t — javítva olvashatatlan betűből.]

⁷⁷ kövessük [ü fölött kétszer is kitette az ékezetet, egy rövidebb és hosszabb vízszintes vonalat: ü]

F Azonnal engedelmeskedék a kegyelemnek, szent nyughatatlan-
ságal kíváná fel venni a kristus kereszttségét tellyes, és tekéletes hite
lévén, mihent vizre találá, a kereszttséget fel vévé. még uttyában,⁷⁸
tanullyuk meg ezen példából, hogy ne halogasuk akristusnak adni
5 magunkot, hanem élyünk az alkalmatóságál. melyet Isten ád, ne
hogy azt el veszesük örökösön.

K Mi történék a kereszttség után ?

F A kereszttség után el ragadá⁷⁹ az ur lelke filepet, az új keresztvény
pedig követé az uttyát nagy örömel, és Istenhez valo háláadásal.
10 emeg mutattya mitsoda szükséges.. egy jó pásztornak. a világóságával,
és segittségével élnünk, hogy ne az emberhez kaptsoollyuk magunkot,
hanem tsak az ember által valo parantsolattýához az Istennek, apász-
tortol valo meg válásért nem kel keseregni, ha az Isten töllünk el
veszi, vagy [26a:] halál által. vagy más képen. hanem kövessük
15 az utat, mellyet mutat, kövessük tanatsit, kövessük az igazságokat;
melyekre tanit.

Évangyélium.

szent Ján. 20. 11.

Mária pedig kin ál vala a koporsonál. sirván, midőn⁸⁰ azért sirna,
le hajola. és akoporsoba tekinte, és két Angyalt láta fejár ruhába
ülvén, egyikét a fejénél, másikát lábainál, ahová a Jésus teste tétetet
20 vala. mondák néki azok, aszszony állat mit sirsz, felelé nékik, mert
el vitték az én uramat. és nem tudom hová tették ötet. ezeket
midőn mondotta volna. hátra fordula. és látá Jésust állani és nem
tudgya vala hogy Jésus volna. mondá néki Jésus. aszszony állat mit
sirsz, kit keresz, alitván azt. hogy ő kertész volna. mondá néki,
25 uram ha te vitted el ötet. mond meg hová tettet, ötet és én el⁸¹ viszem
ötet mondá néki Jésus. Mária fordulván amaz, mondá néki, Rabboni,
mester, mondá néki Jésus, ne illess engem. mert még fel nem mentem
az Atyámhoz. meny el pedig az Atyám fiaihoz mondgyad nékik, fel
megyek az Atyámhoz, és ati Atyátokhoz, az én Istenemhez. és ati
30 Istenetekhez, El mene Mária magdol-[26b:]na, hirt tenni a tanitvá-
nyoknak. hogy látta az urat, és ezeket mondotta néki.

⁷⁸ [Ékezethiba:] meg uttyában.,

⁷⁹ <el> el ragadá [Törlés tollhiba miatt.]

⁸⁰ [Ékezethiba:] midőn

⁸¹ el [Beszúrás a sor fölé, halvány tintával.]

K. Honnét vagyon, hogy az ur elsőben Maria magdolnának jelenék meg, akinek ugy tettik hogy a hite nem vala tekéletes. ?

F Mert ő nagy szeretettel vala, és nagy ohajtással kíváná birni az urat, a ki nem abeszédet. hanem a szivet tekénti, az olyan félelmek melyek nagy szeretettől származnak, ő előtte sokal kedvesebbek. mint sem az olyan tsendes elme mely szeretet nélkül vagyon. a nyughatatlanság a melyben vagyon. és amely nem engedi hogy nyugodalomban legyen. még az urat fel nem talállya, a nekünk nagy példánkra lehet., és ebből meg láthattjuk hogy a midön az ördög meg foszt minket a vétékért valo nyugodalomtól. akkor békeségünk. se vigasztalásunk nem lehet, még azt fel nem talállyuk

K Miképen keresé Magdolna akristust ?

F sirva keresé, és kéré azt. akit kertésznek gondolá lenni, hogy mondaná meg hol volna, ő pedig azt nem tudá hogy a kristustol magátol tudakozodnék a kristusról., e szerént kel egy bünösnek keserüeni, ha akarja hogy ötet meg találhasa. köny hullatásokat kel Isten [27a:] előtt hinteni., de ugy mint magdolna, szeretetből, a siráshoz buzgo könyörgést kel tenni, az üdvezítő szolgálaihoz kel folyamodni., és töllök, meg tanulni hogy⁸² mint kel ötet keresni. és mi formában lehet meg találni, ez olyan kegyelem. a melyet azok nyerik meg. akik könyörögnek. de nem hideg, se nem ideg tartó könyörgéssel., hanem buzgo, és állando könyörgéssel. valamint magdolna.

K. Mit mondasz még arról abuzgoságról a mellyel keresé az üdvezitöt ?

F Azt mondom hogy olyan nagy szorgalmatoságban. és nyughatatlanságban vala, hogy tsak az üdvezítőre fügeszté elméjét. nem figyelmeztvén, se az örzökre, se az éttzákának idejére, se az Angyalokra a kiket láta, és a kikel beszélet, abenne valo nagy szeretet vezérelé, és tsak a fel feszitetet kristus vala elméjiben. e nagy példa egy penitentzia tartó bünösnek, a melyből meg tanulhattya, hogy tsak egyedül a meg feszitetet kristust kel keresni, fel feszitvén maga magát, ros kivánságival együt szent pál mondása szerént, de keresni kel ötet tselekedetivel., alamisnálkodásával., és minden féle modon., a mi rendéhez illik, példának okáért, a szegényeket meg látogassa házoknál, vagy az ispotályban., a keseredette-[27b:]ket, betegeket,

⁸² hogy <mit> mint

vigasztallya, másoknak jó oktatásokat adgyon. fáradhatatlan legyen a jó tselekedetekben. és hivataljának foglalatosságában., olyan erősen kel igyekezni a kegyelem fel találásán, hogy se az emberek ítéleti, se beszédi meg ne gyengithesék fel tett szándékját

⁵ K A kristus miért nem üsmérteté meg magát mindgyárt fel támadása után magdolnával, hanem azután. minek utánna sokat kereste volna?

F Azért hogy nagyobra nevellye benne kivánságának buzgoságát, és hogy az által. nagyob bőségel vehesse malaszttyát, a midön ötet ¹⁰ fel talállya, ugyan ezen okbol távozik el az üdvezítő némelykor némely lelkektől, és mint egy magokra el hagyja, azért hogy fel gerjesze buzgoságokat, és nagyobittsa kivánságokat, azért hogy meg próbállya hüségeket, és szereteteket, ugy hogy, sok keresések után, fel találván ötet. valamint magdolna, annál is nagyob örömök legyen fel találásán, ¹⁵ mennél többet keresték.

[28a:] HUSVÉT UTÁN VALÓ PÉNTEKEN

Imádság

oh'Mindenható örök Isten. ki ahusvétí szenttség által, szent szövetséget tettél az emberi nemzettel, a kit is viszá vetted szent kegyelme-ségedben. önttsed lelkünkben malasztodot, hogy hadd egyezzenek meg tselekedetink vallásunkal, meg szentelvén ezeket a titkokot. kérünk ²⁰ tégedet ami urunk J. k.

Epistola

1 petr. 3. 18.

Mert akristus is egyszer holt meg bűneinkért, az igaz ahamisakért, hogy minket az Istennek bé mutatna ki meg ölettetet ugyan test szerént, meg elevenitetett pedik⁸³ a lélek által, mely által azoknak allelkeknek. kik a tömlöztben valának, el menvén prédikállot., akik ²⁵ valaha hitlenek valának, mikor várják⁸⁴ vala az Istennek békeséges

⁸³ [Íráshiba:] pedik

⁸⁴ [Ékezethiba:] várjak

türését Noé napjaiban. mikor abárka építetnék, melyben kevés, ugy mint nyolcz lélek szabadult meg a víz által. titeket is most ahasonló formájú kereszttség üdvezit, nem atest szemeinek létele, hanem ajó lelki üsméretnek kérdése az Istennél a Jesus kristusnak fel támadása által. ki az Istennek jóbján vagyon el nyelvén ahalált, hogy az örök életnek örökösi lennénk,⁸⁵ menyekben ment. birodalma alá vetvén az Angyalokat és ahatalmaságokat. és az erőket

[28b:] Magyarázat.

K. Mire int minket szent péter a máj letzkében

F Arra int hogy szenvedgyünk. ámbár ártatlanok volnánk is. hogy pedigen a szenvedésre. jobban indithasson minket, azt mondgya hogy a kristus meg holt érettünk, az igaz, ahamisakért, ő szenvedni akart érettünk, hozánk való nagy szeretetéből. noha bünösök vagyunk, és noha ő légyen maga az ártatlanság. lehetne a, hogy mi nem akarnánk szenvedni, büneink botsánattyáért, üdveségünkért, és az ő ditsőségi-ért.

K. Mitsoda tömlözt az, a. melyben a kristus ment prédikállani a ót lévő lelkeknek.?

F Az olyan hely vala, a melyben akristus elöt meg holt igazaknak lelkek várják vala nyugodalomban. hogy halálával meg érdemlené nekik az örök boldogságot. vagy is a purgátoriumnak helye vala, a melyben sokan a⁸⁶ régiek közül. lehettenek, hogy ót meg tisztítsanak. az el maradot bünökből. arra ahelyre mene tehát a kristu-hirdetni el jövetelét, halálát, és az üdve-[29a:]séget, azoknak alelkeknek kik ót várták a meg szabadítót. aki ígéletben volt anyi saeculum-tol fogvást, szent péter azt mondgya, hogy prédikállani ment azoknak alelkeknek. kik hitetlenek voltanak az előtt. nem érti pedig azokat kik hitelenségben holtak meg az özön vizkor., hanem azokat érti kik holtok előtt az Istenhez tértek volt, valósággal, és a kiknek. nem vala ez életben anyi idejek. hogy eleget tehessenek az Isten igaságának, a deák versio. azt mondgya felöllök., *hogy várják vala az Istennek békeséges türésit.* de a görög versio azt mondgya, *hogy az Istennek békeséges türése várja vala őket* a penitentziára mikor a bárka épitet-

⁸⁵ lennénk, [Szóvégi n — megkezdett k-ból javítva.]

⁸⁶ a [Beszúrás.]

nék, ugyan eképen is olvasák vala ezt a verset szent Hiéronimus, és szent Agoston. és ugyan ezt is követték a Romai missáléban.

K. Miképen érti szent péter. hogy az özön viz figurája a kereszttségnek.?

⁵ F Mert valamint hogy Noé, és az ő tselédi abárkában meg tartatának, az özön viz közöt. a mely el borítottá a bünösököt. és meg tisztittá avilágot., ugy a kereszt viz is meg szabadittya azokat, kik azal meg **[29b:]** mosogattatnak, az Anyaszent egyházban viven őket, a kit is jelentet abárka. a mely Anyaszent egyházon kívül nintsen üdveség. és ¹⁰ egyszers mind meg mosa, és meg tisztittya lelkeket bünökből. azoknak kevés számok. kik meg tartanának az özön vizkor, jelenti még kevés számát azoknak, kik a kereszttség által, és a keresztényi élet által üdvezülnek.

K. Mitsoda fogadás az, a melyet tésznek Istennek. a kereszttségben. atiszta lélek üsméretéről.

F Azok olyan fogadások, amelyekel azt ígérük az Istennek. hogy ellene mondanak a sátánnak, az ő tselekedeteinek, és pompáinak, hogy a kristusban hisznek, ötöt követik. és hozzája kaptsoollyák magokat, de nem elegendő ezeket a fogadásokat tsak szoval tenni. ezek olyan ²⁰ fogadások amelyeket tellyeséggel tartoznak véghez vinni, jó szokásinkal, jó tselekedetinkel, és magunk jó viselésével, a kik ezeket híven bé töltik, és álhatatosággal, azok az üdveséget el nyerik, a melyet az Isten ígér a szövetségért. melyet akar velünk tenni a kereszttségben, de aki meg szegi ennek a szövetségnek okait. és modgyait., ugy mint, ²⁵ **[30a:]** hogy semmi köze nem lesz az ördögél, utálni fogja tselekedeteit., melyek a vétkek, és hogy meg veti pompáit, melyek avilági dolgok, az olyan azért el veszi részit a menyei örökségben., és üdveségben.

K. Miért mondgya szent péter hogy a kereszttség üdvezit minket akristus fel támadása által.

³⁰ F Mert a fel támadás kezdete, és formája az új⁸⁷ életnek, melyet⁸⁸ veszünk a kereszttségben. valamint a kristus halva ment a koporsóban. és elevenen ment ki onnét. fel támadása által, ugy az emberis akereszttségnek vizében ugy megyen mint bünös, és abbol meg igazulva és meg ujulva megyen ki.

⁸⁷ új [Beszúrás a soreleji margón.]

⁸⁸ melyet [l-r-ből javítva.]

A tizen egy tanítvány pedig gallilaeában mene, a hegyre, ahol rendelte vala nékik Jesus, és látván ötet imadák. némellyek pedig kételkedének, és hozzájok menvén Jesus szolla nékik mondván. adatott nékem minden hatalom menyben és a földön, el menvén azért tanít-⁵satok minden nemzeteket, meg keresztelvén őket. Atyának. és Fiunak, és szent léleknek ne-[30b:]vében tanítván őket meg tartani mind a miket parantsoltam néktek, és imé én veletek vagyok világ végezetig

Magyarázat

K Miért parantsolá akristus az apostolinak hogy Gallilaeában men-nyenek, és őt meg láthatták ötet

¹⁰ F Azért hogy mind több szabadságok, mind több idejek lehesen hogy sokan esze gyülhesenek, és azt el lehet hinni hogy szent pál ezen a jelenésről szol, a midön azt mondgya, hogy a tanítványok többen valának ött száznál, akiknek az üdveztő meg mutatá magát, ugyan is, anyi sok nép előtt valo meg jelenés, meg erősítheté a fel-¹⁵támadásról valo hitet, és minden meg láthatá hogy az Apostolok. senkit nem akartak el hitetni, hanem igazat mondottak, mivel ha meg akartak volna tsalni. nem közlötték volna atsalárdságot ött száz emberel., mert mint hogy az elmék olyan különbözök, és mint hogy oly természet szerént valo dolog az emberben akönyüség, és ²⁰az álhatatlanság, lehetetlen lett volna hogy annyi sok számu ember közöt, ne találkoztanak [31a:] volna olyanok, kik atöbbi ellen fel neköltenek volna, és ki ne nyilatkoztatták volna⁹⁰ az egész titkot.

K. A kristus Isten Fia lévén, nem valaé örökös hatalma, miért mondgya tehát hogy hatalom adatot néki fel támadásakor?

²⁵ F Isten s'ember lévén, hatalma volt mint Istennek. öröktől fogva., és ugy mint Ember,⁹¹ azt a hatalmat meg testesülésének szem pillantásakor vette volt, az Isteni természetnek, az emberi természettel valo meg egyesülésnek ereje által, de az ő böltseségének rendeléséből,⁹²

⁸⁹ Évangelium.

⁹⁰ volna [Beszúrás.]

⁹¹ Ember(nek),

⁹² rendelésé(által)ből, [Szóvégi e-re a javítás után tett vesszőt.]

nem kellett ki tétteni ennek ahatalomnak, se azzal élni oly tellyeséssel, mint fel támadása után, a mi üdvességünk ellenségeit meg akará győzni nagy⁹³ igaságal, és a rend azt hozá magával, hogy örökös hatalmával. akkor élne, a midön a győzelem tellyes volna, ez okáért⁵ meg győzvén avétket, apoklot, és ahalált., fel támad, és birni kezdi az országot, a melyet szenvedésivel, és halálával nyerte meg, ki mutattya tehát a menyben minden hatalmát, ahol ő a feje az Angyaloknak, és minden boldog lelkeknek, ahonnét el küldi szent Lelkét, és a honnét el fog jöni hogy meg itéllye az eleveneket. és aholdakot,¹⁰ eföldön pedig, el küldi az Apostolit az egész világra, hogy esze-**[31b:]** gyűjtsék az el széledet juhait. a nemzeteket, ahitnek járma alá vessék. nékik törvényt szabjanak, egyházi pásztorokat rendellyenek, és ki osztogassák ajándékot, és kegyelmet; ugyan ennek ahatalomnak ereje által, ő kut feje minden kegyelemnek, melyet nékünk meg érdemlet,¹⁵ ugyan ő is ura, és ítélő bírása, mind azoknak a⁹⁴ büntetéseknek, melyeket az Isten küld abünösökre, és mind azoknak alett, vagy leendő dolgoknak, mellyek az ő igasságától, vagy irgalmaságától fügnek.

K. Mire kötelez minket akristusnak eza hatalma?

F Arra kötelez mind azokat, akiknek valamely hatalmok vagy²⁰on avilágban. az Anyaszent egyházban. vagy akik gazdagságokat bírnak, hogy magokban el hidgyék, hogy mindeneket akristustól vettek, hogy az utolsó napon mind azokért néki számot adnák, hogy nem szabad azokat, tsak a magok hasznokra, hajlandóságokra, vagy akarattyokra fordítani., hanem egyedül akristus szolgálattára, hogy²⁵ azokal amagok, és felebaráttok szükségekre kel élni.

K Minek előtte el küldené az Apostolit prédikállani miért mondá nékik, hogy minden hatalom adatot néki?

[32a:] F Hogy meg mutassa nékik hogy szükségek volna az ő hatalmára, hogy fel állhassák az Anyaszent egyházat az egész világon. és hogy anélkül, minden munkájok haszontalan volna, mivel³⁰ hogy lehetet volna tizen két szegény embernek, tudomány. böltsesség és segittség nélkül vagy tsak mérni is az egész világon lévő nemzetek⁹⁵ meg térítésinek munkájához fogni. hogy ha bizonyosok nem lettek volna akristus segittségében.

⁹³ nagy [Beszúrás.]

⁹⁴ azok [A *nak*: rövidítését jelölő szóvégi *k*-t utólag írta be.]

⁹⁵ nemzetek<nek>

K Miért keresztelik meg az olyan gyermekeket, a kiket nem lehet tanyítani, holot akristus azt parantsollya hogy oktassanak, minek előtte keresztellyenek?

F Az ur it az olyan kereszttségről szol, amelyet adnak azoknak, kik az okoságnak ideit el érték. akiket oktatni kel minek előtte meg keresztellyék, hogy hadd tudgyák akeresztyéni kötelesegeket., a mi, akis gyermekeket⁹⁶ illeti, az Anyaszent egyház meg szokta őket keresztelni. és eza szokás atraditioból jö, a mely írásban nem tétetet Istennek szavait foglallya magában,⁹⁷ ugy valamint a szent Canonicus könyvek. foglallyák magokban, a le iratot igéket, emind akettő tiszteletre méltó, vagy le legyenek írva, vagy ne legyenek,

K A kristus miért parantsolá hogy a szent Háromságnak nevében keresztelnének.?

[32b:] F Hogy meg mutassa nékünk, hogy az Isteni három személy, egyaránt, és egyszers mind munkálodik az ujjonnan valo születésben, melyet akereszttségben veszünk, és hogy mind aháromhoz⁹⁸ egyaránsu tisztelettel. és imádással. tartozunk. mert ez a három személy állattyában egy Isten., a kereszttségben fogadot fiaivá lészünk az Atyának, tagjai a Fiúnak, és templomi a szent Léleknek,

K. Nem elegendőé az Istent, az ő Állattyának. egyeségében imádni?

F Nem elegendő, mivel ahárom személyben kel imádni, mert mindenik személy Isten, erre valo nezve nem elégszik meg akristus hogy akereszttségben így mondgyuk, az Istennek nevében, se hogy közönsegesen a szent Háromságnak nevében, hanem azt akarja hogy ahárom személyt név szerént meg nevezék, azért, hogy az elmében jöbban meg különböztessék, a három Isteni személyt, és annak egyaránt valo munkáját, az emberi üdveségnek munkájában., mind ezek nélkül a kereszttség haszontalan. mivel ahárom személynek nevezetéhez, és a vízhez, mely meg mosa azt akit keresztelnek., foglallya a kristus a szenttségnek kegyelmét.

[33a:] K. Az Isten ki nyilatkoztatta volté ezt a titkot az ó törvényben lévő sidoknak,?

F Erről nékik igen homályoson beszélt, az Anyaszent egyházának tartotta az erről világosan valo üsmerettséget, és azt el mondhatni, hogy a szent Háromságnak titka, különösön valo titka akeresztyének-

⁹⁶ gyermekeket [Harmadik e — fölött fölösleges pont, esetleg odafröccsent tintafolt van.]

⁹⁷ [Javítás: foglallyák magokbanból.]

⁹⁸ [Javítás: aháromszobból.]

nek, ebben az első szentségben. a három Isteni személynek lévén szenteltetve, tartozunk alázatos háláadásal lenni ilyen drága kegyelmiért, és még ezen életben el kezdenünk, azt a szeretetet és imadást, mellyeket néki adnak aválasztottak, örökösön a menyekben. és erre,
5 annál is nagyobb kötelességgel tartozunk, hogy az ur mondása szerint, joan. 14. 23. a szent Háromság abban lakozik. a ki ötet szereti, és beszédit meg tarttya.

K Miért mondgyák mikor keresztelnek. Atyának, Fiunak, és szent Lélek Istennek nevében, és nem nevekben.?

10 F Azért hogy meg mutassák a három személyben lévő természetnek egyeségét, és az ő mindenekben tekéleteséggel való hasonlatosságokat, hogy ez ahárom személy tsak egy Isten, egy ur, egy mindenható Jóság, egy böltsesség, egy örökös igaság, és hogy mi nekünk is az Anyaszent egyházban, tsak egy szívünknek, lel-**[33b:]**künknek,
15 és elméjüknek kel lennünk, és mint egy, egy személyüeknek, valamint a szent Atyák mondgyák.

K Mit tésznek ezek a szavai az urnak, én veletek vagyok minden nap világ végezetig?

20 F Ezek meg mutattyák akristus földön lévő Anyaszent egyházának állandóságát., mely világ végiig fog tartani., mivel akristus mindenkor véle fog lenni, hogy azt éltesse, és vezérellye szent lelkével, hogy azt igazgassa, és oktassa az igazságra, az Apostoli. és azoknak utánnok valói által, és azt meg szentellye kegyelmével.

HUSVÉT UTÁN VALÓ SZOMBATON.

Imádság

25 Adgyad mindenható Istenünk, hogy ezek a husvéti innepek, melyeket meg szenteltük oly áitatosággal. minket az örökké való boldogságra vezessenek. ami urunk J. k.

Epistola

sz. péter 1 lev. 2. l.

Le tévén azért minden gonoszságot. és minden álnokságot, és képmutatásokat, és irigységeket, és minden rágalmazásokat, mint amost születet gyermekek **[34a:]** álnokság nélkül, értelmes tejet kívánja-

tok, hogy az által⁹⁹ nevedgyetek az üdveségre, ha mind az által meg kostoltátok hogy édes az ur, kihez járulván mint élő köhöz, ki noha az emberektől meg vettettet, az Istentől¹⁰⁰ pedig választatot, és tiszteltetet. tiis mint élő kövek felyül reá építessetek lelki házul, szent papságul. a lelki áldozatokat bé mutatni, kedveseket az Istennek. akristus által. az okáért vagyon az írásban, imé Sionban választatot drágalátos¹⁰¹ fő szegelet követ tészek, és aki hiszen abban, meg nem szégyenül, néktek azért. hívöknek tisztesség. a nem hívöknek pedig az a kö melyet az építők meg vetették, fő szegelet kövé¹⁰ lett, és botlásnak köve, és botránkozásnak kö sziklája, azoknak akik meg botlanak az igében, és nem hisznek annak, a melyre rendeltettek., ti pedig választot nemzet, királyi papság. szent nemzettség, meg váltattott nép, hogy hirdesétek annak erejét a ki titeket¹⁰² a setéttségből; az ő tsudálatos világóságára hivut, kik valaha nem nép, most pedig¹⁵ az Isten népe, kik irgalmaságot nem nyertetek volt, most pediglen irgalmaságot nyertetek

[34b:] Magyarázat

K Mire inti szent péter a meg kereszteltekét amái lettzkében?

F. Le tévén akereszttség által ameg romlot természetnek, és az ó embernek hajlandóságít. és ellene mondván a sátannak., az ő tselekedeteinek, és pompainak, arra inti őket hogy keresztyéni lélekben, és jó erkölcsökben öltözenek, amelyek is ezek, az ártatlanság, egy ügyőség, alázatoság, tisztaság, kegyesség, és mind a, valami ellenkezik az ó embernek erkölcsivel, úgy mint ahamiság, tsalárdság, kép mutatás, irigység, rágalmazás, egy szoval. azt kívánnya, hogy²⁰ úgy éllyenek mint ujjonnan születet gyermekek, és azon igyekezzenek hogy mentől jobban nevedgnyenek. és erősödgyenek az üdveségre.

K Mitsoda az a tiszta, és lelki téj, amelyet jóvallya szent péter az új keresztyéneknek hogy kívánnyák?

F I Az, az Isten ígéje, amely olyan lévén nekik mint a kisdedeknek a téj,³⁰¹⁰³ az őket lassanként táp-[35a:]lálni fogja, ha azt olvasák, és követik. és idővel keményeb eledeleké válik, a mely őket az üdveség-

⁹⁹ az által [az—al-ból javítva.]

¹⁰⁰ az Istentől [től: sor fölötti beszúrás.]

¹⁰¹ drágalátos [g—l-ből javítva.]

¹⁰² titeket [i—e-ből javítva, a pont kitételével.]

¹⁰³ téj, [é—javítva á-ból.]

nek uttyán fogja hordozni., 2. Az, az Isten Fiának a teste, az oltári szentségben lévő üdvességnek kenyere, a melyel táplállya mind azokat, kik az igaságnak uttyán járnak,

5 K. Honnét lehet meg üsmérni, hogy meg kostoltuk az urnak édeségit?

F Abbol meg lehet üsmérni, ha kivánságal olvasuk az ő beszédit, és azal oktattyuk magunkot, ha gyönyörüségel elmékedünk az üdvességnek igaságirol ha buzgoságal kíványuk véle meg egyesülni a kommunioban, ha szomjuhoztuk, és éheztük az igasságot, és a keresztényeni áitatoságot, mind ezek az indulatok, melyek¹⁰⁴ kerestetik velünk azt az édeséget, meg bizonyittyák hogy azt már meg kostoltuk,

10 K Mitsoda épület az, a melyben kel lenni a hiveknek, járulván ahoz az élő köhöz. aki akristus.

F Az, a lelki épület. az Anyaszent egyház., a mely a hivekből
15 áll, akiknek élő köveknek kel lenniük., és a kiknek fő szegelet köve akristus, hogy meg tartssa, és meg mozdithatatlaná tegye az egész épületet, abban az épületben. a hivek, tsak kegyelemből mennek, [35b:] és ugy, ha magokot szivel lélekel az Évangyélium törvénye alá adgyák

20 K Miért hija szent péter ahiveket, szenteknek papoknak, és királyoknak.?

F Mert olyan nép, aki akereszttség, és abermálás által az Istennek szenteltetet, hogy szent életet élyen, és semmiben ne ragaszkodgyék a világi dolgokhoz, ök királyi papok, mert fel áldozák az Istennek
25 a sanyargatásal. mind azt, valami néki nem tettzik szivekben., ök¹⁰⁵ uralkodnak, rosz hajlandóságokon. gondolattyokon, kivánságokon. és tselekedeteken. és lábok alá tapodgyák a világi dolgokot, hogy magokot egészen akristusnak adhassák.

K kitsodák az olyanok, kik mint a sidok meg botlanak az Anyaszent egyház fő szegelet kövében a ki is akristus?

F Mind azok kik szivek keménységéből ellene állanak. az Évangyéliumi igazságoknak, mivel a kristusban valo hit haszontalan, meg holt, és tselekedet¹⁰⁶ nélkül valo, hogy ha a szivet az igazság alá nem nem vetik., és nem követik azokat az oktatásokot, a melyekhez kel
35 szabni az életet, és a szokásokot.

¹⁰⁴ <meg> melyek

¹⁰⁵ ök [k — javítva.]

¹⁰⁶ [Elírás:] tselekedetet nélkül

A szombatnak pedig első¹⁰⁷ napján Mária magdolna regel, midön még setét volna, a koporsohoz jöve, és látá hogy el vétetett akö, a koporsorol. el futa azért, és simon péterhez mene, és a más tanítványhoz, akit szeret vala Jesus, és mondá nékik, el vitték az urat akoporsobol. és nem tudgyuk hová tették. ötet, ki mene azért péter, és ama másik tanítvány és a koporsohoz menének, futnak vala pedig együt. m ama más tanítvány hamaréb futa péternél, és előb juta akoporsóeshoz, és midön le hajlot volna, látá a lepedöket le téve, de bé nem soene, el érkezék simon péter is utánna, és bé mene a koporsoba, és látá letéve alepedöket, és a kezkenöt, mely az ö fején volt, nem a lepedökel együt, hanem külön egy helyen bé takarva, akor azért bé mene az a tanítvány is, a ki elsőben érkezet vala akoporsohoz, és látá, és hün, mert még nem tudgyak vala az írást, hogy szükség vala néki halottaiból fel tamadni.

Magyarázat

¹⁵ K Mire kel figyelmezni a mái Évangéliumnak a kezdetin?

F ót láttyuk mitsoda siettségel megyen Mária mag-[36b:]dolna a koporsohoz, még jó hajnalban, hogy akristust láthassa, és imádhassa, : it láttyuk a szorgalmatoságnak, és buzgoságnak példáját, a melyekkel keresni az Istent, aki ötet lágyságal, és hidegen keresi nintsen arra ²⁰ nagy kívánsága hogy meg talállya, ötet, minden lágyságinknak, és hidegséginknek, tsak az az oka, hogy nintsen Isteni szeretetünk, az Isten a maga ditsőségit tekinti, és nem szenvedí az olyan lágy melegüeket, kik esze akarják tenni, az ö hozzája valo szeretetet, a teremtet állatokhoz valo szeretettel.

²⁵ K Mit¹⁰⁸ mond amái Évangélium szent péter. és szent János felöl?

F Azt mongya, hogy magdolna siettségel tudtokra adván hogy az urat el vitték volna akoporsobol., ezek odá futának nagy sebeségel, szent János hamaréb futván. bé nem mene akoporsoba, szent péter¹⁰⁹ pedig érkezvén bé mene, erre azt mondhatni, hogy ekét Apostol. közöt,

¹⁰⁷ első <regel> napján Mária magdolna regel, [napján: <regel> fölé írva.]

¹⁰⁸ Mit mond [Mit—Mindből javítva.]

¹⁰⁹ péter [Sor alatti beszúrás; az előző beszúrás sor fölött törölve:] <jános>

az a különbség volt, hogy¹¹⁰ az elsőben. buzgóbb és kegyeseb. szeretett volt, és a másodikban állandóbb, ez az utolsó példa arra tanít, hogy állandó, és álhatatos szeretettel kel.[37a:] a krisztust szeretnünk, részt vévén szenvedéseiben, mennyünk véle együt akoporsóban.,
5 és tavozunk el a világi dolgoktól., mivel gyakorta, abuzgo, és a¹¹¹ kegyes szeretet nem tartos, és meg hidegülni, idővel, mind azon által, az Istenre hagyjuk, ő tudgya melyik drágáb, és érdemeseb ezen két szeretet között, és vak merőség volna azokról ítéletet tenni, a mi gyenge elménkel.

10 K. Mitől vagyon hogy a krisztus fel támadván, nem akará hogy a koporsóban találják

F Meg akará nekünk mutatni, hogy a midön a bünös valóság fel támadot akristusal. és hogy szivesen néki adta magát, nem kel néki az után akoporsóban maradni., tudnik, rosz szokásiban, világi életben,
15 a vétekre vivő alkalmatosságban, a mint is. ha a sziv meg változot, ateremtet állatot, már nem kel néki többé szeretni, nem kel viszá térni. a kényeségre, fősvénységre, nagyra vágyodásra, el kel hagyni a hejában valóságot, hivságot, és az életnek gyönyörűségít. az után tsak. az Istent, és a mennyei dolgokat kel szeretni. és keresni,

20 K Mit jelentnek a lepedők. a melyeket a krisztus le tette fel támadásakor.

[37b:] F Jelenti a halandóságnak szükséges voltát, a melybol ki vetkezet az ur. az ő szent¹¹² emberségében. azal, azt is akará nekünk meg mutatni, hogy a mely bünös meg akar térni, annak ellene kel
25 mondani agyönyörűségeknek. tizfraságoknak, és a világi szokásnak, vetkezzék ki az ó emberből. és hajlandóságiból, öltözék akristusban. és az ő erköltseiben, ugy mint az alázatoságban, szemérmetségben. egy ügyűségben. ateremtetett állatoktól valo el távozásban. egy olyan lélek, aki valóságall ellene mond a világi szeretetnek, ne tarttsa az után
30 annak szokását, és tartásit.

K Ezek az Apostolok mit gondolhatának a midön a koporsót meg nyitva találák, a lepedöket, a földön, és a kezkenöket esze takarva külön, nem találván pedig őt az üdvezítő testét.?

F Nem kellett volna azt hinni a mint hitték, hogy a testet el vitték,
35 mivel a testet lepedővel együt vitték volna el. ugy a mint találták. a kik el vitték volna. a keszkenöt esze nem fogták volna., hanem a

¹¹⁰ <hogy> hogy [Törlés sor végén.]

¹¹¹ a [Beszúrás.]

¹¹² szent [nt—m-ből javítva.] emberségében.

a testen hagyták volna, mind ezekből, mind pedig a kristus jövedőlésiből, és az Angyalok jelenéséből [38a:] bizonyosok lehettek volna fel támadásában. de az Isten ezt meg engedé azért, hogy oly erős bizonyításokkal meg erősítse az üdveztő fel támadásáról való hitét

⁵ az egész Anyaszent egyháznak, a mely fundámentuma vallásunknak, K. Mitől vagyon hogy az Apostolok magok hirdeté ki. hihetlenségeket, és gyengeségeket?

¹⁰ F Az Isten azt ugy akarta, azért hogy meg lássuk mitsoda igaz Lélekel akarák írni az Évangyeliumot, hogy ha álnoksággal akartak volna élni, és az ígasság ellen hirdetni a mesterek fel támadását, azt ők soha az egész világ eleiben¹¹³ nem terjesztették volna, hogy mitsoda nehezen hitték el ők magok. fel támadását, se a több fogyatkozásokat, melyeket mutattak még véle létekkor. fel nem tették volna,

HUSVÉT UTÁN VALÓ ELSŐ VÁSÁRNAPON.

Imádság

¹⁵ Enged meg mindenható Isten irgalmaságodból hogy a husvét titkaira szenteltetet napoknak szentelésit el végezvén, minden tselekedetinkben. és magunk viselésében, azokra vigyazunk. a mi urunk. J. k.

[38b:] Epistola.

sz. János 1 lev. 5. 4.

Mert valami az Istentől születet, meg győzi evilágot, és ez a győzelem mely meg győzi evilágot, a mi hitünk, kitsoda¹¹⁴ az, aki evilágot meg győzi, hanem a ki hiszi hogy az Isten Fia a Jesus, ez az, aki víz, és vér által jött, a Jesus kristus, nem tsak vízben, hanem vízben. és vérben, és lélek az, aki bizonytságot téssen, hogy igazság akristus, mert harman vannak, akik bizonytságot tesznek menyben, az Atya, az Ige, és a szent Lélek, és ahárom egy, és harman vannak ²⁵ akik bizonytságot tesznek e földön, a lélek, és a víz, és avér, és eharom egy, ha az emberek bizonytságot bé veszük, az Isten bizonytsága nagyobb, mert ez az Isten bizonytsága mely nagyobb, hogy bizonytságot tett az ő Fiáról, a ki hiszen az Isten Fiában, az Isten bizonytsága vagyon annál ő magában.

¹¹³ eleiben nem [eleiben — előtt n-betűt kezdett írni.]

¹¹⁴ kitsoda [a — fölött fölösleges pont.]

K Miért akarja¹¹⁵ szent János a világon győzedelmet veni?

F A világot meg győzni szent János értelme szerént a hogy magunkban meg ölyük azokat a kívánságokat melyek ateremtet¹¹⁶ állatok szeretetére vezetnek, hogy magunkot őrizük a három rendetlen⁵ kívánságok-**[39a:]**tol., a melyek okai a világ romlásának, a test kívánsága, az érzékenységbéli gyönyörűségeknek szereteti, és kívánása, a szemek kívánsága, a midőn nyughatatlanságal kívánunk látni, hallani, és üsmérni, valamely ritka és új dolgokat, az élet kevélysége, a midőn a világi elő meneteleket, tiszteleteket, szerettyük és ohajtyuk,¹¹⁷

K. Azok kik az Istentől születtek. mi képen győzik meg evilágot?

F A szeretettel valo élő hit által, a melyet vettek a kereszttségben. és a melyért, Isten Fiaivá lettek, a hit elejekben adgya a semmi és hejában valo voltát. a világi dolgoknak, szemek eleiben teszi, drága¹⁵ és állandóságát a láthatatlan. és örökös jóknak, az elsőket meg utaltattya. és meg vetteti vélek, ohajtattya, és szeretteti vélek. az utolsokot, a földi dolgoknak meg vetésével. és az örökös jóknak szeretetével. győzi meg tehat a keresztyén lélek avilágot, azt akarja azért szent János hogy egy keresztyén meg győze a világot, ugy anyira²⁰ hogy ha magához vonná is ötet tsalárd és szines javaival. a kegyelemel valo élő hite, nagyobra betsültesse véle az örökös jókót, és inkább szeretesse véle azokat, a világon **[39b:]** lévő leg nagyob, és leg kedveseb jóknál.

K. Miért mondgya szent János hogy meg lehesen a világot győzni²⁵ szükséges azt hinni, hogy a kristus az Isten Fia.

F Mert ha azt valóságál hiszük hogy ő az Isten Fia, azt is el hiszük hogy ő az igazság., hogy valamit tanitot igazság, hogy minden bizodal munkot benne kel. vetnünk, mert ha tölle várjuk az erőt, és a segittséget, meg győzük rosz hajlandóságinkot, és üdveségünk ellenségit,³⁰ az ő tölle vett erő által.

¹¹⁵ Mit ért [Íráshiba: Miért helyett] akarja [sor fölötti beszúrás; tehát: *Mit ért szent János . . .* kezdés helyett: *Miért akarja szent János . . .* kezdés olvasandó.]

¹¹⁶ [Íráshiba:] aterem

¹¹⁷ ohajtyuk, <azok kik az Istentől születtek.> [A törölt szöveg alatta újra kiírva új bekezdésben.]

K. Miképen mutattya meg ez az Apostol. hogy a kristus az Isten Fia.?

F Azt meg mutattya a szent Lélek bizonyításából, a mint is pünkösöd napján a mint a kristus meg ígérte¹¹⁸ vala, le szálla az Apostolokra, és a tanítványokra, a kik tudatlanok, és félénkek valának, bé tölté őket világossággal, és erővel, hogy szent bátorsággal, és szabadsággal hirdesék minden nemzeteknek, hogy a kristus az Isten Fia. ugyan azon szent Lélek, meg ujittá bizonyítását, sok sugarlással melyeket munkáladot a bünösökben. és az első keresztyénekben

10 K Miért mondgya szent János hogy a kristus vizez, és vérel jött el?

F Meg akarja nekünk mutatni hogy akristus bé töltötte mind azt, valamit jelentet aviz, és a vér, a Mojses [40a:] törvényében a mely vizez valo hintést és mosást hágy hogy meg mosák a törvény béli tisztátalanságot, és a vérnek ki bocsátását, a vétkeknek el törléséért
15 hagyá, a kristus pedig a keresztséggnek vizét adá nekünk. hogy meg mossa lelkünket a vétkekből, és a magavérit a kereszt fán, hogy a vétket el töröllye, az embereket az Attya kegyelmében viszá tégye, és őket meg szentelyle.

20 K. A három Isteni személy miképen tézzen menyben bizonytságot akristusról.

F Az Attya bizonytságot tett Istenségéről. maga Fiának üsmervén, ötet, lenni, a profétiákban a maga szava által, és mind azok atsuda tételek által., melyeket tétetet véle,¹¹⁹ a Fiu maga tett magáról bizonytságot a maga tanítása, tselekedeti, és szenttséges élete által, a szent Lélek az egész világgal meg üsmértette az ő Istenségit. le szálván galamb képiiben reája keresztelésekor, az ő böséges ajándeki által, az egész nemzeteknek hite által, és az Apostolok tsuda tételek által

30 K A lélek. a viz, és a vér, miképen tettek bizonytságot az ő emberségéről e földön?

F Meg halván a kereszthen meg mutatá hogy valóságos ember volna, lelkét az Attyának viszá adá, az ő oldalából. [40b:] viz, és vér folya ki, ide tehettük még az ő tsudálatos izadását, a midön vizet, és vért izada, a gethsemané kertben, mind ezekből ki tettzik,
35 hogy egy lelke, és egy teste volt, és valóságos ember volt. valamint mi.

¹¹⁸ meg ígérte <va> vala, [Törlés a sor végén.]

¹¹⁹ véle, <k>,

Midön azért estve volna azon anapon, a szombatnak első napján, és az ajtok bé téve¹²⁰ volnának, ahol a tanítványok egybe gyültek vala. a sidoktól való felelmek miat, el jöve Jésus, és meg álla középben., és mondá nékik békeség nektek, és midön ezt mondotta volna, meg mutatá nékik kezeit és oldalát,¹²¹ örülének azért atánítványok, látván az urat, mondá azért ismét nékik, békeség nektek, a mint engem el küldöt az Atya, én is elküldelek titeket. ezeket mondotta volna. reájok lehelle. és mondá nékik, vegyétek a szent lelkét, akiknek¹²² bünököt meg bocsátjátok, meg bocsátatnak nékik,¹²³ és a

¹⁰ kiknek meg tartjátok, meg vannak tartva, Tamás pedig egy a tizen kettő közül, ki kettősnek mondatik, nem vala vélek mikor Jésus el jöve, mondának azért néki atöbb tanítványok, láttuk az urat, ő pedig mondá nékik, hanem ha látom az ő kezeiben a szegek helyeit. és az ujjomat a szegek helyére bocsátom. és a kezemet az ő oldalába

¹⁵ bocsátom, nem hiszem, és [41a:] nyoltz nap mulva ismét ben valának az ő tanítványi és Tamás ő vélek, el jöve Jésus ajtok bé téve, és meg álla középben és mondá. békeség nektek, az után mondá Tamásnak, erezd ide bé az ujjadat és lassad az én kezeimet, és hozd ide a kezedet és bocsásd az én oldalamban, és ne légy hitlen hanem hív.

²⁰ felélé¹²⁴ Tamás és mondá neki, én uram. és én Istenem, mondá néki Jésus, mivel hogy lattál engem Tamás hittél. boldogok a kik nem láttak, és hittek.

A máii Évangéliumnak amagyarázattya, egy a husvét keddin lévő Évangéliumnak magyarázattyaival.

HUSVÉT UTÁN VALÓ 2^{DIK} VASÁRNAPON

Imádság.

²⁵ oh' Istenünk aki avilágot esetiből fel emelted ate Fiadnak meg alá-zása által. tölds bé hivedet örömel, ugy hogy minek utánna meg mentetted volna őket az örökké való haláltól. hogy hadd élhessenek az örökké való boldogságban., a mi urunk. J. k.

¹²⁰ bé téve [e — fölött áthúzott vessző.]

¹²¹ oldalát, [t—n-re írva.]

¹²² [Íráshiba:] akinek

¹²³ [Javítva: néki,-ből, az i utáni vesszőt nem törölte:] néki, k,

¹²⁴ felélé [Javítva: felébből, a lé szótag beszúrásával.]

Mert erre hivatattatok, mert a kristus szenvedet érettünk, néktek példát hagyván, hogy az ő nyomdokit **[41b:]** kövessétek, ki bünt nem tött se álnokság nem találtat az ő szájában, ki midön szidalmaztatnék, nem szidalmazot., midön szenvedne, nem fenyegetődöt.
⁵ hanem adgya vala magát, az ötet hamisan ítélőnek, ki a mi bűncinket hordozta, az ő testében a fán, hogy a bűnöknek. meg halván az igasságnak élyünk. a kinek sebével meg gyógyultatok.¹²⁵ mert mint a tévelygő juhok voltatok. de meg tértetek most a ti lelkeitek pásztorához, és püspökéhez.

Magyarázat

¹⁰ K Mitsoda oktatást ád nekünk szent péter ennek aletzkének akezetin?

F Arra oktat, hogy akeresztyéni élet, nem puha, senem gyönyörködtető élet. és hogy akristusnak ugy leszünk tanítványi., hogy ha követtyük szenvedéseiben, etehát egy keresztyenek ahivatallya.
¹⁵ ugyan erre az okra, és végre is ígérk neki a mennyet., onnét pedig ki rekesztetik. ha semmit nem akar szenvedni.,

K A kristus miképen szenved,¹²⁶ és mire kötelez az ő példája,?

F El szenved a gyalázatokot, nem felelvén gya-**[42a:]**lázattal., ha szidalmaztatik. senkit nem szidalmaz, nem is fenyegetődzik,
²⁰ nem áll örökös hatalmával, hogy boszut állyon, vagy hogy ellenségeit el töröllye, noha arra tsak egy szava kivántatot volna, ez a példa arra kötelez minden bizonyal. hogy békeséges türesem., és örömet szenvedgyük a gyalázatokot, és a szidalmazásokat, zugolodás. és fenyegetés nélkül, ennek a szenttséges üdvezítőnek, az ártatlansága,
²⁵ a¹²⁷ ki mi érettünk. anyi gyalázatokot szenvedet. ahalgatásra kénszerit minket,¹²⁸ mert ha szinte ártatlanok volnánk is az emberekre való nézve. de Isten előtt, mindenkor vétkesek maradunk., és nagyon meg érdemellyük mind azt, a mit ellenséginktől szenvedünk.

¹²⁵ [Ékezethiba:] gyógyultatok.

¹²⁶ szenved, <et.>

¹²⁷ a <mi> ki mi érettünk.

¹²⁸ <m> minket, [A törlés sorvégén.]

K Mit téznek ezek a szók, hogy magát a hamisan itélőnek¹²⁹ kezében adta.?

F Azt teszük, hogy szenvedgyük akristus példájára, az Isten rendelése szerént alázatoságál., és békeségel., akár mely igazságtalanul bányanak velünk, az emberek, mivel az Isten részéről. aki azt meg engedi, osto-[42b:]rozásunkra, és magunk meg jobbitására, azt igazságal. szenvedgyük, és azt el mondhattuk ajó latoral. hogy tsak azt szenvedgyük, amit büneinkért meg érdemlettük, hogy ha pedig az Atya igazságosnak itélé halálra adni a maga Fiát, az ártatlant, a bünösökért, mert szabad akarattýából magára vette volt, mitsoda nagyobb igazságal. nem engedhetié azt meg, hogy¹³⁰ ugyan abünösök magok halálra ítéltesenek az emberektől, kik igazságtalanok, és erő szakosok, mi jobbat¹³¹ nem tselekedhetünk, mint azt, ha jó szível veszük az Istennek Atyai kezéből mind azt, ami nékünk keserüségünkre lehetne, mi töllünk bünöstől, nagy igazságtalanság volna, ha azt nem tselekednők, és ha panaszozkodnánk.

K Mitsoda értelemel mondgyák azt, hogy akristus a maga testében hordozta büneinket.?

F Ez azt tézsi, hogy ő hordozta. a mi büneinkért valo büntetést, mint ha ő lett volna vétkes, hogy azokért eleget tégyen a maga vérevel, és hogy az örökké valo büntetést, melyet meg érdemlettük, ideig valo büntetésre változtassa,

[43a:] K Kitsodák azok atévelygő juhok., a kíröl szól szent péter, és miképen térnek meg azok, ami lelkünk pásztorához, és püspökéhez.?

F Mind azok abünösök kik rendeletlen élettyekel. az Isten uttyárol el távoznak, és tölle el szakadnak, hogy szabadoson élhessenek, azok mind el tévelyedet juhok, a kiknek a kristus nem lévén pásztor, és püspökje. martaléki lesznek a farkasoknak, az¹³² az, asátánnak, el is vannak az olyanok rekesztve. az üdveségtől, hogy hatsak élettyeket meg nem jobbittyák, és nem térnek szívesen ahoz az Isteni pásztorhoz, hogy ha pedig meg térések után, álhatatosán fogják gond viselése és tanítása alá adni magokot, gondgyokot viseli,

¹²⁹ <I> itélőnek [Törlés a sor elején.]

¹³⁰ hogy ugyan [o—u-ból javítva.]

¹³¹ [Javitás: *jobbanból, n-re írt t-vel.*]

¹³² az az asátánnak, [Első az—és-ből javítva; és ékezetét nem törölte.]

valamint egy kegyes pásztor, és püspök. és a menyekben vezet
őket, a melyet meg ígérte az olyan juhoknak, kik őtet álhatatoságal.
és hűségel követik.

Évangélium

szent János. 10. 11.

Én vagyok ajó pásztor, ajó pásztor, az ő lelkét adgya, az ő juhai-
⁵ ért, abéres pedig, aki nem pásztor, kinek a juhok nem tulajdoni,
láttya a farkast jöni és el hagyja a juhokot, és el fut, és a farkas el
ragadozza. és el oszlattya a juhokot, abéres pedig el fut, mert béres,
és nintsen [43b:] néki közü a juhokhoz, én vagyok ajó pásztor, és
üsmérem az enyimeket, és üsmérnek engem az enyimek, a mint engem
¹⁰ az Atya üsmér, én is üsmérem az Atyát, és az én lelkemet le teszem
az én juhaimért, egyéb juhaim is vannak., melyek nem ez alkalbol
valok, azokat is el kel hoznom, és az én szomot halgattyák, és egy
akol lészen, és egy pásztor.

Magyarázat

K Mitsoda oktatást ad nekünk az ur, amái Évangéliumban?

¹⁵ F A pásztorhoz hasonlittya magát, és az Anyaszent egyházát
egy sereg júhoz, azt mondgya hogy ő a jó pásztor, ajuhok hozá
tartoznak, és nem engedi hogy őket el ragadgyák afarkasok, ugy mint
az ördög, ő ajuhait üsméri, szereti, és táplállya őket, (beszédével
és testével.) minden szüségéről téssen., és életét id adgya érettek.

²⁰ K. Mitsoda béres az, akiről szól akristus?

F Az egy olyan pásztor, aki tsak amaga hasznát keresi, a maga
jovát, gyönyörüségit, és tiszteletit szereti, ajuhait nem szereti,
azoknak hasznát nem keresi, aki azal nem gondol. ha mind el vesz-
nek is, mint ha pásztorjok sem volna, az ilyen gonosz pásztor, nem
²⁵ áll ellene a go-[44a:]nosznak, némán marad, az igazságot ki nem méri
mondani, se a rendet meg tartani, hogy magának ellenséget ne tsi-
nállyon, erre valo nézve mondgya az ur, hogy el szalad. mivel a
szent Atyák szerént, az el szaladás, vagy ahalgatás a midön az igaz-
ságot ki kellene mondani. mind egy,

³⁰ K kitsodák azok, akiket az ur amaga juhainak hija?

F Azok az igazak, és az Isten félök. és ezekről abélyegekről lehet meg üsmérni őket. 1. ő üsméri ajuhait, és a juhok üsmérik ötét., 2 halgattyák az ő szavait, és az idegenek szavát nem üsmérik, 3 ötét követik. hozzája ragaszkodnak, példáját követik, 4. az ördög, akit⁵ jelent a farkas, őket keze közül el nem¹³³ ragadgya, avilág az ő pompaival és szokásával, el nem ámittya. atest rajtok nem uralkodik., mert a jó pásztornak minden hatosága. őket meg segíti, vagy ha egy kevésé el tévelyednének is, de idővel hozzája viszá térnek, vagy is inkább ez a jó pásztor fel keresi őket, és az akolyban vállain viszá¹⁰ viszi őket, és az állandoságnak kegyelmit adván nékik, az örök életet is meg adgya, akik pedig nem az övéi, azok ezekkel ellenkező bélyeget viselnek.

K A kristus juhai. miképen üsmérik, és követik ötét?

F Valóságál üsmervén ötét. a szeretetért. szeretettel fizetnek néki,¹⁵ az ő tanítását, szegénységét, alázatoságát sze-[44b:]retik, amidön hála adásal vannak, érettek valo szenvedéséért, ötét követik akor, a midön gyors engedelmeséggel mennek oda, ahová hjaa őket, szorgalmatosággal tselekeszik amit az Évangyéliumban hágy nékik, az ő életehez szabják életüket, szeretvén azt, a mit szeretet, meg vetvén²⁰ a mit meg vetet, betsülvén a mit ő betsült,

K Vannaké a kristusnak egy néhány féle sereg juhai,?

F Maga mondgya hogy tsak egy sereg juha, és egy Anyaszent egyháza vagyon, amelynek ő az örökös pásztora, ugy hogy mind azok apásztorok akiket rendel hogy igazgassák népit, az ő tagjai lévén,²⁵ ugyan egy pásztorok is ő véle, mivel hogy az ő szolgálai, tsak az ő tölle vett hatalomal kel nékik élni, és azt tanítani amit ő tanítot.

K Szükségesé azon sereg jüh közzi¹³⁴ számláltatni, hogy a ditsőségben részt vehesünk.?

F Tellyeséggel szükséges, az Anyaszent egyházon kívül nintsen³⁰ üdveség, azok kik¹³⁵ abban nem mennek akerszttség által, és mind azok kik attol el szakadnak, el is léznek attol örökösön rekesztve. de nem elegendő az üdveségre azon sereg jüh közöt lenni, mivel szükséges még azon juhok közöt lenni, kik azt [45a:] a nagy pásztort üsmérik, szeretik, és szavát halgattyák, kik az ő elettyét követik³⁵ mind végig,

¹³³ el nem <rg> ragadgya,

¹³⁴ [Ékezethibai:] kozzi [vagyis: közé.]

¹³⁵ <kik> azok kik

K Mit kel¹³⁶ a kristustol. mint pasztorunktol kérti?

F szükséges gyakorta ilyen formán könyörögni néki, szentséges Jésus, lelkünknek egyedül való, és örökös pásztora, ad meg kegyelmedet nékem, hogy juhaid közti számláltassam. engedelmeséggel halgassam szavaidot, állandó hűségel köveselek tégedet, soha tölled el nem távozván, és hadd mehessek¹³⁷ bé veled együt abban a mennyei legeltető helyben., ahol egész sereg juhaidot esze fogod gyűjteni annak idejében., hogy te veled, és te benned éllyenek. és tégedet birván, örökös boldogoká tegyed őket.

HUSVÉT UTÁN VALÓ HARMADIK VASÁRNAPON

Imádság

¹⁰ oh' Istenünk, aki igazságodnak világosságát, hinted mind azokra, kik el tévelyedtek. hogy viszá terhessenek az igasságnak uttyára, enged meg mind azoknak. kik a keresztyéni vallást követik azt a kegyelmedet. hogy meg vethessék mind azt, valami ellenkezik ezel a szentséges nével, és követhessék mind azt, a mi azal meg egyezik,
¹⁵ a mi urunk. J. k.

[45b.] Epistola

szent péter. I lev. 2. 11.

Szerelmesim kérlek titeket, mint jövevényeket, és szarándokokot, hogy meg tartoztassátok magatokat, atesti kívánságoktól., melyek vitezkednek alélek ellen, a ti magatok viselése apogányok közöt jó lévén, hogy a helyében, hogy titeket rágalmaznak, mint gonosz tévöket,
²⁰ a jó tselekedetekből meg szemlélvén titeket, ditsöittsék az Istent alátogatásnak napján. engedelmesek¹³⁸ legyetek azért minden emberi teremtet állatnak az Istenért., akár a királynak, mint leg fellyeb valonak, akár a hadnagyoknak, mint ő tölle küldetteknek, agonosz tévök büntetésére. a joknak pedig ditséretekre, mert így vagyon
²⁵ az Isten akarattya, hogy jól tselekedvén, meg némittsátok. az esztelen emberek tudatlanságát. mint szabadosok, és nem mint ha a

¹³⁶ kel [Beszúrás.]

¹³⁷ mehessek⟨ek⟩ bé

¹³⁸ engedelmesek [k—n-ből javítva.]

szabadságot a gonoszság palásttyának tartanátok. hanem mint Isten szolgálai, mindeneket tisztellyetek, az atyafiuságot szeresétek, az Istent féllýétek, akirályt tisztellyétek. szolgák engedelmesek legyetek uraitoknak minden félelemel, nem tsak ajóknak és tsendeseknek,
5 hanem a feslet erkölcsüeknek is, mert az kedves ha valaki az Istenes lelki üsméretért, szomorúságokat szenved, büntelen szenvedén.

[46a:] Magyarázat

K. Mellyek azok atesti kívánságok, a melyektől szent péter akarja, hogy meg tartoztassuk magunkot?

10 F Mind azok akivánságok., a melyeket ateremtet állathoz valo szeretet okeza, mivel szent pál mondása szerént. a testnek ellenkező kívánsági vannak alélekel, gal. 5. 17. ugy hogy, ami alelkünket ateremtet állatokhoz, és aföldi dolgokhoz hajttya, azt testesé is teszi, lelkesé lesz pedig akor. a midön azt az Isteni szeretetnek indulattya,
15 és a szent Lélek, az Istenhez, és az¹³⁹ örökös jókhoz emelik. az Apostol. ugyan magát alelket nevezi testnek, a midön ateremtet állatot szereti, és léleknek, a midön a lelki jókót szereti, azok a testi¹⁴⁰ kívánságok. a melyekről szól szent péter, nem tsak azok. a mellyek minket, atestes állapotokhoz vezetnek., hanem még azok is a mellyek szeretetik velünk emberi tekintetből, alélekhez tartozando állapotokat;
20 ugy mint a tudományt, ékesen valo szóllást, az emberek tiszteletit, ezekből ered ahéjában valóság. kevélység, irigység, nagyra vágyás, ugy anyira, hogy valami nem tzéloz az Isten ditsőségére. és üdveségünkre, és valami nem örökös jónkra valo, a mind testi, és azokat
25 nem szabad [46b:] szeretni, ugyan ezért is szent pál elő számlálván atesti tselkedeteket., gal. 5. 20. 21. nem tsak atisztátalanságot és a részegséget számlállya¹⁴¹ oda, hanem még a párt ütést, viszá vonást, és az irigységet is. és meg másut azt mondgya, hogy a korintusiak testiek, mert versengés, és irigység vagyon közöttök. 1 Cor. 3. 3.

30 K. Miért akarja szent péter hogy a keresztyének ki vessék szivekből azokat a kívánságokat?

F. Mert ugy kel nékik élni eföldön mint idegeneknek, és utozoknak,

¹³⁹ az <földi> örökös [az — z-jét utólag írta be, nyilván a törlés után.]

¹⁴⁰ testi <s> kívánságok.

¹⁴¹ számlállya <elő> oda, [Az előből odat javított, de ez nem volt tisztán kivehető, azért újra leírta: oda,]

a föld nékik szám ki vetésnek, és bujdosásnak helye, őt nékik kevés ideig kel maradni, talám tsak egy napig, ameny az ő örökös hazájok, ide alat, minden el mulik, ő magok is el mulnak. oda fent vagyon az ő örökös jóságok, oda is kel kívánkozni, erre valo nézve, ugy kel
5 élniek, e földön, mint idegeneknek, nem kel magokot it semmihez kötelezni, se semmivel meg terhelni,¹⁴² hogy semmi meg ne gátollya pálya futásunkot. nem kel tekénteni azt a mit avilág ígér, és ugy kel tselekedni valamint egy utozo aki tsak által menőleg tekénti azokot a szép helyeket ahol el megyen, ilyen akeresztyéni élet, akinek
15 egyet kel szeretni, és ahoz atzélhoz kel sietni, az Isten maga utolso vége egy keresztyének, egyedül [47a:] ötet kel szeretni, és ohajtani.

K. Ez az Apostolok fejedelme. miért inti arra akeresztyéneket. hogy tisztán és szentül visellyék magokot a¹⁴³ pogányok között?

F Mert akeresztyéni szeretet az kívánnya hogy jó példát adgyunk
15 mindennek, fő képen avallás ellenségének, és avilágiaknak, akik mindenkor az Isten félöket visgallyák. és itélik. szükséges tehát. hogy meg fedhetetlen életünkkel okot ne adgyunk nékik a szollásra, ugyan azért is inti arra ahiveket szent pál, hogy okot ne adgyanak abotránkozásra, se a sidoknak, se a pogányoknak, se az Isten Anya-
20 szent egyházának.. I cor. 10. 32.

K Miért kénszeriti szent péter arra ahiveket, hogy engedelmeskedgyenek¹⁴⁴ apogány királyoknak, bírának, és hadnagyoknak.?

F Mert az Isten akarattya a, hogy engedelmeskedgyünk ahatalmasoknak, akiket rendelt, nem tekéntvén azt, hogy mitsoda valláson
25 vannak,. vagy mitsoda életet élnek, hogy ha tsak ollyat nem parantsolnak a mi ellenkeznek ahittel, és az Isten törvényével.

K A fellyeb valoknak hatalmok, az alattok valokon meg vagyoné határozva.?

F szent péter meg határozza, a midön azt mondgya, [47b:] hogy
30 azért küldettek, hogy meg büntessék agonosz tévöket. és¹⁴⁵ meg jutalmaztassák a jókót, ekárhoztattya az ollyanokat, kik viszá élnek a fejdelmektől vett hatalomal. roszul bánván a jokal. és kedvezvén agonoszoknak, szent pál is hasonlot tanit mondván, *a fejedelmek az Istennek szolgálai ate jódra, ha pedig gonoszt tselekeszel., fély, mert nem ók*
35 *nélkül hordoza afegyvert.* rom. 14. 13. 4.

¹⁴² meg terhelni, <azt, amit avilág ígér.> [A törölt szöveg alább újra írva.]

¹⁴³ a <keresztyének között?> pogányok között?

¹⁴⁴ <elg> engedelmeskedgyenek

¹⁴⁵ <m> és meg jutalmaztassák

K A mely szabadságot nyert nekünk akristus azzal nem szabadtunké meg az emberek hatalmok alol?

F A keresztyeni szabadság tsak a vétek,¹⁴⁶ és arosz kivánság hatalma alol szabadit meg minket, és nem azoknak hatalmok alol. akiknek⁵ az ő rendelése vetet alájok minket, ti szabadságra hivatattatok, mondgya szent pál. tsak hogy a szabadságot ne adgyátok a testnek alkalmatoságára. hanem alélek szereteti által szolgálylatok egymásnak.

Évangélium

szent Ján. 16. 16.

Egy kevesé és már nem láttok engem. és ismég egy kevesé, és meg¹⁰ láttok engem, mert az Atyához megyek, Mondának¹⁴⁷ azért az ő tanitványi közül egy másnak, mitsoda ez, amit nekünk mond, egy kevesé. és nem láttok engem, és ismég egy kevesé, és meg láttok engem. és mert az Atyához megyek. mondának azért, mitsoda ez a mit mond, egy kevesé, nem tudgyuk mit szól.¹⁴⁸ meg üsméré pedig Jésus¹⁵ hogy kérdeni akarnák ötet, és mondá nekik., e felöl kérdezkedtek egy mástól, hogy mondottam, egy kevesé és nem [48a:] láttok engem, és ismég egy kevesé, és meg láttok engem, bizony, bizony mondom néktek, hogy könyveztek, és sirtok ti, a világ pedig örül, ti pedig szomorkodtok, de a ti szomorúságtok örömmre fordul; az aszszony²⁰ midön szül, szomorúsága vagyon. mert el jött az ő orája, mikor pedig szülte a gyermeket. már nem emlékezik aző szorongatásáról az örömért hogy ember születet evilágra, néktek azért most szomorúságtok vagyon, ismét pedig meg látlak titeket, és örvendez aszivetek, és ati örömeteket senki el nem veszi tölletek.

Magyarázat.

²⁵ K Mit tesznek akristusnak ezek aszavai. *egy kevesé, és ismég nem láttok engem, és ismég egy kevesé., és meg láttok engem.?*

F Azt akará meg értetni az Apostolival. hogy a halál el választván ötet töllök fel támadása után is még meg mutattya magát nekik,

¹⁴⁶ vétek, [Második e — fölött áthúzott vessző.]

¹⁴⁷ Mondának azért az ő tanitványi [...] és mert az Atyához megyek. [Kereszttel jelölt beszúrás az Évangélium végén, 48a oldalon; a beszúrás elé Mikes ezt írta:] a + nézd, meg., ez a vers héja [meg—mégből javítva.]

¹⁴⁸ mit szól. meg üsméré [sz—m-ből javítva.]

vagy is szent Agoston szerint, hogy az Attyához rövid idő múlva
vizsá tér-[48b:]ne¹⁴⁹ menyben menetelekor., és hogy se ök, se az
Anyaszent egyház ötet az után nem láthatnák., de kevés idő múlva
vizsá fóg jöni látható formájában, hogy avilágot meg itéllye, és avá-
5 lasztatit. maga mellé vévén, meg mutassa nekik ditsőségit, mert
mint hogy szent péter mondása szerint, és ahit tartása szerint, az
Isten elöt ezer esztendő tsak olyan mint egy nap. tsak egy kevés
időnek mondhatni mind azokat az esztendőket a melyek fognak tar-
tani az ítélet napig.

10 K. Mit jelent akristus el távozásának vagy jelen való létének el
távozása?¹⁵⁰

F Jelenti azt, amint¹⁵¹ ő szókót bánni szolgálival, mivel úgy tettzik
némelykor, mint ha el távoznék, és el rejténé magát előttök. bizonyos
ideig, és az után meg vigasztallya őket, jelen való létével, némelykor
15 meg el veszi töllök, meg érezhető kegyelmének vigasztalását; és minek
utánna abban ahomályban és mint egy¹⁵² száraságban hagyta volna
őket, ujontában meg látogattya őket érezhető, és mint egy látható
kegyelmével, így bánik vélek; azért. hogy meg [49a:] próballya
őket, és álhatatosá tegye az élet változásiban. meg kostoltatván
20 vélek, mind ajó, mind arosz állapotokat., mind a szenvedést; mind a
vigasztalást, az egyikét azért, hogy meg alázván magokat., a maga
hittség fel ne emellye őket, és a másikat azért., hogy a bizodalmat
bennek¹⁵³ meg erősítse, és meg bátorítsa őket, mind egyikét, mind a
másikat azért, hogy az elméjek egyenlő mértékben légyen mindenkor,
25 egyaránt vévén mind a jót, mind agonoszt, és hiven meg maradgya-
nak ajóban, ezen is kel lenni egy keresztyének minden erejével,
akár mely állapotban találtassék.

K. A midön akristus azt mondgya hogy az Attyához mégyen, és
többé meg nem láttyák, el leheté abból itélni, hogy nintsen jelen az
30 oltári szenttségben.?

F Abbol épen nem következik; avalo hogy akristus nintsen az
oltári szenttségben. abban az látható formájában. a melyben volt a
földön, halando életekor, és a melyben meg mutatta magát fel táma-

¹⁴⁹ tér-[48b:] <t>ne

¹⁵⁰ távozása? [Szóvégi a — felett fölösleges halvány vessző.]

¹⁵¹ amint [Javitás: *amit*ből; a *t*-re írta az *n*-et és utána az új *t*-t.]

¹⁵² mint egy [Javitás: *mind egy*ből; a *d*-re írta a *t*-betűt.]

¹⁵³ benne [nek: beszúrás az új sor elején, mivel elválasztás után le-
maradt.]

dása után, de láthatatlan, és szentség képen őt vagyon. fel támadásától fogvást, menyben menetelig nem volté aföldön, noha láthatatlan volt, vagy tsak akor volté mikor¹⁵⁴ meg mutatta magát tanitványinak, ? a Tridentinumi Conciliumnak mondása szerént., ha szinte mi⁵ [49b:] meg nem foghattuk is mi modon vagyon abban anagy szentségben,¹⁵⁵ mind azon által, az okoság, a kegyelemnek világosságával, azt jól meg fogja, hogy a meg lehető dolog annak, a kinél nintsen semi lehetetlen., és aki életében olyan dolgokat tselekedet, a melyek hihetetleneknek tettzenek az emberi elmének, de mit felelhetni a¹⁰ kristusnak, az örökös igazságnak, a midön akenyeret vévén azt mondgya, *ez az én*¹⁵⁶ *testem.* és abort vévén. *ez az én vérem.* ebből következik, hogy jelen lévén a menyekben az ő természet szerént valo. és látható formájában, az oltári szentségben is jelen vagyon titkos és szentség képen., de mind azon által igazán, és valójában, és substantialiter; nagy maga hittség volna az embertől, hogy ha azt gondolná hogy az Isten tsak azt tselekedheti a mit agyenge;¹⁵⁷ meg hátorozot, és tudatlan okoság meg foghat.

K A midön akristus mondá hogy könyveztek, és sirtok ti, avilág pedig örül, tsak az Apostolinak mondáé ezt?

²⁰ F Az Apostoliban. minden valóságos keresztyéneknek mondá, ez is arésze, az olyan keresztyéneknek akik [50a:] nem tsak nével, hanem valójában keresztyének. és akik annak köteleségit bé töltik, az ő részek a, hogy szenvedgyenek, ezen az idegen földön, keresztyeket visellyék. és sirankozanak nyomoruságokon. avilágiak része pedig²⁵ az örömben. és gyönyörűségben valo élet, az elsők. a menyet tekintik, az utolsok a földet mint hazájokot, azok kik itt nyomoruságban vannak, őt valóságos jóban lésznek, azok pedig kik eföldön avilági jókban, vigaságokban éltenek. amás világon örök szenvedésben, és nyomoruságban fognak lenni.

³⁰ K. Mit jelent az az öröm, a melyet senki el nem veheti a kristus tanitványitól.?

F Jelenti azt az örökké valo örömet. amely következik azután a mulando szomorúság után, amelyben éltenek, jutalmis lészen az az

¹⁵⁴ mikor <mikor>

¹⁵⁵ [Íráshiba:] szentségben,

¹⁵⁶ én [Beszúrás.]

¹⁵⁷ a <gyen> gyenge; [Törlés tollhiba miatt, a sor végén.] meg hátorozot, [Elírás.]

öröm szomorúságoknak, az igazságnak mondása szerént pedig, avilág szeretőjének, színes vigasságok,¹⁵⁸ örökös keserűségre váltózik, és olyan siralmakra, a melyek soha elnem apadnak.

[50b:] HUSVÉT UTÁN VALÓ 4DIK VASÁRNAPON.

Imádság

oh' Istenünk te tselekeszed azt, hogy hivednek egy akaratu szivek
5 légyen, adgyad népednek azt a kegyelmet, hogy szeresék¹⁵⁹ azt, amit parantsolsz, és ohajtsák a mit igérsz. hogy a világ változási közöt, ami sziveink az eget tekinttsék, ahol avalóságos öröm vagyon., a mi urunk. J. k.

Epistola.

szent jak. lev. I. 17.

Minden jó tudomány,¹⁶⁰ és minden tekéletes ajándék, onnét felyül
10 vagyon. le szálván avilágoságnak Attyától, kinél mint változás, sem változásnak árnyékozása. mert akarattya szerént szült minket¹⁶¹ az igazságnak igéjével, hogy néminémü kezdeti legyünk az ő teremtett állattyanak, tudgyátok szerelmes atyám fiai, légyen pedig minden ember gyors a hallásra, késedelmes pedig a szollásra, és késedelmes a
15 haragra, mert az embernek haragja., az Istennek igazságát nem tselekeszi, azokáért el vetvén minden tisztátalanságot. és a gonoszságnak bővölködésit, szelidséggel vegyétek bé, a bé oltatott ígét, mely üdvezitheti a ti lelkeiteket.

[51a:] Magyarázat

K Miért mondgya szent Jakab. hogy minden jó adomány, és tekéletes
20 ajándék avilágoságnak Attyától szál le, holot minden jó, az Istentől jö,

¹⁵⁸ vigaságok, <va> örökös keserűségre [Elírás, sorvégi elválasztás után:] váltótozik,

¹⁵⁹ szeresék [sz—h-ból javítva.]

¹⁶⁰ [Káldinál: adomány]

¹⁶¹ minket [e — fölött áthúzott vessző.]

F A valo hogy a természetnek minden adományi és ajándéki az Istennek jóságától származnak, és mindeneket ő tölle veszünk, amelyekért örökös hálaadásal tartozunk néki, de ez a szent Apostol azt akarja értésünkre adni, hogy az Isten ajándéki¹⁶² között, némelyek⁵ tekéltesebbek, amelyeket tsak az ő irgalmaságából veszük, az ő fiának érdemi által, ilyenek az olyan ajándékok, a melyek jobbaká, és kedvesebbeké téznek minket ő előtte, egy szoval. a melyek meg szentelnek, ezek a fő, és tekéltetes ajándékok., az Isteni szeretet; az igasság, és a szenttség, ezek az Istentől származnak, ő is hinti ezeket¹⁰ szívünkben, szent lelke által.

K Miért mondgya az Apostol. hogy a világóság Attyánál nintsen változás. se aváltozásnak árnyékozása?

F Mert meg akarja mutatni hogy az az. Isteni világóság a mely az Istenben vagyon, mint maga eredetében. nem olyan mint anap. mely¹⁵ a testes állapotokat világositgya, ennek világósága változo, a fellegek azt [51b:] el fedezik, de az az Isteni. nap, mely ami lelkünket¹⁶³ világositgya. soha meg nem változik. ami bűneink meg vakitván minket, el rekesztik ellöllünk annak világóságát, a világositgya alelkeket, az is szenteli meg azokat a kik szentek.

K Mit téznek ezek a szók, mert akarattya szerént szült minket, az igazságnak igéjével.?

F Azt tészik, hogy tsak tisztán, a maga szeretetéből és irgalmaságából adot nekünk új életet a keresztségben, és nem a mi érdemünkért, a melyben fogadot fiaivá tett minket, és előbb tett minket²⁵ annyi sok számuaknál, kik nem voltak¹⁶⁴ vétkeesebbek nálunknál, az Isten szült minket az igazságnak igéjével, mert a mely igazságokat tanitot, az Évangéliumban, a kristus, keresztyéneké ugy lettünk, hogy azokat hittük. és követtük,

K Mit téznek ezek a szok. minden ember gyors legyen ahallásra,³⁰ és késedelmes a szolásra.?

F Szent Jakab arra int, hogy szorgalmatoságal halgasuk az Isten beszédit, és a jó intéseket. és azokhoz szabjuk hajlandoságinkot, és magunk viselésit. de keveset beszéllünk, és figyelmeteségel; mert aki gondolatlanul, és sokat beszél, a sok vétékben is esik, [52a:] mivel³⁵ szent jakab szerént a nyelv. az egész testet meg fertezteti; és a gye-

¹⁶² [Javítás: *ajád*-ból, a szó írása közben; *ajád d*-jét *n*-re javította s folytatta a szót.]

¹⁶³ [Íráshiba:] lekünket

¹⁶⁴ nem voltak <olyan> vétkeesebbek

henától fel gerjesztetvén., fel gyulaszttya életünknek. tellyes forgását., 3. 6. ritka is hogy a sok beszédben, hivalkodás, hazugság. ember szollás. rágalmazás. ne légyen.

K Miért teszi azt is hozzá, hogy késedelmesek¹⁶⁵ legyünk a haragra?

⁵ F Mert az igen ritka hogy a sok beszéd közöt vetekedések ne támadgyanak, a melyek haragot indittanak, a harag idegenséget, azután gyűlölséget. okoz, a harag az elmét fel haborittya, az okoságot el távoztattya, olyat mondat, és gondoltat velünk, a mely se nem igazságos, se nem valóságos. ámbár okosan, és helyesen inttsünk is valakit.,
¹⁰ de ha indulattal vagyon, nem lészen hasznos. ezért is mondgya szent Jakab, hogy az emberek haragja, az Isten igasságát bé nem tölti.

K. Mellyek azok atisztátalanságok, és gonosznak bővölködési, a mellyeket ki kel vetni, hogy bé vehessük az Isten ígéjit szelidségel.?

F. Lehet azokon érteni azt a kevély maga hittséget, mely el hiteti
¹⁵ hogy bővölködünk észel, elmével, azért ellene is állunk gyakorta az igasságnak,¹⁶⁶ ezért is nevezi ezt [52b:] az Apostol tisztátalanságnak, és agonosz bővölködésinek, mert a szivet meg rontván, sok vétket okoz, az Évangéliumal valo ellenkezésért, holot az Évangyeliumi ige, az üdveségnek magja azokban. kik azt szelidségel veszik bé, és ahoz
²⁰ képest viselik magokat.

Évangyelium.

szent Jan. 16. 5.

És most ahoz megyek. aki engem küldöt, és senki közülletek meg nem kérd engem. hová mégy, de mivel hogy ezeket szollottam néktek, szomorúság töltötte bé sziveteket, de én igazságot mondok néktek, használ néktek hogy el mennyek, mert ha el nem megyek, avigasztalo nem jö hozzátok, ha pedig el megyek, el küldöm ötet hozzátok,
²⁵ és mikor az el jövend, meg feddi avilágot abünről, és az igazságról, és az itéletről, a bünről ugyan, mert nem hittek én bennem. az igazságról pedig mert az Atyához megyek, és már nem láttok engem, az itéletről pedig, mert avilág fejedelme már meg íteltetett,
³⁰ még sokat kellene néktek mondanom, de most elnem viselhetitek, mikor pedig el jövend amaz igazságnak lelke, meg tanit titeket min-

¹⁶⁵ késedelmesek [d—l-ből javítva.]

¹⁶⁶ igasságnak, [Második a—o-ból javítva.]

den igazságra, mert nem szól ö magától, hanem valamiket hall, azokat szollja, és a mellyek jövendök, meg [53a:]hirdeti néktek, ö engem meg ditsöit, mert az enyimböl veszi, és meg hirdeti néktek.

Magyarázat

K. Az Apostolok miért nem kérdék meg akristust hogy. hová mégyen. a midön az Attyához valo viszá meneteléről beszél nékik?

F Mert halván atölle valo meg válásokot, azon meg szomorodának, mivel testi és emberi ragaszkodással lévén az ö jelen létéhez. ragaszkodva, szivbéli keserüségék miat. kérdést sem tehetének néki. hogy ha ahittöl inkább, mint sem az érzékenységtöl vezetettek volna, ¹⁰ugy meg kérdették volna hogy hová mégyen, remélvén azt, hogy ök is utánna mehetnek.

K. Miért mondá az ur, hogy használ nékik hogy el mennyen, mert ha el nem mégyen. avigasztalo nem jö hozzájok. nem adhatáé nékik azt a vigasztalot. minek előtte el menne az Attyához?

¹⁵ F Igen is meg adhatta volna, de aböltésége nem engedte hogy azt tselekedgye.

1. Mert igen testiek lévén, nem valának még abban az állapotban: hogy azt vehessék., készíteni kellették¹⁶⁷ öket ilyen nagy kegyelemhez, lelki embereké kellették öket tenni.

²⁰ [53b:] 2 A kristus bizonyos jelét akará adni Istenségének, és magát meg üsmértetni egyedül ahit által tsak lelki képen., erre tehát szükséges vala az ö testi képen valo el távozása, ezért is mondgya a kristus, hogy azok boldogok akik nem látták még is hittek, benne, *mi nem üsmérünk senkit test szerént* mondgya az ²⁵Apostol., *és ha üsmértük akristust test szerént, most már ugy nem üsmérjük, arégiek el multak, mindenek meg ujultak.* 2 Cor. 5. 16. 17.

3. A szent Léleknek ajandéka. akristus munkáiért valo jutalomnak kellették lenni., a mellyek még el nem végezödtek vala, az ö életének áldozattáival kellették meg érdemelni azt az ajándékot., el törölvén ³⁰avétket, szükséges vala hogy azt az áldozatot. fel mutassa, egészen el végeze, és az Attya azt kedvesen vegye, de ez egyik sem leheto meg. mind addig még mennyekben fel nem mene, ahol az Attyának jobb keze felöl ülvén azt nékie maga mutatná bé, hogy pediglen ez az áldo-

¹⁶⁷ [Ékezethiba:] kellétek

zat kedves és tellyes volt, annak jele és bizonyysága. a szent Léleknek, az Anyaszent egyházra valo böséges ajándékinak ki ontása, [54a:] ugyan ezen okokbol nem küldé nekik avigasztalat eléb, hanem az ő ditsőséges menyben valo menetele után.

5 K Mit tanulhatunk ezekből az igazságokból.?

F Azt tanulhattuk hogy egy keresztyén lélek, nem lehet addig abban az állapotban hogy vehesse avigasztalo lelket, se hogy örömit vegye ennek a szent léleknek, szenvedésiben, és szomorúságiban., valamég ellene nem mond az emberi vigasztalásoknak, és aláthato dolgok szeretetének, akár mely ártatlanok, legyenek is azok magokban., ha a hitből akarunk élni, el kel hagyni az érzékenységből valo életet, a magunkhoz valo szeretetnek hajlandóságit, és tsak egyedül a kristus világóságát. és az ő lelkének indulatit kel mindenekben követni

15 K Mit kel ezeken a szokon érteni, mikor a szent Lélek eljö, meg feddi avilágot abünről, és az igazságról. és az ítéletről.

F Azt kel érteni szent Chrysostomus szerént, hogy a szent Lélek, az Apostolok, és atanitványok szájok által szolván, sok tsudákat is tévén általok, abálványozást el törölvén, és meg változtatván színét az egész világnak, a pogányok meg térésekel, meg fog-[54b:]ja feddeni a világot, fő képen ahitetlen sidokot, a nagy vétekről melyet tselekedtek, hogy akristusban nem hittek, és ötet meg ölték, meg feddi őket az igazságról., meg mutatván nekik hogy ő akezdete, és eredete az igazságnak, hogy tsak egyedül ő érette, és az ő érdemiért adatik az üdveség., meg feddi avilágot az ő fejdelmének ítéletéről, aki is az ördög, és aki az sidokot¹⁶⁸ arra ingerlette. hogy ötet meg ölyék. oly igaztalanul.

K. Miről lehet meg üsmérni a szent lélek vételét?

F Meg üsmérheti egy keresztyén arról, hogy a szent lelket vette, amidön életével bizonyyságot téssen mindenek előtt, akristus tanításának igazságarol, és az ő szenttséges voltárol., követvén az egyikét mint szabot rendét, és a másikat mint példáját, a midön pedig egy keresztyének élete meg nem egyezik az Évangyéliumi tanítással, és akristus szenttségével. a midön tsak ateremtet állatokhoz kapsollya magát, rosz hajlandóságinak. mindenkor rabságban marad. és ellene nem mond tellyeségel a világ fejdelmének, ezekről meg lehet üsmérni, hogy a szent lelket nem vette,

¹⁶⁸ sidokot [i — javítva olvashatatlan betűből.]

[55a:] K Mit kel ki hozni ezekből a szokból. *mikor el jövend az igazságnak lelke. meg tanít titeket minden igazságra?*

F Azt kel ki hozni, hogy az Anyaszent egyház akinek ezeket mondá akristus, és akinek képei valának az Apostolok, meg tartója mind azoknak az igazságoknak, a mellyeket ki nyilatkoztatot nékik, és a melyeket öntöt szivekben a szent lélek, az Anyaszent egyházhoz-kel tehát folyamodni; azt kel halgatni. és annak végezésin meg kel állani.

HUSVÉT UTÁN VALO 5^{DIK} VASÁRNAPON.

Imádság

oh' Istenünk, akitől minden jók erednek, halgasd meg alázatos könyörgésinket, adgyad kegyelmedet, hogy kövesük sugarlásidot. tsak azokrol gondolkodgyunk, a mik igazságosok, azokat kövessük, és ate gond viselésed alá adgyuk magunkot, a mi urunk. J. k.

Epistola.

szent jak.¹⁶⁹ lev. 1. 22.

Legyetek pedig az igének tselekedői, és nem tsak halgatói., meg tsalván magatokot, mert haki halgatoja az igének, és nem tselekedője, az a férfiuhoz hasonlittatik, aki meg tekénti természet szerint valo ábrá-[55b:]zattyát atükörben, mert meg tekéntette magát és elment, és mindgyárt el felejtette minémü vólt, aki pedig bé teként a szabadságnak tekélletes törvényében, és abban marad, nem feledékeny halgato lévén, hanem a tselekedetnek követője, ez boldog léssen. aző tselekedetében, a ki pedig magát Istent tisztelőnek állittya lenni, meg nem zabolásván anyelvét, hanem meg tsalván. a maga szivét, ennek heába valo aző Isteni tisztelete, a tiszta, és makula nélkül valo Isteni tisztelet, az Isten s' az Atya előtt, ez, meg látogatni az árvákat, az özvegyeket, az ő háboruságokban, és makula nélkül magát meg örizni avilágtól.

¹⁶⁹ szent jak. <1> lev. [Mikes törölte a számot, mert csak egy levele van sz. Jakabnak.]

K. Miképen kel azt érteni, hogy azok, kik tsak halgattyák és nem követik az igét. meg tsallyák magokat,

F Mert az olyanok könnyen el hitetik magokal. hogy a mely jó erkölcsökre taníttya őket, azokat követik, noha valósággal nem követik. és így magokat meg tsallyák mivel tsak egyedül a kristus kegyelme; a jó tselekedetekel együt, szeretethetik, és követtethetik a jó erköltsöket.

K. Mihez hasonlíttya szent Jakab az ollyat. aki halgattya az Isten igéjít, és azt meg nem tarttya?

¹⁰ [56a:] F Az ollyan emberhez, hasonlíttya, aki meg nézvén ábrázattyát atükörben., azonnal el felejtí mitsodás volt, egy kereszttyének az Evangyélium a tüköre, ugyan abban láthattya meg magát hogy mitsodás., az ollyan tükör, a mely senkinek. nem hizelkedik, abban meg láttya motskait és fogyatkozásit., ha magát jól meg nézi, ¹⁵ azt is meg láthattya, hogy mitsodásnak kellene lenni, hogy ha a maga életét azokhoz a szabot rendelkehez egyeztetí, a melyeket abban talál, hogy mi kivető a szívében, és maga viselésiben, és hogy mit kellesék tselekedni, de aki azt tsak könnyen, és tsak futolag tekéntí, semi hasznára nem fordul. és mindgyárt el fogja felejtíni a maga valóságos képit. ²⁰

K. Miért mondgya, hogy annak heába valo az Isteni tisztelete, aki amaga nyelvét meg nem tartoztattya?

F Mert aki nem bir a maga nyelvével, és nem tarttya azt az Isteni félelemnek, és a felebaráti szeretetnek határában, minden bizonyal ²⁵ rendeletlen az¹⁷⁰ olyannak a szíve, mivel az Évangyélium szerént, a szívből származnak az ember szóllások, káromlások, tisztátalan szók, hivalkodo beszédek, a másokat valo meg vetések, és több effélék, melyek a sok beszélgetésekből erednek, ezt pediglen, nem tsak a goromba, és vastag beszédüekre kel érteni, hanem még az olyanokra ³⁰ is, kik áítatosoknak [56b:] tarttyák magokat. kik gyakorollyák az imadságot, a komuniot, és más jó tselekedeteket, de azt, meg nem tekéntik, hogy a nyelvek mértékletlensége miat. egyszers mind el vesztk a jót, a mely benne vagyon.

K Miben tarttya szent Jakab avalóságos áítatoságot?

¹⁷⁰ az olyannak [az — z-je n-ből javítva; úgy látszik annakot kezdett írni.]

F Abban, hogy az özvegyeket, árvákat meg latogassák, és szomorúságokban meg vigasztalják, hogy tisztán meg tarttsák magokat avilág meg romlásától, tudni illik. hogy a jót tselekedgyék, és aroszat el kerüllyék, mert egyik a másika nélkül, haszontalan, mert
⁵ lehet bizonyos jót tselekedni, de azzal tisztán nem maradnak, a világi meg romlástól, szeretik némelykor a világot, annak szokásit, és tartásit, ámbár gyakorolják¹⁷¹ is a jó tselekedeteket, a jót nem lehet ugy tselekedni, a mint kívántatik, hogy ha azt nem az Isteni szeretetnek indulattýából tselekeszik, a ki¹⁷² a világot szereti, mondgya szent
¹⁰ János, *abban nintsen Isteni szeretet* 1 lev. 2. 15. szent pál tilttya akereszttyéneknek, hogy ne avilághoz szabják magokat, hanem a krisztushoz hasonlittsanak, a ki is az ő példájok, rom. 12. 2. vannak olyanok akik ala-[57a:]misnát adnak, sokat imádkoznak, a szenttségeket gyakorolják. de akik a világi szokásokhoz alkalmaztattyák¹⁷³
¹⁵ magokat, atársaságokat keresik, a könyü életet szeretik, a tzifraságot, a mulattságokat, a kiknek elméjük a hejában valóságban forog, melyet a bölts szem fény vesztésnek nevezi, *fascinalio nugacitatis*. sap. 4. 12. és mind azokat a melyeknek egy keresztýén. ellene mondot a kereszttségekor.

Évangyélium.

szent jan. 16. 23.

²⁰ És azon anapon semit nem kérdetek én töllem, bizony, bizony mondom néktek, ha mit kérendetek az Atyámtól az én nevemben., meg adgya néktek, eddig nem kértetek semit az én nevemben., kérjetek, és el veszitek, hogy a ti örömetek tellyes légyen, ezeket példa beszédekben szollottam néktek, el jö az ora, midön már nem példa
²⁵ beszédekben szöllök néktek, hanem nyilván hirdetek néktek az Atyám felöl, azon anapon. kértek az én nevemben, és nem mondom néktek, hogy én kérem az Atyámot érettetek, mert ő maga az Atya szeret titeket, mivel hogy ti szerettetek engem. és el hittétek hogy én az Istentöl jöttem ki. ki jöttem az Atyától, és evilágra jöttem, ismég el
³⁰ hagyom evilágot, és az Atyához mégyek, mondák néki az ő tanítvá-

¹⁷¹ gyakorolják [*g—l—szerü* betüböl javítva.]

¹⁷² a ki [*k—v—böl* javítva.] a világot

¹⁷³ alkalmaztattyák [Első *a* — fölött áthúzott vessző.]

nyi, [57b:] imé most nyilván szollasz, és semi példa beszédet nem mondasz. most tudgyuk hogy mindeneket¹⁷⁴ tudtz, és nem szükség néked, hogy valaki téged meg kérdgyen, ebben hiszük,¹⁷⁵ hogy az Istentől jöttél ki.

Magyarázat

⁵ K Mitsoda a kristus nevében való kérés?

F A hogy, az¹⁷⁶ Atya Istennek való imádságinkban tsak egyedül az ő halálának érdemeiben vessük bizodalminkot, és nem a magunk érdemiben, ő egyedül. az Isten, és mi közöttünk való közben járonk, ő is mutattya bé az Attyának, fogadásinkot, és kérésinket,
¹⁰ könyörögvén érettünk, ugyan önéki, és ő érette engedi azt meg a mit tölle kérünk, egy bünösnek nintsen magától semmi olyan érdeme, a melyért meg adhatná az ur kérésit, ha valamit akar meg nyerni, szükséges hogy annak érdemét vegye magára, aki ő érette meg holt, és kérni ötet, hogy méltoztassék könyörgesit bé mutatni az Attyának.
¹⁵ drágalátos szenttséges vérivel együt. melyet a kereszt fan ontotta¹⁷⁷ ki érettünk, ugyan ezért is végezi az Anyaszent egyház az imádságit ilyen formában, kérünk tégedet ami urunk Jésus kristusunk által., valamint szent péter mondgya hogy más által. nem adatik üdveség. ugy nintsen se jó tseleke-[58a:]det, se jó¹⁷⁸ könyörgés, tsak ő általa,
²⁰ és mint hogy nagy maga hittség volna, ha ki a maga nevében akarna kérni, és nem a közben járonak nevében, az is nagy maga hittség volna, az ő közben járosága nélkül kivanni az üdveséget, az esettől fogvást, az Isten semmit nem engedet másképen tsak a kristus nevében, és ő általa, semmit is tölünk el nem vészen, tsak az ő érdemi
²⁵ által, és az ő nevében.

K. Mint hogy¹⁷⁹ a kristus azt igéri nekünk, hogy meg nyerjük mind azt. valamit az ő nevében kérünk, honnét vagyon tehát hogy meg nem halgattatunk.?

¹⁷⁴ mindeneket [et: sor fölötti beszúrás.]

¹⁷⁵ hiszük, [h—k-ból javítva.]

¹⁷⁶ az Atya Istennek — [az — előtt más betűt kezdett (nagy I-t?), de nem fejezte be.]

¹⁷⁷ <ott> ontotta ki

¹⁷⁸ [Ékezethiba:] jó

¹⁷⁹ hogy [h—k-ból javítva.] a kristus

F Mert gyakorta., mint szent Jakab mondgya, nem ugy kérjük a mint kellene. jak. 4. 3. a midön nem alázatoságal, bizodalomal. és álhatatoságal kérjük, hanem még az üdveségel ellenkezöt kérünk, két színü szivel könyörgünk, kérvén az örökös jókót, de azokal. a földi-
5 eket is ohajttjuk, az életnek minden alkalmatóságít., és az emberi vigasztalásokot, nem kel tehát tsudálni ha meg nem halgattatunk, a kristus nevében valo imádságoknak, olyanoknak kel lenni, mint az övéi voltak, mivel ö semmit nem kért az Attyától, egyebet, hanem ami üdveséginket, és annak szükséges uttyait. hogy oda el
10 érhessünk, valamit kérünk imádságinkban, két dologbol áll, ö nagy alázatoságal. és tekéletes¹⁸⁰ bizodalomal konyörgöt. [58b:] ö az imádságot mind holtig álhatatosan gyakorolta, kövesük tehát ötet, és meg halgattatunk, kövesük az Isten rendelésit, tsak egyedül az ö akarattját kövessük. valamint akristus tsak azt követte és tsele-
15 kedte, és meg fog minket halgatni.

K. Miért mondá az ur az Apostolinak. hogy még semmit nem kértek az ö nevében.

F Meg akará vélek üsmértetni, hogy el nem hitették magokal ugy a mint kívántatnék. hogy egyedül, ö, az Isten, és az emberek közöt
20 a közben járo, és hogy nem valóságál kérnek az ö nevében, de abban bizonyosok lehetnek, hogy az Attyától mindent meg nyernek az ö nevében, mert az Attya szereti őket. azért hogy ök is szeretik ötet.¹⁸¹ mint Fiát, és hisznek benne, mivel akristusban, az Isten Fiában valo hit nélkül, és szeretet nélkül, nem könyöröghetünk ugy amint kel,
25 és ezek nélkül semit meg nem nyerhetünk,

K Az Istennek hozánk valo¹⁸² szeretetinek, és akristushoz valo szeretetünknek, mit kel bennünk okozni, ?

F Azt hogy. szüntelen gondolkodgyunk. az Istennek mi hozánk örökké valo szeretetéről. és arrol a szeretetről, a mellyel tartozunk
30 a kristusnak, el hitetvén magunkal., hogy az Isten tsak annyiban szeret minket, a menyiben mi szerettyük az ö Fiát, és a menyiben engedelmeskedünk néki, [59a:] parantsolati szerént élvén, és az Isten minket tsak¹⁸³ öbenne és ö érette szeret. erős bizodalomal lehetünk tehát, hogy az Isten minket az örökké valo életre készítet, és arra
35 el is juttat, az ö Fiának érdemi által.

¹⁸⁰ tekéletes<égel könyörgöt,> bizodalomal konyörgöt.

¹⁸¹ [Elírás:] őket

¹⁸² valo <szereteti., és> szeretetinek, és

¹⁸³ tsak [fölött áthúzott vízszintes ékezet.]

Imádság

Adgyad mindenható Istenünk, hogy nyomoruságinkban, a te
 joságodban vetvén bizodalmunkot. meg oltalmaztassunk minden
 nyomoruságoktól. a te gond viselésed által, ami urunk. J. k.

Epistola.

szent jak. lev. 5. 16.

Vallyátok meg azért egy másnak a ti bűneiteket. és imádkozatok
⁵ egy másért. hogy üdvezüllyetek, mert sokat használ az igaznak szün-
 telen való könyörgése, Illyés hozánk hasonló ember volt, szenvedő,
 és imádsággal imádkozot. hogy ne lenne eső a földön, és nem lett eső
 három esztendeig. és hat hónapig, és ismét imádkozot, és az ég eső
 adott, és a föld meg adta az ő gyümölsét, atyám fiai ha ki el téve-
¹⁰ lyedik közölleték, az igazságról, és meg téríti¹⁸⁵ valaki ötöt, tudni
 kel. hogy a ki meg térítetté abünöst, az ő tévelygő utyáról, meg sza-
 badította¹⁸⁶ annak lelkét ahaláltól. és el fedezi a bűnöknek sokaságát

[59b:]Magyarázat

K. Mire int minket szent Jakab. a máj levelében?

F. Arra int, hogy ne tsak¹⁸⁷ azoknak vallyuk meg bűneinket akik-
¹⁵ nek hatalmuk vagyon a meg botsátásra, hanem még az olyanoknak
 is nyisuk fel szívünket, akik Isten félők, és jó tanácsot adhatnak né-
 künk, hogy miképen visellyük magunkot. vagy is leg aláb segít-
 hetnek imádságokkal. hogy botsánatot nyerjenek Istentől, mivel igen
 hasznos az igaznak könyörgése.

²⁰ K. Az Isten meg halgattyaé mindenkor az ő szolgálait a midőn abünö-
 sökért könyörögnek, ?

¹⁸⁴ Rogatio [a — javítva o-ból?]

¹⁸⁵ [Ékezethiba:] meg teríti

¹⁸⁶ [Íráshiba:] szabította

¹⁸⁷ tsak [s — javítva olvashatatlan betűből.]

F Ha meg nem halgattya is mindenkor, a midön a bünösökért könyörögnek, nem azért, hogy könyörgések ő előtté kedves nem volna. hanem gyakorta azoknak fogyatkozásokért vagyon, akik az ő imádságokban ajánlyák magokot, mert nem viselik ugy magokot, hogy meg nyerhesék a mit nékik kérnek, nem kívánnják meg változtatni életeket, avétekre vivő alkalmatoságokban meg maradnak. el nem hagyák ragaszkodásokot., és rosz szoktatásokot, azon. nem munkálodnak, hogy meg győzék rosz kívánságokot, magokon¹⁸⁸ semmi erőszakot nem akarnak venni,

¹⁰ K Miért adgya szent Jakab az Illyés példáját előnkben a ki bé zárja az eget, hogy esöt ne hinttsen a földre, és azu-[60a:]tán fel nyitgya, hogy az esö esék?

F Mert ez a példa, igen nagy hasznunkra vagyon, ha tudnánk azal élni. I. tarthatunk attol. hogy a mi rut vétkeinkért. a szentek igasságot ne kérjenek Istentől, ellenünk. és hogy bé ne zárják imádságokal. az Istennek kebelét előttünk, és meg ne gátolgyák, hogy a kegyelemnek esőjét hinttse háláadatlan szivünknek földgyében., 2. azt is meg tanulhattgyuk abbol., hogy ha az Istennek, egy szolgájának. olyan hathatos volt előtte imádsága, az egész Anyaszent egyháznak., aki ²⁰ suhajtoz és könyörög érettünk, imádsága hathatosab lészen., hogy nékünk irgalmaságot nyerjen, hogy ha mi is ő véle együt kérjük.

K Mit hágy nékünk szent Jakab az iránt. aki el tévelyedik az igazság uttyárol.?

F Azt hágya, igyekezünk azon., hogy viszá hozhasuk ez a köteleség. ²⁵ nem tsak az egyházi szolgákot tekénti, hanem mindnyájan ahiveket is, és az ollyannak veszedelmén mindennek kel szánakodni; akönyen valo hágyás ollyankor nagy véték volna, szükséges tehát. hogy jó példánkal, intésünkel, imádságinkal., viszá hozuk atévelygésből, és meg térésére valo kegyelmit kérjük Istennek, erre mindenek kötelesek, mivel annak lelkiért, akristus, mind vérit, mind életét adta, ha ³⁰ sok fáradságalis, de vi-[60b:]szá¹⁸⁹ kel ötet hozni az üdvözítőnek.

K.¹⁹⁰ Mitsoda jutalma vagyon annak, aki felebaráttját segitti üdvességiben?

F. Szent Jakab azt mondgya, hogy aki meg téritti a bünöst, és ki ³⁵ veszi tévelygéséből., meg szabaditgya annak lelkét, és el fedezi a maga büneit, az az, hogy aki az attya fia üdvességin munkálodik, a

¹⁸⁸ [Íráshiba:] magon

¹⁸⁹ vi-[60b:]viszá viszá [Fölösleges ismétlés.]

¹⁹⁰ K. [F-ből javítva.]

maga üdveségin munkalodik, és másoknak bótánatot kérvén,¹⁹¹ magának hasonló kegyelmet., és irgalmaságot nyer, ez így lévén, a mi magunk üdvesége kötelez arra, hogy igyekezzünk az atyánk fiai üdveségeken., és hogy azon legyünk. minden modal, imádságal. példa adásal., oktatásal., jóságunkal, és közönségesen, mind azokal., a mikel szolgálhatunk, üdveségeknél., ezeket el követvén. a töbit, az Istenre kel hagyni, és ha szinte hasznát nem látnok is munkánkknak, de minden bizonyal: annak jutalmát veszük. hogy ha semit el nem mulatunk. hogy a bünöst magában szálítsuk, és a rossz uttból ki téríttük.

Évangélium.

szent luk. 11. 5.

Es mondá nékik. kinek vagyon közületek baráttya és hozzája mégyen éj félkor, és mondgya néki, barátom. adgy nékem három kegyeret költtsön, mert egy barátom jöt hozám, az utrol, és nintsen mit eleiben tennem., és [61a:] az onnét belöl felelvén. azt mondgya, ne bánts engem, már az ajtot bé zárták, és az gyermekim velem vannak a hálo házamban. nem kelhetek fel, és nem adhatok néked, és ha ő álhatatosan zörget. mondom néktek,¹⁹² hanem ad is néki fel kelvén. azért hogy baráttya, mind az által annak untatásáért, fel kél, és ad néki valamenyi kel. én is mondom néktek, kérjete. és adatik nektek,¹⁹³ keresetek, és találtok, zörgessetek, és meg nyittatik néktek, mert minden a ki kér, el veszi, és a ki keresi meg talállya, és azörgetőnek meg nyittatik. kitsoda kér pedig közületek kegyeret az attyától, vallyon követ adé néki, avagy halat, valyon ahalért, kigyot adé néki, avagy ha tyuk tojást kér, vallyon skorpiot nyujtté néki, ha azért ti gonoszok lévén, jó adományokat tudtok adni ati fiaitoknak, menyivel inkább a ti Atyátok menyből jó lelket ad az ő tölle kérőknek.

Magyarázat

K Mit tanulhatunk amái Évangéliumban lévő példa beszédből
F Azt tanulhattjuk. hogy ezeken a napokon., a mellyek az imádságra és apenitentzia tartásra vannak rendeltetve., mi formában kel

¹⁹¹ kérvén, [*k-ny*-ből javítva; *nyervén*, volt.]

¹⁹² néktek, [Javítás: *néked*,-ből.]

¹⁹³ nektek., <mert minden aki kér elveszi, és a ki keres.> [A törölt rész alább újra írva.]

kérnünk, hogy meg halgattassunk, mitsoda, buzgoságal, álhatatoságal, és mint **[61b:]** egy alkalmatlankodásal, az aki abarattyának kapujára megyen zörgetni éj félkor, az az, akisértetben, a nyomoruságban, az olyan keresztyén, aki érezvén mind a maga, mind a mások

⁵ lelki szükségeit., nagy siettséggel keresi hogy meg orvosolhasa., mind amások, mind amaga nyomoruságit. és az ajó akaro akihez folyamodik, nem más hanem az Isten, aki minket sokal inkább szeret, mint mi magunkot, és aki sokal gyorsab az adományra, mint mi az el vételre, de buzgo könyörgésinkre adgya meg kegyelmit.

¹⁰ K Ha az Isten kész az adományra, miért akarja hogy ötet serénységel, és mint egy alkalmatlanságal kérjük?

F Azért, hogy jobban meg éreztesse velünk egy részint a mi gyengeséginket., és szükséginket, és más részint, drága voltát azoknak ajoknak, a melyeket kérünk, és hogy nagyob buzgoságal ohajttuk azokat, ha Isten azokat könnyen meg adná: és tsak első kérésünkre, azokat kevésre betsülnök. és mint hogy kevés fáradságal jutnánk azokhoz, azoknak meg tartásán sem igen igyekeznénk., nem kel tehát azon tsudálkozni, ha sokan akeresztyének közül semit nem vesznek, vagy ha, hamar el veszti, amit vettek, mert leg gyakrabban ugy

²⁰ mennek az imádságra, mint ha semmit nem kellene se kívánniok, **[62a:]** se kérniek, szükségeket se nem üsmérik, se nem érzik, ez is az oka, hogy olyan figyelmetlenül imádkoznak, mint ha keveset gondolnának azal, hogy meg, vagy meg ne halgattassanak.

K. Miképen kel tehát kérnünk, hogy meg nyerhessük¹⁹⁴ a mit

²⁵ kérünk?

F Hogy az imádság jó legyen., azt kel leg aláb valóságal kívánni, hogy az Isten kegyelmében vissza térhessünk. erre valo nézve kezdgyük el abünt meg utálni. a mely ellenségivé téssen minket, legyünk azon. hogy meg győzhesük rosz kívánságinkot, és el hagyhasuk rosz szokásinkot. a melyek aroszban vetnek, hogy ha magunkon erő szakot nem veszünk, mivel szent Agoston szerént, imádkozni., és azonban mindenkor avétekre vivő alkalmatoságban meg maradni, a nem imádkozás, hanem az Istent boszontás, és a kegyelem helyet. a melyet kérnek, az

³⁰ ő irtoztato boszu állását várhattyák magokra.

³⁵ K. következőké ebből, hogy a bünösnek nem kel imádkozni?

F Éppen nem következik., söt még nekik vagyon arra leg nagyob szükségek, örökös veszedelemben lévén minden órában, tartoznak

¹⁹⁴ nyerhessük [Első e — fölött áthúzott vessző.]

ökk, örökös kárhozatnak büntetése alatt nagyobb buzgósággal, és szorgalmatosággal. [62b:] imádkozni, de leg elsöben is azt kel, nagy fohászzkodással kérni; hogy az Isten ronttsa el irgalmaságából a kötelet melyel avétekhez vannak kötelve, és utáltassa meg vélek avétket, 5 hogy a szükségekre való kegyelmet meg nyerhesék, mivel, valamég avétekhez való szeretet uralkodik a szivben., addig az Isten irgalmaságának kebele előttök bé lesz zárva, és minden imádságok haszon-talan

K. Mitsodásnak kel még lenni az imádságnak a melyre tanit minket 10 akristus ebben a példa beszédben. ?

F Elöször,¹⁹⁵ valamint az az ember, aki ajó akarojának kapujára mégyen éttzaka, zörgetni. egyebet nem kérvén kenyérnél, a mely leg 15 szükségeseb az élethez, ugy nékünk is nem kel egyebet kérni hanem a kegyelemnek kenyerét, mely a mi lelkünk eledele. és a mi alelkünk üdvességire, és az Isten ditsőségire szolgálhat. 2. valamint ö meg vallya alázatosan. hogy kenyere nintsen, nékünk is meg kel vallanunk szükségben való létünket, 3. ö mind addig zörget., valamég alkalmatlanságára kénszerittetik jó akaroja fel kelni és adni néki amit kér, ugy 20 nékünk is álhatato-[63a:]san kel könyörögnünk, meg ne ütközünk ahalasztáson, és elne unnyuk aváarakozást,¹⁹⁶ ha szinte ugy tettzenék is. hogy meg vettettek.

K. Miben áll az alázatoság, amelyel kel imádkozni

F Abban hogy szivünköböl borullyunk le Isten előtt, valamint egy 25 koldus tselekeszik egy gazdag előtt. akitöl alamisnát vár, el hitetvén magunkal, nyomoruságinkot, szegénységinket és hogy mitsoda nagy szükségünk vagyon. segittségire, ne bizunk amagunk erejében, se azt ne gondollyuk, hogy az Istennek szüksége vagyon reánk,

K. Mitsoda az az álhatatoság. amelyel kel imádkozni ?

F Azal mint egy alkalmatlankodni kel, annak a jó akaronak, akihez 30 folyamodunk sürgető imádságinkal. és else botsásuk., valamint Jákób, valamég áldását nem adgya reánk, az illyen erőszakos alkalmatlankodás, kedves Isten előtt, azért azal meg sem elégszik hogy kérjünk. hanem azt akarja, hogy ugy keresük¹⁹⁷ kegyelmének kintsét, valamint az el veszet drága jószágot¹⁹⁸ kerésik. és hogy mind addig zörgessünk.

¹⁹⁵ Elöször., valamint [E—v-ből javítva.]

¹⁹⁶ aváarakozást, [Második a — o-ból javítva.]

¹⁹⁷ [Javítás: keresünköböl; n betüt k-ra javította, az eredeti k-t törölte.]

¹⁹⁸ [A kéziratban két szóba írva:] jó szágot

irgalmaságának kapuján, valamég mint egy kénszeritessék azt meg nyítani.

K Mitsoda haszna vagyon annak az álhatatoságnak az imádságban.

[63b: üres]

⁵ [64a:] F A nagy bőséggel meg jutalmaztatik, hogy ezajó akaro. aző jó akarojának alkalmatlanságára, nem tsak három kenyeret ad, hanem még mind azt is ami kívántatot, az Isten is hasonlo képen meg adgya mind azt, amit tölle kérnek álhatatosággal. és békeséges türessel, és még többet is, a mint reméllettek volna, és inkább tekint-
¹⁰ vén¹⁹⁹ szükségeket. mint sem kéréseket. nagy bőséggel adgya nékik kegyelmét., jó és meg tömöt, és meg rázot, és ki folyo mérteket adnak ati kebeletekben, mondá akristus luk. 6. 38.

K Mi formában ad nékünk az ur bizodalmat. az imádságinkban?

¹⁵ F Az Istent olyan Atyához hasonlittya, aki az ő Fiahoz, tellyes szeretettel. vagyon. a ki néki nem követ ad, kenyér helyet, se nem kigyot hal helyet., se nem scorpion tojás helyet; a melyből azt hozza ki, hogy ha egy ember aki magában gonosz, de a ki mind azon által jókót tud adni fiának. annál is inkább az Isten, aki maga ajóság, jó lelket ad azoknak. kik azt kérni fogják ő tölle, minden bizonyal inkább is
²⁰ szeret minket, mint az atya aző gyermekét. és ezért a szeretetért meg adgya nékünk a mit tölle kérünk. ha ugy kérjük a mint kell, akár mely nagy dolog legyen a, ha a nékünk szükséges.

[64b:] ÁLDOZÓ TSÖTÖRTÖKÖN

Imádság

²⁵ Hiszük minden ható Istenünk, erős hittel, hogy a te egy Fiad, a mi meg váltonk, a menyekben fel ment a mái napon., adgyad kegyelme-
det, hogy mi is abban a menyei lako helyben vitessünk lélekben, a mi urunk J. k.

Epistola.

Apost tsele. 1. 1.

Első beszédem ugyan ó Teofile, mind azokról volt, a melyeket Jézus tselekedni. és tanítani kezdet. mind a napig melyen parantsolván az

¹⁹⁹ [Elírásból? két szóba írva:] tekint vén

Apostoloknak,²⁰⁰ a szent lélek által, a kiket választot, fel vétették, kiknek meg is mutatta magát elevenen. szenvedése után sok bizonyságok által, negyven napig jelenvén nékik, szolván az Isten országaról; és együtt évén. meg parantsolá nékik hogy jérusálemből el ne mennének,
⁵ hanem meg várnák az Atya ígérítit. melyet hallottátok. (ugy mond) az én számbol, mert jános vízzel keresztelt., ti pedig szent lélekkel kereszteltettek meg, nem sok napok után. azokáért akik egybe gyűltek vala, kérdik vala ötet mondván. uram az időben állatodé helyre az Izrael országát? **[65a:]** mondá pedig nékik, nem ti dolgotok tudni az
¹⁰ idöket, vagy az alkalmatoságokat, melyeket az Atya, a maga önnön hatalmában helyhezettett, hanem el veszitek erejét, a felyül reátok jövő szent Léleknek, és tanoim lesztek nékem Jerusálemben., és az egész Judaeában és samariában, és mind a föld végéig. és mikor eze-
¹⁵ ket mondotta volna, szemek láttára fel emeltették, és a felhö bé takará ötet, az ő szemek előll, és mikor néznék ötet. az égben menni, imé két férriu álla melléjek. fejr ruhákban, kik mondák, Gallilaéai férfiak, mit állatok az égben nézvén, ez a Jesus. a²⁰¹ ki fel vétetett ti tölle-
tek; az égbe, ugy jö el, a mint láttátok ötet az egbe menni.

Magyarázat

²⁰ Mit mondasz ezekről az első szokrol, első beszédem azokrol volt. a melyeket Jesus, tselekedni. és tanítani²⁰² kezdet?

F Azt mondom hogy az üdvezítő, akinek egész élete nékünk bizonyos példánk lehet, az után tanítot minek utánna sokáig követte volna mind azt, valamire tanította az embereket és hogy minden maga viselése élő Evangyélium volt, harmintz esztendő koráig.
²⁵ **[65b:]** nem predikállot, olyan alázatos, alá valo és magános életet élt, a melyet tsak az Isten tudgya, és a mely meg mutattya hogy mit kel nékünk is tselekedni mind addig a még az Isten nem hi az egyházi szolgálatra, mind ez az idő. az Évangyélium predikálásának készületire volt, a mely predikállás kevés ideig tartott, ez örökös példája
³⁰ lehet azoknak, akiket az Isten az egyházi hivatalokra rendel, a melyekből meg tanulhattuk; miképen kel azokhoz készülni, nem sok az egész iffiuságot akeresztségnak ártatlanságában el tölteni, ajó

²⁰⁰ az Apostolok, nak, [nak, : új sorban.]

²⁰¹ a [Beszúrás.]

²⁰² [Íráshibával, csonkán:] tani

erkölcsöknek gyakorlásában, az aláztos és magános életben, az imádságban, és az szent írásoknak tanulásában, hogy mind ezek fundamentumi legyenek annak az épületnek, melyet ahegyre kel építeni, és a melynek az egész világot kel világosítani., mert az Évangyéliumot hirdetni. minek előtte azt kövessék, avétkes vak merőség volna, és hejában valo munka., aki azt tanította a mit soha nem követet. rend szerént a haszontalan. és azok az igazságok a melyeket prédikál, mind anyi bírák, a kik meg itélik ötet.

5 K A kristus miért jelent meg sok izben. atanitványinak, menybe menetele előt?

F Azért, hogy el hitethesse vélek fel támadását. [66a:] és hogy minden kételkedést ki vegyen az elméjékből. mivel azt igen nehéz meg fogni, hogy akerezsten meg holt. és el temtetett test, a harmadik napon fel támadgyon. szükséges vala tehát. hogy sok izben meg jelennyék, ahit erősítésére, de még azis szükséges vala, hogy az a jelenés sok számu nép előtt lenne, azért hogy sok számu bizonyságok bizonyithatnák meg a fel támadást. hogy azon mindnyájan meg egyezzenek, és egyik amásikával ne ellenkezék, a mely természet szerént lehetetlen lett volna. anyi sok nép közöt. hogy ha adolog tellyeséggel bizonyos nem lett volna, a mi pedig a menybe menetelnek titkát illeti. a Jésus menyben menetelének. tsak alátásais elegendő volt, hogy vélek el hitesse, hogy valóságosan oda fel ment. mivel a bé fejezője volt, a fel támadás titkának, és azt könyü el hinni. hogy a fel támadot test, fel is mehet menyekben

20 K. Miről oktatta a kristus az Apostolit fel támadásától fogvást menyben meneteléig. ugy mint negyven napig?

F Az irás azt mondgya, hogy az Isten országáról beszélet nékik, az az, hogy mind azokra oktatta őket. a melyek tekéntették az igazság prédikálását. az Anyasztent egyház igazgatását, a szenttségeket, atitkot, és meg erő-[66b:]sitté őket ahitben, és a tudományban., melyet tanítot volt nekik halála előt, tartozunk tehát keresztyénebb étellel és tselekedetel tisztelni a szent negyven napokat, mivel azokban, mi érettünk oktatá szerént az Apostolit, a kik minékünk predikálották, a mit ő tölle tanultak,

30 K Miért parantsolá nékik hogy Jérusalemben maradnának. mind addig még el nem veszik a felyül valo erőt?

F Azért, mert hogy méltán lehesen az Isten munkáját mivelni, és az egyházi szolgálatot. haszonnal, és áldással. követni, nem elég tsak arra hivatatni. hanem még a szent léleknek erejét is el kel venni, a

midőn még gyenge valaki, magánosan kel maradni, és várni az orát, a melyben tettzik Istennek erőt küldeni. mert a, mondgya szent Bernárd,²⁰³ igen nagy veszedelemben forog, aki magát szent szolgálatra hagyja fel emeltetni, hogy ha nem tellyes Isteni szeretettel.. Jerm. 18. ⁵supr Cant hasonlonak kel lenni a tsorgo elöt valo valuhoz, a melyből akkor foly ki aviz mikor tele vagyon, és nem a tsatornához, a mely egészen ki önti a vizet. magának semit nem hágy.

K. Mit felel a kristus az Apostolinak. a midőn azt kérdék hogy ha abban az időben állittyaé helyre az Izrael országát?

¹⁰ [67a:] F Meg feddé kérdésekről, mondván. hogy nem azö dolgok meg tudni az időket. és az alkalmasagokat. melyek az Attya hatalmában vannak, igen veszedelmes az Isten szándékit és a jövődöt vizsgálni. igen nagy tévelygése az elmének tsak avilági és a haszontalan dolgokban foglalni agondolatot., és azt fel nem emelni az örökös ¹⁵dolgokra. ahit által. a pedig nagy böltseség nem kivanni azt meg tudni a mit Isten el akart előttünkn rejteni. el hitetvén magunkal., hogy a nem a mi üdveségünk hasznára valo; hanem a szükséges nekünk hogy élyünk az igazságokal. melyeket ki nyilatkoztatot. és szabjuk azokhoz életünket.

²⁰ K Mitől vagyon hogy az Apostolok olyan nagy figyelmeteséggel nézték az urat fel menni. még az után. is a midőn már szemekel nem láthatták.?

F Mert igen nehéz vala nekik attol meg válni a kihez oly erősen voltak kaptsolva, hogy pediglen azt a testi ragaszkodást ki vegye el- ²⁵méjékből. az Angyalát küldé hozájok, aki el fordittsa rolla testi szemeket, hogy tsak a hitnek szemeivel tekinttsék az után ötet, ugyan erre valo nézve is mondatá nekik, hogy a második el jövetelekor szemlélyék ötet. amikor²⁰⁴ el fog jöni [67b:] mint bíró, hogy meg büntesse. vagy meg jutalmaztassa az embereket. érdemek szerént. ebből ³⁰meg tanulhattuk hogy szüntelen fel emellyük lelki szemeinket az ég felé. hogy öt szemlélyük akristust. az ö Attyának jóbján, és az ö kebelében. kövessük ötet szívünknek kívánságival. öt is imádguk ötet, várjuk az ö második el jövetelét, mondgyuk el gyakorta azt az imádságot., a melyet maga hagyot, hogy jöjjön el az ö országa, hogy ³⁵uralkodgyék bennünk kegyelme által, és mi is uralkodhassunk véle együt az örökké valóságban.

²⁰³ szent Bernárd, <aki> igen

²⁰⁴ amikor [Javítva: *amint*ből.]

Utolszor a letelepedet tizen egynek jelenék meg, és szemekre hányá az ő hitlenségeket, és szivek keménységét, hogy azoknak, kik látták ötöt hogy fel támadot volna, nem hittek, és mondá nékik, el menvén az egész világra predikályátok az Évangéliumot, minden teremtet⁵ állatnak, aki hiszen és meg keresztelkedik üdvezül. a ki pedig nem hiszen, el kárhozik, azokat pedig akik hisznek. ezek a jelek követik, az én nevemben ördögöket üznek ki, új nyelvekkel szolnak, kigyokot vesznek fel., és ha valami halálost isznak, nem árt nékik, a betegekre kezeket té-[68a:]szik, és meg gyógyulnak, az ur Jésus pedig¹⁰ minek utánna szolla nékik, fel véteték menybe. és ül az Istennek jobb-jára, azok pedig el menvén. prédikálának mindenüt, az ur vélek együt munkálkodván, és a beszédet meg erősítvén. következő jeleket.

Magyarázat

K Mit kel tselekedni hogy el lehesen kerülni a feddést mellyet tett¹⁵ akristus az Apostolinak, az ő hitlenségekről. és szivek keménységéről?

F kérjük tölle azt a kegyelmet, hogy halgassuk engedelmeséget. és alázatoságal aző igéjit, kérjük hogy lágyítsa meg sziveinket, adván belénk élő hitet, és az igasságnak szeretetét, amely amenyei jók felé²⁰ emelnye kívánságinkot, és meg utáltassa velünk avilági jókot.

K. A kristus azt parantsolá az Apostolinak. hogy az egész világon predikályák az Évangéliumot. miért nem predikálották tehát mindenüt, hanem tsak egy részinek,

F Mert ezeket, nem tsak az Apostolinak mondá hanem az ő személyekben, az utánnok valojoknak, a kik predikálották az Évangéliumot az Apostolok halálok után. és akik prédikállani is fogják, mind [68b:]addig valamég az egész földön el légyen hirdetve

K. Elegendőe a kereszttség, és az Évangéliumban valo hit, az üdveségre?

³⁰ F Elegendő tsak az élő hit légyen, azt a jó tselekedetek kövessék, és meg tarttsák az Isten parantsolatit hűségel

K. Fel találodé azt az Évangéliumban, hogy nem lehet²⁰⁵ üdvezül-ni jó tselekedetek nélkül?

²⁰⁵ [Íráshiba:] mem lehet

F Ennél nintsen semi világosab., azt látom szent mathénál, hogy amely fa gyümöltsöt nem hozz, atüzre tétetik 3. 10. hogy az örök életet el lehesen érni, a parantsolatokat meg kel tartani. math. 19. 17. *mit használ valakinek* mondgya szent jakab. 2. 14. 17. *azt mondani*
5 *hogy hite legyen, ha tselekedeti nintsenek, vallyon üdvezithetié azt ahit? ahit tselekedetek nélkül meg hólt önnön magában szent pál azt mondgya, hogy az Isten meg fizet kinek kinek. a maga tselekedeti szerént* rom. 2. 6.

K A tsudák szükségesek valánaké az Anyaszent egyház fel állítására?

10 F kétség nélkül hogy szükségesek valának, mivel az Apostolok, akik szegények, és tudatlanok valának semi hírek, se nevezetek²⁰⁶ nem lévén, mitsoda erővel.²⁰⁷ [69a:] vétethették volna bé az emberek el az olyan új, és rend kívül valo tudományt., a mely ellenkezet anyi sok hamis vallásal., az embereknek. kívánságival. és hajlandóságival,
15 a mely azt jovalotta, hogy meg kel ölni az ó embert., a ros szokásokat ki kel gyomlálni, a szivet meg kel változtatni, és a mely meg akará utáltatni minden nemzetek el, mind azt, valamit addig szeretet, és imádot., miképen vétethették volna bé az ilyen tudományt, a mint bé is vétették, és imádtattak volna egy olyan embert, akit agonszok. és a tolvajok közü számlálták., és fel feszítették, hogy ha olyan
20 rend kívül valo nagy tsudákat; nem tettek volna, a melyek el hitessék az egész világal, hogy azok az egy ügyü, és alá valo emberek, a menynek, földnek Istenétől küldettettek, és attol. aki ura atermészetnek.

25 K ki adta nékik azt a nagy biztatást. és bátorságot hogy olyan nagy dologhoz fogjanak?

F Az Istennek mindenható kegyelme adta, mert látták hogy a kristus menyekben felment, ahol az Attyának jóbján legyen. és biztak az ő segítségiben, mert meg ígérte volt nékik. erre valo nézve adák magokot oly bátorságal. akisértetekre. üldöztetésekre, [69b:] szenvedésekre, kinokra, és ahalálra, szenvedének. de győzedelmesek maradának., és a halálok ditsőségekre válék. *mert éretted öldöklettetünk nap estig.* mondá szent pál, *ugy tartatunk mint a meg ölni valo juhok. de mind ezekben győzedelmesek vagyunk. azért aki minket szeretett.* rom. 8.
35 36. 37.

²⁰⁶ nevezetek [t-k-ből javítva.]

²⁰⁷ mitsoda erővel. <addig, valamég> erővel vétethették [erővel: kétszeri kiírását a törlés közben való megfelelőzés magyarázza.]

K. Nem nehezebbé mostanában hinni, mint sem az Apostoloknak. kik szemekel látták akristusnak fel támadását, és menyben menekelét.?

F Nem nehezebb mostanában hinni, ha testi szemeinkel nem láttyuk is, a mi vallásunknak bizonyági nyilván valok, és ugyan azok, mostanában is, valamint az előtt, azok atsudák, jövendölések, melyeket olvassunk a szent írásban, és a mellyeket láttyuk hogy bé tölték. a kristusban. a tanítványiban. és az Anyaszent egyházában, azok nekünk bizonyságink, az Apostolok is azokal bizonyítottak, de még tovább; azt láttyuk hogy azoknak az alá valo embereknek, tsudálatos munkájok, véghez ment. mivel abálványozás el töröltetett, a nemzettségek meg tértek, a keresztyéni vallás és az Anyaszent egyház fel álitatott, és fent áll. tizen két saeculumoktól fogvást, ez olyan [70a:] bizonyság. a mely ellen semit nem lehet mondani, ha ki az okoságal akar élni, mert ha az Istennek mindenható keze nem segítette volna az Apostolokot, soha ökk azt, véghez nem vitték volna, vagy a sok tsuda tételek által vitték tehát azt végben, de ugy a mi vallásunk és az Anyaszent egyház fel álitasa, az Isten munkája, vagy tsuda tételek nélkül, a pedig minden tsuda tételnél nagyob volna, hogy tizen két tudatlan halász, ugy el meg változtassa²⁰⁸ az egész világnak színét; ez is nem lehet a mindenható Istennek segittsége nélkül. de mind ezek után az Apostolok ugy hitték valamint mi, a mit testi szemekel nem láttak, látták a kristus személyében az embert, aki beszéllet, járt, mennyekben fel ment, de nem látták az ő Istenségit. aki munkáladot az emberben, aki szegény, és alá valo rendben láttzot lenni, nem látták atitkokot, a melyeket mivel és amelyeket ők sem foghatták meg, valamint mi, de látván anyilvánságos bizonyságokot, ők azokat erősen hitték, azok abizonyságok. pedig mostanában is meg találtnak az Évangéliumban

K. Az Apostolok nem tsalhatáké meg magokot, vagy olyat irni, hogy meg tsallyák anépet?

[70b:] F ők egyikét sem tselekedheték, I. meg nem tsalhaták magokot, mert látták atsudákokot, a melyeket akristus tett, és azoknak bizonysága volt az egész nép, ők magok is tsudákokot tettek, valamint akristus előre meg mondotta volt nekik, mert ha tsudákokot nem tettek volna, hogy hihettek volna benne, ? tsak jó kedvekből. adták volnaé

²⁰⁸ el meg változtassa [Régies használat nyoma Mikesnél; *el*—*e*-je *a*-ból javítva.]

magokat anyi veszedelemre; hogy rolla bizonyrágot tegyenek, és az ö Évangéliumát hirdessék. anyi sok számu népeknek., kik ellenségi valának az igazságnak, és a kiknek hatalmától retteghettek. lehetet volnaé nékik mindent fel áldazni, söt még élettyeket is, hogy bizonyrágot tegyenek egy olyan emberöl. és annak vallását oltalmazák, aki vélek tsudát nem tétetett volna, noha meg ígerte.

2. olyyat nem irhattak, hogy meg tsallyák a népet. mert 1. az egész világ tudgya, hogy ezek az első predikátori az Évangéliumnak, egy ügyiek, tudatlanok, és hitelek nem volt, az illyenek nem alkalmasak arra, hogy olyyat talállyanak fel, a melyet már anyi saeculumtól fogvást követik, ök minden tartozkodás nélkül az egész világ eleiben terjesztették gyengeségeket. hitelenségeket., és fogyatkozásokat, illyen formában pedig el nem hitethették volna. a mit mondtak, vagy irtak [71a:] hogy ha tsak anépet akarták volna meg tsalni. 2. azt nem mérték volna mondani hogy tsudákat tesznek, se azt, hogy a tsuda tételnek, és a nyelveknek ajándekja, a hivek közül sokaknak adatot. hogy ha az igaz nem lett volna, de sött még nyilvánóságos, mert könnyü lett volna öket atsalárdságban érnei, 3. hogy ha azokat az ajándékokot az Apostolokban. és más hivekben valósággal nem látták volna, mindenek el hagyták volna öket, és senkit meg nem téritettek volna.

K Miképen kel tisztelni a menyben menö kristust?

F úgy hogy magunkot mindentöl el vonyuk, minden fösvénységtöl, kevélýségtöl. nagyra vágyástol; gyönyörüségektöl emellyük fel az égben szívünket akristusal. és kövesük kivánságinkal, se a kevélýség. se a nagyra vágyás, se a fösvénység, fel nem mennek véle az égben mondgya szent Agoston, legyünk nagy figyelmeteségel a mái napon azon szokra. melyeket minden nap mond a pap a népnek, emellyétek fel sziveteket, és felellyük igazságal, mi azokat fel emeltük. az urhoz, eszerént kel tehát szentelni a mái innepet, de ne úgy hogy tsak a mái napon emellyük fel szívünket. és holnap a földi dolgokra le függeszük.

[71b:]ÁLDOZO TSÖTÖRTÖK UTÁN VALO VASÁRNAPON

Imádság

AdgyadmindenhatóörökIsten hogy akaratinkot akaratodalá vessük. és a mi szívünk. valósággal imádgya szent Felségedet; a mi urunk J. k.

Mindeneknek el közelgetet pedig avége, legyetek az okáért okosak, és vigyázatok az imádságokban, mindeneknek előtte pedig az egy máshoz való szeretet,²⁰⁹ szüntelen légyen bennetek, mert a szeretet bé fedezi abünök sokaságát, gazdálkodok egy másnak zugolodás nélkül, mindenitek amint vette az ajándékot, azt egy más közöt szolgáltatván, mint az Istennek sok féle ajándékinak sáfári, ha ki szól, ugy mint az Istennek beszédit, ha ki szolgál, ugy mint az eröböl, melyet az Isten szolgáltat. hogy mindenekben tiszteltessék az Isten a kristus Jesus által, kinek ditsőség és birodalom örökkön örökké Amen.

Magyarázat

¹⁰ K. Miért int minket arra szent péter, hogy okosak. és vigyázok legyünk az imádságban

F Azt akarja hogy okosak legyünk, az az, hogy [72a:] mértékle-teséggel, és ragaszkodás nélkül éllünk a teremtett állatokal., mert a teremtett állatokhoz való szeretet és ragaszkodás, alelket meg nehe-
¹⁵ zittik., azt akarja hogy vigyázok legyünk. az az. hogy mindenkor az elmére figyelmezzünk, ne hogy el merüllyön valamely veszedelmes gondolatokban, mivel az Isten meg nem halgattya., a hideg, és abuzoság nélkül való imádságot, a midön tsak az ajakunkal kérjük.

²⁰ K. Miért akarja hogy mindennek előtte az egy máshoz való szeretet szüntelen legyen bennünk?

F Mert a szeretet nélkül, nintsen valóságos jó erkölts, a nélkül semmink nintsen., és azal, mindenünk vagyon., mivel szent pál szerént, az alamisna, és amártyság is haszontalan a fele baráti szeretet nélkül, az a lelke a jó tselekedeteknek, és erkölcsöknek, szent péter
²⁵ azt akarja, hogy a szüntelen való légyen bennünk. az az, hogy szeresük a fele barátot. ha szinte meg bántanais minket, mert a mi szivünknek, minden időben. és mindenben kel az Istent szeretni, az Istent pedig nem szerethettyük. ha a fele barátot nem szerettyük

³⁰ [72b:] K Mitsoda értelemel fedezibé abünök sokaságát a felebaráti szeretet?

²⁰⁹ szeretet,<et>

F A felebaráti szeretet, bé fedezi a vétkeket,²¹⁰ a midön másoknak meg botsátunk., és a miéinket eltöröli, aki pedig felebaráttját ugy szereti mint önnön magát., az el fedezi, takarja, szenved, és meg botsátta az ellene tett vétkeket, és a sokszori meg bántódás, sziviben el nem oltta a szeretetet, de azokra okot nem ad, se²¹¹ azokat jóvá nem hagyta, a vétek abból áll valóságosan. ha a teremtet állatot magáért szerettük, az Isteni szeretet, mely az Istent magáért szereti, ellenkezik²¹² azzal. a rendeletlen szeretettel. és szivünkben, meg nem gyarapodhatik.

¹⁰ K A felebaráti szeretet kötelez arra hogy meg botsásunk, felebarátunknak, és meg ne büntesük?

F A kiknek hatalom adatot kezeinkben., ugy kel meg botsátani vétkeket. valamint az Isten meg botsátta, meg büntetvén őket irgalmas keménységgel, amidön azok nagyok. meg kel büntetni avétkeket, szeretetből, és minden uton modon meg kel téríteni; meg nem kel engedni hogy el veszen, büntetetlen hagyván őket, a mi-**[73a:]**dön pedig hatalmunk nintsen, akkor kegyeséggel kel véle bánni, hogy meg jobbittsa magát; a mit pedig el nem hagyatathatunk véle, azt el kel szenvedni sohajtással. és érette valo imádsággal.

²⁰ K Mitsoda azugolodás nélkül valo gazdálkodás?

F A, hogy házunkhoz fogadgyuk a szegényeket, főképen az Isten félöket, és örömel gazdálkodgyunk nekik, valamint ha akristusnak magának gazdálkodnánk, nem zugolodván se a költségért, se a fáradságért.

²⁵ K. Mire kötelez minket szent péter, a midön azt hagyta. hogy szolgáljunk felebarátunknak, az ajándék szerént, melyet vettünk?

F Azt akarja. hogy kiki, amások jóvára, és üdvességire fordítsa a tálentumit, és ajándékit. mindenekben, mivel másokért vette azokat Istentől, azokat vévén, azoknak nem ura, hanem ki osztogatója, azokért nem kel magát el hinni, mint ha maga saját jószága volna, se azokat el nem kel ásni, és haszontalaná tenni, mert a felebaráttja, és az Anyaszent egyház jóvára vette. mert más képen. arest szolgának nyomoruságában esnék, aki akülső setettséggben vettetet, a nem **[73b:]** tsak az egyházi szolgákot illeti. kiki a hivek közül vette valamely ajándékját az Istennek, amelyet tartozik meg szaporítani, és kinek kinek, amaga ajándéka szerént, kel szolgálni másoknak, szent péter

²¹⁰ [a vétkeket-ből javítva, második k — t-ből jav.]

²¹¹ se <azokra> azokat

²¹² ellenkezik <tehát> azzal.

kivánsága szerént, egy atya, egy anya, példának okáért, tartoznak arra fordítani minden ajándékjokat mellyeket vettek, hogy jól nevellyék tselédgyeket, azokat oktassák., ajó erköltsben tarttsák, és üdveséget nyerjenek nékik.

⁵ K Miképpen ditsöittsük az Istent mind abban valamit tselekeszünk.?

F Nagy alázatoságal kel azt magunkban meg üsmérni, hogy a²¹³ mik Isten előtt vagyunk, tsak akristus kegyelméből vagyunk; hogy ami jót tselekeszünk, tsak ő tölle vagyon, tsak ő tölle származik., egy szóval, néki kel ajánlani minden tselekedetinket., amelyeket azért kel tselekedni, hogy ő néki tettzhessünk, és néki engedelmeskedgyünk.

Évangyélium

szent Jan. 15 26.

Mikor pedig el jövend avigasztalo kit én néktek küldök. az Atyától, az igazságnak lelkét, ki az Atyától szarmazik, ő bizonytságot téssen én felölem, ti is bizony-[74a:]ságot tésttek, mert eleitöl²¹⁴ fogva velem¹⁵ vagytok, ezeket szollottam néktek, hogy meg ne botránkoztatok, a synagógáktól meg fosztnak titeket, de eljö az óra. hogy minden a ki meg öl titeket, azt állittya,²¹⁵ hogy az Istennek szolgálatot téssen. és ezeket tselekeszik néktek, mert nem üsmérik az Atyát, se engemet. de ezeket szollottam néktek, hogy midön el jö az óra, azokrol meg emlé-²⁰ kezetek, hogy én meg mondotam néktek.

Magyarázat

K. A szent lélek, és az Apostolok, miképen tettek bizonytságot a kristus Istenségiröl.?

F A szent Lélek belső képen, bizonytságot tett rolla, munkálodván a szivekben., az igazságnak szeretetét adta azokban. az Apostolok²⁵ pedig külső bizonytságot tettek rolla, szent szabadságal predikálván az Évangyéliumot, és meg bizonyitván azt, sok tsuda tételekel., a hivek

²¹³ a [Beszúrás.]

²¹⁴ [elütöl-ből javítva egy e betű sor alatti beszúrásával, halványabb tintával.]

²¹⁵ [A.m. alittya]

minden időben tartoznak bizonyosságot tenni a tudományról, melyet az Apostolok tanítottak., bé vévén azt hittel, és alázatos szível, és vallást tévén arról. szájokál. és tselekedetekel, ugy a kristus szenttséges voltárol is, az ő életéhez szabván élettyeket.

⁵ K A szent Lélek sugarlása nem elegendő egyedül, az Apostolok predikálása nélkül?

[74b:] F Nem elegendő, ki ki meg tsalhatná magát; mert ki ki azt gondolhatná, hogy a szent Lélek sugarlása, mind a, valami az elméjére jöne. és minden valami az akarattyával meg egyeznék, ha valamely gondolat keményen meg hatná elménket. sugarlásnak tartanok, valamint etörténik a fanaticusokál., ez okáért, leg bizonyosab voltáért, szükséges, hogy az szent Léleknek belső bizonyosság tétele, és az Apostolok külső bizonyosság tétele, egy mástól meg ne válylék az Anyaszent egyházban. valamit az Apostolok hirdettek, a szent Lélek sugarlásából hirdették. és egyebet nem hirdettek, szükséges tehát hogy ebben a nagy dologban, valaki hogy magát meg ne tsallya, oktassa magát akristus tudományára, a melyeket az apostolok tanítottak, és a melyet, az Anyaszent egyházban hagyták, és az után vizsgállya meg a sugarlásokot, mert ha azal ellenkeznek, nem jönnek az igazságnak lelkétől, hanem, vagy ahazugságnak lelkétől, vagy az emberi elmétől. *A szent lélek*, mondgya az üdvezítő, *az enyimből veszi, és meg hirdeti néktek.* joan 16. 14. ebből következik, hogy valamit belsőképen tanit, akristustól, és az ő böltseségítől vette, a ki is ugy származik a Fiutól, valamint az Atyától, az ember gyenge, vétkes, és tudatlan lévén, szükséges hogy [75a:] meg változhatatlan rendhez szabja magát, az a rend pedig a kristus igéje, mely a szent írásban., és a tráditióban foglaltatik, ebből akut főből meritti a szent lélek az oktatást, melyel oktattya az embert belső képen. ezért is mondgya az Isten Fia, a tanítványinak, az igazságnak lelke meg tanit titeket, minden igazságra.

³⁰ K A kristus miért nevezi a szent Lelket igazság lelkének?

F Hogy meg különböztesse nekünk, az Istennek lelkét, a világ lelkétől, a mely a hamiságnak lelke. és hogy meg üsmértesse velünk, ha ami gondolatink az Istentől vagynaké vagy az ördögtől. ha az igazságal meg egyeznek, az Istennek kel tulajdonítani, és ha. hamisak, az ördögtől, és avilágtól jönnek.

³⁵ K A mely szenvedéseket. még előre meg monda akristus az Apostolinak., azok tekéntiké ahiveket?

F Az a jövendőles tekénti mind azokat kik áitatoságal akarnak élni akristusban., a szent pál mondása szerént, ha az Évangélium szerént

élnék, üldöztetéseket fognak szenvedni, mind avilágtol. mind az ördögtől, ezeket tselekedgyék tehát azok kik akristusért üldöztetést szenvednek, hitessék el azt magokal. [75b:] hogy valamit szenvednek, azt mind meg jövendölte a kristus, szeresék tehát ötöt igazán. és az⁵ a vigasztalások lehet. hogy az igazságért szenvednek és remélhetik az örökké való boldogságot melyel meg jutalmaztatik hűségek, ha abban végig meg maradnak.

PÜNKÖSD NAPJÁN.

Imádság

oh' Istenünk a ki oktatód amái napon a hiveknek sziveket, a szent Léleknek világosságával, adgyad hogy meg elevenitetvén azon szent¹⁰ Lélekel., szeresük, és kedvellyük a mi igazságos, és mindenkor vigasztalásával elhessunk. ami urunk. J: k.

Epistola.

act. Apos.. 2. 1.

És midön bé telnének apünkösd napjai, minnyájan egyenlő képen, azon helyen valának és lön hirtelen az égből mint egy sebesen jövő szélnek zugása, és bé tölté az egész házat, ahol ülnek vala, és jelené-
¹⁵ nek nékik el osztatot nyelvek, mint atüz, és szálla mindenikre ő közüllök, és bé telének minnyájan szent lélekel, és kezdének szollani különböző nyelveken. amint a szent Lélek ád vala nékik szollaniok. valának pedig [76a:] jérusalemben lako sidok Isten félo férfiak, minden féle nemzetségből, mely az ég alat vagyon., eszozat lévén
²⁰ pedig sokaság gyülekezék egybe. és meg haborodék elméjében. mert halya vala kiki mind²¹⁶ az ő nyelvén öket szollani. almélkodnak vala pedig minnyájan, és tsudálkoznak vala, mondván, imé minnyájan ezek a kik szolnak, nem Gallilaeaiaké, ? és miképen hallottuk mi ki ki a mi nyelvünket. a melyben születünk, pártusok, és medusok,
²⁵ és Élamiták, és akik mesopotámiát lakják, judéát, és kappadocziát, pontust, és asiát, frigiát, és pamfiliát, Egyiptust, és lybianak részeit, mely Czirene körül vagyon, és a Romai jövevények, a sidók, és a lött sidok, akretaiak, és Arabiaiak, hallottuk öket szollani, ami nyelveinken, az Istennek nagy dolgait.

²¹⁶ mind [i— javítva.]

K. Az Isten miért akará hogy az Apostolok nagy sebeséggel jövő szélnek zugását halyák minek előtte a szent Lélek le szálljon reájok.

F Azért hogy meg rettentse érzékenységeket, és figyelmesebbek legyenek., és hogy fel gerjesze szivekben. azt a félelmet, a mely nélkül nem kel menni az Isten Felsége eleiben.

[76b:] K A szent Lélek miért adgya magát az Apostoloknak tüzes nyelveknek képében?

F Hogy meg mutassa azon láthato jel által, hogy az Isteni szeretetnek tüzet fogja szivekben fel gerjeszteni, hogy lángolo beszédet adgyon beléjük, a melyel hasonló tüzet gerjeszenek az emberek szivekben

K Az Apostolok miért vettek a sok féle nyelveken valo szollásnak ajándékát?

F Mert sok féle népeknek kellett ki hirdetni az Evangyéliumot, szükséges vala azért hogy mind őket meg érthessék, mind ők meg érthessenek másokat

K. Mit jelent az a sok számu nép aki tsudálkozot azon, hogy ki ki a maga nyelvén hallotta szollani az Apostolokat?

F Jelenti azt, hogy az Évangyéliumnak predikálása, az egész nemzetekre ki fog terjedni, annak anépnek buzgosága, a melyel halgattya az Apostolokat. és atsudalkozás, a melyben vannak azért. amit látanak, és hallanak, kárhoytattya hidegségeket és figyelmetlenségeket az olyan keresztyéneknek akik olvasák. és halyák ezeket a tsudákot tsak ugy mint ha azok nem illetnének²¹⁷ ugy minket, mint azokat, kik őt jelen voltak, ha ezeket nem élünk, és ha az Istennek anyi hozánk jószágára valo nezve ötöt még jobban nem szerettyük, mi menthet meg minket, a midön az ő ítélő széke eleiben kel mennünk

[77a:] K Mit jelentnek azok, kik némellyek a nép közül tsufolák az Apostolokat, és azal káromolák hogy részegek?

F Jelentik azokat aszabados életüeket, kik tsufságra fordittyák mostanában is. a szent dolgokat, kik meg vetik és meg szollyák, az Isten szolgait, az olyanoknak nintsen részek, a mái titokban., a szent lélek magát nem közli vélek, hanem meg hagyta őket az ő vakságokban, és meg romlottságokban.

²¹⁷ [Javítás: *illetnék-ből.*]

Felelé Jésus és mondá néki, ha ki engem szeret, az én beszédimet meg tarttya, és az Atyám is szereti ötöt, és hozzája megyünk, és lako helyt szerzünk nála, aki engem nem szeret, az én beszédimet meg nem tarttya, és abeszéd melyet hallottatok nem enyim, hanem azé, aki⁵ engem küldöt, az Atyáé, ezeket szollottam néktek, nállatok lévén, avigasztalo szent lélek pedig, kit az Atya az én nevemben küld., atiteket meg tanit mindenekre, és eszetekben juttat mindeneket. valamiket néktek mondok, békeséget hagyok néktek, az én békeségemet adom²¹⁸ néktek, nem ami képen avilág adgya, adom néktek,¹⁰ meg ne háborodgyék ati szivetek, se ne félyen, halottátok hogy én mondottam néktek, el megyek,²¹⁹ és eljövök hozátok, ha engem szeretnétek. [77b:] örülnétek azon, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyob nálamnál. és most meg mondottam néktek, minck előtte meg légyen, hogy midön meg léssen. higyetek, immár nem sokat szollok veletek, mert el jött a világ fejedelme. és en bennem semie nintsen. de hogy meg üsmérje a világ hogy szeretem az Atyát, és amint parantsolatot adot nékem az Atya, ugy tselekeszem, kellyetek fel. mennyünk el innét.¹⁵

Magyarázat

K kitsodák azok, akik az²²⁰ kristus igéjít, és az Isten parantsolatit²⁰ meg tarttyák.?

F Azok, kik akristust szeretik, meg tarttyák mind addig még szeretik, *A szeretet.* mondgya szent pál. *bétellyesítése atörvénynek*, rom. 13. 10. aleg nagyob parantsolat mondgya akristus., ahogy szeresük az Istent szívünköl, emagában foglallya egyedül az egész törvényt.,²⁵ és a profétákat, és ez a szeretet. lako helyivé és templomává teszi, a szentséges Háromságnak ami lelkünket, az Atya fogadot fiává téssen. a Fiu. örökös társaivá. és szent Lélek. a szeretetnek tüzét gerjeszti fel bennünk, és bé tölt ajándékival.²²¹

²¹⁸ <hagyom> adom [adom: <hagyom> fölé írva.]

²¹⁹ [Sorvégén:] el me [új sor elején:] megyek,

²²⁰ az <Isten> kristus [kristus: <Isten> fölé írva.] igéjít, és az Isten

²²¹ ajándékival. [v — javítva.]

K Miért mondgya akristus hogy hozzája megyünk, és lako helyt szerzünk nála.?

F. Azért hogy erős reménséget adgyon nekünk, a végig valo meg maradásnak kegyelméről., hogy ha az Istent valosá-[78a:]gal szerettyük; és hogy ha hiven meg tarttyuk beszédit, de az ilyen drága ajándék, azt kívánnya tölünk, hogy avétket meg utálljuk., és arra kötelez. hogy leg kiseb fogyatkozástol is tarttsunk, a mely meg szomorithatná a szent lelket. vagy el is olthatná bennünk, és meg gyalázná atemplomot, a melyben az Isten akar lakni; és amelyben egyedül akarja hogy ötet szeresék. imadgyák. és néki engedelmeskedgyenek.

K Magyarázd meg ezeket a szokot, *aki engem nem szeret. az én beszédimet meg nem tarttya.*?

F Ezekből azt láttyuk, hogy az Isten. nem figyelmez arra, hatsak külső képen tselekesznek jót, és tarttyák meg az ő beszédit., hogy ha ezek nem származnak szeretetétől; mivel szent pál. szerint aleg szenteb tselekedetek is magokban haszontalanok. Isten előtt., az Isteni szeretet nélkül; 1 cor. 13.

K Mitsoda békeséget ad avilág?

F Az abbol áll, hogy bizodalomal élyenek a földi jóságokkal; gyönyörúségekkel., gazdagságokkal; méltóságokkal., és hogy minden akivánság szerint folyon., és mennyen végben. de az ilyen békeség, ahitnek szemei előtt. roszab ahadakozásnál., ugyan ez a tsalárd békeség keményiti meg a bünöst tevelgyésiben, és rendeletlenségiben. az is vezetí bátorságal és tartozkodás nélkül a szélyes uton. a melyen fut a veszedelemre, az üdvezitő azt mondgya, hogy nem békeséget jöt hozni; hanem kardot, és hasonlást, egy szoval a bizonyos. hogy a világ nem adhat mást azoknak kik [78b:] ötet nem²²² szeretik, hanem külső, bizonytalan, tsalárd, és tsak kevés ideig tarto békeséget. és hogy azt, leg kiseb betegség. akadály, változás, el vesztetik velünk.

K. Mitsoda békeséget ad a kristus.?

F Az abbol áll. 1. hogy meg békélteti az embert., az Istenel, meg utáltatván véle avétket, és szeretetvén véle az igazságot, 2. abbol atsendeségből, a melyben vagyon alélek, gyözedelmet vévén rosz hajlandoságin, és magát az Isteni akarat és rendelése alá vetvén, akár mely keserves állapottyában. 3. a felebarátunkal valo igaz egye-

²²² nem [Beszúrás.]

ségből. szeretvén ötet mint magunkot. az Istenért, meg bocsátván néki a miben meg bántot, és békeséggel szenvedvén az ő fogyatkozásait, az ilyen békeség belső képen való; igaz, és állandó, és az emberi hamiság az ellen nem tehet, a szegénység, nyomoruság, változás, nem
5 hogy azt el venné tőlünk, de sőt még meg erősíti, az olyan léleken. aki²²³ hiv az Istenhez., és kötelességihez, mert olyan jót szeret, és ohajt, a mely nem áll. azokon kik azt nem szeretik, és a melyet tőlle erővel el nem vehetik. hogy ha tsak maga nem akarja.

K. Miért mondá az ur az Apostolinak, hogy ha szeretnék örülnének azon. hogy viszá menyen az Attyához, hát nem szeretéké, holot szomorkodának el menetelén.?

F Azt akará nékik meg mutatni, és nékünk, hogy nem a magunkhoz való szeretettel, vagy haszonért, kel ötet szeretni, a mint ők szereték akoron, mivel az ő testi jelen való [79a:] léte, nékik nagy
15 gyönyörűség volt, holot lelki. és tiszta szeretettel kel ötet szeretni, tsak egyedül, az ő ditsőségit, és a lélek üdveségit kel tekinteni., eszerént szereték ötet, menyben menetele után, amidön már nem testi szemekel., hanem ahitnek szemeiivel. tekinték ötet., minékünk is eszerént kel ötet szeretnünk, valamint szent pál mondgya, ez időtől fogvást. senkit nem üsmérünk test szerént, és ha üsmértük a kristust test szerént. most már nem üsmérjük 2. Cor 5. 16.

K Miert mondgya az ur. hogy az Atya nagyob nálánál²²⁴ nem egyenlő hozzája mindenekben?

F Mert ugy beszél maga felöl mint ember; és nem ugy mint Isten.
25 és ezen értelemel., aláb való az Atyánál, a szent léleknél, és még magánál is.

K. Mitsoda értelme vagyon ezeknek a szoknak, *el jött a világ fejlődeme. és én bennem semie nintsen.*

F Ez az értelme. hogy az ördög avilág fejdeme. lévén avétek által, és
30 imádatván magát avilágal. el jött hogy ötet meg öletesse; de ő benne semmi vétket nem talált.. és meg öletvén ötet igasságtalanul; azért elis vesztette, az embereken való hatalmát, akik meg szabadultak rabsága alól. az ártatlannak halála által, erre való nézve tartozunk szüntelen kérni az Istent hogy ronttsa el bennünk kegyelmével.
35 aröss kívánságot, a mely bennünk gyükere minden véteknak, és gyengittse meg ugy az ördögnek hatalmát. hogy halálunknak oráján, semit ne találhason bennünk a mi övé lehessen.

²²³ aki [ki: sor fölötti beszúrás.]

²²⁴ nálánál(?)

Imádság

óh Istenünk aki szent lelkedet küldötted Apostolidra, enged meg népednek igaságos kérésit, ugy hogy meg adván neki a hitnek ajánlékit, táplállyad is ötet bekeségednek kegyeségeddel. ami urunk J. k.

Epistola

act apos. 10. 42.

Es meg parantsolá nékünk hogy predikállyuk a népnek és bizonyítsuk hogy ő az, aki az Istentől birojává rendeltetett az eleve-
⁵ neknek, és holtaknak. eről minden proféták bizonytságot tésznek, hogy a bűnnek bótánattyát az ő neve által veszik, minnyáján., akik őbenne hisznek, még péter. ez igeket szolván, a szent Lélek minnyájokra szálla. akik halgattyák vala az ígét. és álmélkodának a környül
¹⁰ metélkedet²²⁵ hivek. kik péterrel jöttek vala., hogy a nemzettségekreis öntetet a szent lélek malaszttya, mert hallák őket nyelveken szollani, és az Istent magasztalni. akor felele péter, vallyon meg tilthattyaé valaki a vizet hogy meg ne kereszteltessenek ezek, a kik a szent lelket vették valamint mi. és meg hagyá hogy meg kereszteltetnének.
¹⁵ az ur Jesus kristus nevében, akor kérék ötet, hogy egy néhány napig nálók maradna.

Magyarázat

K Mitsoda gondolatban kel lennünk., látván hogy a kristus mitsoda hatalmat nyert magának halálával, hogy meg itéllye az eleveket és aholtakat?

²⁰ [80a:] F Igen kel attól félnünk. hogy²²⁶ meg ne bántsuk azt az Isteni bírót, akin áll ami örökös sorsunk, enékünk igen nagy ók., hogy az ő Evangyéliuma szerént élyünk, és kövessük mindenben példáit, hogy kárhozatra valot ne talállyon magunk viselésiben, a midőn az ő széke eleibe megyünk, hogy meg ítéltsünk.

²²⁵ környül metélkedet [r—n-ből javítva.]

²²⁶ hogy meg ne [h—n-ből javítva.]

K. A sidok kik keresztyéneké lettenek, irigylettéké azt, hogy a pogányok is az Anyaszent egyházban bé mentenek, ?

F Azok kik szent pétert kornélius századoshoz kísérek, tsudalkozának azon hogy láták a szent Lelket le szállani reája, és háza népire.,
5 mert pogányok valának, a Jérusalemi hivek, nem tarták helyesnek, az Apostol tselekedetét. de a midön okát adta volna tselekedetének, és elő beszélette volna. hogy mint lett meg adolog. azon ök meg örülének, és ditsöötték az Istent, ez a példa arra tanit, hogy imádkyuk az Isten rendelésit. és irgalmaságát rajtunk, mi akik apogányok
10 maradéki vagyunk, örüllünk, az eretnekek és bünösök meg térésen., látván az Anyaszent egyház fiainak szaporodásokat., aki nem örül az ilyen nagy jón, meg mutattya hogy abban nintsen része, és hogy nem igazán valo fia az Istennek.

K. Mint hogy²²⁷ szent péter látta le szállani a szent Lelket reájok,
15 miért keresztelé meg őket ?

[80b:] F Meg akará mutatni, hogy ha rend kívül valo utakon²²⁸ adgya is az Isten kegyelmét, de tartozunk atörvény alá vetni magunkot. a melyet rendelt, és élnünk kel azokal a modokal., melyeket
előnkben adot, meg szentelésünkre, egy bünös, példanak okáért,
20 tartozik a penitentiának szenttségihez járulni, noha az Isten adhat néki némelykor tekéletes töredelmeséget., és szeretetet, meg minek előtte ahoz járulna, a kegyelmek, melyek meg előzik a szenttségnek vételit, azért adatnak meg előre., mert magát az alá arend alá akarja vetni, amelyet az Isten rendelt az Anyaszent egyházban., erre valo
25 nézve, ezek a meg tért pogányok azért vevék akereszttség előtt a szent lelket, mert készek valának azt tselekedni, valamit parantsolának nekik az Isten akarattyából.

Évangélium.

szent jan. 3. 16.

Mert szerette Isten evilágot, hogy az ő egyetlen egy szülöt Fiát adná hogy minden aki ő benne hiszen. el ne veszen. hanem örök
30 élete legyen, mert nem küldötte Isten az ő Fiát evilágra hogy itéllye evilágot, hanem hogy üdvezülljön evilág ő általa, a ki őbenne hiszen, meg nem ítéltetik, a ki pedig nem hiszen már meg ítéltetett, mert

²²⁷ [Íráshiba:] Mit hogy

²²⁸ [Íráshiba:] uta

nem hiszen az Isten egyetlen egy szülőt Fiának nevében, ez pedig az ítélet, hogy a világosság evilágra jött, és inkább szerették az emberek a setéttséget,²²⁹ [81a:] hogy sem avilágoságot, mert az ő tselekedetek gonoszok valának, mert minden aki gonoszul tselekeszik, gyűlöli avilágoságot, és nem jö avilágoságra, hogy meg ne feddesse nek az ő tselekedeti, aki pedig igazságot tselekeszik, avilágoságra jö hogy ki nyilatkoztassanak az ő tselekedeti. hogy Istenben lettek.

Magyarázat

K. Miben mutatta meg az Isten., a világhoz valo szeretetit?

F Nagyob bizonyoságot nem adhata. az emberekhez valo szeretetinek, és joságának. mint ahogy, egyetlen egy fiát adta nekik, akinél semi néki drágáb nem lehet, mi se eleget nem tsudálhattuk, se meg nem hálálhattuk az ilyen nagy szeretetet. de ami még tsudálatosab., ahogy azért szeretet minket elsöben, és olyankor amikor mi nem szerethettük ötet, hogy mi is ötet szeresük, és arra valo indulatot adgyon nekünk, a mely nélkül, soha sem szerethettük volna ötet. még nem is remélhattunk volna ilyen nagy jót, adgyuk tehát önéki magunkot egészen. valamint önékünk adta szerelmes Fiát. és még magát is Fiaval. a mi leg nagyob nyomoruságunk, mondgya szent Agoston az, hanem szerettyük ötet. mind azon által az ő szeretete olyan hozánk, hogy örökös kinnal fenyeget minket, ha nem szerettyük., mind ezekért nagy háláadásal tartozunk [81b:] néki, és kénszerítettünk ő néki szentelni szeretetünket, imádásunkot, szolgálatunkot, és mind azt, valami leg drágáb előttünk.

K Mi okra valo nézve küldötte el Isten a Fiát evilagra?

F Hogy meg szabadítsa az embereket, a vétek, és az ördög szolgálattya alol. és az örökös kárhozattol., hogy nekik igasságot, és szentséget adgyon evilágon, és a másön örök életet, hogy ha akristusban hisznek, hogy ha alázatoságal veszik bé, az Évangyéliumi tanításokat, de ő meg nem elégszik, a meg hólt, és tselekedet nélkül valo hittel, hanem élő, és munkálodo hittel. kel benne hinni., olyan hittel, a mely örökösön hozája kaptsollyon minket., és a mely nagyobra betsültesse velünk az ő keresztyének gyalázattját. a világi minden kintsnél.

²²⁹ a setéttséget, [81a:]<F Meg akará mutatni, hogy ha rendkívül valo uta> [A törlés a 80b oldalon lévő F kezdömondata.]

K. Mitsoda akristusban nem hinni?

F A kristusban nem hinni a, ha meg vetik az igazságokat melyeket tanítot., vagy ha azokat mérsékelni akarják az emberi elmének okoskodásával., a midőn azok meg haladgyák az okoságot; hanem akarnak élni arend szerént melyet a hit ád előnkben, mert az olyanal., aki a hitet vallyá, és azt tselekeszi a mit tilt, vagy azt nem tselekeszi a mit parantsol, sokal keményebben bánnak, mint sem az olyanal. a ki semit nem hiszen. mivel az olyan a maga lelke üsmérete ellen tselekeszik, a kristusban valo hitet pedig, a hitnek tselekedeteivel kel meg mutatni

K Hol láttyuk azt, hogy az el²³⁰ kárhozot, a ki akristusban nem hiszen?

[82a:] F Ezt láttyuk az itéletben; melyet monda Isten Ádámra, a melyben minden emberek foglaltatnak; mint Ádám fiai, és mint bünösök, az eredendő bün által. nintsen más mód abban hogy el lehesen kerülni azt a kárhozatot, hanem tsak a kristusban valo hittel, akit az Isten nekünk egyedül valo szabaditonknak, és meg váltonknak adot, ugyan ezt is mondgya az ur, amái Évangyéliumban, *A ki ő benne nem hiszen már meg itéletet, mert nem hiszen az Isten egyetlen egy szülöt Fiának neveben meg másut, A ki a Fiuban hiszen. örök élete vagyon, aki pedig nem hiszen. a Fiunak, nem lát életet. hanem az Isten harajja marad rajta.* joan. 3. 36.

K Mitől vagyon tehát hogy nintsenek minden emberek ebben ahiten, mivel más képen el nem kerülhetik az itéletet,?

F. Mert mondgya az ur, *inkáb szeretik a setéttséget, atudatlanságot, és ahitetlenséget. amelyekben neveltettek, mint sem avilágoságát*²³¹ az Evangyéliumi hitnek a mely egyedül meg szabadithattya őket, szeretik a setéttséget. mert el fedezi rosztselekedeteket, és rendeletlenségeket, és utállják avilágoságot, mert ezeket ki nyilatkoztattya. és kárhoztattya, nem akarják szemeket felnyitani, mert nem akarnak ellene mondani annak amit szeretnek.

K. Azok kik a hitlenségben születtek, vétkeseké, hogy ha senki meg nem mutattya nekik a világoságot, és meg maradnak vakságokban?

[82b:] F kéttség nélkül vétkesek., és egy néhány féle képen, I. mert ha szinte senki meg ne mutassa is nekik az Évangyéliumi világoságot, az eredendő vétékért az itélet ala foglaltatnak, a melyet

²³⁰ [az—el-ből javítva.]

²³¹ avilágoságát [Szóvégi á—o-ból javítva.]

mondot Isten Ádámra, és Adámban, az egész emberi nemzetre.
2. sok számu vétékben vagynak, a melyek ellenkeznek a természet törvényével, a mely törvényt az Isten mindennek a szívében óltotta,
3. hogy ha az Evangyéliumot hallották predikálni, és nem akartak
5 hinni, annál is vétkeesebbek. hogy ha az igazságot gyűlölik, és meg vetik avilágoságot kevélységekért, mint az olyanok kik bé hunnák szemeket, hogy anap világosságát ne lássák. a mely mindeneket²³² világosit. az igazság a mely oly méltó magában a szeretetre, tsak azért gyűlölséges előttök., mert meg feddi őket tévelygésekről; kevélyek
10 lévén. nem szenvedhetik hogy a világosága meg hasza lelkek üsméretit. és meg láthassak bűnös voltokat

K Mitsoda hasznokra vagyon azoknak, kiknek élettyek., és tselekedetek. meg egyeznek az igazságal. ?

F Annak világosága. őket örvendezteti. nyomoruságokban vigasztalja, gyengeségekben segitti, és ditsöteti vélek az Istent.
15

K. Melyek az igazságal meg egyező tselekedetek ?

F 1. Hogy magunkot bé vádollyuk. kárhoytassuk, tévelygésinket, penitentzia tarto. és munkáloido életet élyünk, 2. hogy a kristus tanításival. meg egyező életet élyünk, [83a:] és tölttsük bé az ő
20 kegyelmével, és az Isten akarattyahoz valo engedelmeségből, hivatalunknak köteleségeit

PÜNKÖSD HARMADIK NAPJÁN

Imádság.

Adgyad uram hogy szüntelen meg segitessünk a szent Léleknek erejével, aki irgalmaságából meg tisztitván sziveinket., meg is oltalmaz minden féle veszedelmektől a mi urunk. J. k.

Epistola.

act. apost 8. 14.

25 Midön pedig hallották volna az Apostolok, kik jérusálemben valának, hogy bé vette volna samaria az Isten igéjét, hozzájuk küldék.²³³ pétért, és jánost. kik midön el mentek volna, imádkozának ő érettek,

²³² mindeneket [et: sor fölötti beszúrás.]

²³³ küldék. <Jánost> pétért, és jánost.

hogy el vennék a szent Lelket, mert még senkire közüllök nem szál-
lot vala, hanem csak meg kereszteltettek vala az ur Jésus nevében.
akor reájok teszik vala kezeket, és el veszik vala aszent Lelket.

Magyarázat

K. Mit tselekedének az Apostolok kik Jérusalemben valának.,
5 a midön meg hallák hogy samaria bé vette volna az Isten igéjét, és
szent filep. egyik ahét diaconusok közül. meg keresztelte volna őket?

F Az ő buzgoságok, és figyelmeteségek arra vivé [83b:] őket, hogy
hamarságal el küldenek hozájok szent pétert és szent Jánost, hogy
szent lelket adnának nékik. az az, hogy meg bérmálják őket, mert
10 filep diaconus lévén. fel adhatta nékik a kristus kereszttségít, de nem
abérmálást. a mely a püspökököt illeti, akik²³⁴ az egész papi hatalom
vayon., ez a példa meg mutattya az egyház²³⁵ pásztoroknak, hogy
semmi meg ne tartoztassa az ő buzgoságokat, a melyel kel lenniék
azoknak üdveségekhez kik reájok bizatattak

15 K. Azok az új kereszttyének, nem vettek valaé a szent lelket. a
kereszttségben, miért valának tehát. az Apostolok oly szorgalma-
tosok?

F Mert a kereszttségben a szent lélek, új fiaká. és új teremtet álla-
toká téssen minket a kristusban, *sicut modo geniti infantes* I petr.
20 2. 2. és abérmálás szenttségiben, ugyan azon szent lélek, tekéletes
kereszttyéneké téssen; erre valo nézve. igen szükségesnek tartották.
az Apostolok., hogy az új kereszttyének, ezt a második szenttséget
fel vegyék, a meg keresztelkedet kereszttyén. olyan még mint az
ujjonnan lett gyermek, hogy pedig nevedekessék, és magát meg
25 erősíttesse, az ördög, a test. és avilág ellen. hogy tekéletes, kereszt-
tyén, és akristus vitéze lehesen. nagyob böségü kegyelemre²³⁶ és jó
erköltre vayon szüksége, hogy meg tarthassa, és nevelhesse, a világ,
és alelki ellenségek közöt, a kereszttségnek ártatlanságát. szüksége
vayon a szent Lélek ajándékira, hogy imádkozhas-[84a:]sék, mun-
30 kálodhasék, szenvedhesen. és álhatatos lehesen, mert ő ami lelkünk-
nek lelke, ezokáért, abermálásnak az a haszna, és ereje, hogy min-
ket meg erősítsen, és meg gyükereztesen ahitben. reménségben,

²³⁴ [Valószínűleg íráshiba: *akiknél*, vagy *akik(nek) kezében* helyett.]

²³⁵ [Talán íráshiba: *egyházi* helyett.]

²³⁶ kegyelemre <vayon szüksége.> és jó erköltre vayon szüksége,

és az Isteni szeretetben., hogy bátorságot adgyon, a melyel ellene állhassunk. a tsufságoknak, meg nem pirulván az Évangéliumért, és erőt adgyon hogy vallást tegyünk szonkal, és tselekedetinkel, a kristus nevérol, és meg is halyunk. ha kivántatik az igazságért, és az igazságért²³⁷

K. Mit kellesék tselekedni, a midön olyan nyomorultak. vagyunk, hogy el vesztettük ennek a szenttségnek akegyelmit?

F viszá kel nyerni Istentől azt a kegyelmet, buzgo imádságokkal., a penitentziának szenttségihez kel járulni, ahoz valo készüllettel., ellene kel mondani az olyan személyekhez valo ragaszkodásnak, a kik meg gátolják. a szent Léleknek kegyelmét., és ugy kel élni, mint egy valóságos kereszténynek

Évangélium.

szent ján. 10. 1.

Bizony bizony mondom néktek. aki nem az ajton megyen bé ajuhok aklába, hanem másut hág bé. lopo az, és tolvaj, a ki pedig az ajton megyen bé, pásztora ajuhoknak, ennek az ajton álló meg nyittya, és aző szavát a juhok hallják, és aző tulajdon juhait nevek szerént hija, és ki viszi azokat, és mikor az ő tulajdon juhait ki botsáttya, előttök mégyen, és ajuhok ötet követik, mert [84b:] tudgyák az ő szavát., idegent pedig nem követnek, hanem futnak tőle, mert üsmérik az idegennék szavát, epélda beszédet mondá nékik Jesus, ők pedig nem érték mit szollana nékik, mondá ismég nékik Jesus bizony; bizony mondom néktek, hogy én vagyok ajuhok ajtaja, minnyájan valamenyin jöttek, lopok, és tolvajok, és nem halgatták őket ajuhok, Én vagyok az ajtó, én általam a ki bé megyen üdvezül, és bé megyen. és ki jö, és legeltetést talál. alopó nem jö, hanem hogy tsak lopjon, és ölljön, és vessessen. én jöttem hogy életek legyen, és bővebben légyen.

Magyarázat

K. Mit értesz az ajton menni bé, vagy másut hágni bé a juhok aklában?

F Az ajton megyen bé az olyan, aki apapságot, és az egyházi tiszttségeket, és méltóságokat, az Isten, és akristus rendelésiből

²³⁷ az igazságért, és az igazságért [Így, ismételve.]

veszi fel. a ki is az örökös lelki pásztor, és a kihez illikezeket ahelyeket osztogatni; másut hág bé pedig az olyan, a ki magát arra aszent szolgálatra adgya. ahaszonért, eiő menetelért, vagy más egyéb emberi tekintetért ezt a példa beszédet, a hivekre is lehet szabni,⁵ és ezen értelemel. akapun bé menni nem más hanem, az Isten szolgálattában menni, akár mely rendben és hivatalban, az kristus által; az ő kegyelmének segittségével, azokban nem keresvén egyebet, hanem az ő országát, és igasságát, nem is [85a:] tekintvén egyebet hanem az üdveségnek uttyát. másut hágni bé nem más, hanem¹⁰ kevélységből venni fel valamely hivatalt. nem vizsgálván meg az Isten akarattját. se tanátsot mástol nem kérni, hanem atestől, és avértől, és el hagyni azt az utat, melyet az üdvezítő mutatot, tsak a fejeséget követni, és²³⁸ a tágas uton jární, élvén avilági szokás. és tartás szerént.

¹⁵ K Mitsoda ki menetele és²³⁹ vége vagyon illyen két ellenkező maga viselésnek.

F Mint hogy az elsők, alázatoságal. és engedelmeségel követik akristus uttyát, ez az örökös pasztor. maga bé viszi őket abban amennyei legeltető helyre., és²⁴⁰ a többi, élettyeknek végín, irtoztato veszedelmben fognak esni, annál is inkább, hogy kevélységek fel emelte volt őket, az Isten rendelése ellen, ez így lévén, kinek, kinek, az örökös sorsa, azon áll, a mitsoda rendet, vagy hivatalt. választ magának ez életben., tsak egyedül az Istent illeti aválasztás, és az, hogy ki kit, a maga rendében helyheztessen, aki maga választtja magának²⁵ a hivatalt., és a ki magatol megyen valamely rendben, hogy őt maga hasznát, és kedvit kerese, az olyan várhattya. hogy az utolso napon; ki üzettetik az urnak házából., akinem az ő akarattját. ha-[85b:]nem a magáét követte, az olyan el vettetik mint egy hamis szolgál. ha proféta lett volna is., vagy ha tsudákot tett volna is. és ördögöt üzöt³⁰ volna, math. 21. 22. a kristus szavai.

K. Mellyik a jó pásztor szava, aki hija az ő juhait?

F Az, az Évangyélium, akristus kegyelmével együt, a ki hija, és kénseritti alelkeket, hogy ötet kövessék mint juhait, hogy őket akesseny uton, az örök életre vezesse. valakinek nintsen olyan szava³⁵ mint önéki, valaki ellenkezőt tanit. tanításával., az olyan vagy nem

²³⁸ és <el> a tágas uton jární, élvén

²³⁹ és [é—v. ből javítva.] vége

²⁴⁰ és és a többi, [Fölösleges ismétlés.]

jó pásztor, vagy olyan hamis²⁴¹ pásztor, aki el fordította az Isten uttyárol a lelkeket, hogy a veszedelem uttyára vezesse őket.

K Miért mondgya akristus, hogy ő akapu.?

F Mert akristusban valo hit által, érdemi által, és kegyelmi által,
5 kel fel venni valamely hivatalt., és mennek bé²⁴² a menyeknek országában

K. kitsodák alopok, és idegenek., kiknek szavát nem értik az²⁴³ a juhok,

F Azok, kik magokot a törvény. és arend ellen az egyházi hivatalokban avattyák., az olyanokot nem halgattyák az olyan valóságos hívek, akiket az Isten meg világositotta és meg üsmértette; az olyan hamis profétákat, a fát meg üsmérik gyümölséről, és ahamis profétákat tanításokrol.

K. Mit ígér akristus az olyan juhoknak,²⁴⁴ kik halgat-[36a:]tyák,
15 és hiven követik ötet.?

F Azt ígéri, hogy tselekedetek nem lészen jutalom nélkül., az igazságnak szeretetivel táplállya őket., az életnek kegyelmét meg adya²⁴⁵ nekik, és bé tölti őket az örökké valóságban. minden féle jóknak böségével.

KÁNTOR SZEREDÁJÁN

Imádság

20 Adgyad uram, hogy avigasztalo. aki tölled származik. világosítsa meg elménket, és üsmértesse meg velünk, az igazságot, anekünk tett ígéréte szerént szent Fiadnak. a mi urunk J. k.

Epistola.

act apost 5. 12.

25 Az Apostoloknak pedig kezek által sok jelek, és tsudák lesznek vala a nép közöt., és egyenlő akarattal valának minnyáján a salamon tornáztában, egyebek közül pedig senki nem meri vala magát hozá-

²⁴¹ hamis [Beszúrás.]

²⁴² és mennek bé a mennek bé a menyeknek országában [Az ismétlés nyilván íráshiba és nem nyomósító kifejezés.]

²⁴³ az <idegenek> a juhok,

²⁴⁴ juhok.nak,

²⁴⁵ [Mikes mindig *adgya*-t ír; vö. alább 406. szövegjegyz.]

jok adni, hanem magasztallya vala őket anép. inkább nevededik vala pedig az urban hivő férfiainak és aszonyoknak sokasága, úgy hogy az uttzákra ki tennék abetegeket. és ágyakra, és nyoszolyákra helyheztetnék, hogy jövén péter, akár tsak az ő árnyéka árnyékozna azoknak valamelyikét, és meg szabadítatnának az ő betegségek-ből., egybe gyül vala pedig a közel valo városoknak sokasága is [86b:] Jerusálemben, el hozván abetegeket, és a tisztátalan lelkektől gyötrettetteket, kik meg gyógyulnak vala minnyájan.

Magyarázat

10 K Mi az oka, hogy az Isten először anépet, és a szegényeket téritette meg, atsudák által, minek előtte meg téritené akirályokat, és a nagy renden lévőket?

15 F A, hogy a bünösök meg téréseknek ditsősége, tsak egyedül akristus kegyelmének, és az ő minden ható lelkének adassék, mivel ha anép avilági hatalmások után vette volna bé a hitet, a nem tettzet 20 volna tsudálatosnak, mert rend szerént a nép a nagy renden lévőeknek példait követi, az Isten az ő véghetetlen böltsességéből úgy akarta tehát. hogy a fejedelmek és a földi hatalmasok anépek után térjenek meg, és a kiknek példait követvén. meg üsmerjék,²⁴⁶ hogy azon népet nem áltatták el, hanem az egész világnak meg változtatása, az ő mindenhatóságának erejéből vagon

K kitsodák olyanak., mint azok asidok kik nem mérnek vala együtt lenni az Apostolokkal. a salamon tornáztában.?

25 F Azok az ollyan keresztyének, a kik szégyenből, félelemből, vagy valami más emberi tekintetből., nem akarják követni az Isten szolgait; és átallyák magokat hozzájuk adni az ő szolgálattját illető dolgokban, anép pedig aki tisztelettel, és ditsérettel vagon az Apostolokhoz, arra tanít, hogy ditsérjük. és szeresük másokban ajó erköltsöt. [87a:] a melyet meg nyerhettyük mi is magunknak. az Istentől.

30 K Miképen tselekesznek vala az Apostolok, hogy meg bizonyítsák atudományt, melyet hirdetik vala anépnek., és hogy a népet meg erősítsék a kristusban valo hitben.?

F Az irás azt mondgya hogy sok jeleket. és tsudákat. tésznek vala, hogy sok betegeket visznek vala hozzájuk, a kiket meg gyógyították,

²⁴⁶ üsmerjék, [e — fölött áthúzott vessző.]

és hogy szent péternek csak az árnyéka is sokakat meg gyógyított, ha az Isten anyi erőt adott. egy halando ember árnyékának. kételkedhetünk abban. hogy most is ne adgyon a szentek esedezésinek, és teteminek, kik menyekben élnek, oh' ha mi olyan hittel és buzgósággal keresnök lelkünk gyógyulását, mint a melyekel keresi vala ez a nép testi gyógyulását. mi azt meg nyernök minden bizonyal. abban ne is kételkedgyünk hogy az Isten hamaréb meg nem adná azokat a kegyelmeket melyek az üdveség hasznára valok, mint azokat melyek atesti egésségre valok, hogy ha azokat illendő buzgósággal¹⁰ kérnök.

Évangélium

szent Jan 6. 44.

Senki nem jöhet én hozzám, hanem ha az Atya aki engem küldöt, vonsza ötet, és én fel támasztom ötet az utolso napon, irva vagyon a profétakban, és léznek minnyáján meg tanítottak, minden aki az Atyától hallotta, és meg tanulta én hozám jö, meg hogy az Atyát¹⁵ látta valaki, hanem csak az, aki az Istentől vagyon, az látta az Atyát, bizony, bizony mondom néktek; a ki hiszen én bennem, örök élete vagyon, én vagyok az életnek kenyere. az Atyáitok mannat ettek a pusztában, és meg holtak, [87b:] ez a menyből alá szállot kenyér. hogy ha ki abbol eszik, meg ne hallyon, Én vagyok az élő kenyér. ki menyből szállottam alá, ha valaki ekenyérből eszik. örökké él; és kenyér melyet én²⁴⁷ fogok adni, azén testem avilág életéért.²⁰

Magyarázat

K Miképen mennek a kristushoz?

F Az élő, és szeretettel valo hit által. de mint hogy magunktol hozzá nem mehetünk, az Isten adgya azt a hitet, és ugyan ő vonson²⁵ a kristushoz, meg hatván szívünket szeretetével,

K. Mitsoda modon hattya meg szívünket?

F Az ígazságnak üsméretit adgya belénk., meg utáltattya velünk a vétkeket, örömet ad szolgálattýára, félelmét abüntetésnek, reménységít ajutalomnak, és más egyéb ezer modon, amint már tettzik³⁰ az ő joságának és böltseséginek meg hatni szívünket.

²⁴⁷ [Íráshiba:] és kenyér mely én fogok adni

K. A kegyelemnek vonása. a melyel vonatunk akristushoz, erőlteti a mi akaratumkot. ?

F Az Isteni kegyelemnek vonása. tellyes erővel, és hathatoságal, de ő nem erőlteti akaratumkot, se akarattya ellen nem mivelteti, az
5 akarásra hajttya egész szabadságal, kegyeségel; és menyei gyönyörűségel, arra amit annak előtte nem akart, és söt még a mit gyűlölt., de nem erőszakal, mind azon által akarni kel, Apostol azt mondgya,²⁴⁸
10 *hogy az Isten az, aki [88a:] mibennünk. tselekeszi az akaratot, és avégben vitelt; jó akarattyaól. phi. 2. 13. mi ajót akarjuk, és azt végbe*²⁴⁹
viszük, mind azon által ő munkáloedgya. bennünk mind a kettőt; ez a két igazság mindenik hit ágazattya, és ha azokat meg nem foghattjuk, ez elménk gyengeséginek tulajdonittsuk, vallyuk meg azt, hogy Isten véghetetlen dolgokat tselekedhetik. olyanokat, a melyeket lehetetlen nékünk. meg fogni, és ilyen formában meg
15 egyeztettjük ezt akét igazságot., mellyek ellenkezőknek tettzenek.

K. Miért mondgya akristus, hogy az ő Attya vonsonz minket ?

F Mert, az Isteni kegyelem, erőt ad, hogy erő szakot vehessünk a meg romlot természetünk hajlandoságin., a mely mindenkor ellene áll, az Évangéliumi igazságoknak, és ajóknak mellyeket akarunk
20 tselekedni, de az az erőszak kedves, és gyönyörűségel, amely nem hogy meg gyengitené a szabadságunkot, de söt még, meg erősíti, fél indittya, és munkálkodtattya, ugy a mint illik, ugy hogy akarjuk, meg is tselekeszük. szeretettel, és örömel azt, a mit akegyelem tselekedtett velünk., leheté ennél valami szabadjabb. ?

25 K. Miért vagon ameg irva, hogy minnyájan tanittottak lésznek az Istentől ?

F Azért, hogy meg tanullyuk, hogy hejában halljuk az Isten szavát., és olvasuk az irásokot, hogy ha aláthatatlan mester, az az, a szent Lélek, nem beszél szivünknek, [88b:] hogy ha sugarlásával. nem tanittya nékünk az igazságokat, és nem adgya azokat. abelső füleket., a melyekel halgasuk szavát.

K. Mit téznek ezek a szók, minden aki az Atyától hallotta, és meg tanulta. hozám jö. ?

35 F Ezek meg mutattják, hogy mitsoda ereje, és hathatosága vagon az Isten szavának. a midön a szivünknek beszél; nem halható szokal.,

²⁴⁸ az Apostol azt mondgya, az Apostol azt mondgya., [Fölösleges ismétlés.]

²⁴⁹ azt vég- viszük, [Elválasztás után csonkán maradt.]

hanem a szent Léleknek sugárlásából, mind azok akik. eszerént tanítatnak, akristushoz mennek, tehát azok mondgya szent Agoston., akik nem tanitattak.²⁵⁰ eszerént. hozzája nem mennek.

5 K. Miért mondgya az ur. hogy aki ő benne hiszen örök élete vagyon. holot azt el nem érik mind azok, akik őbenne hisznek.?

F A ki akristusban, szeretettel valo munkalodo hittel hiszen. a mint az Apostol mondgya; az akegyelmet birja, amely magja, és kezdete az örök életnek, és amely magában meg maradando, és álhatatos lévén, tsak amagunk vétke, ha el veszttyük; aki azt meg tarttya,
10 és abban végig meg marad. minden bizonyal örök élete vagyon., mivel az, az álhatatosoknak ígértetett, meg, nem is kel azt tsudálni, hogy ha azok, kik végig meg nem maradnak ahitben, és akegyelemben, ha abban részek nintsen, akristus tehát azokról szól itt, akik mind végig hisznek ő benne.

15 [89a:] K A kristus miképen élő kenyér?

F Mert ő lelki eledele lelkünknek, és kut feje az örök életnek, kik benne hisznek, és kik néki engedelmeskednek, a kenyér mely a testet táplállya, olyan materiális kenyér, mely tsak a testi élet táplálására valo, de a kristus maga lévén az élet, olyan kenyér, a mely életet ad
20 a holtaknak, azt az életet ő neveli, meg tarttya, tekéletesé, és örökké valo léletté tészí, és ezeket ő maga viszi végbe, a midön nekünk adgya magát, vagy az igéjében, vagy a szentségében.

K. Miért hasonlittya magát a mannához?

F Mert valamint a manna, ugy őis menyből le szállot kenyér meg
25 testesülése által, és valamint amanna, az ő testámentum béli népnek eledele volt apusztában, akristus eledele az uj népnek, ki evilágon áll, mint pusztában, és mint idegen, és aki szüntelen siet a menyei haza felé de ez az új manna, sokal hasznosab aréginél. amaz tsak a testet táplálta. ez pedig alelket táplállya, amaz meg nem menthette
30 az Izraélitákat, se atesti, se alelki haláltol, epedig lévén az életye,²⁵¹ mind azoknak, kik ezt illendő tisztességel eszik, a testnek meg halhatatlanságra valo magja, és a léleknek, aboldog örökös életnek kut feje.²⁵²

²⁵⁰ tanitattak. [t—k-ra írva.]

²⁵¹ élet.ye, [Tehát a személyragot utólag írta hozzá.]

²⁵² [Kimaradt utána a következő rész címe: Kántor péntekin. Azonkívül hiányzik az Imádság, az Epistola és a hozzá való magyarázat; Mikes oldal-számozása folyamatos, nem mutat hiányt.]

És lön némely nap,²⁵⁴ és ő üll vala tanitván, és a farisaeusok ülnek vala, és atörvény tudo²⁵⁵ doktorok, kik jettek vala Gallilaeának és judeának minden kastélyiból. és jerusalemből, és az ur erejevala azok meg gyógyítására, és imé némely férfiak., agyban hozván egy embert., ki ina szakat vala, és ötet bé akarják vala vinni, és eleiben tenni.
 5 és nem találván mely fölöl ötet bé vinnék a sereg miat. fel menének ahéjazatra, és apadlason alá botsatták ötet középre mind agyastol, Jesus eleiben., kiknek hitét²⁵⁶ hogy látá, mondá, ember²⁵⁷ meg botsátatnak néked ate büneid.²⁵⁸ és kezdének gondolkodni az irás tudok,
 10 és a farisaeusok, mondván kitsodaez? aki karomlásokat szöll, ki botsáthattya meg abünököt, hanem egyedül az Isten. hogy meg üsméré pedig Jesus az ő gondolattyakot, felelvén. mondá nekik. mit gondoltok szivetekben., mitsoda könyeb. mondanié, meg botsátatnak néked büneid., vagy mondani, kely fel, és járj,? hogy pedig tudgyátok, hogy
 15 az ember Fiának hatalma vagyon eföldön, a bünök meg botsátására, mondá az inaszakatnak, néked mondom kely [90a:] fel, ved fel az ágyadot,²⁵⁹ és meny a házadhoz, és mindgyárt²⁶⁰ fel kelvén előttök, fel vévé az ágyát, melyben feküt vala. és házához mene, magasztalván az Istent és minnyájan álmélkodának. és magasztallyák vala az Istent,
 20 és bé telének félelemel. mondván. hogy tsudákat láttunk ma.

Magyarázat.

K. Mit jelent az az ina szakat ember. kit az ur meg gyógyítót?

F Jelenti aléleknek inaszakattságát, akinek egyedül akristus az orvossa, atesti inaszakattság, el veszi atagoknak mozgásit, és ele-

²⁵³ [Analogiás hatásra keletkezett íráshiba:] szuk luk

²⁵⁴ némely nap, <nap.>

²⁵⁵ atörvény tudo <ki> doktorok, kik

²⁵⁶ hitét [i— fölött nincs pont.]

²⁵⁷ [Sorvégen:] ember [új sor elején:] ber

²⁵⁸ büneid, [b—n-ből javítva.]

²⁵⁹ ágyadot, [g— helyén más betűt kezdett, de nem fejezte be.]

²⁶⁰ mindgyárt [d— javítva t-ből?]

venségít., alelki inaszakattság pedig mely avétek, el veszi azokat ajó indulatokat és gondolatokat, melyeket Istentől vett, és olyan állapotban veti. hogy se nem munkálodhatik., se nem járhat az Isten uttyában.

⁵ K. Miért mondá annak az inaszakatnak, *meg botosátatnak néked büncid.?*

F Mert az az, ember. két féle nyavalyában²⁶¹ vala, lelki, és testi nyavalyában, az első a másikat okozá. ugyan azon is kezdé el az üdvezítő mondván hogy meg botosátatnak néki bünci, azért, hogy semmi ¹⁰ meg ne gátolná testének meg gyógyulását, meg tanulhattuk ebből a példából., hogy mindenkor avétkeinknek tulajdonítsuk **[90b:]** a betegséginket, és nyomoruságinkot, és tsak anyiban kel kívánnunk, azoktól valo meg szabadulásinkot, a menyiben azok. segíthetik lelkünknek meg gyógyulását vagy is inkább, tsak egyedül abüncinknek ¹⁵ botosánattyát kel kérnünk, nem kérvén atestnek meg gyógyulását, valamint ez az ember tselekék.,²⁶² mert azt, aző jó akaroi kérék helyette. mint hogy mi azt nem tudgyuk mi hasznosab nékünk Isten előtt, az ő gondviselése alá hagyuk testünket, ne hogy meg adván atesti egésséget., és meg szabadítván nyomoruságoktól. el ne vegye ²⁰ tollünk a mi leg hasznosab. alelkünk üdveségire

K. Mire tanít minket, ennek az inaszakat ember. jó akaroinak felebaráti szeretetek, és hitek, akiknek kérésekre meg gyógyittá akristus ezt abeteget?

F világosan láttyuk abbol. hogy mint kel betsüllenünk az Isten ²⁵ félő embereknek imádságokat. akiket gyakorta kel kérnünk nem emberi tékéntetből; hanem azért hogy imádságok szükséges nékünk Isten előtt, azt is láttyuk. hogy mitsoda köteleseggel tartozunk Istennek ajánlani könyörgesinket felebaratunk üdveségiért.

K. Mit téznek ezek a három szók, melyeket monda az üdvezítő, ³⁰ az inaszakat embernek, *kely fel, ved fel az ágyadot, és meny aházadhoz.?*

F I. Fel kel kelnünk, el kel oldanunk ateremtett állathoz valo kötelelet, a mely minket arosz szokásoknak **[91a:]** ágyához kötözöt, és amely nem engedi nékünk hogy az Istent szolgállyuk, és az ő parant-solatiban járjunk. ³⁵

²⁶¹ nyavalyában [Második a— fölött áthúzott vessző.]

²⁶² tselekék., [A várható *tselekvék*, esetleg *tselekedék* helyett; vagy írás-hiba, vagy analógiás alak.]

2. El kel vinnünk az ágyunkot melyen feküdtünk meg kel győznünk rosz kívánságinkot. viselnünk kel rosz hajlandóságinknak terhét, noha nehéz légyen is azoknak meg gyözese.

3. A házunkhoz kel mennünk. valamint az inaszakat ember. a szivünkben kel térnünk, ajó lelki üsméretnek békeségében maradnunk., ót kel áldoznunk az urat, és halálot néki adnunk hozánk valo kegyelmiért, azt is el mondhatni hogy a ház. ahová kel menni meg térésünk után. a menyei ház., oda²⁶³ kel sietnünk. avétektől valo meg szabadulásunk után, és oda igyekezünk életünknek minden napjaiban

KÁNTOR SZOMBATYÁN

Imádság.

¹⁰ Óh Istenünk aki meg tartoztattad alángnak sebeségit, hogy ahárom iffiunak ne árthasson, enged meg szolgálidnak hogy semi vétkes tüznek fel gerjedésit magunkban meg ne engedgyük a mi urunk. J. k.

Epistola.

szent pál. rom. 5. 1.

Meg igazulván azért ahit által, békeségünk le-[91b:]gyen²⁶⁴ az Istennel. ami urunk Jesus kristus által. ki által vagyon járulásunk is
¹⁵ ahit által akegyelemre, a melyben állunk és ditsekedünk, az Isten fiai ditsőségének remenségében, nem tsak ebben pedig hanem ditsekedünk aháboruságokban, tudván hogy a haboruság türést szerez. atüres²⁶⁵ pedig próbálást, aprobálás pedig remenséget., a remenség pedig meg nem szégyenit. mert az Isten szeretete ki ontatot a mi szivünkben,
²⁰ a szent Lélek által, aki nekünk adatot.

Magyarázat

K. Mitsoda ahit által valo meg igazulás.?

F A nem más, hanem ahalálos vétekből, és a teremtet állathoz uralkodo szeretetből valo ki kelés, a kegyelemre, és a teremtohöz uralkodo

²⁶³ oda kel [d—k-ból javítva.]

²⁶⁴ le-[91b:]gen

²⁶⁵ atüres, <t> [A t törlésekor tévedésből az é ékezetét is törölte.]

szeretetre való menetel. ugyan ezen kegyelem. és szeretet által, leszünk Isten fiaivá.

K. Mellyek azok ahasznok, a mellyeket ameg igazulásnak kegyelme. munkálodik alelkünkben;?

⁵ F A mái lettzke ötöt teszen fel, az első hogy békesegünk legyen az Istenel, akristusnak lelke, és érdemi által, amely békeség. belső örömet, és menyei gyönyörűséget okoz bennünk. az Istenhez való meg térésünkért, nem olyan tsalárd békeséget. mint a mely²⁶⁶ vétkes örömet okoz. a földi jóknak, gazdagságoknak, tiszttségeknak birásokért, egy igaz léleknek, gyö-**[92a:]**nyörűsége, a kristus szenvedéseinek gyümöltse, és a²⁶⁷ világi öröm, aszivben uralkodo vétkeknek és rosz kívánságoknak meg romlot gyümöltse . .

K. Mellyek akövetkezendő három hasznai a meg igazulás kegyelmének?

¹⁵ F A második a, hogy meg erősítsen minket ajóban, álhatatosá tégyen az Istenhez, és hogy végig meg tarttson az ő szolgálattjában. a harmadik, a, hogy el távoztassa szivünket, az itt alat lévő dolgoktól, és az²⁶⁸ örökké valokhoz kaptssollya azt, a reménség által, avilágnak fiai. minden ditsőségeket a földi jóknak birtokában tarttyák, az Isten ²⁰ fiai pedig abban, hogy a menyei jókót várják, a negyedik a, hogy tsak egyedül a kristusban való fogadot fiuiságinkot betsültesse velünk, és azt az örökséget, amelyre részt ad, *most Isten fiai vagyunk*, mondgya szent János, *és még nem jelent meg. mitsoda leszünk, tudgyuk, hogy mikor meg jelenik, hasonlok leszünk hozzája mert meg láttjuk ötet, amint* ²⁵ *vagyon. I epist. 3. l.*

K. Mellyik az ötödik haszna ameg igazulás kegyelmének,?

F A, hogy, akristusért való szenvedésben. örömet találunk, békeséggel szenvedni anyomoruságokat, ez elég volna egy filosofushoz, de azokat szeretettel. és alázatosággal szenvedni, egy valóságos keresztyenhez ³⁰ illik, azokban tenni pedig a ditsőséget. és az örömet, az Apostoli kegyelem., és tekéletes keresztyéni jó erkölts, ezért is mondgya az Apostol, *hogy [92b:] a háboruság türest szerez, atürés pedig próbálást, apróbálás reménséget, a reménség pedig meg nem szégyenít, mert az Isten szeretete ki ontatot ami sziveinkben a szent Lélek által aki nekünk* ³⁵ *adatot.*

²⁶⁶ a mely <tsalárd> vétkes

²⁶⁷ a <vl> világi

²⁶⁸ és az [az—és-ből javítva.]

K. kitsodák azok. a kikben. a haboruság keresztyéni türést szerez?

F Azok, kik a kristus lelkében élnek, kik az Évangyéliumhoz alkalmaztattyák élettyeket, és nem a világhoz, a kik meg vetik mind azt., valami az idővel el mulik, kik anyomoruságot úgy tekintik, mint az Istennek hozzájuk valo szeretetének jelét, és mint magját az örökké valo jóknak. a melyek után suhajtoznak, ellenben pediglen aháboruság, türhetetlenséget, szomoruságot, panaszkodást, kétségben valo esést okoz mind azokban kik avilághoz. és amulando dolgokhoz ragaszkodnak, nyomorultaká is léznek, mind ezen, mind amás világon, az olyanok sokal többet szenvednek. a nyomoruságokban, mint avaloságos keresztyének., mert vigasztalás és remenség nélkül szenvednek, akülső nyomoruságokon kívül, még belsőköt is szenvednek, a melyek mindennél nehezebek,

K A türés miképpen szerez robálást, és aprobalás remenséget?

F Probalást szerez mert érezük magunkban a kegyelemnek hasznát., és az eröt melyet veszünk, Istentől, [93a:] meg üsmervén magunkban. hogy ő véle mindent tehetünk, és a probalás, állandób és erőseb remenséget szerez, avigasztalásal, melyet érzünk az Isten segittségíért abékeségben, és atsendeségben, melyet ád aszivnek, a kristusért valo szenvedésiben.

K. A remenség miért nem szegyenit meg?

F Mert az Isten szavára, és²⁶⁹ az ő hozánk valo szeretetire vagyon fundálva; a szent Léleknek. arra a minden hato erejére, aki minket segít, és kegyelmével bé tölt, mit nem várhatunk Istentől a midön oly valóságal láttyuk, hogy magát, és Fiát nekünk adgya, hogy szeretetét és szent Lelkét nekünk adgya, hogy bennünk lakozzék, el mondhattyk tehát az Apostolal, *ki választ el tehát minket a kristus keresztétől, háboruságé, szorongatásé, éhségé, mezitelenségé. a veszedelem, üldözés, vagy a fegyveré,? de mind ezekben gyözedelmesek vagyunk, azért, aki minket szeretet.* rom. 8. 35. 37.

Evangyélium.

Szent luk. 4. 3.8

Fel kelvén pedig Jésus a synagogából, a simon házában mene, a simon napa pedig nagy hideg lelésben vala. és könyörgének néki érette, és melléje álván, parantsola a²⁷⁰ hideg lelésnek és el hagyá

²⁶⁹ és <h> az ő hozánk valo szeretetire

²⁷⁰ a<d> hideg lelésnek

ötet, és mindgyárt fel. [93b:] kelvén szolgál vala nékik, mikor pedig anap el nyugodot volna, minnyájan akiknek külömb féle nyavalyákal valo beteg valának, hozzája viszik vala azokat, ő pediglen mindenkre kezeit tévén, meg²⁷¹ gyógyittá őket, ki mennek²⁷² vala pedig az ördögök sokakbol. kiáltván, és mondván, hogy te vagy az Isten Fia, és meg fedvén. nem hagyja vala azokat szollani, mert tudgyák vala ötet krisztusnak lenni, meg viradván pedig; ki megyen vala egy pusztá helyre. és a seregek keresik vala ötet, és szintén hozzája menének, és tartoztatták vala ötet. hogy elne menne tőlök. kiknek ő mondá, mert egyéb városoknak is szükség nékem hirdetnem az Isten országát, mert azért küldettem, és predikál vala Galilaéának synagogaiban.

Magyarázat

K Mit jelent a szent péter napjának hideg lelése?

F Jelenti lelkünknek lelki betegségit. a melyet okozák a rendetlen kívánságok. a melyek uralkodnak azokban. kik nem az Istené. és a melyeket. még ajó erkoltsüek is érzik ez életben. bizonyos mértében, Ami hideg lelésünk mondgya szent²⁷³ Ambrus, a fősvénység, ami²⁷⁴ hideg lelésünk anagyra vágyás, a mi hideg lelésünk, agyönyörüségeknek kívánsága., hasonlot lehetne mondani, az irigységről, aharagrol, boszu állásrol, és mind az olyan indulatokrol., melyek háborodást

²⁰ [94a:] és rendeletlenséget indittanak szivünkben. és lelkünkben,

K. Kik nyerék meg abetegnek meg gyógyulását, ?

F Az Apostolok nyerék meg kérések által, ez a példa meg tanit, hogy imádkoznunk kel abetegségben lévő atyánk fiának meggyógyulásáért, mivel akristus némelykor inkább meg halgattya, a maga szolgálait, mint sem magát abeteget. sokal érdemeseb dolog is másokért imádkoznunk., mint sem magunkért, a midön atesti nyomoruságokban forog a dolog, mert a felebaráti szeretet amelyel imádkozunk érettek, nem hasznunk kereső.

K. Ez az Aszszony könyörgeé magáért?

³⁰ F Az Évangélium arról nem szól; mert az ő hideg lelése jelenté alelki hideg lelést, és hogy mind azok, kik abban anyavalyában van-

²⁷¹ meg<y> gyógyittá

²⁷² [Íráshiba:] ki menneh

²⁷³ szent [Agoston.] Ambrus,

²⁷⁴ ami <nagy> hideg lelésünk anagyra vágyás,

nak, nem hogy gyógyulásokat kérnék de gyakorta, anyavalyát sem érzik, sőt még azt szeretik, nem hogy még agygyógyulást kívánják, szánnunk kel tehát őket, és könyörögnünk érettek, annál nagyobb buzgósággal. hogy ő magok arról nem gondolkodnak, és hogy gyakorta
5 valamint szent Agoston mondgya maga felől, hogy anyira félnek attól meg menekedni, mint a menyire kellene azt kívánni, hogy meg menekedjenek.

K Mit tselekedék ez az²⁷⁵ Aszszony meg gyógyulása²⁷⁶ után?

F. Mindgyárt fel kele. akristusnak, és a tanítványinak kezde szolgál
10 gálni asztalnál., arra tanít minket példájával, hogy egy szem pillantásig se halogassuk, hálákat adni az Istennek, [94b:] a midőn valamely betegségtől, vagy nyomoruságtól meg szabadított. mutassuk meg néki. gyorsaságunkal. hozzája valo hálá adásunkot. és buzgóságunkot. hogy ötet szolgál
15 és aző szolgálattýában valo gyorsaságunkal. és szorgalmatoságunkal; adgyuk jelét, egészen valo meg gyógyulásunknak. hogy jó példát adván azzal felebarátunknak, arrais vigyük, hogy azért ditséretet adgyon Istennek.

K. Miért mene akristus a pusztában, tanítási, és tsuda tételei után?

F Mert példát akara adni szolgálainak, hogy minek utánna, végben vitték hivatallyokot, egy ideig magokban szállyanak. és magánosan éllyenek, hogy ujjab erőt vévén magokban. nagyobb buzgósággal térjenek
20 viszá a munkára, a kristus igen szereti vala. apusztában valo imádkozást. meg akarván azal mutatni, hogy mitsoda szükséges a magánosan valo létel. a jó imádságra, és ha ateremtet állatokra terjeszük elménket, és szívünket, az Isten szavát nem halgathattýuk, se
25 ő meg nem halgattýa a miéinket.

K. Mit kel gondolnunk ezen népnek buzgósága felől aki fel találván akristust attól tart. hogy elne hagyná őket

F Fontollyuk meg ezt a példát, amely minket szégyenbe hozz, és a mely szemünkre hánya, hogy mitsoda. tunyasággal., és figyelmetlenségél halgattýuk az Isten ígétit, kövessük [95a:] tehát ezt a szent szorgalmatoságot., keresven az Isteni Igéhez köttetet kegyelmet, és amidőn szívünket meg hatotta, tarttsunk attól., hogy avilág, és akisértetek,
35 el ne vesszessék velünk annak gyümölsét, ez a félelem nekünk

²⁷⁵ ez az <sze> Aszszony

²⁷⁶ [Valószínűleg íráshiba:] meg gyógyulása [g-vel írt alakja szokatlan Mikesnél.]

üdveséges léssen. mivel az igazságnak szeretetét fogja szivünkben oltani.

K. Mit tanulhatunk akristus feleletéből aki mondá anépnek, hogy azért küldetett el. hogy egyéb városoknak is hirdese az Isten országát. ?

⁵ F. Az egyházi szolgálókat arra taníttya, hogy buzgoságokat meg ne határozák valamely személyhez, vagy valamely helyekhez. amidön hivatalok valamely népre terjed. hanem kövesék oda az Istent. ahová hija őket, és szolgállyák őket azokban. amelyekben. aző rendelése teszi őket.

SZENT HÁROMSÁG NAPJÁN

Imádság

¹⁰ örök mindenható Isten. ki hitet adván szolgálidban, a melyet ökök vallyák. meg is üsmértetted vélek az örökké való Háromságnak ditsőségét, és hogy imádgják az Isteni természetnek egyeségét, egy hatalmas felségben. enged meg uram, hogy ehez ahithez lévén köttetve. meg menekedgyünk minden féle nyomoruságoktól. a mi urunk. J. k.

[95b:] Epistola.

Szent pál. rom. 11. 33.

¹⁵ oh' Isten böltsesége, és tudománya, gazdagságinak magossága, mely meg foghatatlanok aző itéleti, és meg vizsgálhatatlanok az ő utai, mert ki üsmérte meg az ur elméjét, vagy ki volt aző tanáttsa, vagy ki adot elsőb néki, és viszá adatik annak, mert ötölle, és ő általa, és ő benne vannak mindenek, ő néki légyen ditsőség örökké Amen.

Magyarázat

²⁰ K. Az Anyaszent egyház miért olvastattya a mái napon azt a mit mond szent pál aválasztásnak, és a kegyelemnek titkárol, imádatván velünk az Isten böltsesége, és tudománya gazdagságinak magosságát?

F Mert a szent Háromságnak. az üdveségre való, választásnak, és a kegyelemnek titka, meg foghatatlan., az Anyaszent egyház, azal aszán-

dékal olvastattya ezt a mái letzkét, hogy minket oktasson, mert noha meg ne foghasuk is azt a magoságot, mind azon által kel tudnunk azt, amit mond az írás, arról, és a traditio, kevélység és maga hittség volna attol, aki azt meg akarná fogni, de meg más részint, hálá
5 adatlanság volna attol, aki nem akarná azt meg tudni, olyan szin alat, hogy a meg foghatatlan, ez okáért, ha vétkesek nem akarunk lenni, vagy egy, vagy más képen. olvas-**[96a:]**sunk arról, vagy az írásból, vagy a szent Atyákból, vagy olyanoktól oktattassuk magunkot., kik arra alkalmasok, elmelkedgyünk gyakorta, ezekről anagy
10 titkokrol., hitttel, félelemel, tisztelettel, bizodalomal., és imadgyuk azokat alázatoságal., meg alázván magunkot. ezek amagosságos, és és imádás méltó²⁷⁷ titkok előtt.

K Mit jelentnek ezek a szók, *ki üsmérte meg az ur elméjét?*

F Azt²⁷⁸ jelentik, hogy gyakorta rejtékben vannak az Isten itéleti,
15 az emberek előtt, mert ő azt akarja, hogy a szentek is rettegenek ő előtte., és az ő mindenható keze alat, hogy tsak az ő akarattyától fügjenek, hogy tsak benne ditsekedgyenek. hogy az ő szándékit, és akaraitit imádgyák. ha azokat, meg nem foghattyák is, bizonyosok lévén abban hogy minden valami ötölle jö. az igazságos. és imádásra
20 való.

K. Miért mondgya a szent pál ezeket a szokot. *ki adot elsöben neki, és viszá adatik annak,?*

F Azért hogy minket meg alázon, és meg oltalmazon. attol. az emberi kevélységtől. hogy magunkot el ne hidgyük, és azt ne gondol-
25 lyuk, hogy ha az örök életre választattunk, atsak a magunk érdemiért vagyon., és azt, nem tsak a kristus kegyelmének kel egyedül tulajdonnítani, az Apostol, meg akarván minket menteni az ilyen vétkes gondolatoktól., azért mondgya nekünk. hogy semit nem adunk Istennek, a mit tölle nem **[96b:]** vettük volna, és hogy minden érdemink,
30 akegyelem ajándékitol jönnek, valyuk meg tehát valóságal, hogy magunktol semmit nem adhatunk Istennek olyat, a miért irgalmaságot, és kegyelmet tehetne velünk, a mely kegyelem nélkül, pedig, egyebet nem lát bennünk véghetetlen nyomoruságnál., hogy mi magunktol. tsak jót sem gondolhatunk. hogy nintsen semmi is olyan
35 mi bennünk, a mivel ditsekedhetnénk, ha nem tsak azal., amit az ő joságától vettünk. 2. Cor. 3.. 5. 1 Cor. 4.. 7. ezért is mondá szent Agoston

²⁷⁷ imádás méltó [Lehet ragtalan tárgyas összetétel is, de lehet, hogy íráshiba: *imádásra méltó* helyett.]

²⁷⁸ [Íráshiba:] Az jelentik,

az Istennek, uram, tekéntséd bennem a magad munkáját. és ne az enyimet. mert ha az enyimet tekénted. kárhozatra vetz engemet, de ha amagadét tekinted, meg koronász engemet. supr. ps. 137. n. 18.

K. Magyarázd meg ezeket a szokot; *mert ő tölle, és ő általa, és ő benne vannak mindenek, ő néki légyen ditsőség*

F Az Apostol meg akarja velünk értetni, hogy tsak az Istenhez illik a maga ditsőségít keresni mindenekben. és mindent arra fordítani. mert minden ami teremtetett, és minden kegyelem ő tölle vannak, mint kut fejektől, és az ő minden hatóságától, ezt is teszük ezek a szok, mindenek ő tölle vannak, mindenek az ő Isteni tekéleteségének képei, azért is mondgya, mindenek ő általa,²⁷⁹ vannak, mindennek is, ő benne kel nekünk tettzeni, és tsak ő benne maradandok, és anyiban állandok, a menyiben ő azokat meg tart-[97a:]tya szüntelen valo gondviselésivel, ezeket is tészik ezek a szok, ő benne vannak mindenek

K. Nem lehetneé meg más értelmet adni ezeknek a szoknak.?

F Lehet még így is magyarázni, ha úgy tekinttyük az Atyát, mint kezdet nélkül valo kezdetet; azt kel mondanunk, hogy mindenek tölle vannak, mint mindennek kezdetétől, ha úgy tekinttyük a Fiat, mint az Atyának igéjit. és böltseségít, azt kel mondanunk hogy mindenek ő általa vannak. ezért is mondgya szent János hogy mindenek ő általa lettek, joan. 1. 3. a szent Lelket pedig ha úgy tekinttyük mint az Atya, és a Fiu közöt valo szeretetett, és mint, minden Isteni munkáknak végít, el lehet mondani hogy mindenek őbenne vannak, mert mindennek hozzája kel tzélozni, és mindent néki ajánlani, azért is mondgya. agörög fordítás. hogy mindenek ő érette²⁸⁰ vannak, az az, az ő ditsőségiért

K. Mitsoda hasznunkra kel forditanunk mind azt valamit eddig mondottál., vagy az el választásnak, és a kegyelemnek titkairol., vagy a szent Háromságnak titkairol.

F Arra. hogy higyük mind azt. valamit az Isten méltoztatot nekünk ki nyilatkoztatni, mi lehet okosab. [97b:] mint azt hinni, a mit maga az igazság, és az okosság mond, tarttsuk halgatásban az emberi elmét, hogy ne kerese meg fogni azt, a mi igen meg haladgya gondolatinkot, vallyuk meg azt, hogy az Isten, számlálhatatlan dolgokot tselekedhetik olyanokot, amelyeket mi meg nem foghatunk, hogy ő mindeneket tud, az ő tudománya olyan véghetetlen., valamint az ő hatalma,

²⁷⁹ [Íráshiba:] álta,

²⁸⁰ érette [Első e— fölött áthúzott vessző.]

a mi tudományink pedig igen meg vannak határozva, tsak aleg kisebb dolog iránt is, és amit minden nap látunk, és a mit leg inkább gondollyuk üsmérni, mi azt meg nem foghattuk, minden világi dolgok nehezek mondgya abólts, és az ember. szoval, azokat meg nem foghattya, 5 Eccl. 1. 8.

Évangyélium

Szent Matth. 28. 18.

És hozájok menván Jésus szolla nekik, mondván. adatot nékem minden hatalom menyben, és a földön el menván azért, tanitsatok minden nemzeteket; meg keresztelvén őket, Atyának, és²⁸¹ Fiunak, és szent Léleknek nevében, tanitván őket meg tartani mind a miket 10 parantsoltam néktek, és én imé veletek vagyok minden nap világ végezetig.

Magyarázat

K. Mitsoda a krisztusban az a hatalom a mely neki adatot az ő halálának. és fel tamadásának érdemi által?

[98a:] F szabadságot ad anéki, hogy az Attyának jóbjára ülljön,²⁸² 15 hogy az Angyaloknak, és aboldog lelkeknek fejek légyen, hogy az embereknek meg nyisa amenyeknek kapuját, hogy szent Lelket²⁸³ küldgyön, a mely fel álltsa, és erősittse Anyaszent egyházát eföldön, hogy Apostolokat küldgyön az egész világra, kik Évangyeliumát predikállják, kik nemzeteket ahitnek járma alá tegyék. nékik tör- 20 vényt szabjanak, szenttségeket, és egyházi szolgákat rendellyenek, az ő ajándékit, és kegyelmit ki osztogasák, aválasztatit meg szentellyék, és hogy evilágon lévő minden jókót, és nyomoruságokat azoknak üdveségekre fordittsák, és közönségesen mind azt, valami történik ez életben, az Istennek itéletiből, vagy irlalmaságából.

25 K. Mire kötelez minket akristusnak ez a hatalma?

F Arra kötelez minden hiveket, hogy néki engedelmeskedgyünk. mindenekben, valamit az Évangyéliumban nekünk hágy, azokat kövesük; és tellyeségel, az ő kegyelmétől függünk, akiknek pedig valamely hatalmok vagyon az Anyaszent egyházban, azokat arra

²⁸¹ és [Beszúrás.]

²⁸² ül-(hesen,)lyön,

²⁸³ Lelket [t-d-ből javítva.]

kötelezdi, hogy magokban meg üsmerjék, hogy mindent ötölle vettek, az ő rendelése szerént, kel magokat viselni, és nem amagok hasznok szerént, se nem avilágnak valo tettzésért, hanem tsak egyedül. az ő szolgálattyát tekinttsék, és ahivek üdveségét., és hogy rettentő számot fognak adni az ő ítélő széke előtt, azért, hogy a [93b:] hatalmokal mint éltenek, kötelezdi arra mind azokat, kik valamely világi tiszttségben, vagy méltóságban vannak, hogy minden hatalmokat²⁸⁴ fordítsák az ő Anyaszent egyházában lévő országának előmenetelére, és gyarapodására, egy szoval a rosz szokásokat el ronttsák. és ötöt szolgáltassák, tiszteltessék, mind azokon ahelyeken, ahová hatalmok el terjed,

K. Miért mondá az üdvezítő az Apostolinak, minek előtte el küdené őket, hogy minden hatalom adatot néki.

F Azért hogy meg értesse vélek, hogy az Anyaszent egyház fel állítására, székségek vagon az ő hatalmas segítségére, a mely nélkül, vakmerőség lett volna minden igyekezetek. mert ugyan is tizen két szegény ember; a kiknek se hitelek, se tudományok. nem lévén, nem foghattak, nem is mértek volna fogni, a nemzettségek meg térítésének nagy munkájához, és annyi sok hamis vallásnak fel fordításához, hogy ha tsak. az ő Isteni segítse vélek nem lett volna, ki tettzik tehát ebből világosan, hogy a mi vallásunk fel állítása, a magóságban lakozonak munkája.

K Miért keresztek meg a gyermekeket. minek előtte lehesen őket oktatni, mivel akristus azt akarja, hogy elsőben oktassák., és az után keresztellyék meg?

F Mert akristus. az olyanokrol szól itt. akik már el érték az okosságnak idejét; akiket elsőben oktatni kellett. a vallás titkaira, minek előtte meg keresztellyék, a mi pedig a kisdedeket illeti, az Anyaszent egyház traditiojából [99a:] tudgyuk., hogy ez a szenttség el követi ennek hasznait, meg szabaditván őket az ördög, és az eredendő vétek rabságából, meg szenteli őket, az Isten, és az Anyaszent egyház fiaivá teszi őket, az Isten kegyelméből, valamint akristusért szenvedet martyrumság, meg szentelé akisdedeket., akiket hérodes meg öleté.

K. Miért akarja akristus., hogy az Atyának, és a Fiunak, és a szent Léleknek nevében keresztellyenek.?

F Meg akarja nekünk mutatni, hogy az ujjonon valo születés. az Isteni fiaság. és amalasztok melyeket akeresztségekben veszünk. a

²⁸⁴ hatalmokat <arra>fordítsák

három Isteni személyektől vannak egyenlő képen., és ahoz egyenlő²⁸⁵ tisztelettel. és imádással tartozunk, mert egyenlő természet, és Isten-ség, azt is meg akarja velünk értetni, hogy ez a szentség minket a szent Háromságnak szentel., az Atyának, mint teremtőnek, a Fiunak, mint meg váltonak, a szent Léleknek, mint meg szentelésünk kezdeteinek, az Atyának mint fiait, a Fiunak, mint örökös társait, és a szent Léleknek mint templomit. erre való nézve, nem elég a, hogy az Istent az ő egyes állatnyájában imádjuk, hanem még ötet imádnunk kell. három személyiben, mivel mindenik személy Isten., mind azon által¹⁰ különbözök magok között,

K. Az Isten ki nyilatkoztatta valaé ezt a nagy titkot a sidoknak.?

[99b:] F Ezt ő vélek igen homályosan üsmértette vala meg, ez a kegyelem, a kristus Anyaszent egyházának adatot meg, a kinek arról, világos üsmerettséget adott., el is mondhatni, hogy ez a titok, a keresztényének titka., nagy hálá adással tartozunk tehát. ilyen nagy kegyelemért, a szent Háromságnak lévén tehát szenteltetve, még ez életben tartozunk néki azokal²⁸⁶ atiszteletekel., imádásokal, és szolgálatokal; a melyeket adnak néki aválasztottak, örökösön amenyekben

K. Mit tésznek ezek a szók., veletek vagyok minden nap világ²⁰ végezetig?

F Ezek meg bizonyittyák hogy a kristus Anyaszent egyháza, szüntelen fóg tartani. e földön világ végiig. mert a kristus véle lészen.²⁸⁷ hogy azt igazgassa, vezérellye, és meg tarttsa, az ő minden ható lelkének erejével.

PÜNKÖSD UTÁN VALÓ ELSŐ VASÁRNAPON

Imádság

²⁵ oh' Istenünk, aki benned reméllöknek. ereje vagy, tekintsed kegyelmesen imádságinkot, és mint hogy az emberi gyengeség semit nem tehet nálad nélkül, segíts minket kegyelmedel, hogy bé töltvén parantsolatidot, minden akaratink., és tselekedetink előtted kedvesek legyennek a mi urunk J. k.

²⁸⁵ egyenlő képen., és ahoz egyenlő <képen> tisztelettel.

²⁸⁶ <t> azokal atiszteletekel.,

²⁸⁷ lészen. <g> hogy

A ki nem szeret, nem üsméri az Istent, mert az Isten szeretet, abból jelent meg az Isten szeretete mi hozánk, hogy az ő egyetlen egy szülöt Fiát küldötte az Isten evilágra, hogy élyünk ő általa, abban vagyonszeretett, nem hogy mi szerettük volna az Istent, hanem hogy ő szeretet minket elsőben, és el küldötte a Fiát engesztelőül ami büneinkért, szerelmesim, ha így szeretet minket az Isten, nekünk is kel egy mást szeretnünk, az Istent soha senki nem látta, ha egy mást szerettük, az Isten mi bennünk lakik, és az ő szeretete mi bennünk tekéletes. abból üsmérjük meg, hogy ő benne lakunk, és ő mi bennünk, hogy az ő lelkéből adot nekünk, és mi láttuk, és bizonyoságot teszünk, hogy az Atya, elküldötte az ő Fiát, evilág üdvezítőjét, valaki valya, hogy Jésus az Isten Fia, az Isten lakik abban, és ő az Istenben, és mi meg üsmértük, és hittük az Istennek hozánk való szeretetét. az Isten szeretet, és aki az szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten öbenne évégre lett tekéletessé az Isten szeretete mi hozánk, hogy az ítéletnek napján bizodalmunk legyen. mert amint ő vagyons, mi is. vagyunk evilágon, félelem nintsen aszeretben, hanem atekéletes szeretet ki rekeszti a félelmet, mert a félelemnek gyötrelme vagyons, aki pe-[100b:]dig fél, nem tekéletes a szeretetben. mi azért szeresük az Istent, mert az Isten szeretet minket először, ha ki azt mondgya, hogy szeretem az Istent, és az ő attyafiát gyüölöli, hazug az, mert aki nem szereti az ő attyafiát. akit lát,²⁸⁸ az Istent akit nem lát, mi modon szeretheti, és eparantsolatunk vagyons az Istentől. hogy aki szereti az Istent, szeresse az ő attyafiát is.

Magyarázat

²⁵ K. Miért mondgya szent János, hogy az Isten szeretet?

F Azt akarja velünk meg értetni, hogy az Isten véghetetlen szeretettel szereti fiait, olyan szeretettel amely ő maga, mert valami az Istenben vagyons. a maga az Isten. azért is adta nekik a fiát, akiben minden kedvét tette, és az ő szent lelkét, aki az ő szeretete, ez így lévén, aki aszeretet ellen vét., az Isten ellen vét.

²⁸⁸ [Íráshiba:] aki lát, [A következő felelet elején is elhagyja a tárgyragot:] Az akarja [Azt akarja helyett.]

K Magyarázd meg nekünk ezeket a szokot, *abbol jelent meg az Isten szeretete mi hozánk, hogy az ő egyetlen egy Fiát küldötte Isten evilágra, hogy élünk ő általa.?*

F A magyarázattya a, hogy az Isten nem adhatta nagyobb bizony-
5 ságát szeretetinek, mint azt, hogy nekünk el küldötte egy Fiát akit
érettünk ahalálra adván. meg mentene minket az örökös haláltól, és
nekünk életet adna, de örökös életet, de a mi leg inkább fel ma-[101a:]
gasztallya hozánk valo szeretetit, ahogy, olyankor küldötte el, a
midön az egész emberi nemzet a vétékben lévén el²⁸⁹ merülve, nem
10 várhatot tölle mást, hanem boszu állást, és ha el küldötte, nem azért
hogy el veszese érdeme szerént, hanem hogy meg szabadítsa, és bé
tölttse örökös jokal.

K Ez a szeretete Istennek, a mi szeretetünkért valo jutalomé?

F A nem, ami szeretetünkért valo jutalom, de söt még ami szerete-
15 tünknek az a kezdete. és oka, ő szeretet minket elsőben. és mi nem
szerethettük volna ötet. ha minket meg nem előzőt volna, és ha nem
adta volna nekünk azt a szeretetet. a melyel kellett ötet szeretni,
szeretetet adván néki, a szeretetért, mi magunktol; tsak a teremtet
állatokat szerettük volna, ugyan aza szeretet is vala ami veszedel-
20 münk, és vétünk, mert ugy, a teremtet állatnak adtuk azt a mit tsak
egyedül az Istennek kellett volna adni. de a mi leg inkább háláadásra
indithat minket, a, hogy ez a szeretet az ő Fiának vériben állot, a
ki is, hogy meg válttsa az embereket, magát fel áldozta, a kereszten
meg holt, és őket meg békéltette az Attyával, bünöknek botsánattyát
25 nyervén nekik.

K Mit kel ki hozni ilyen nagy szeretetből?

F Azt kel ki hozni szent Jánosal. hogy ha az Isten így szeretet min-
ket. minékünk is kel egymást szeretnünk., annyira, [101b:] hogy
ha szükséges, életünket is le tegyük atyánk fiáért. az az, hogy ugy kel
30 ötet szeretnünk, valamint az Isten szeretet minket, szeretvén még ellen-
séginket is, mivel az Isten szeretet minket, a midön még ellenségi
valánk.

K. Mitsoda értelme vagyon. ezeknek aszoknak, *hogy, soha senki
nem látta az Istent?*

35 F Mert soha senki itt alat nem látta az Istent magában, és ugy amint
vagyon., az alátás, aboldog. lelkeket illeti a menyekben. és az ő szen-
vedéseknek jutalma, hogy ötet egészen láthassák.

²⁸⁹ el <mul> merülve,

K. Miért mondgya szent János, *hogy ha egymást szerettyük az Isten mi bennünk lakik, és aző szeretete mi bennünk tekéletes?*

F Meg akarja nekünk mutatni. hogy másképen nem, hanem tsak ugy birhattuk. az Istent. mind ezen, mind a más életben, hogy ha ⁵ keresztyéni szeretettel.²⁹⁰ vagyunk felebarátunkhoz, még az ellenséginkhez is, mert ha felebarátunkot, az Istenben, és az Istenért szerettyük, az Istent magát szerettyük. okát adom. mert a keresztyéni felebaráti szeretet abból áll, hogy felebarátunknak azt kívánnuk, hogy az örökös jót birhasa, apedig maga az Isten, azt kívánni pedig ¹⁰ vagy magunknak, vagy másoknak, hogy az Istent birhasuk, akor az Istent szerettyük, és birjuk is valamely mértékben., hogy ha ötet valóságál szerettyük, mert az aki szeret, meg egyezik. szível, és hajlandóságál. [102a:] azzal akit szeret, mivel a szeretet, a szerető dolgokál valo meg egyezésében áll a szívnek, ugyan ezt is tanítja nekünk az ¹⁵ üdvezítő mondván. *ha ki engem szeret, az én beszédemet meg tarttya, és az én Atyám is szereti ötet, és hozzája menyünk, és lako helyt szerezzünk nála, joan. 14. 23.* szent Janos is ezért mondgya, hogy ha egymást szerettyük, az Isten szeretete tekéletes mi bennünk;

K Magyarázd meg nekünk ezeket a szókót, abból üsmérjük meg ²⁰ hogy ő benne lakunk, és ő mi bennünk, hogy az ő lelkéből adot nekünk. ?

F Ezek azt teszik. hogy az Isten ami szívünkben öntvén a szeretetet, a szent Lélek által, melyet a keresztségben vettünk. és a bérmálásban, a szent Lélek bizonyáságot téssen arról a mi lelkünknek. és meg érezteti ²⁵ velünk az Istennek bennünk valo létit, a kegyelem. és ajó erkölts indulatival. a melyeket bennünk munkáldogya.

K. Miért mondgya szent János, *hogy ő látta, és bizonyáságot téssen hogy az Atya, el küldötte az ő Fiát evilág üdvezítőjét.?*

F Mert ő bizonyásága volt az ur szine változásának, fel támadásának, ³⁰ menyben menetelésnek, a szent Lélek tanítványokra valo le szállásának, ezek valóságos bizonyásági, az üdvezítő eföldre valo elküldetésének

K Hogy az Isten mi bennünk. és mi az Istenben lakjunk, elégségesé arra azt vallani, hogy a kristus az Isten Fia?

[102b:] F Elegséges, tsak hogy az a vallás élő hittel, és szeretettel légyen, hogy atselekedetek meg egyezzenek avallás tétellel, és ³⁵

²⁹⁰ szeretettel. <kel> vagyunk

hogy abban a szándékban legyünk, hogy azt meg vallani, életünk el vesztésével is készek vagyunk,

K. Szent János miért mondgya. ujontában. *hogy az Isten szeretet., és aki aszeretelben marad, az Istenben marad, és az Isten ő benne?*

⁵ F Azért hogy annál is inkább az elménkre adgya., hogy mitsoda kötelesség tartozunk az Istent szeretni; és a felebarátot, és hogy a mi szeretetünknek,²⁹¹ álhatatosnak kel lenni, mivel mind addig valamég a szívünkben meg.marad, az Isten is bennünk meg marad. és mi is ő benne, ellenben pedig, az Isten nintsen azokal, kik a felebarátot,
¹⁰ nem szeretik, vagy akik tsak avilágért, vagy ha a magok hasznokért szeretik ötet, ennek aszeretetnek minden emberekre kel terjedni, atyafi, vagy nem atyafi, jó akaro, vagy ellenség. vagy idegen. az Istenhez valo szeretetünknek ez a tekélletesége, hogy olyanok legyünk evilágon., amitsodás akristus volt, szeresünk mindeneket söt még ellenséginket is. valamint ő azokat szerette, és legyünk készek, az ő példájára, ha a szükség ugy hozza, életünköt is le tenni üdveségekért

K Mit okozhat bennünk. eza szeretet. és a kristushoz valo hasonlítás

F Azt okozhattya bennünk ez a két dolog., hogy nagy [103a:] bizodalomal mehetünk az Isten eleiben. az utolso napon. mert ha
²⁰ szent Jakab szerént, irgalmaság nélkül fog meg ítéltetni az, aki irgalmaságot nem tett, abizonyos hogy a ki irgalmas volt, valamint hogy az Isten irgalmas., és aki attya fiait szerette, valamint akristus minket szeretet; az ítélet napján nagy bizodalomban lehet.

K. Szent János miért mondgya, *hogy a félelem nints a szeretelben,*
²⁵ *hanem atekélletes²⁹² szeretet, ki rekeszti a félelmet?*

F Hogy ezeket meg lehesen érteni, meg kel különböztetni, akét féle felelmet. az egyikét nevezik szolgálai félelemnek, a másikat fiui félelemnek, a szolgálai félelem az, a mely tsak a büntetéstől fél, és a mely el kerülteti avétket, mert tartanak az égéstől. és nem az Istent meg
³⁰ bántástól, ugy hogy a vétket gyakorolnák, ha a más életben nem volna semitől is tartani,

K. Ez a félelem nem jóé?

F Magában jó, és nem tsak szabad, de tartozunk is félni olyan nagy veszedelemtől mint apokol., az ilyen félelem magában téritti a
³⁵ bünöst., abólts azt mondgya, hogy a ki nem fél, ameg nem igazulhat, az igen hasznos, mert meg gátollya a külső vétkeket. és meg tartoz-

²⁹¹ szeretetünk, k, [A második k-t utólag írta hozzá a nek rövidítéseként.]

²⁹² [Íráshiba:] atekélltetet szeretet,

tattya, arosz szokásokot, és külső jokat miveltet. a fogyatkozása. ennek a félelemnek nem a, hogy a pokoltol tart, hanem az, hogy tsak a pokoltol tart. tsak erre avegre kerül el [103b:] a roszat, és tselekeszi ajót, ugyan ezért is nevezik szolgálai félelemnek, mert ugy miveltet minket. mint arabokhoz illik, és nem ugy mint a fiahoz. a

5
 10
 15
 20

fogyátkozás nem magától a félelemtől vagyon, hanem mi töllünk, mivel tsak avétekért valo büntetést akarjuk el kerülni, és nem magát avétket, egyedül az Isteni szeretet utáltattya meg avétket, a rekeszti ki a szivből. meg változtatván az akaratot., atölti bé. az Isten törvényit. ugy amint kel. és az is tészí igazá, és kedvesé az embert, az Isten szemei előtt, egyszers mind, el nem érhettyük azt az Isteni²⁹³ szeretetet, a bünöst, arra indittya a büntetéstől valo félelem; és helyet²⁹⁴ készít a szeretetnek, atö ahegyivel utat tsinál, és maga után vonnya a selymet, amateriában, ilyen szent Agoston szerént, a pokoltol valo félelem, és az Isteni szeretet, a félelem meg nyittya a szivet és maga után vonya a szeretetet, a mely onnét a vétke ki²⁹⁵ üzi, nem kel kéttségben esni az olyanrol., aki köteleségit tsak abüntetés félelméből viszi végben, hanem arra kel inteni, hogy a félelemből. a szeretetre menyen. tselekedgyél, mondgya ez a szent Atya, leg aláb a büntetésnek félelméből, ha még nem tselekedhetel. az igasságnak szeretetéből. de az Istentől kel kérni. azt a szeretetet, mely a jót hasznosan²⁹⁶ tselekedtesse, és tsak az üdveségre valo nézve.

[104a:] K²⁹⁷ Mit hinak fiui félelemnek?

F Azt hiják. amely az Isteni szeretettől jö. mint eredetetől, és amely

25
 30

azt tselekeszi, hogy a büntetéstől nem tartunk ugy. mint az ötet meg bántástol. ugy anyira hogy aroszat el kerülyük. és ajót tselekeszük gyönyörüséggel, és tsak az ö szeretetiért. és hogy ezt mindeniket el követnök, ha szinte nem kellene is tartani abüntetéstől. a fiui félelem, még olyan tisztelettel valo félelem is, a mely tisztelteti velünk az Istent, és magunkot meg alázván, ötet, a szent pál mondása szerént, rettegésel szolgállyuk, ezt azért hiják fiui félelemnek., mert ajol neveltetet fiak, semitől nem félnek. ugy, mint attol, hogy meg ne bánttsák, azö jó. és kegyes attyokot, és a kik elöt, tisztelettel, és alázatosággal vannak.

²⁹³ Isteni <félelmet,> szeretetet,

²⁹⁴ [Íráshiba:] és hely készít

²⁹⁵ [Íráshiba:] a vétke ki üzi,

²⁹⁶ [Íráshiba:] hasznosa

²⁹⁷ [Elírással, K helyett:] F

K. Miért mondgya tehát szent János hogy a félelem nints a szeretetben.?

F Mert it a szolgálai félelemről szól, az Isteni szeretet, mely az Istent mindenek felet szeretteti, és a felebarátot az Istenért, nagy bizodalmat
5 ád. hogy az Isten nem akar minket örökösön el veszteni; és így ez a szeretet meg gyengíti a félelmet. de a fiui szeretetről el mondhatni, hogy mentől inkább szeretik az Istent, annál inkább félnek ötet meg bántani. és leg kisebbben is ötet meg sérteni.

[104b:] K²⁹⁸ Miért mondgya utánna, hogy a félelemnek gyötrelme
10 vagon.?²⁹⁹

F Mert akiben a büntetésnek félelme vagon. az igasságnak szeretete nélkül. anyughatatlanságban, és gyötrődésben vagon., fél a gyötrődéstől. és a gyötrődésben vagon.³⁰⁰

K. Mivel fejezük bé mind azt. valamit mond szent János a szeretet-
15 ről?

F Azal fejezük bé, hogy tartozunk tellyeségel szeretni. az Istent, aki oly nagy jószágal szeretet elsöben minket, a midön még az ő ellenségi valánk, ugy anyira, hogy az igen nagy vetekben esik, aki önéki. szeretetiért, szeretetet³⁰¹ nem ád, de mely kevesen vannak az ollyan
20 keresztyének, kik illyen nagy dologrol, valóságal meg vizsgálnak magokat.

K Miről üsmérjük meg. ha szerettyüké ötet?

F A Mi³⁰² tselekedetinkről, arról ha avéteknek ellene állunké, ha szorgalmatosággal végben viszüké hivatalunkot, abban az állapotban
25 a melyben vagon. ha örömel engedelmeskedünké az Isten parantsolatának, és rendelésinek, példának okáért azt parantsollya mondgya szent János, *hogy aki az Istent szereti, szerese atyafiát. is.* ha ezt nem tselekeszük, hejában mondgyuk hogy szerettyük az Istent, mert az Apostol szerént, *a ki azt mondgya. hogy az³⁰³ Istent szereti, és az atyafiát gyülöli, hazug a. mert aki nem szereti az ő atyafiát a kit lát. az Istent a kit nem lát, mi modon szerethetné.*

²⁹⁸ [Elírással, K helyett:] F

²⁹⁹ [Íráshiba:] vagon.?

³⁰⁰ [A kéziratban eredetileg az első: *gyötrődésben* után megszakadt a kézírás, de utána írt még hozzá.]

³⁰¹ [Íráshiba:] szeretet

³⁰² A Mi [A—M-ből javítva; a *Mi* nagy *M*-jét talán az magyarázza, hogy előbb névelő nélkül akarta kezdeni a mondatot.]

³⁰³ az<t>

Legyetek azért irgalmasok, mint a ti atyátok irgalmas, ne ítéllyetek, és nem íteltettek., ne kárhoztassatok, és nem kárhoztattok, meg bocsátatok; és meg bocsátatik nektek, adgyatok, és adatik néktek, jó, és meg tömöt, és meg rázot, és ki folyo mértéket adnak ati kebeletekbe; ⁵ mert azon mértékel, a melyel mérték. viszá mérettetik néktek, monda pedig hasonlatoságot is nékik, vallyon avak vezethetié avakot. nem mind aketten averemben esneké, nem fellyeb valo atanitvány amester-nél, tekéletes lészen pedig minden; ha lészen mint az ő mestere; miért nézed pedig a szálkát az Atyád fia szemében, a gerendát, pedig mely ¹⁰ ate szemedben vagyon, nem vészed eszedbe, avagy mint mondhatod az atyád fiának, atyám fia had vessem ki a szálkát a szemedből; magad a szemedben a gerendát nem látván, kép mutato vesd ki először a gerendát ate szemedből; és akkor lássad hogy ki vegyed a szálkát az atyád fia szeméből.

Magyarázat

¹⁵ K Miképen lehetünk ugy irgalmasok, valamint ami menyei Atyánk irgalmas.?

F A midön szánakodo szeretettel tekéntyük a mások testi vagy lelki nyomorúságit, a midön, minden tehetségün[105b:]kel meg segittyük őket, ha más képen nem lehet, leg aláb jó akarattal., és ²⁰ imádságál., mindenkor készek legyünk meg bocsátani ellenséginknek, és azoknak, kik meg bántottak, nem tartván leg kiseb haragot is szívünkben. ő ellenek, egy szoval követnünk kel. leg jobban a mint töllünk lehet., azt az irgalmaságot, a melyel az Isten volt hozánk, halálra adván érettünk a maga Fiát., és meg bocsátván büncinket., ²⁵ ezt apéldát. adgya az ur előnkben hogy kövessük.

K A midön azt mondgya *ne ítély, és nem ítéletel, tilttyaé tellyeségel az ítélést?*

F közönségesen azt nem tilttya, söt még másut parantsollya az ítélést. de az igasságnak rendi szerént., meg egyeztetvén ítéletünket ³⁰ az ő ítéletiyel, de tilttya, és kárhoztattya az igasságtalan, és vakmerő ítéleteket., a melyek oly közönségesek, és sok számu vétkeknek eredeti, hogy ezeket el lehesen kerülni, visgálljuk meg, hogy mi nem tettzik nekünk abban, a miről ítélnek minket mások, ugy hogy, mi is, hasonló

ítéletet ne tegyünk másokrol., se vélek ugy ne bánnyunk, a mint mi nem akarnok, hogy mások bánnyanak velünk

K. Tilttyaé nékünk kárhoztatni a felebarátot. akár mi féle, vagy akár mitsoda dologban?

5 F A fellyeb valo feleletet erre is lehet szabni, tilttya azt nékünk, hogy akár kit is kárhoztassunk igaságtalanul; és [106a:] vakmerő képen, a midön lehet kételkedni adologban, akor nem kel kárhoztatni, de jóvá sem kel hagyni a midön elegendő ók arra nintsen, a felebarati szeretet, és az igasság. arra kötelez, hogy menttsünk másokat; a
10 menyiben azt az igasság meg engedi. de tartozunk kárhoztatni mind azt, valami láthato képen, ellenkezik az Isten törvényével., és valami láthato képen rossz, példának okáért kárhoztatni ahitetleneket, az el szakadtakat, az eretnekeket, amidön az egész Anyaszent egyház kárhoztattya őket, és ő magok kárhoztattják magokat, az ő magok
15 ítéletekből. el szakadván atyok fiaitol., hasonlot kel mondani azokrol. kik rendeletlenül élnek, és akik viszá nem térnek tévelygésekből, az ilyen ítélet igaságos, mert a kristus, és az Apostolok után ítélünk, de nem kel kárhoztatnunk felebarátunkot, tsak valamely gyanakodásért, a gyanakodás is anagy dologban vétkes, a midön nintsen helyes
20 oka, és fundámentuma.

K. Mit tanulhatunk ezekből a szokból, *adgyatok, és adatik néktek?*

F Igen tsudalhattyuk ezekből az Isten jóságát. aki is hogy ugy mondgyam, amás életre valo sorsunkot, és a felebaráti szeretetért valo jutalmat, kezünk közü adgya, ezek azok minket, arra köteleznek,
25 hogy nagy irgalmaságal legyünk felebarátunkhoz,³⁰⁴ azt igérvén nékünk, hogy az Isten sokal nagyobbbal lészen mi hozánk, de meg ellenben, sokan akeresztyének közül, retteghetnek, ezekre a szók[106b:]ra valo nézve, mert ha az Isten azon mértékel mér nékik, mint amelyel
ők mértek másoknak., mindentől félhetnek, ki is kételkedhetnék
30 ebben. mivel ezt maga mondgya az igazság.

K. Mire kötelez minket, avakhoz valo hasonlítás. *aki más vakot vezetvén, mind ketten a veszedelemben esnek.?*

F Arra, kötelez, hogy olyan jó. és okos kalauzt válaszunk magunknak, aki elégséges légyen a menyei uton vezetni minket., de azt, sálai
35 szent Ferentz mondása szerént, tiz ezer közül kel választani, mi minnyájan vakok vagyunk, ha mi magunk vezettyük magunkot,

³⁰⁴ [Íráshiba:] felebarátunhoz,

ha olyan kalauzt veszünk magunknak a ki vak, üsméretlen,³⁰⁵ tudatlan, haszon kereső, kedv kereső, úgy aveszedelemre futunk, öis fut mi velünk, és esetünket. bizonyosabbá teszi. jaj avakoknak, mondgya. szent Agoston, a kik vezetnek, és jaj avakoknak., akiket vezetnek, szükséges tehát, ha veszedelemre nem akarjuk tenni üdveségünket. hogy olyan kalauzt vegyünk, aki okos, értelmes, buzgo, és Isten félő legyen., aki tsak arra vigyázon, hogy az Istenhez vezethessen., azon az uton. a melyet hagyot nekünk akristus. az Évangyéliumban

10 K Mit tanulhatunk a szálkához valo hasonlításbol. a melyet meg láttyuk a felebarátunk szemében, és a miénkben meg nem láttyuk agerendát?

F Arra tanit egy részint, hogy el kel fedeznünk a fele-[107a:] barátunk fogyatkozásit, a menyiben lehet, és nyilatkoztassuk ki az ö jó erköltsit. ha azokat üsmérjük, és más részint, hogy el titkollyuk jó erköltsinket. ha a meg lehet botránkoztatás nélkül, és hogy üsmérjük meg titkos fogyatkozásinkot. ez a hasonlítás. kárhoztattya még az olyanoknak hamiságokat, a kik oly igen figyelmeznek, és akik oly hamar meg láttyák másoknak leg kiseb fogyatkozásit. és oly vakok, hogy meg nem láthattya. a magok nagy fogyatkozásit, akik egy kis szálkát. ki akarnak venni a felebaráttyok szeméből, és amagok szemében meg hagyák a gerendát, mely öket meg vakittya, emind amaga hittségből, és az irigységtől³⁰⁶ vagyon, amely sokal nagyob vétek, mint a melyet mások szemére hánnak., ugyan ezt is nevezi az ur kép mutatóságának, mert azt akarja, minek előtte másokat intt-sünk, legyünk azon, hogy magunkot meg jobbítsuk, ez olyan letzke, a melyre kellene vigyázni, mind azoknak kik olyan hivatalra adgyák magokat, hogy másokra is kel vigyázniok. mert mindennek előtte, tanullyunk meg ugy élni, hogy meg fedhetetlenek legyünk

[107b:] UR NAPJÁN

Imádság

30 oh' Istenünk, aki ezen tsudálatos szenttség alatt. nekünk szenvedésednek emlékezetit hagyta, adgyad hogy oly méltán tisztellessük szent-

³⁰⁵ üsméret(le)len, [Törlés tollhiba miatt.]

³⁰⁶ [Elírás:] irigységségtől

séges testednek. és vérednek titkait, hogy örökösön érezhessük magunkban. válttságunknak gyümölsit, melyet nekünk szereztél., kérünk tégedet a mi urunk J. k.

Epistola.

szent³⁰⁷ 1 Cor. 11. 23.

Mert én az urtól vettem. amint előtkben is adtam, hogy az ur
⁵ Jesus amely éjjel el árultaték, vevé akenyeret, és hálákot adván meg szegé, és mondá, vegyétek, és egyétek, ez az én testem. mely ti érettek adatik, ezt az én emlékezetemre tselekedgyétek, hasonló képen apohárt is, minek utánna vatsorála mondván, ez apohár az uj testamentum, az én véremben. ezt az emlékezetemre tselekedgyétek. vala-
¹⁰ menyiszer iszátok, mert valamenyiszer eszitek ekenyeret, és iszszátok apohárt, az ur halálát hirdetitek a még eljő, azokáért valaki eszi ekenyeret, vagy iszsza az ur pohárát méltatlanul, vétkezik az ur teste, és vére ellen, próbállya meg azért magát az ember, és ugy egyék abból akenyérből, és igyék apohárból, mert a ki iszik méltatlanul, ítéletet
¹⁵ eszik, és iszik magának, meg nem választván. az ur testét, azokáért ti köztetek, sok sok betegek. és erőtlenek vannak, és alusznak sokan., **[108a:]** hogy ha mi magunkot meg itélnök, nem iteltetnék meg ugyan. midön ítéltetünk pedig az urtól feddettetünk hogy a vilagal, elne kárhoztassunk.

Magyarázat

²⁰ K. Mitsoda innepet szentel ma az Anyaszent egyház?

F A nagy áldozatnak, és az oltári szenttségnek rendelésit, a melyet mi Eucharistiának nevezük. a mely akereszten valo áldozatnak gyakorlása, és ahol kommunikálnak a hivek, éván abünök botsánattyára, és az Istennel valo meg békélésekre ajánlot áldazatot, az Anyaszent
²⁵ egyház egészen akristus szenvedésiben, és halálában foglalatoskodván nagy tsötörtökön. a melyen rendeltet, atöbb titkok utánra halasztotta, ennek anagy innepnek szentelésit.

K. Akristus miért választotta az Eucharistia rendelésre az utolso éttzakát. a melyen ahalálra adaték?

³⁰⁷ szent [Utána elmaradt: Pál (pál)]

F Azért 1. mert ezt az áldozatot ahusvétí bárány áldozattyának akará helyében rendelni, amely áldozat. annak jele volt, 2. mert halála előtt akará rendelni ezt a titkot, a mely örökös emlékezetire lenne halálának, 3. mert minek előtte el hagyná e földet, ezt a nagy zálagját⁵ akará hagyni, az Anyaszent egyházhoz való szeretetinek, ebben a szentségben, a melyben néki adgya testét. és vérit.

K Miképen tesznek emlekezetet ebben a szentségben. akristus haláláról?

[108b:] F A midön, ezt a szent áldozatot ajánlyák, és abban része-¹⁰sülnek, a Communio által meg emlékeznek arról. hogy a kristus meg holt, érettünk, A midön³⁰⁸ meg mutattjuk mind magunk viselésével, hogy elménkben tarttjuk az ő halálát, meg halván magunknak, avéteknek, és a világi dolgoknak, A midön nagy hálá adással vagyunk illyen nagy kegyelméhez, és A midön azt fel teszük magunkban, hogy¹⁵ az ő szolgálattjában akarunk élni, és meg halni. és mindenben, az ő Évangyéliumát akarjuk követni.

K Mitsoda gondolatban kel szívünknek lenni, a midön. az Apostol ezeket mondgya, hogy mind azok. kik méltatlanul Kommunikálnak, vétkeznek. akristus teste, és vére ellen,

²⁰ F Ezeknek a szent Lélek szavainak, meg kel hatni szent rettegésel sziveket azoknak, kik ajánlására, vagy vételére készülnek, ezeknek a a szentséges titkoknak, és ezektől el kel távoztatni. mind azokat, kik a vétékben élnek, kik avilágot szeretik, kik elettyeket,³⁰⁹ és hajlandóságokat az Évangyéliumhoz, kik kötelességeket bé nem töltik, kik²⁵ keresztyéni modon. nem igyekeznek nevelni gyermekeket: kik nem vigyáznak, arra. hogy tselédek mint viselik magokat, kik a szegényeket nem segittik, tehetségék szerént, kik haszontalan költségeket tésznek, a midön másoknak kenyerek sintsen, és nyomoruságban vannak, a szent dolgok, a szenteket illetik. [109a:] a világiak, azoktól³⁰ el távozanak, hogy vétkeseké ne³¹⁰ tegyék magokat akristus haláláért,, és meg ne gyalázzák az ő drágalátos vérit, de mind azon által. erre arettentő fenyegetésre való nézve, attól nem kel el távozni azoknak, kik ahoz valóságos alázasósgal, tiszta lélek üsmérettel, minden földi dolgoktól meg vált szível, és jó tselekedetekkel³¹¹ tellyes étettel. járul-

³⁰⁸ A midön [A --javítva m-ből.]

³⁰⁹ elettyeket., <nem> és

³¹⁰ ne <tet> tegyék [Törlés a sor végén.]

³¹¹ tselekedetek<ne>kel

nak ahoz, akristus, az ilyeneket hja asztalához, mint baráttyit, és tanítványit, ugyan az ilyenekel is akarja enni ahusvéti bárányt.

K. Mimodon próbállya meg az ember magát minek elötte Communikályon.?

- ⁵ F Ugy hogy szorgalmatoságal. meg vizsgállya alelke³¹² üsméretit., aszivének minden részeit, hogy meg láthassa., ha nintsené ót. valamely ros kivánság, valamely régi kovásza ameg romlottságnak, valamely kevélység. vagy nagyra vágyás, hogy ha akristushoz valo szeretet, uralkodiké³¹³ mindenek felet a szivben, hogy ha némely alkalmatoságokban, hivek maradunké Istenhez, és köteleségünkhöz, hogy ha azt meg bizonyittyuké tselekedetinkel, szentelvén életünket az ő szolgálattyára.

K Az Isten meg büntetié mostanában is ugy valamint az előtt. azokat, kik méltatlanul Kommunikálnak.?

- ¹⁵ [109b:] F Rend szerént nem bünteti őket látható képen. de az ő büntetése. annál is inkább rettentőb, hogy a láthatatlan, elhagyván az olyanokat magokra. és aláthatatlan halálra. a mely az Istenről valo gondolatot benne el ólttya. és végtire. az örökös halálra vezet.

K Hogy kel meg választani az ur testét?

- ²⁰ F Tisztelni kel. ezt a szent. és Isteni dolgot. meg kel különböztetni. a közönséges eledeltől. meg kel valójában vizsgálni, minek elötte ahoz járullunk. hogy mit megyünk venni, és hogy mik vagyunk, nézük meg mi voltunkot, és annak szenttséges voltát. és nagyságát akinek asztalához járulunk, hogy ötet magát vegyük eledelül. el kel pedig attól távoznunk, hogy ha arra elegendő. és szükséges készületünk nintsen, mind addig, valamég azon állapotban nem leszünk, hogy abban részesülhesünk a penitentia tartás által. lelki hasznal.

Évangélium

szent. ján. 6. 56.

- Mert az én testem. bizonyal étel. és az én vérem. bizonyal ital. aki eszi az én testemet. és isza az én véretem. én bennem marad, és
- ³⁰ én öbenne, a mint engem el küldöt az élő Atya, én is élek az Atyáért, és a ki észen engem. ő is él én érettem. Ez a kenyér. [110a:] mely az égből szállot alá nem ugy a mint ati atyáitok mannat ettek, és meg holtak. aki ekenyeret eszi, örökké él.

³¹² alelke [Szóvégi e—i-ből javítva.]

³¹³ uralkodiké [Javitva: uralkodotéből.]

K. kitsodák azok, akik akristus testével. és vérivel tápláltatnak az oltári szentségben.?

F Azok, kik a kegyelemben lévén, az ő lelkével élnek, és valóságos kívánniak, hogy elég mehessenek, és nevedekhessenek, az igasságban, és az áitatoságban, azok kik ebben az igyekezetben nintsenek, Kommunikálnak ugyan, de nem tápláltatnak, ámbár valóságos szájokban vegyék is az ő testét, és vérit, kárhozatyokra veszik, azon test másoknak életet adván, nékik halált ad.

K. Miről üsmerhetni hogy valamely keresztyén. táplálására Kommunikál, és nem méltatlanul?

F Arrol meg lehet itélni, hogy mitsoda hasznokot szerez benne, ez a szentség, *Az*,³¹⁴ mondgya akristus, *a ki az én testemet eszi, és az én véreimet isza, én bennem*³¹⁵ *marad és én ő benne*, ezt ahasznot szerezzi tehát. az oltári szentség abban, aki azt veszi amint kívántatik., akristusban marad. áihatatosága, és húsége által ahitben, reménségben, és szeretetben, az ő szolgálattyában, az *Évangyélium* megtartásában., és akristus ő benne marad, kegyelme, és lelke által, ő nem tsak egy néhány nap akar bennünk maradni. [110b:] nem kíván olyan lako helyet, amely szüntelen valo változásban légyen, ma gyonás, holnap ujontában valo eset, aki³¹⁶ azt gondolgya., hogy ma akegyelemben vagyon, holnap avétekre tér, maradando helyt akar ő abban, a kinek kegyelmit adgya aszentségben,

K. Mitsoda élet az, a melyet ad akristusannak, aki eszi ezt a mennyei kenyeret?

F Azt az életet adgya, amelyet veszem az Attyától. Isteni és szent életet, alázatos életet, mely hasonló lesz a magáéhoz, a mely abból, áll, hogy tsak azt akarjuk, a mit ő akar, azt szerettyük, a mit ő szeret, és meg vettyük azt, amit ő meg vetett.

K Mit tésznek ezek a szók, *a mint én élek az Atyáért, aki észen engem.*
 30 *ő is él én*³¹⁷ *érettem?*

F Mint hogy az Isten kezdete akristus életének, ugyan ő is avége, valamint hogy ő az Attya által áll, ugyan ő érette is áll, mint hogy tölle véssen mindent, mindent az ő ditsőségiért is tselekeszik; hason-

³¹⁴ *Az*, [A—javítva aból.]

³¹⁵ <es> [s?] én bennem

³¹⁶ aki [kí; Beszúrás.]

³¹⁷ én <bennem. ?> érettem?

lo képen akristus, életek kezdete, azoknak., akik övéi, és akik, az ő testével. és vérivel táplállyák magokat. minden kegyelmek, jó erkölcsök, jó tselekedetek, ő tölle vannak., és erednek, tartoznak tehát tsak ő érette élni, és mindent az ő ditsőségire tselekedni, azt

⁵ akarja tehát ezekkel a szokal, hogy tsak ő érette kel annak élni, akinek testét, és vérit adgya, és minden gondolatit, beszédit. és tselekedetit, ő hozája kel fordítani.

[111a:] K Mitsoda külömbség vagyon, az oltári szentség; és a manna közöt.?

- ¹⁰ F két féle vagyon. az első a, hogy a manna tsak atestet táplálta. az oltári szentség pedig, alelket táplállya, a másika az, hogy a manna tsak egy ideig tartotta meg atestnek életét, és nem mentette meg ahaláltolazokot., kik aztették, az oltariszentség pedig örökké való életet ad azoknak, kik azal táplállyák magokat., kegyelmet ad nékik, és
- ¹⁵ mind a lelket, mind atestet örökké fogja éltetni amenyekben.

PÜNKÖSD UTÁN VALO 2^{DIK} VASÁRNAPON.

Imádság.

Adgyad uram mi belénk szüntelen valo félelmét és szeretetét szent nevednek, mert soha meg nem szünöl gond viselésedet hinteni azokra, a kiket meg gyarapitod szeretetedben, kérünk tégedet, a mi urunk J. k.

Epistola.

Szent ján. 1 lev. 3. 13.

- ²⁰ Ne tsudállyátok atyám fiai, ha gyülöl titeket e világ. mi tudgyuk, hogy ahalálbol által vitettünk az életre, mert szerettyük az atyafiakot, aki nem szeret, ahalálban marad. minden aki gyülöli azö atyafiát. gyilkos az, és tudgyátok, hogy egy gyilkosnak sints magában, meg marado örök élete,³¹⁸ [111b:] abbol üsmértük meg az Isten szeretetit. hogy ő, azö lelkét adta mi érettünk, nékünk is lelkünket kel
- ²⁵ adnunk, az atyánk fiáért, akinek evilági marhája. és láttya az ő

³¹⁸ <élete,> örök élete,

attyafiát szükölködni, és bé³¹⁹ zárja szivét az előtt, miképen marad meg az Isten szeretete abban., fiatskáim, ne szeresünk szoval. se nyelvel, hanem tselekedettel, és igazságal.

Magyarázat

K. Mit tésznek ezek a szók. *ne tsudálljátok hagyülöl titeket evilág?*

⁵ F Ezek a szok meg mutattyák hogy azok. kik avilágot szeretik. az Istent nem üsmérik, se azoknak. bóldogságát, és érdemit, kik az övéi, mert nem kel tsudálni, hogy ha meg vetik és gyüölök akristust. és azokat, kik azö lelkével³²⁰ élnek., és ugy amint ö élt, hogy szerethetnék akristus tanitványit azok., kik avilágot szeretik, vár¹⁰ hattyáké ezek hogy más képen fognak velek bánni mint sem mesterekel bántak. hogy ha az ö Isteni fiúsága meg foghatatlan nagy szenttsége, sok tsuda tételei, meg nem mentették avilág gyüölésétöl, a leg kegyetleneb és gyalázatosab haláltol., miképen remelhetik azt azö szolgai, hogy ö vélek jóbban fognak bánni?

¹⁵ [112a:] K. Miröl tudgyuk mi azt, hogy a véteknek halálából. által vitettünk akegyelemnek életére?

F Arrol, hogy ha szerettyük atyánk fiait, hogy ha szerettyük azokat. akik minket gyüölnek, ha nékik azon örökös jókot kivanunk, mint a melyet magunknak kíványuk, és hogy ha azon leszünk minden²⁰ modon, hogy azokat meg szerezhessük nékik, a ki felebarátytát igy szereti, a³²¹ valóságos eletet birja, aki pedig nem szereti, ahalálban marad, mondgya szent János, és nintsen része a kegyelemnek életében, tsak ez az egy is, elvesztheti ötet, mert azt a parantsolatot, amely néki azt hadgya. hogy ugy szerese felebarátytát, mint magát, bé nem²⁵ tölti.

K Miképen kel azt érteni, *hogy aki az attyafiát gyüölök, gyilkos az.?*

F. Az olyan akinek szivében, valóságos gyüölöség³²² vagon, az attya fia, és söt még az ellensége ellen is, és a ki agyüölöségért gyüölöséggel fizet,³²³ az olyan nem szenvedheti az attya fiát, veszedelmét is

³¹⁹ bé <sz> zárja szivét

³²⁰ lelkével <kel> élnek.,

³²¹ a<te> valóságos

³²² gyüölöség [Második l—s-ből javítva.]

³²³ gyüölöséggel fizet, [A két szó között 6—7 betűnyi hézagban nagy tinfolt.]

akarná látni, és annak halála, titkos örömet szerezne szívében, erre való nézve, el mondhatni, hogy gyilkosa atyafiának, de sőt még ezért, magának is gyilkosa, mert elveszti azt a szeretetett, mely élete lelkének, az Isten is hasonló mértékel mér nekünk, mint a melyel.
5 mértünk **[112b:]** felebarátunknak, akár halálára igyekezünk tehát annak a kit gyűlölünk, akár ne igyekezünk, de gyilkosok vagyunk, egyedül a szívünk hozája való indulattyáért, és ha szinte, atésti életét³²⁴ el nem veszük is, de el veszük a lelke életét, a mely drágáb, hogy ha ki mutattyuk néki, ellene való gyűlölségünket., mert el vesz-
10 tettyük véle, a felebaráti szeretetet.

K. Hogy bizonyíthatod meg nekem mind ezeket?

F Így bizonyítom meg, a midön a kristus azt mondgya. hogy egy rosz szándékal való tekéntetért, házaság törésben estünk, azt akarja velünk meg értetni, hogy minek előtte avétek. a külső tselekedetre
15 menyen elsőben, a szívben veszen eredetet. és ugyan őt is megyen véghez, ilyen formában kezdődik mi bennünk agyilkosság is, ámbár azt ne tselekedgyük is külső képen, aki pedig ilyen rosz indulattal vagyron felebaráttýához, abban nintsen az örök élet, szent János szerént, se ahoz része nintsen, mert kegyelem nintsen benne, a mely magva
20 az örök életnek,

K. Miképen akarja szent János, hogy szeresük felebarátunkot.?

F úgy hogy életünket is letegyük érette, mivel az Isten Fia is úgy szeretet minket, hogy érettünk adta életet, és **[113a:]** meg váltot az örökké való haláltól, mint hogy pedig ő néki tartozunk, nem tsak
25 atesti. de a lelki életünkért is, ilyen hozánk való nagy szeretetiért, hálá adásul, aldozzuk néki testi életünket, de mint hogy ő magának arra szüksége nintsen, azért arra kötelez, hogy azt fel áldozzuk. attyánk fiáért. ki az ő tagja, hogy ha aszükség úgy hoza magával.

K. Mire kötelez minket szent³²⁵ azokhoz. kik szükségben vannak?

30 F Arra hogy fel nyissuk nekik szánakodo szívünket., és segítjük őket, szükséginkben, hogy ha ameg lehet töllünk, ezek a szók, rettentő szók, némely keresztyéneknek, *A kiknek világi jóságai vannak, és láttya az ő atya fiát szükölködni és bé zárja szívet az előtt, miképen marad meg az Isten szeretete abban.* mondgya szent jános, aki³²⁶ nem segíti,
35 abban nintsen tehát, se Isteni, se felebaráti szeretet

K Mire kénszerit minket, a szegényekhez való szeretet?

³²⁴ [Ékezethiba:] atésti életét

³²⁵ szent [Nyilván a szent, vagy szent János helyett.]

³²⁶ aki(ben) nem segíti,

F két dologra, hogy szível³²⁷ szánnyuk, és kezünkkel segittsük, de a kitől a segítség nem lehet, leg aláb szánakodásal. és jó akarattal. légyen, mivel ez is kedves Isten elöt, egy szóval azt mondgya szent Agoston. hogy mindenkor találunk. mivel meg segíteni atyánk fiait, tsak a szivünk légyen tellyes jó akarattal.

[113b:] Évangélium

szent luk. 14. 16.

ő pedig mondá néki, egy ember nagy vatsorát szerze, és sokakat hiva, és elküldé a szolgálját, avatsorának oráján, meg mondani ahivatalosoknak, hogy el jönének, mert már mindenek elkészitettek, és kezdék együt minyájan magokat mentegezni, az első mondánéki.
¹⁰ majort vettem, és szükséges ki mennem és azt meg látnom, kérlek téged ments meg engem, és másik mondá, őt iga ökröt vettem. és meg próbálni megyek azokat, kérlek téged ments meg engem. és más mondá. feleséget vettem, és azért nem mehetek el,³²⁸ és meg térvén a szolgál, meg jelenté ezeket az ő urának, akkor meg haraguván atseledes ember, mondá az ő szolgáljának, meny ki hamar az utzákra, és avárosnak szélyire, és a szegényeket, és a bennákat. és a vakokat, és a sántákat hozd bé ide, és mondá a szolgál, uram meg lett amint parantsoltad; és még is hely vagyon, és mondá az ur aszolgának, meny ki az utakra, és a sövényekhez, és kénszerittsed bé jöni hogy meg
²⁰ tellyék az én házam. mondom pedig néktek. hogy senki ama férfiak közül, akik hivatattak, meg nem kostollya az én vatsorámat

Magyarázat

K. Magyarázd meg nekünk. a mai Évangéliumban valo példa beszédet. ?

²⁵ [114a:] F Az ember aki vatsorát szerzet, az Atya Isten. a vatsora, aboldog élet, amelyben. bé töltetnek alelkek, az örökös jókal, és az Isten házának gyönyörüségivel,³²⁹ a szolgál akit el küld ahivatalosokért, akristus, aki is az Attya parantsolattyából. jött, hogy el hija

³²⁷ szível [sz— javítva a-ból vagy o-ból.]

³²⁸ [Íráshiba:] nem mehetel el,

³²⁹ gyönyörüségivel, [v betű első szára felett törölt pont.]

az embereket az üdveségre, az ora, amelyben. a szolga mégyen el hini ahivatalosokat, mert már avatsora kész, az, az életnek ideje, a mely idő kezdődöt. akristus meg testesülésétől fogvást, és tartani fog világ végiig. a vatsora kész. mert akristus meg érdemlette nekünk halálával azt a kegyelmet, hogy a vatsorára el mehessünk. fel támadot. és menyekben ment, hogy az Attyának ajánlya. áldozattját. a mely áldozat, meg nyeri nekünk., ahaláláért érdemlet jókót.

K. Hány féle renden lévőek ahivatalosok?

F Három féle renden, az elsők agazdagok, és az elei a sidó népnek, akiket hittak volt. erre a vatsorára., a proféták, az után maga akristus, és az Apostoli, és a kik külömb külömb féle menttségekel. rekeszték el magokat ettől a menyei vatsorától, de sött még anyira voltak, hogy üldözték, és meg ölték a profétákat. a kristust magát, és az Apostolit, ezek az első hivatalosok három félék., az első aki majort vett, jelenti azokat, [114b:] kik agazdagságokban. és az előmenetelben foglalják magokat, a második. aki ött pár ökröt vett, és azokat meg akarja próbálni, jelenti azokat, kik ahaszontalan tudományokon kapnak, kik azokat, nem atudásnak kedviért keresik, hanem tsak anyughatatlan elméből, a mely meg akarja próbálni mind azt, valami tekénti az természetnek ött érzékenységeit, és aharmadik., aki a feleség vétellel menté magát, jelenti azokat, kik el merültek a testi kívánságokban. és gyönyörüségekben

K. Mit³³⁰ jelentnek még ezek az első hivatalosok.?

F Jelentik még azokat, kik anyira el merülnek a világi dolgokban., még amelyek szabadosokis, hogy anyira valo idejek nem marad, hogy gondolkodhassanak, az üdveségek, és az Isteni szolgálatnak, leg nagyob, és leg szükségeseb dolgairól., és azok, kik oly mód nélkül való vigyázásal., és figyelmeteséggel folytatták világi dolgokat, semit nem vigyáznak üdveségek dolgára, gondolván azt, hogy mindenkor lesz arra elég idejek, a mikor nekik tettzeni fog arrol gondolkodni.

K. A kik hivatalokban., tisztségekben vannak, és a mellyekben, egészen kel foglalatoskodniok, az olyanok tartoznaké tisztségeket el hagyni.?

F Meg kel külömböztetni, hogy ha azok ahivatalok, [115a:] és tisztségek. ellenkezneké a Isten törvényivel., és ha azokat³³¹ nem leheté gyakorolni, vétek nélkül, el kel, a nagy szent Gergely szerint

³³⁰ Mit [t javítva olvashatatlan betűből.]

³³¹ azokat [kot: elváltás után a sor előtti margóra írva.]

teljeséget hagyni, hogy ha azok alkalmatoságot adnak. az esetre, és abotránkozásra, nem³³² lehet azokban meg maradni, és ha azokban nem üdvezülhetnek, ellene kel azoknak mondani., de ha valamely hivatal, tiszttség. és mesterség. magában jó, és törvény szerént való.
5 és ha abban lehet üdvezülni. olyan állapotban tartoznak úgy el osztani idejeket, hogy elegendő lehesen a jó olvasásra, az imádságra, az Isteni szolgálatra, a gyermekek nevelésire, és a tselédgyek. gondviselésire. de avilági dolgokat is olyan formában vigyék végben hogy azok szolgálhassanak az üdveségre, hogy azok érdemesek lehessenek,³³³
10 Isten előtt, az utolsó napon. mindenkor csak az üdveséget tekintsék, és hogy kedvesek lehesenek Isten előtt. meg fogják mutatni ilyen formában, hogy nem a fősvénységet, senem anagyra vágyást tekintik, hivatalyokban, és hogy segittsék a szegényeket, mind ezek nélkül nem lehet üdveségek, hogy ha pedig sok bajos foglalatoságok miat. anyi idejek nem lehetne. hogy üdveségekről gondolkodhassanak. és a keresztyéni hivatalokat végben vihessék, magokban fel kel tenni. hogy hivatalyoknak ellene mondanak.

[115b:]K. ugy tettzik mint ha, ahivatalosok. menttsége, igazán³³⁴ való, és helyes volna,³³⁵ miért tehát, hogy nem hagyák jóvá?

20 F Azért, hogy meg lássuk, hogy a kiket a menyői vatsorára hinak, azoknak, nem kel magokot mentetgetni., semmi némü okból, se semmi némü szin alatt, semit nem szabad evilágon az üdveségnél nagyobra betsülni., és egy olyan dolog, a mely magában jó. akadályára lehet. ha azt ragaszkodással szerettyük, minden teremtet állat jó magában,
25 mert az Isten munkája, de azt nem lehet vétek nélkül szeretni csak magáért, abban tenni a gyönyörüséget. és aboldogságot, és azt nagyobra betsülni az örökös jónál, ilyen formában meg szegnök. a fővebb parantsolatot, a mely azt hagyja, hogy szeresük az Istent, tellyes szívünköl, és tellyes elménköl.

30 K. kik a másik renden lévő hivatalosok?

F Azok a szegények, a sánták, a bennák, a vakok, akik, az uttzákon, és a piatzokon vannak, ezek a gazdagok, a doktorok, és a farisaeusok helyiben tétettek., meg akarvan az ur mutatni ez által, hogy a szegények, és a nyomorultak állapottya. hasznosab az üdveségre, mint
35 sem a gazdagoké.

³³² nem <k> lehet

³³³ [Íráshiba, elválasztás után:] lehes- nek,

³³⁴ iga<z>-zán való, [Törlés a sorvégen, elválasztásnál.]

³³⁵ volna, [v—m-ből javítva.]

K kik a harmadik renden valo hivatalosok.?

F Azok, akiket az uttzákról, és a sövények mel-[116a:]löl kénszerittik bé menni., ezek jelenték apogányokat kik nem éltek olyan törvény alat mint a sidok., kénszeríteni, és erőltetni kellett őket,
5 hogy a kristusban higyenek, és az Évangéliumát bé vegyék. az Isten lelkének ereje által., és a sok tsudák által.

K. Nem láttjuké azt gyakorta, hogy az Isten némelyeket erővel térít magokhoz, és arosz indulatyok³³⁶ ellen is?

F Erről néha példákat látunk, vannak olyan bünösök, a kik sebeségél futnak a veszedelemre, akik minden féle véteekben el merülnek.
10 mind addig még böségben élnek, még nagy betsületben vannak. még minden dolgok kedvek szerént folynak, amidön pedig az Isten, irgalmaságal. akarja őket tekinteni. talál abban modot, hogy tartoztassa őket rendeletlenségeekben. némelynek, fel tett szándékját meg gátolya,
15 másnak, meg nem engedi, akarattyát végben vinni, el veszi némelytől jószágát. mástol az egéségit, anyugodalmat ettől, a betsületet a mástol, meg fosztván tehat azoktol, amit szerettenek, kételenek az Istenhez fordulni, és az ő irgalmas karjait meg ölelni, oh' mely boldog erőltetés az illyen, ha Isten meg engedte volna, hogy uttyokot kövessék; és meg
20 nem tartoztat[116b:]ta volna őket futásokban bizonyoson elvesztek volna, e szerént erőlteté az ur sault, a földre vetvén ötet, meg térítette ötet minden ható karjával., olyankor amidön leg nagyob üldözésel volt ahivek ellen., és egy mérges oroszlánybol. bárányt tsinála, és az Anyaszent egyház üldözőjéből., az ő Évangéliumának egy predikátorát.
25 egy Apostolt, és az igazságnak egy martyrumját.

PÜNKÖSD UTÁN VALO 3^{DIK} VASÁRNAPON.

Imádság

oh' Istenünk, aki gond viselője vagy azoknak, a kik benned biznak, és a mely nélkül, semmi sem állandó, se semmi nem szent, hinttsed böségel. reánk irgalmaságodot. hogy vezérlünk lévén nekünk. ugy élhessünk avilági jokal., hogy el érhessük az örökké valo jokot, kérünk
30 tégedet ami urunk J k.

³³⁶ indulatyok [*y* utólag beszúrva *t* és *o* betű közé.]

Alázatok meg azért magatokat az Istennek hatalmas keze alatt, hogy fel magasztaljon titeket. ameg látogatásnak idején, minden szorgalmatoságtokat ő reája vetvén, mert ő néki gondgya vagyon reátok, jozanok legyetek, és vigyázatok, mert ati ellenségtek, az ördög⁵ [117a:] mint az ordító orosz lány körül jár, keresvén akit el nyeljen. kinek ellene álljatok, erősek lévén a hitben. tudván hogy ugyan azont szenvedik ati atyátok fiai, akik evilágon vannak, aminden kegyelemnek Istene pedig, aki minket az ő örökké való ditsőségre hivat.³³⁷ a kristus Jesusban. titeket akik egy kevesé szenvedtek, .tekéletesekké¹⁰ téssen. meg erősít, és álhatatosá téssen³³⁸ önéki ditsőség, és birodalom örökkön örökké Amen.

Magyarázat

K. Hogy kel szent péternek. ezeket a szavait érteni, *alázzátok meg magatokat, az Istennek hatalmas keze alatt?*

F Ezek azt tanították, hogy egy³³⁹ keresztyén. az Isten keze alatt¹⁵ lévén, aki is ötet igazgattya, tarttja, gondgyát viseli, és oltalmazza lelki ellenségitől, meg kel üsmérni néki alávalóságát, tehetetlenségit., és semmi voltát, meg alázván magát, az ő gondviselése³⁴⁰ alatt légyen, néki engedelmeskedgyék, mint egy gyermek az atyának, sene azért alázza meg magát. hogy az Isten fel emelje ötet annak idejében.²⁰ úgy mint. az utolsó,³⁴¹ napon, amelyen, mind azok kik magokat meg alázzák, fel emeltetnek, és akik magokat fel emelik, meg aláztatnak a mélységben

K. Mit kel tselekedni, amidőn valamely szomorú állapotban estünk. vagy fel tett szándékunk meg akadályoztatik, vagy valami történik rajtunk.?

³³⁷ hivat. [i fölötte nincs pont.]

³³⁸ álhatatosá téssen [Sor fölötti beszúrás; a két szó között, amelyek közé beírta, 4—5 betűnyi üresen hagyott hely volt.]

³³⁹ egy [Beszúrás.]

³⁴⁰ gondviselése [g—v-ből javítva.]

³⁴¹ az utolsó, <a> napon, amelyen,

[117b:] F Szent Péter nem akarja azt, hogy az Istennek hatalmas keze alatt, az emberi elmének nyughatatlansága alá adgyuk magunkot, hanem, hogy mindeneket. az ő hatalmas keze alá vessünk, és tsak ő benne bizzunk., hiven maradván hivatalunkban., vessük akarattya⁵ alá magunkot, mivel meg ígérte³⁴² hogy gondgya lészen reájánk.,³⁴³ mitsoda rossz dolog történhetik az ollyannak., aki az Isten kezében vagyon. aki tsak tölle vár, és benne bizik., és aki semmitől nem tart inkább, mint valamely mástól inkább félni, mint ötölle.

K. Nem kel tehát magunkot örizni a nyomoruságoktól kísértetek-¹⁰ től, amelyeket előre láttyuk hogy meg történhetnek, se az élet szükségiről nem kel gondolkodni?

F Nem hogy nem kellene, de tartozunk azzal., hogy jó modal, azoktól magunkot meg oltalmazuk, és azon lennünk minden okoságál., hogy azok. meg ne történnyenek, a mi fogyatkozásink, vigyázatlan-¹⁵ ságink, vagy esztelenségink miat, ez az Isten rendelése, és tsak illyen formában adgya meg nekünk segítségit, és mind azt, valami szükséges testünknek, és lelkünknek, de mind ezeket, nyughatatlanság nélkül kel tselekedni, és a nélkül, a hozánk valo szeretet nélkül, a mely minket fel háborithatna, de arra is kel vigyázni, hogy semmit, magunknak,²⁰ elménknek, fáradságinknak ne tulajdonítsunk, mindenért az Istent ditsöittsük [118a:] mindenek tölle jönnek., minden nap azt mondgyuk néki, ad meg nekünk kenyerünket, mind azt a kenyeret, amely a lelket erősíti, mind azt, a mely atestet táplállya.

K Mitsoda modot ad arra szent péter. hogy meg oltamazhasuk²⁵ magunkot alelki ellenséginktől.?

F kettőt ad előnkben, a jozonságot., és a vigyázást. a józanság abból áll, hogy mértéktelenségel., és tsak a szükségért éllünk, ne tsak az eledelel. de minden világi dolgokal. a mellyekel szent pál szerént ugy kel élni, mint nem élvén, az az, ragaszkodás nélkül. a vigyázás abban áll,³⁰ hogy szüntelen figyelmezőnk magunkra. beszédinkre, gondolatinkra, tselekedetinkre, és szívünkre, illyen formában, mindenkor vigyazunk, és eleit veszük, az ellenség intselkedésinek., ezért is mondgya szent pál. hogy³⁴⁴ a keresztyének, avilágoságnak fiai, és nem a setettségnak, akik alusznak, a midön az üdvéségre kellene vigyázni.

³⁵ K Mitsoda ellenség az, akire szent péter akarja hogy szüntelen vigyázunk.

³⁴² meg ígérte [*i*-e-ből javítva.]

³⁴³ [Elírás, vagy analógiás alak: *reánk* helyett.]

³⁴⁴ hogy [*h*-*m*-ből javítva.]

F Az, az ördög, aki ami halálos ellenségünk, aki csak azt keresi hogy meg ejttsen. és el veszessen. az oroslányhoz hasonlítja ötöt, a ki minket el akar nyelni, a vétekből vetvén minket, és a vétekből apokolra, olyan mint az ordito oroslány. a ki dühöségel vagyon
5 hozánk, hogy szándékát véghez nem viheti, és hogy az üdvezítő meg segít minket kegyelmével, **[118b:]** szüntelen körülöttünk jár, mert tele lévén hamiságal. és tsalárdságal, szüntelen³⁴⁵ modot keres abban, hogy meg lophasson. és árthasson, se napal. se éttzaka nyugodnunk nem hágy, soha el nem fárad, és szüntelen ostromol, némelykor
10 hizelkedésel, és ígéréttel, némelykor erő szakal, némelykor úgy mint a kigyó, némelykor mint oroslány, tartozunk tehát vigyázni, és készen lenni, hanem akarjuk. hogy nyeljen.

K. Mi formában akarja szent péter hogy ellene álljunk. ?

F Az erős, és élő hittel, mert 1. ha földi jokal kísért., vagy nyomoruságokal fenyeget. ahit előnkben adgya, az örökös jókót, ha hivek leszünk az Istenhez, és azokat az örökös nyomoruságokot, ha az ellenségünk intselkedésit halgattyuk, 2. ahit előnkben adgya; gyengességünket. meg üsmérteti velünk nyomoruságinkot., és ahoz folyamodtat minket, akitől kel várunk, minden erőnköt, és aki olyan minden-
20 ható. hogy meg szabadíthat minket ellenséginktől, ahitnek³⁴⁶ imádsága, segittséget nyer nekünk. és ez a segittség gyözedelmet³⁴⁷ vétet a kísérteten

K. Miért nevezi szent péter, az Istent. minden kegyelem Istenének. ?

F Mert ő kezdete. kut feje. és osztogatoja. minden kegyelemeknek,
25 a melyek az üdveségre valok, annak a kegyelemnek, mely el kerülteti velünk a roszat, és ajót tselekedteti, annak a kegyelemnek. amely békeséggel szenvedtett **[119a:]** minket, ő érette, annak akegyelemnek. amely erőseké, és álhatatosoká téssen minket ajóban, egy szoval ő
30 tölle várjuk. aditsőséget, a mely meg koronázoja a kegyelemeknek, és amely, oly békeségben téssen minket, a melyet senki el nem veheti töllünk.

Evangelium

szent luk. 15. 1.

Közelgetnek vala pedig hozzája apublikánusok, és a bünösök, hogy halgatnák ötöt, és morgolodnak vala a farisaeusok, és az irástudok,

³⁴⁵ [Íráshiba:] szüntel

³⁴⁶ ahitnek <ellensége.> imádsága,

³⁴⁷ gyözedelmet gyözedelmet [Fölösleges ismétlés.]

mondván. hogy ez. abünösököt bé fogadgya. és vélek eszik, és szollá
 nékik ezen példa³⁴⁸ beszédet. mondván, kitsoda az ember közületek,
 akinek száz juha vagyon és ha el veszt egyet, azok közül, nem hadgyaé
 a kilentzven kilentzet apusztában. és az után mégyen a mely el veszt
 5 vala, mig meg nem talállya azt, és mikor azt meg talállya, vállaira
 veszi örülvén, és haza menvén, egybe gyűjti barátit, és szomszédit.
 mondván nékik, örvendezetek nékem. mert meg találtam az én
 juhomot aki el vesztet vala, mondom néktek, hogy ugy öröm lészen,
 menyben, egy penitentzia tarto bünösön, inkább, hogy sem kilentzven
 10 kilentz igazakon, kik nem szükölködnek penitentzia nélkül, avagy
 mely aszszony állatnak tiz garasa lévén, ha el vészt egy garast., nem
 gyujté gyertyát. és meg sepri aházát, és meg keresi szorgalmatosan,
 mig meg nem [119b:] talállya,³⁴⁹ és mikor meg talállya egybe hja
 barátit, és szomszédit, mondván. örvendezetek nékem. mert meg talál-
 15 tam agarast, melyet el vesztettem vala, így mondom néktek, öröm
 lészen az Isten Angyali előtt, egy penitentzia tarto bünösön.

Magyarázat

K Szabadé egy keresztyének társalkodni arosz életüekkel, és ebben
 kövesüké akristust?

F Szabad egy tekéletes keresztyének társalkodni abünösökel,
 20 valamint akristus tselekedet, ugyan azon lélekből és okból, hogy meg
 utáltassuk vélek rosz élettyeket., és őket oktassuk, de egy ollyannak.
 aki gyenge, félénk, kedvkereső, nem szabad, ne hogy ajóban valo
 gyengét, aroszban lévő erősek, aroszban ne ejttsék. beszédekkel. vagy
 példájokal, az irás mindenüt tsak azt jovallya, hogy kerülyük el,
 25 a gonoszok társaságát; a rosz beszédek, mondgya szent pál, meg ront-
 tyák a jó szokást, és arosz példák, még annál inkább, főképen. az olly-
 nokal., akikkel barátságban vagyunk., a ki a veszedelmet szereti, el
 is vész abban, mondgya az irás

K. Magyarázd meg nékünk, a máii Évangyéliumban lévő példa
 30 beszédet

F Az, ember, akinek száz juha vagyon, akik közül egy el tévelyedet,
 akristus, a jó pásztor. ez a százból álló [120a:] sereg juh pedig. az

³⁴⁸ példa [a — fölött áthúzott vessző.]

³⁴⁹ nem [119b:] nem talállya,

igazak, és a választottak tarsasága, az el tévelyedet jüh. az olyan bünös. aki rendeletlenségéért. és tévelygésiért, el tévelyedet. ajók tarsaságoktól., és az Isten szolgálattjától., az Isten meg engedi némelykor, hogy az igaz, meg ne maradjon végig³⁵⁰ a jóban. és el hagyja ötet, 5 rettegésben kellene lennünk az ilyenért. és nem bizni magunkban, azt is meg akarja velünk üsmértetni. hogy nintsen olyan állapot, se rend, a melyben egész bizodalomban lehessünk, mert ő azt akarja, hogy félelemel. és rettegésel munkálodgyuk üdveségünket.

K Mitöl vagyon. hogy a jó pásztor el hagyja. a kilentzven kilentz 10 igazakat, egy³⁵¹ bünösért, aki el tévelyedet?

F. A jó pásztor, nem hogy el hagyáná az igazakat, de söt még gondgyokot viseli. és meg tarttya az ő igaz voltokban, az ur tsak azt akarja nekünk meg mutatni. hogy abünöshöz az ő szeretete, és szorgalmato- 15 sága a melyel fel keresi olyan nagy, hogy úgy tettzik, mint ha, el hagyta volna az igazakat, érette, mert nem szükséges. hogy azokat az akolyban vigye, mivel onnét el nem távoztanak. ő még példája. a pásztoroknak, és a superioroknak., a kiknek. nem hogy el kel hagyni azokat. kik reájok³⁵² bizatattak., a midön el tévelyedtek az Isten uttyárol., de sött még annál nagyob szorgalmatosággal kel azon len- 20 niek., hogy köteleésekben viszá tehessék.³⁵³

[120b:] K³⁵⁴ Miért adgya az elönkbe az Angyalok példáját a kik örülnek. abünösök meg térésin?

F Azért, hogy fel gerjesze³⁵⁵ bennünk abuzgoságot, és a szeretetet azokhoz; kik a veszedelem uttyán járnak, és hogy mitsoda. ohajtásal 25 kel várnunk, az Istenhez valo meg téréseket, és mint kel örülnünk, azon, amidön magához hija. és irgalmaságot téssen vélek. mivel egy pasztornak, és egy közönséges hivnek, mindent el kel követni, hogy másoknak, meg térést, szerezen. és nyerjen, a kiket az Isten Fia, drága-látos vérin váltotta meg, hogy ha annak jól üsmernék betsüjét., 30 nintsen olyan köny hullatás, könyörgés, jószág. fáradság. hogy ne adnák olyan nagy dologért

³⁵⁰ <v> végig [Törlés tollhiba miatt.]

³⁵¹ egy [e — fölött áthúzott vessző.]

³⁵² [Javítva: reájából; a-t o-ra javította és hozzáírta a k betűt.]

³⁵³ tehessék [h — hosszú f-ből és z-ből (sz-ből) javítva.]

³⁵⁴ K [F-ből javítva.]

³⁵⁵ <fel> hogy fel gerjesze

K Magyarázd meg agarasrol valo példa beszedet?

F Az aszony aki el vesztette agarasát, jelenti akristust. a meg teste-
sült böltseséget, az el veszet garas olyan lélek. aki magát el vesztette
avétekért, és aki magától viszá nem térhet tévelygésiből., hogy ha
5 akristus nem keresi ötet. a gyerttya. amelyel azt keresik, a kristus
szentséges embersége, akit magára vett, hogy az el veszet embert
kerese, mivel akristus azért jött evilágra, hogy néki világosága légyen,
mivel avétektől fogvást, tsak tudatlanság. és setéttség volt. az embe-
rek. még meg sem üsmerték volna. [121a:] setéttségben valo léteket.
10 hogy ha, avilágóság, meg nem világositotta volna őket, szükséges volt
tehát hogy meg seperjék aházat, az az, a magok lelkeket. hogy meg
találhassák azokat. ugyan ezt is tselekedte akristus., el törölvén vét-
keket, meg tisztította őket vérivel.

K. kiknek monda akristus. ezt a példa beszédet?

15 F Mind azoknak. akik tartoznak. a mások üdveségeken. munkálodni.
ilyenek a predikátorok. a superiorok, az atyák, és anyák. és mind
azok. kik kötelesek az ifiakot nevelni. és oktatni, gyertyát kel gyutani,
elsöben magokat kel oktatni. és az után, keresék fel. azon világoságal.
az el tévelyedetteket. követni kel. ezt az aszszonyt. a ki meg seperi
20 aházat., ki kel tisztítani a templomokból., a klastromokból. a botrán-
koztatásokat, és rendeletlenségeket. a mellyek veszedelmesek. a nélkül.
soha meg térést.³⁵⁶ se üdveséget ne szerezhhetnek. azoknak, akikről
számot kel adniok Isten előtt.

PÜNKÖSD UTÁN VALO 4^{DIK} VASÁRNAPON.

Imádság

15 Kérünk uram tégedet. ad meg nekünk, evilági dolgok folyási közöt
valo békeségedet, vezérelvén azokat bölts rendelésed szerént, enged
meg anyaszent egyházadnak, azt az áitatoságot, a melyet semmi meg
ne háborította, hanem még bé töltte örömel. a mi urunk J. k

³⁵⁶ meg <meg> térést.

Mert álítom,³⁵⁷ hogy nem méltók e³⁵⁸ mostani időnek szenvedési, akövetkezendő ditsőségre. mely meg jelentetik mi bennünk, mert a teremtet állatnak várakodása, az Isten fiainak meg jelenését³⁵⁹ várja, mert hivság alá vettetet a teremtet állat nem akarva, hanem azért.
⁵ aki ötet alája vetette reménségben, mert maga a teremtet állat is meg szabadittatik a romlottságnak szolgálattjától, az Isten fiait³⁶⁰ ditsőségének szabadságára, mert tudgyuk minden teremtet állat, fohász-kodik, mind eddig. nem tsak a pedig, hanem mi magunkis. kik a léleknek sengéit vettük, mi is fohász-kodunk mi magunkban. az Isten
¹⁰ fogadot fiúságát várván. a mi testünknek valtságát.

Magyarázat

K Mit tésznek, ezek a szók, ez életben valo szenvedéseket nem hasonlithatni. ahhoz aditsőséghez, amely meg jelentetik mi bennünk?

F Ezek a szók azt jelentik. hogy ami szenvedésink könnyek, és keveset tartok. hogy ha azokhoz az³⁶¹ örökös szenvedésekhez hasonlittjuk,³⁶² amelyeket érdemlettünk, ellenben pedig aditsőség mely a szenvedésnek jutalma, veghetetlen, és örökös és az Apostol. utánna tész, hogy az Isten meg jelenti bennünk annak idejében azt a ditsőséget, és noha még ez életben. birjuk is annak sengéjit. [122a:] akegyelem által, el vagyon fedezve. mind mások, mind mi előttünk, és
²⁰ amelyet az Isten tsak az utolso napon fogja ki nyilatkoztatni. *Az Isten országa mi bennünk vagyon.* mondgya akristus *de anem láttzik még mostanában, most Isten fiait vagyunk,* mondgya szent János. *még nem jelent meg mitsoda leszünk., tudgyuk hogy mikor meg jelenik ditsőségiben., hasonlok leszünk hozzája. mert meg láttjuk ötet amint vagyon.*
²⁵ I joan. 3. 2.

³⁵⁷ [A.m. álítom]

³⁵⁸ e⟨z világi⟩ mostani

³⁵⁹ [Elírás:] meg jenését

³⁶⁰ fiait⟨nak,⟩ ditsőségének

³⁶¹ az [z—r-ből javítva.]

³⁶² [Ékezethiba:] hasonlittjuk,

K. Miért mondgya szent pál, hogy a teremtett állatok fohászknak. és mint ha szülnének?

F Mert hogy jöbben meg üsmértesse az emberel, szolgálatban valo létit. és meg romlandóságát, eleiben adgya, a teremtett állatokat.
5 mint ha azok is fohászknának, szolgálatban valo léteért. akiket is olyan aszszonyhoz hasonlittyta. a ki szülésben vagyon, és várja. meg menekedését; hogy az ember is várja. olyan buzgoságal., a szolgálat járma alol valo meg szabadulását. és az Isten³⁶³ fiai szabadságában valo helyheztetésit.

10 K Miért mondgya. nem tsak a teremtett állatok. hanem mi magunk is, kik a léleknek sengéit³⁶⁴ vettük. fohászknunk magunkban.?

F Azért, mert ha az érzékenység nélkül valo teremtett állatok. láttzanak fohászknni, azért hogy ellenkező álla[122b:]potban³⁶⁵ vannak tekélleteségekel, és mint ha valamiben, noha ártatlanul., részesülnének az ember vétkében, még inkább kel tehát az embernek érezni nyomoruságát. és fohászknni rabságán. valamint az Apostolok tselekedtenek.

K Magyarázd meg nekünk ezeket a szokot, az Isten fogadot fiaságát várván, a mi testünknek váltságát?

20 F Minek elötte meg magyarázam, három dologra kel figyelmeznii. az első a, hogy ugy mint keresztyének, az Isten fiai vagyunk., de nem természetből, valamint az ő maga Fia, hanem ugy mint fogadottak. és tsak ingyen valo irgalmaságából., a második a, hogy ez a fogadot fiaság. ez életben kezdődik, és a menyben valo ditsőség által végeződik.
25 a harmadik. a, hogy mi két részből állunk, lélekből. és testből, a vétek a mi lelkünknek halált adot. el választván azt az Istentől. az ő valóságos élettétől, atestünknek is.³⁶⁶ ahalál alá vetvén azt, a mely el választtya. alélektől, a nagy haszna tehát az Isteni fogadot fiaságnak a, hogy örökösön viszá adgya életét lelkünknek, és testünknek,
30 ugyan ezt is tanittyta nekünk az Apostol. ezekkel aszokal.

K Miért mondgya az Apostol. hogy mi várjuk az Isten fogadot fiaságának hasznát?

F Mert akeresztyének látván hogy it alat, mitsoda nyo-[123a:]moruságok, és kísértet alá vannak vettelve, és mind azon által részek
35 lévén ugy mint Isten fiainak ameg ígért örökségben. fohászknni kel

³⁶³ az Is- [Sorvégi elválasztás után csonkán maradt.]

³⁶⁴ [Íráshiba:] segéit [ld. az Epistolában: sengéit.]

³⁶⁵ álla-[122b:]lapotban

³⁶⁶ is <el> ahalál

nékik, az után aditsőség³⁶⁷ után, a mely ki nyilatkoztattya nékik az ő fogadot fiúságokat, és meg mutattya valósággal. hogy az Istennek fiai, meg szabadítván őket, minden lelki. és testi romlandoságtól. és szolgálattól.

Évangélium.

szent. luk. 5: 1.

⁵ Lön pedig midön a seregek reája todulnának, hogy az Isten igéjét halgatnák. és ő áll vala. a Genezáret tavamellet, és láta ató mellett két hajot, ahalászok pedig ki szállottak vala, és mossák vala ahálójokat, bé menvén pedig egyik hajóban. mely simoné vala, kéré ötet, hogy a földtől bellyeb vinné egy kevesé, és le ülven, tanyittya vala
¹⁰ ahajotskából. a seregeket. hogy pedig meg szünnék szollani. mondá simonnak, vid a mélyre, és ereszzétek meg ati háloitokat a hal fogásra,³⁶⁸ és felelvén simon mondá néki, Mester, egész éttzaka munkálkodván, semit nem fogtunk, de ate igédre, meg eresztem ahálot, és
¹⁵ midön azt mivelték volna, halaknak bőséges sokaságát rekeszték bé, szakadoz vala pedig az ő hálójok. és intének atársoknak, kik amás hajóban valának, hogy el jönének, és segitenék őket. [123b:] és el jövének, és meg tölték mind akét hajotskát, ugy hogy tsak nem el merülének, melyet midön látná simon péter, a Jésus térdeihez borula, mondván. meny ki töllem, mert bünös ember vagyok uram. mert az
²⁰ álmélkodás környül vette vala ötet. és mind akik véle valának, ahalak fogásán, melyeket fogtak vala, hasonló képen Jakabot is. és Jánost. a Zebédaeus fiait, kik a simon társai valának, és mondá simonnak Jésus, ne fély, mostantol fogvást. már embereket fogsz és ki vonván a földre a hajjokat, mindeneket el hagyván. követék ötet.

Magyarázat

²⁵ K. Az Anyaszent egyház. mitsoda oktatást, akarja, hogy a fiai vegyenek a mái Évangéliumból?

F Igen nagy oktatásra valot, találnak abban mind azok, akik., nem a külső részit, senem abetüt tekintik. hanem a kik tudgyák ahitnek

³⁶⁷ [Íráshiba:] aditség

³⁶⁸ [Javítva: fogáraból.]

világosságával. által látni azt az el rejtet értelmét, a melyet abban zárt az ur, I ahalászok, akik mossák hálojokot, meg mutatják nekünk, hogy szükséges azoknak, kik amások üdvességire vigyáznak, és munkálodnak, hogy magokot némelykor el zárják. és meg visgálják, 5 mind azokrol. a fogyatkozásokról, a melyekben eshettek, és magokot meg tisztítsák az imádsággal, és a penitentiával, [124a:] 2. A szent péter hajója. amelyben ment akristus, hogy a népet tanítsa, jelenti az Anyaszent egyházat., amelyben egyedül lévén a kristus. tanította tudományát. atanitványi által, és a szent lélek által, a ki is. a szivekbe 10 oltta az igazságot. 3. A kristus parantsolá szent péternek, hogy bellyeb menne atengerben., a jelenté az ő titkainak, és igazságinak mélységeit, és akeresztyénségnek. tekéleteségeit, a melyekre hija a keresztyéneket, és a szolgálait, atekéleteség abból. áll, hogy ellene mondgyanak. arosz indulatoknak., avilágnak, és a világi jóknak, az Istent 15 szivekből, és mindenek felet szeresék, és felebaráttjokot mint magokot, 4. szent péter, aki egész éttzaka halászatot, és semit nem fogot, jelenti azokat, kik avéteknek. és avilágnak. setéttségében lévén, sok fáradsággal futnak. a földi jók, ahivságok, és a gyönyörűségek után, és végtire, halálok oráján, semi jó tselekedetet. nem találnak. kezekben, 20 jelenti még az olyan egyházi szolgálkót, a kik noha sokat. fáradoznak, aprédikálásban, a szenttségek ki szolgáltatásában, és más egyéb hivataloknak, külső képen valo végben vitelében. de rend, hivatal, és akristus lelke nélkül, és akik semi valóságos hasznot nem tesznek, se senkit meg nem té-[124b:]ritenek, 5 ahalaknak sokasága, a melyekért 25 szakadozni kezde aháló, jelentik, azokat a sok számu testi keresztyéneket., kik az Isten félökel együt mentenek bé az Anyaszent egyházban. akik noha az ő egyeségében vannak külső képpen, de akik. sok viszá vonásokat és vetekedéseket. okoznak, mert tsak. a magok hasznokot. és ditsőségeket keresik.

30 K. Mit tésznek ezek a szok, meny ki töllem uram, mert bünös ember vagyok?

F Ezekből azt tanulhattjuk hogy nagy alázatosággal. kel járulunk³⁶⁹ akristushoz, meg üsmervén, bünös és méltatlan voltunkot., ez az Apostol. nagy ijedségében, és tsudálkozásában. beszél ilyen formában., 35 látván rend kívül valo és tsudálatos halaszattyát. az üdvezítőnek hatalma, és szenttsége, anyira meg hatotta szívet, hogy magában szálván, és meg valván bünös voltát., magát érdemetlennek tarttya

³⁶⁹ járulunk [l-r-ből javítva.]

lenni, hogy társaságában legyen, a valóságos alázatos lelkek,³⁷⁰ a kik meg üsmérik magokban nyomoruságokat, eszerént tartják méltatlannak arra magokat., hogy a szentségekhez járuljanak és a kristust³⁷¹ vegyék a szentségben, avaságos keresztyének, tartoznak is el vonni⁵ nemelykor egy ideig magokat, attól, azért hogy jobban meg tisztulhassanak, az imádság, a penitencia, és ajó tselekedetek által, és hogy az után. nagyobb hasznal járulhassanak ahoz, de el kel kerülni, hogy **[125a:]** ne a magunk elméjít kövessük, hanem a lelki pasztorunkét.

¹⁰ K. Ez a tsuda, mitsoda változást tett. az Apostolok elméjiben, kik őtt jelen valának. ?

F Mihent akristust mondá nekik hogy kövesék ötet, azonnal. péter, András. Jakab, és János, el hagyák hajójokat; és hálojokat, és mindeneket el hagyván, követék ötet, a két utolsó, az Attyokot is el hagyák. Matth. 4.³⁷² 18. 19. a mitsoda gyorsaságal adák magokat akristusnak, azzal meg mutaták., hogy ellene mondanak, minden kívánság és reménségnek. és ha országot birnának, azt is készek lettek volna érette el hagyni, akkor el hagyunk mindent, mondgya szent Gergely. mikor semit nem tartunk meg magunknak, és sőt még magunkot is, az el hagyot dolgok közti számlállyuk, sokat hagyunk el ollyankor, a midön a szerzésre való kívánságnak is ellene monduk, ez a példa arra tanít, hogy halgasuk akristust. a midön szivünknek beszél. és engedelmeskedgyünk parantsolattyának alázatoságal, és szorgalmatoságal. valamint az Apostolok, mivel ahalogatas, fel ébresztené bennünk arosz kívánságot, és ollyan kísértetekben²⁰ vetné. a melyek el vesztetnék velünk. hivatalosságunkot, de hogy a kristust követhesük, elsőben, ellene kel mondani magunknak, és a teremtet állatokhoz való szeretetnek, semmi világi jót. nem tartván meg magunknak.

K. Miről üsmérhettyük meg hivatalosságunkot. ?

³⁰ **[125b:]** F Hogy azt jól meg üsmérhesük, legyünk hivek köteleseginkhez, abban az állapotban a melyben vagyunk. keresük egyedül az Istent, abban a hivatalban. a melyre hi minket, keresük mindek felet az ő országát, és igasságát, ártatlan, és keresztyéni étellel. készüllünk ötet követni. kérjük, mutassa meg akarattyát. folyamodgyunk ollyan Isten félo embernek tanátsához, aki okos és értelmes³⁵ legyen, abban adologban könyörögjünk sokat, és kérjük másokat

³⁷⁰ <lélek,> lelkek,

³⁷¹ [Elírás:] a kristustust

³⁷² Matth. 4. 18. 19. [4.: előtt törölt számjegy <3> ?]

is, hogy könyörögjenek érettünk. hadd tudhassuk meg az Isten akarattát, és engedelmeskedhesünk annak, kerülyük a fel emeltetést, és kedvünk ellen vegyük azt fel. kívánnuk ellenben az alaton helyt. akristus, és a szentek. szerént, aki azt mondgya, hogy magunktol.
5 tsak az utolso helyt válaszuk. és hogy az, aki első, utolso legyen, vigyázni kel figyelmeteségel. az Isten rendelésire. a mely bizonyos idökben, és alkalmaságokban maga magát ki mutattya. azon alkalmaság, és idö keresése nélkül is, végtire meg kel visgálni, ha vetünké az Istentöl elegendö ajándékot, és kegyelmet. valamely hivatalra, többet mint a másikára. nem lehet hogy az olyan, aki mind
10 ezeket vigyázással véghez viszi, hogy annak idejében meg ne üsmérje, mire hivatalos, tsak hirtelenségel. ne bányék, és várja tsendeségel annak oráját.

K Nem leheté magunkot meg tsalni. hogy ha némely indulatunkot,
15 és hajlandóságunkot követvén, azt gondollyuk, hogy az Istentöl vagyon?

[126a:] F Meg tsalhattyuk könnyen magunkot: hogy ha amagunkhoz valo szeretetnek indulattját, az Isten akarattjának tulajdonittjuk, de az ilyen nagy dologban, a mely üdveségben járó dolog,
20 és talám még másoknak is üdveségekben áll, nem kel. tsak a magunk. eszin járni, hanem tanátsot kel kérni aleki pásztorunktol., vagy valamely más Isten félö okos, és értelmes embertöl, hogy ha pedig világi rendben. vagy hivatalban áll adolog. az atyáktol, és anyáktol kel tanátsot kérni. de akiktöl tanátsot kérünk, azoknak nyisuk fel
25 szivünket, és³⁷³ adgyuk elejekben, hogy mitsoda szándékot. és indulatot adot az Isten belénk, vagy mitsoda akadályokat, semit el nem titkolván előttök olyat, a mi valamely hivatalra valo jóvalásokot, vagy nem jóvallásokot okozhatná, és az után kövesük tanátsokot, engedelmeségel, a midön pedig az egyházi rendről vagyon akérdés,
30 nem szükséges telleségel. az iránt tanátsot kérni szüléitöl., mert közönségesen nintsen ahoz szükséges világóságok. hogy arrol ítelhessenek, mivel sokan aszülék közül, a fiokhoz valo szeretet miat, nem adhatnak nékik üdveséges tanátsot.

K Mit kel tsinálni, a midön olyan hivatalra vagy rendre köteleztük magunkot. a melyre azt gondoltuk hogy az Isten hivut, mind
35 azon által, aban akadályokat látunk az üdveségre?

³⁷³ és <és> adgyuk [Törlés a sor elején.]

F A midön abban ahivatalban. vagy rendben. azon igyekezünk, hogy az Évangélium szerént élyünk, és hogy elegendő erönk is vagyon arra, hogy meg gyözhesük az akadályokat, [126b:] a jele, hogy az Isten hivut arra, és abban meg kel maradni. de a midön akadályára
5 lenne üdveségünknek, és nem lehet abban üdvezülni, akár mint igyekezünk azon. el kel azt hagyni, mivel el nem hagyni azt, amit Isten akarja hogy elhagyuk, ugy ellene mondanánk az Istennek, de ha olyan rendben vagyunk, a melyet tellyes lehetetlen el hagyni, példának okaért, a szerzeteséget, szükséges minden modon azon len-
10 nünk, hogy kötelességünket bé tölttsük, és az akadályokat meg gyözük.

K. Mit kel tselekedni hogy meg jóbbittsuk hivatásunkot, a midön észre veszük hogy nem jól hivatattunk., vagy amelyben, olyan veszedelemre valo alkalmatoságot találunk, a melyet előre által nem lát-
15 tuk?

F Penitentiát kel tartanunk, és fohászokdnunk Isten előtt. a vakmerőségért, és a hirtelenkedésért, a melyel köteleztük magunkot akarattya ellen. kérjük szüntelen valo segittségit, hogy kötelességinket bé tölthessük., és a békeséges türeést, hogy szenvedgyük, a mit
20 meg nem orvosolhatunk, távoznunk el a gyönyörüségektől,³⁷⁴ és avilági hejábanvalóságoktól, és élyünk ajó tselekedetekben. ha a papságra, vagy papi tiszttségre köteleztük magunkot, nem lévén arra elegendő értelmünk., tudományunk, se jó erköltsünk, hogy vagy egyikét, vagy a másikat végben vihesük haszonnal. el kel azt hagyni, és penitentiát kel tartani, és alaton életet élni.
25

[127a:] K. Nem választáé az ur. olyan nagy és szent rendre, oktan. és tudatlan embereket?

F Igen is illyeneket választá. Apostolinak., és az Anyaszent egyházának fel álitására. valokot, de erre a rendre híván öket, bé is tölté
30 táluentumal. világoságal. tudományal. és szenttségel. ö maga választá és hívá öket. és nem magok vállalák azt fel magokra, engedelmeskedének parantsolattyanak, mert tudták hogy olyan minden ható. aki öket meg segítheti, és meg adhattya nekik mind azt, valami szükséges hivatalok bé töltésire. és aki meg is igerte volt nekik a szent lel-
35 ket, hogy öket meg tanittsa minden igazságra, és hogy elméjekre adgya, mind azt, valamit nekik mondot volt. a midön vélek lakot.

³⁷⁴ [Elírás:] a gyönyörüségektől,

K Miért választta arra. szegény. erőtelen. és tudatlan embereket.?

F Azért hogy meg szegyeníttse a világi okoságokat, és nagyságokat. hogy meg aláza a hivalkodókat, és a kevélyeket. a halászok tanítási alá vetvén őket, és azért, hogy ne tulajdoníthassák másnak, az emberek üdveségét, és a világnak meg változtatását. hanem csak az⁵ ő. mindenható erejű kegyelmének.³⁷⁵ és az ő halála érdemeinek.

[127b:]PÜNKÖSD UTÁN VALO 5^{DIK} VASÁRNAPON

Imádság

oh' Istenünk, aki láthatatlan jokat készítettél azoknak, akik téged szeretnek.. hinttsed szivünkben, szeretetednek indulattját. úgy hogy tégedet szeretvén mindenekben. meg nyerhesük igeretidet, melyek felyül haladgyák kívánságinkot, a mi urunk. J. k.

Epistola

Szent peter. 1 lev. 3. 8.

Végezetre pedig minnyájan egy akaratuak legyetek, szánakodok, atyafiuságnak szeretői, irgalmasok, tsendesek, alázatosok, nem fizetvén gonoszszal a gonoszért, se szidalomal. a szidaloméért, hanem inkább áldván., mert arra hivatattatok, hogy az áldást örökségül birjátok,¹⁵ mert aki az életet³⁷⁶ akarja szeretni, és ajó napokat látni, meg tartoztassa nyelvét agonosztol, és az ő ajaki ne szollyanak álnokságot, távozzék el a gonosztol, és tselekedgyék jót, keresse a békességet; és kövesse azt, mert az ur szemei az igazakon. és az ő fülei, azok könyörgésin. az ur tekintete pedig az gonosz tévöken, és ki árt néktek,²⁰ ha a jonak követői lésttek, de ha valamit szenvedtek is az igazságért,³⁷⁷ boldogok lésttek, azoktól valo féltetekben pedig, meg ne félemlyetek, [128a:] és meg ne háborodgyatok, az ur kristus Jesust³⁷⁸ pedig szentellyétek sziveitekben. készek lévén mindenkor meg felelni mindennek. aki okát kérdi abennetek valo reménségnek.

³⁷⁵ kegyelmének. [g—m-ből javítva.]

³⁷⁶ [Ékezethiba:] életet [Káldi: életet]

³⁷⁷ igazságért, [a — fölött áthúzott vessző; z — úgy látszik s-ből javítva.]

³⁷⁸ [Elírás:] Jesesust [t — későbbi beszúrás a sorközbe.]

Magyarázat

K. Miért inti szent péter ahiveket az egyeségre?

F Mert az egyeség nélkül nintsen se jó erkölcs, se üdvesség, a felebaráti szeretet, atöbb jó erkölcsök közöt, leg nagyob, és leg szükségesebb, az a lelke és formája atöbbinek, a felebaráti szeretet pedig nem lehet egyeség nélkül, egy részint az Istennel, más részint a felebarátal, az Isteni szeretet., az Istennel egyeztetni meg szívünket, a felebaráti szeretet, a felebaráttal., az Isten mint egy közép, a hol meg egyeznek mind azok, kik ötet szeretik,³⁷⁹ hogy tsak egy szívek és egy lelkek legyen, valamint az irás mondgya. az első keresztyének-ről, ebből láthatni. hogy igen kevesen annak olyan keresztyének, akikben valóságos felebaráti szeretet volna, mivel oly kevesen vannak, akik abban az egyeségben élnének együt. mint a melyre int minket szent péter, ki ki, tsak amaga hasznát keresi, amaga kívánságát, és szándékját tekénti, és mint hogy tsak ezektől vezéreltetnek, ugyan az is az oka, hogy tsak viszá vonásokat, veszekedéseket, és irigységeket látunk, hogy pediglen. egy hitünk, és egy lelkünk lehesen. mondgyunk ellene aviszalkodásnak, minden emberi, és világi haszon keresésnek, minden olyan [123b:] indulatnak, mely ellenkezik akristus tanításával, ha egyedül az Istent szeretnők, tsak egyedül ötet is ohajtanok, tsak egyedül ő tölle váránánk mindent. mind ezen, mind a más világon, e szerént lennénk minnyájan egy szív, és egy lélek, nem léven más igyekezetünk., hanem hogy tsak az Istené lehesünk. és ötet bírhasuk, minnyájan együt. tsak. ez az egy kívánság uralkodot arégi keresztyénekben.

²⁵ K Mitsoda modal lehet meg tartani, és meg erősíteni akeresztyének közöt, ezt az egyeséget?

F Szent péter egy nehány félét ád³⁸⁰ előnkben. az első a, hogy szánakodok legyünk, szánnyunk másokat szomorúságiban. vegyünk részt, nyomorúságiban. és szenvedésiben, köny hullatásal nézük³⁰ sirásokot., vigasztallyuk, és bátorittsuk őket, és segittsük őket, tehetségünk szerént,

A második, hogy atyafiságnak szeretői legyünk, hogy valóságal szeresük az Anyaszent egyháznak fiait, mint magunk attyafiait. mivel tsak egy atyánk vagyon, a ki is az Isten. és tsak egy Anyánk,

³⁷⁹ szeretik, <valamint az irás mondgya az első keresztyénekről.> [A törölt szöveg alább újra írva.]

³⁸⁰ ád <el> előnkben.

a ki is, az Anyaszent egyház, és hogy azt ne szóval., hanem tselekedetel mutassuk meg, minden időben, mindenben szolgálván és segítvén másokat, az Isten törvénye szerint, és az üdvösegekre valo nézve,

A harmadik. hogy tsendesek legyünk, és meg nyerjük a hiveket,
5 nem a világnak. se ne magunknak, hanem [129a:] az Istennek, a ki mindennek attya, és aki akeresztyének boldogsága, szent péter, azt akarja tehát, hogy atársaságból, ki kel üzni, minden veszekedést, haragot, izetlenkedést,³⁸¹ hanem tsendeséggel szollyunk másokhoz, és hogy olyan kegyeséggel. és tsendeséggel legyünk másokhoz, a mely
10 meg erősítse az egyeséget.

A negyedik, hogy joval fizesünk agonoszért, és soha sem gonoszal. a gonoszért, a jóért pedig, ha gonoszal fizetnénk, igen nagy hálá adtalanság volna, mert arra hivatattunk, mondgya az Apostol. hogy az áldást örökségül birjuk, tudni illik, az örökké valo jokat,
15 a melyeket ígér Isten fiainak, és a melyeket meg nem adgya nagy igazsággal. azoknak. akik boszu állok, vagy akik hálá adatlansággal fizetnek a jóért, hogy ha hűségel meg tartanak. ezeket a rendeket. a melyeket a szent Lélek ád nekünk, a szent péter szája által, nem volna a keresztyének között, anyi veszekedés, ellenségeskedés, viszá-
20 kodás, se irigység

K A midőn szent péter azt mondgya, hogy aki az életet szereti, és aki boldog napokat akar kívánni, annak meg kel magát tartoztatni az ember szollástól. és a hazugságtól, mitsoda életet kel itt érteni?

F Az örök életet, és azokat a boldog napokat, a melyek meg nem
25 változhatnak, aki részesülni akar abban az életben, és azokban a boldog napokban, meg kel zabolázni anyelvét az Isteni félelemel, és a felebaráti szeretettel. és meg kel magát attól tartoztatni, hogy felebaráttýáról, sőt még ellenségérről, [129b:] is, rosztat ne mondgyon. meg ne szollya, meg ne átkoza vagy szidalmazza, vagy leg kisebet
30 is mondgyon olyat, a mi meg sérthetné. egy szóval, el kel kerülni agonoszt, a mely vétek, és követni, aköteleség szerint valo jót.

K Mit kel meg tselekedni szent péter szerint, hogy részünk lehessen aboldog életben.?

F A felebarátal valo békeséget kel meg tartani, amely nélkül nem
35 lehetünk se Istennel, se magunkal. bekeségben. de azt igaz uton kel keresni, kárával, ne légyen lelkünk üsméretinek, ha kárával lenne is földi jóságunknak,

³⁸¹ izetlenkedést, [Első t — javítva r-ből?]

K Miképen tekénti Isten azokat,³⁸² kik ezeket a rendekét meg tarttyák,³⁸³ és azokat, kik meg vetik. és meg szegik.?

F. kegyes szemekel nézi az elsőket, és az imádságokra fügeszti füleit, és az utolsokot, nagy haragal tekénti. azért az igazaknak meg nem kel ütközni nyomoruságokban. és szükségekben, mivel az Isten el nem veszi szemeit rollok, és meg segitti őket, se agonoszoknak azt nem kel gondolni hogy büntetetlen maradgyanak, mivel az Isten. haragal teként reájok. azért, hogy meg büntesse őket érdemek szerint.

¹⁰ K. Mitsoda értelemel mondgya szent péter, hogy senki nem árt nekünk ha jót tselekeszünk, nem látunké ezzel ellenkezöt³⁸⁴ minden nap?

F Tsak azt akarja velünk meg értetni. az Apostol, hogy nem természét szerént valo dolog. egy olyanak [130a:] ártani, szán szándékal. aki soha senkit meg nem sértett, se ember szollásal, se szidalomal, se igazágtalanságal, a ki mást, meg nem akar tsalni. se meg bántani, söt még azon vagyon. hogy másokal jót tegyen, és mindenel békeségben éllyen, és akinek, tudva vagyon másoknál. is, hogy az Isten meg halgattya imádságit., azonban pedig. valaki az Isten szolgainak. akar ártani. az ő jóvokot keresi. akor, mert a nekik üdveségekre válik, ezért is mondgya szent péter. nem árthatnak nekik ha ők jót tselekesznek, akik őket üldözik, azok, magoknak ártanak leg többet, példák erről a szent martyrumok. és az ő üldözöjök.

²⁵ K. Miért nem kel félnünk a szenvedéstől, a melyel minket fenyegetnek,?

F Mert nem kel attol félnünk. hogy boldogok leszünk, egy valóságos keresztyének, nem kel attol félni, a mit az igazságért, szenvedtetnek véle, mivel a kristus azt mondgya nélkülünk, hogy avalóságos boldogságot, a szerezni mes nekünk.

³⁰ K Hogy ditsöittv~~ez~~ mi akristust. a midön ő érette szenvedünk?

F Ugy hogy szeretettel szenvedgyünk. alázatoságal, és örömel vegyünk mi~~at~~ aző Atyai kezéből, mind³⁸⁵ azokat [130b:] a meg bánasúkol, melyeket másoktol veszünk, imádgjuk igasságát, aki azért ostoroz, hogy meg tisztittson, és jöbbaká tegyen. és hogy még az

³⁸² azokat., [Jávitva: ezeket-ből.]

³⁸³ meg meg tarttyák [Fölösleges ismétlés.]

³⁸⁴ ellenkezöt [Szóvégi e—o-ból jávitva.]

³⁸⁵ mind <azt,> azokat<,>

ilyen gondolatok is bennünk, kegyelmétől vannak, a melyekért, hálákot³⁸⁶ adván néki, magunknak, tsak a gyalázatot tulajdonítsuk, a mellyet meg érdemlettük, vétkeinkért.

Évangyélium.

szent Math. 5. 20

Mert mondom néktek, hogy ha fellyeb nem bővölkodik ati igazságtok, az irás tudokénál, és a farisaeusokénál, bé nem mentek menyeknek országában, hallottátok, hogy mondatot arégieknek, ne oly aki pedig öl, iteletre köteles, én pedig mondom néktek, hogy minden aki attyafiára haragszik, köteles az itéletre, a ki pedig mondgya az attyafiának, ráka,³⁸⁷ köteles agyülekezetre, aki pedig mondgya bolond,¹⁰ köteles a gehenna tüzére, ha azért az ajándékosdot, az oltára viszed, és ót meg emlékezel, hogy az atyádfiának vagyon valami ellened, had ót az ajándékosdot, az oltár előtt, és meny először meg békélieni az atyád fiával, és az után el jöven, ad bé ajándékosdot.

Magyarázat

¹⁵ K Mit kíván akristus mi töllünk, hogy bé mehessünk a mennyeknek országában?

[131a:] F. Azt³⁸⁸ kívánnya, hogy ami igasságunk, és jó erköltsünk, tekélteseb legyen, az irás tudokénál, és a farisaeusokénál, ezek, azzal ditsekedének, hogy nagy szorgalmatoságal vitték végben a Mojses törvényit, meg elégedvén, külső képen valo jó erköltsel,²⁰ holot az udveségre, nem elég a, hogy tsak külső képen legyünk avalláshoz, sem hogy, tsak betü szerént kövesük az tsten törvényit, azt, lélek szerént kel követni, és akristusra valo nézve, aki eredete atörvénynek. ahoz is szabjuk minden indulatit szívünknek, nem elég rosztat nem tselekedni, hanem jót kel tselekednünk.

²⁵ K. Mellyik tehát az a tellyes, és bővölködő igasság, mely oly szükséges az udveségre.?

³⁸⁶ hálákot <kel> adván

³⁸⁷ [Káldinál: raka]

³⁸⁸ <azt> F. Azt

F Az. az Isteni szeretet. a melynek egészen bé kel tölteni a szivet, ugyan ez a szeretet is utáltattya meg avétket, és szereteti velünk az igazságot, és az Isten parantsolattyát, ez a szeretet kezdője, és indit-toja a jó tselekedeteknek, és a keresztyéni jó erköltsöknek, a mely⁵ magában foglalja atörvényt, és a profétákat, ugyan az is tészí kedvesé a kristus jármát, és könnyüé az öterhét., a tészí kedvesé a mi leg keserüeb atermészetnek, és a mi leg nehezeb, a magunkhoz valo szeretetnek, atölti bé alelket. azal a mennyei gyönyörüségel, a szen-vedések, és nyomoruságok közöt, a mely nélkül nem lehet bé tölteni,¹⁰ ugy amint kívántatik, [131b:] az igazságnak köteleségit, se anélkül nintsen olyan valóságos jó erkölts. mely meg érdemelhetné. a mennyei örökséget, példának okáért, aköteleség alat valo jó erköltsök az üdveségre ezek, hogy alázatos szivuek legyünk, magunkot meg vessük, együgyuek legyünk, tiszta szivünk légyen, hogy békeséges türesel¹⁵ szenvedgyük anyomoruságokat, és abestelenségeket, ha pedig ezek a jó erköltsök bennünk nintsenek, vétkesek vagyunk az Isten szemei előtt, noha azok ne légyünk is az emberek előtt. enélkül a szeretet nélkül pedig, se alázatosok, se békeséges türök nem vagyunk, se a magunkhoz valo szeretettől el nem távozunk, ez, az a valóságos igaz-²⁰sága a keresztyéneknek, a melyet nem üsmerték a farisaeusok, se az irás tudok,

K. Mitsoda, akristus tanítása a gyilkosság iránt?

F A kristus tanítása, mind ez iránt, mind atöbbi iránt, sokal továb terjed az irás tudok, és a farisaeusok.³⁸⁹ tanításinál, ök tsak a betühöz²⁵ ragaszkodtak, a mely ahalalra itéli a gyilkost,³⁹⁰ ök tsak akülső tselekedetet tartottak véteknek, a többi semmi sem volt nálok, de akristus, aki adolgot magában tekénti, és a ki arrol., az öröktől fogva valo törvény által itél, kárhoztattya, ugy mint vétket, még a szán szandékal valo haragnak, indulattyát is, ámbár tsak belső képen³⁰ valo legyen is, a midön az a harag anyira mégyen, hogy gyüllölyük [132a:] felebarátunkot, ötet meg vettyük, tölle el távozunk, halálát kívánnyuk, vagy valamely más rosztát, ugy mint, hogy meg szegé-nyedgyék, gyaláztassék, szidalmaztassék, akristus egynehány féle dolgot számlál elé, amelyben esnek, minek előtte a gyilkoságnak³⁵ külső tselekedetire fokadgyanak, és a mely dolog szintén olyan vétkes Isten előtt, valamint agyilkosság, volt a farisaeusok előtt, mert az ő

³⁸⁹ farisaeusok.<kénál,> tanításinál,

³⁹⁰ itéli a <bünöst,> gyilkost,

ítéletek szerint, a gyilkosság méltó volt: abüntetésre, jól is tartották, de a krisztus szerint, egy ók nélkül való harag atyánk fia ellen, véték, ha gyalázattal illetyük, vagy gyűlölséget mutatunk hozzája, a sokal nagyobb véték, hogy ha még agyalázattal bolondnak is mondgyuk, ötöt, ez olyan véték, a mellyért, meg érdemellyük, az örökké való tüzet, ugy annyira. hogy az üdvezítő tanítása tilttya. nem tsak agyilkosságot, hanem, még mind azt is, valami arra vihetne, vagy fordithatna, és mind ezt, ahoz képest, kel vétkesnek vagy vétkesebnek itélmi, a menyiben aközelit, vagy³⁹¹ távozik. agyilkosságtól. mert példának okáért,³⁹² a fenyegetés. közeleb vagyon ahoz, a szidalomnál, a verés a fenyegetésnél, hasonlot kel mondani, aharagnak, külömb, külömb való voltárol. ebből láthattjuk, hogy az Évangélium tanítása, sokal tekkéleteseb a farisaeusok. tanításoknál, mivel tsak a haragra való indulatot is kárhoztattya. fő képen.³⁹³ ha, a felebaráti szeretet el ölttya a szivben, és ámbár távul légyen is **[132b:]** ez az indulat, agyilkosságtól.

K. Miért tilttya a krisztus arosz kívánságokat?

F Mert azokbol erednek arosz tselekedetek, és hogy azok magokban. ellenkeznek az Isten törvényével., és meg ronttyák a szivből³⁹⁴ jönnek ki mondgya az ur, agyilkosságok, házasság törések, a lopások, hamis bizonyosságok, káromlások, és minden valami tisztátalanná teszi az embert, Matth. 15. 19 az olyan aki meg nem haragszik. el távozik agyilkosságtól., az olyan aki el távoztattya, atisztátalan kívánságokat, nem esik házasság törésben, se egyéb más tisztátalan vétékben

K. Miért tilttya az ur a leg kisebb fogyatkozásokat is?

F Mert azok, lassanként, a nagyokban. ejtenek, példának okáért, egy tekéntet, a szivet magához vonnya, és a vétékben ejti, vagy is leg aláb, arosz kívánságok alá veti, a mellyek. ellenkeznek az Isten törvényével, egy hirtelen, és gondolatlanul mondot szó, veszekedéseket, és gyűlölségeket okoz, némely kötelességünknek el mulatása, a mely tsekély³⁹⁵ dolognak láttzik, el mulattattya velünk anagyobbat, és idővel, a resttségben ejt, egy helytelen nevetés, tsufságot, és káromlást okoz, aki, a kitsid fogyatkozásokat el mulattya, mondgya a bőségs, nagyokban esik, erre való nézve, akarja akrisztus, hogy ezeket a rossz erköltsöket.

³⁹¹ [Ékezethiba:] vágy

³⁹² okáért, <m> a fenyegetés.

³⁹³ [Elírás:] fő képen.

³⁹⁴ [Íráshiba:] a a szivből

³⁹⁵ <tek> tsekély

gyükerestől kel ki irtani, ne hogy fel nevekedvén, el ölttsa lassanként, az Isteni, és a felebaráti szeretetet, ugyan ezért mondgya, hogy számot fogunk adni, a haszontalan szóról.

[133a:] K Mire köteleddi az ur azt, aki meg bántotta felebarátyját?
5 F Arra, hogy hagyja az oltáron az ajándekját. és mennyen, meg békélleni véle, és kérjen botsánatot tőlle, minek előtte az Istennek ajánlya imádságát. és áldozattyát. azt akarja, hogy fel keressük felebarátunkot ha lehet. ha nem lehet, legyünk abban a szándékban., hogy azt véghez viszük mihent arra, alkalmatoságunk lészen. egy
10 keresztyének, ne legyen semmi drágáb, a felebaráti szeretetnél, mert aki, az ellen vétt, a leg első, és a leg nagyobb parantsolat ellen vétt, és meg sérti, a vallásnak szívéét.

A SZENTEK. INNEPJEIN

SZENT MÁRK EV. NAPJÁN

Imádság

oh' Istenünk, aki fel emelted szent Márk Evangyelistádót, kegyelmedet adván néki az Evangyélium ki hirdetésire, enged meg nekünk,
15 hogy követhesük tanításit, és érezzük meg imádságinak segedelmét, a mi urunk J. k

Epistola

Ézék. prof. I. 10.

Az ö ortzájok hasonlatosága pedig emberi ortza, és oroszslány ortza³⁹⁶ a négynek jóbja felöl, ökor ortza pedig a négynek ballya fölöl, és sas ortza. a negy felet [133b:] az ö ortzájok, és szarnyok ki terjesztve
20 felyül, mindeniknek két szárnyok, egy mást erik vala, és kettei, be fedezi vala az ö testeket, és mindenik közüllök, eleibe mégyen vala artzal, ahová alélek indulattya vala, oda mennek vala, és meg nem fordulnak vala midön járnának, és a lelkes állatok színe, az ö tekéntetek, mint az égő tüzes szemek, és mint a lámpásoknak tekintete.

³⁹⁶ ortza [Utána áthúzott vessző.]

ez vala alátás futosván a lelkes állatok közöt, atüznek. fényesége, és atüzből ki menő villámlás, és a lelkes állatok,. mennek és jönnek vala, mint a³⁹⁷ tsillámló villámlás.

Magyarázat.

5 K Mit jelentnek, ezek a négy titkos állatok, akiknek. emberi,³⁹⁸ oroszlány, ökör, és sas ortzájok vala.?

F Jelenti az Angyalokat akiket az Isten elküldi, mint szolgait, hogy véghez vigyék némelykor. az ő irgalmaságának, némelykor igazságának akarattját. ezek a profétának, négy ortzajuaknak tettzenek, külömb, külömb féle ábrázatban adgya előnkben azért, hogy meg¹⁰ lásuk, mitsoda külömb féle képen viszik végben szolgálattyokat. Emberi ábrázattok vagyon., mely jelenti, hogy ókal, és jóságal tselekesznek, oroszlány ábrázattok vagyon, mely jelenti, hogy győzhetetlen erővel viszik végben. az urok parantsolattját, és akihez, rettegéssel legyenek [134a:] ellenségi, az ökör ábrázat jelenti, hogy¹⁵ ök el faradhatatlanok és lassuak, a midön az Isten türesem várja a bünöst apenitentziára. a sas ábrázat jelenti, hogy tellyesek világoságál, és hogy amidön kivántatik, olyan nagy sebeségel munkáladnak, hogy semi meg nem tartoztathattya öket.

20 K. Miért mondgya az irás, hogy olyanok mint atüz, hogy mindenik eleiben mégyen artzal, és oda mennek a hová a lélek indulattya viszi, és meg nem fordulnak jártokban.?

F Azt akarja előnkben adni, hogy azok amenyei lelkek, atüzhöz hasonló sebeségel engedelmeskednek az Istennek, és nagy buzgoságál, és hogy ök, tsak az Isten lelkének indulattjából. és parantsolyattjából²⁵ tselekesznek, és oda mennek, ahová küldi öket, nem fordulván., se jobra, se balra, és hogy akor fordulnak viszá, a midön aparantsolatot végben vitték.

K. Mit tésznek azok aszók. hogy bé fedezik magokat két szárnyokal. és a más kettöt ki terjesztik, a melyekel egy mást érik.?

30 F Bé fedezvén magokat két szárnyokal, azal meg mutattják, az Isteni felséghez valo nagy tiszteleteket, és hogy mitsoda méltatlanok arra, hogy ő előtte legyenek, a más kettöt pedig hogy ki terjesztik, azal meg [134b:] mutattják., hogy szüntelen készek parantsolattjára,

³⁹⁷ a [Beszúrás.]

³⁹⁸ emberi, <ökör,> oroszlány, ökör,

és oda menni, ahová küldi őket, szárnyokol egy mást érik, meg mutatván hogy minnyájan egyenlő akarattal, és egyeséggel tselekesznek.

K. Miért olvastattya az Anyaszent egyház ezt a máj letzkét, az Évangyélisták innepein?

- ⁵ F Mert szent Hieronimus szerént, azoknak az állatoknak, négy ábrázattya, a négy Évangyéliumnak kezdetén fel találtatik, az emberi ábrázat. jelenti a szent Mátthé Évangyéliumját,³⁹⁹ aki a kristus nemzetségén kezdi el, ugy mint emberen. az oroszlány ábrázat jelenti a szent Márk Évangyéliumját, a ki a szent János pusztában valo predikálásán kezdi el, valamint egy oroszlánynak ordításán, az ökörnek ábrázattya,⁴⁰⁰ aki rend szerént valo áldozat volt az ő törvényben, jelenti a szent lukáts Évangyéliumját. aki a zakariás papságán kezdi el, ez szent János Attya volt, a sas ábrázat pedig jelenti a szent János Évangyéliumját, a ki is mint egy sas, nagy magosan repül, és a napban néz, fel repül az Istenhez, hogy le irhassa az igének nemzetségit, az igasságnak valóságos napját.

K. Nem leheté az Évangyélistákra mint predikátorokra, és az Istennek szolgálaira szabni mind azokat, amiket mondottunk. az Angyalokról, a kiket a négy állatok jelentik?

- ²⁰ [135a:] F A meg egyezik az Anyaszent egyház szándékjával., a ki is aző innepjen napján⁴⁰¹ olvastattya ezt a letzkét, mivel az Évangyéliumnak predikatori olyanok valának. mint a kristusnak láthato. Angyalai. akiket el küldé. hogy hirdessék parantsolatit, és meg üsmértessék az egész világal. az ő tanítását, és nevét, ök tsak az Isten Lelkének indulattyából irtak, és tanítottak, ök mindenüvé el mentek, valahová küldötte őket, és senki viszá nem térithette, a szent Lélektől vévén bátorságot, az egész földre el vitték a szeretetek tüzét, és el hatot aző szavok. ő magok égtek azon tüzel, a melyet akristus hozot evilágra.

- ³⁰ K. Mitsoda hasonlatóság vagon. az állatok negy ábrázattya között, és ezen szent Évangyélisták között?

- F Az emberi ábrázat, jelenti. hogy mitsoda jósságal, és magok meg alázasával. beszéllettek az embereknek, és mint alkalmaztatták magokat. aző értelmekhez, tejet adván agyongéknek, és erőseb edelent, az erősöknek, fel emelték magokat mint a sasok az Istenhez, hogy ötölle tanulhassák ki, azokat az igazságokat, és titkokot, a mellyekre

³⁹⁹ Évangyéliumját, [n-gy-re írva, utána gy kiírva.]

⁴⁰⁰ az ökörnek ábrázattya, az ökörnek ábrázattya, [Fölösleges ismétlés.]

⁴⁰¹ innepjen napján [innepje napján vagy innepjének napján helyett.]

tanították másokat, tudták követni az orosz lány ordítását, prédikálván kemény, és hangos szóval, és rettegve abünösöket, elejében adván az Isten ítéletit, szenvedni is tudtanak. mint akristusért áldozatra való ökrök, fel áldozván magokat, néki, és ki-[135b:]ontván⁵ véreket az ő ditsőségiért, és az emberek üdvességéért, és valamint azok az állatok, úgy ők is el fáradhatatlanok valának, szolgálattyyoknak, sullyos munkáiba.

Évangélium

szent luk. 10. l.

Ezek után pedig rendelete az ur. más hetven kettőt is, és el küldé őket kettőnként. az ő színe előtt, minden városba és helyre, a hová¹⁰ menendő vala, és mondá nekik, az aratás⁴⁰² sok ugyan, a munkások pedig kevesek, kérjétek azért az aratásnak urát, hogy küldgyön munkásokat az ő aratására, mennyetek el, imé én el küldelek titeket, mint abarányokat, a farkasok közé. ne hordozzatok zatskot, se táskát, se sarut, és senkit az utón ne köszöntsetek, valamely házba¹⁵ bé mentek, először azt mondgyátok. békeség eháznak, és ha őt lészén abékeség fia, meg nyugszik ő rajta ati békeségtek, hapedig nem, ti hozzátok tér, azon házban maradgyatok pedig, évén, és iván amelyek nálok vannak, mert méltó a munkás az ő bérére, ne mennyetek házról, házra, és valamely városba mentek, és bé fogadnak titeket, egyetek²⁰ a mik elötökben tétetnek, és gyógyítsátok meg a betegeket. akik abban vannak, és ezt mondgyátok nekik, hozzátok közelgetet az Isten országa.

Magyarázat

K Miért olvasák a hetven két tanítványok el küldetésekről való Évangéliumot szent Márk, és szent lukás napján?

²⁵ [136a:] F Mert ezek, az Apostolok tanítványi valának, és társok szenvedésekbön. szent Márk, szent Péter mellé adá magát, és szent lukás, szent pált követé.

K. A kristus, a tizen két Apostolin kívül miért választá még hetven két tanítványt?

⁴⁰² [Sorvégen:] az [új sor elején:] az aratás

F Mint hogy az aratás nevedet, az aratoknak számát is megkelték szaporítani. a kristus ugyan azon oktatásokat adá nekik. valamelyeket az Apostoloknak, és ugyan azon hatalmat ada. az ő igények ki hirdetésire, és a tsuda tételekre, ketten küldé el őket, hogy⁵ jobban segíthessék egy mást, és hogy jobban hitelt adgyanak, az ő bizonyosság tételeknek.

K. Mitsoda nagy aratásról szól it akristus nekik.

F A sidó népnek. egy részt értette, a mely részt, akristus belső képen készítte arra. hogy bé vegyék az Évangéliumát,⁴⁰³ a melyet¹⁰ ahitre akará hini, mind azon által azt mondá atanitványinak, hogy úgy küldi őket, mint a bárányokat a farkasok közé. mert sokal nagyob volt a számok azoknak. akik meg veték az Isten ígését, és akik üldözik. az Évangéliumnak predikátorit, a bárányokhoz hasonlítottá őket. mert¹⁵ ők kegyeséget, és együgyüséget mutattak üldözőjökhez. mind azon által, ezek atanitványok, a kegyelemnek hatalmával, mely vélek munkálodék. sokakat azon farkasok közül meg szelidítették. és valóságos bárányoká változtaták.

[136b:] K. kitsodák azok, akiket ezek az aratások jelentnek?

F Mint hogy az Apostolok az ő helyekben lévő püspököket jelenték,²⁰ úgy a hetven két tanitványok, jelenték a papokat, kik utánuk következtek. és akiket akristus el küldi az Évangélium predikálására, meg is mutattya azt, az elküldésben, hogy az ész, és ajó erkölts, nem ad még arra, elegendő hatalmat. hogy valaki az ur szőlőjében munkálkodhassék, mert szükséges még ezen kívül szükséges,⁴⁰⁴ hogy a²⁵ szőlő gazdájától küldessék abban, mind azon által aközönséges hivesek munkálodhatnak abban az ő modgyok szerint, mivel akiket az Isten arra amunkára nem hija, úgy mint szolgálait, és pásztorait, leg aláb azoknak, jó példával, és imádsággal kel szolgáljni. és igyekezni az Anyaszent egyház jóván., ahivek tartoznak az aratásnak urát kérni³⁰ hogy küldgyön⁴⁰⁵ jó munkásokat, és mikor azokat meg adgya imádkozni kel, hogy az Isten áldya⁴⁰⁶ meg munkájokat, a tselédes gazdák, és gazdaszszonyok⁴⁰⁷ tartoznak munkálodnia gyermekek, és tselédgyek⁴⁰⁸ üdvéségin, ezért is mondgyák a szent Atyák, hogy a tselédes

⁴⁰³ [Íráshiba, sorvégi elválasztásnál:] Évangyó-aliumát,

⁴⁰⁴ mert szükséges még ezen kívül szükséges, [Így, ismételve.]

⁴⁰⁵ hogy küldgyön <hogy küldgyön>

⁴⁰⁶ áldya [Így, a várható: *áldgya* helyett.]

⁴⁰⁷ [Elírás:] gazdaszszonyonok

⁴⁰⁸ [Ékezhiba:] tselédgyék

gazda házánál, olyan mint egy püspök, a kinek oktatni, inteni, dorgálni kel. az Isteni félelemben tartani, fiait, tselédgyit, és vigyázni kel szokásokra, és magok viselésekre.

[137a:] K.⁴⁰⁹ Miért nem akarja az ur, hogy atanitványok hordozanak,⁴¹⁰ se zatskot, se táskát, se sarut, se senkit ne köszöntsenek az uton?

F Meg akarja mutatni azal, hogy mint kel el távozni a földi dolgoktól. és gondoktól., az egyházi szolgálának, hogy magát egészen, és figyelmeteséggel., szolgálattyanak hivatalyaira adhassa, és hogy minden gondgya tsak alégyen, hogy a mások üdveségin munkálodgyék, ha pedig tilttya hogy másokat köszöntsenek, azal azt nem tilttya. hogy egy máshoz tartozando. betsülettel, és tisztelettel. ne legyünk, hanem tsak azt akarja meg mutatni, hogy az ő szolgálait. semminek nem kel meg tartoztatni, se el fordítani szolgálattjától, hanem azal,¹⁰ a világhoz hejában valo kedvezést tilttya nékik, a mód nélkül valo köszöntéseket, a haszontalanvalo látogatásokat., és avilági mulattságokat, mivel egészen kel magokot foglalni a valójában valo nagy dolgokban. a melyekre kötelezdi őket hivatalyok.

K Mit tésznek ezek a szók, ha ati bekeségtek meg nem nyugszik²⁰ azon. ki házához fogad, viszá tér hozátok.

F A kristus azt kívánnya, hogy az ő tanitványi mindenüvé békeséget vigyenek, valahová küldi őket, és azt, mind kívánnyák, mind szerézék, a menyiben töllök lehet mind azoknak, akikkel élnek, fő képen azoknak, kik házokhoz **[137b:]** fogadgyák, nem a világi békeséget,²⁵ hanem a kristus békeségit, a mely az Istennel valo, valóságos meg békéllésből áll, és a kegyelem javainak birtokában, utánna tészti, hogy ha azok a személyek, nem békeség fiai, és ha arra méltatlanok, minek utánna pedig az ő szolgálai véghez vitték volna mind azt, a mi töllök lehetet., és ha azok a személyek meg vetik. az ő buzgo fáradságokot. és munkájokot, azon ne törödgyenek, mert az ő jutalmok bizonyos. és magoknak veszik el azokat a jókót. melyeket másoknak akartak szerezni.³⁰

K. Miért mondgya az ur, hogy aki dolgozik, meg érdemli ajutalmat, a mely segittséget ád a nép, kellé azt ugy tekinteni, mint a szolgálattanak jutalmát?³⁵

⁴⁰⁹ K. [F-ből javítva.]

⁴¹⁰ hordozanak, [d-h-ből javítva.]

F Meg akarja ez által értetni ahivekel, hogy tartoznak tartani azokat kik őket oktatták, és részeltetni azokat földi jövökbol. szent pál mondása szerent, a lelki jókért, melyeket nekik osztogatnak, ebből ki tettzik, hogy a mit nekik adnak szolgálattyyokért, azt nem kel ugy ⁵ tekénteni, mint ha, alamisnát adnának, hanem mint olyan tartozást, amellyel tartoznak. azoknak, akik munkálodnak, az egyházi szolgálta, aki tsak hivatalyiban munkálodik. ugy mint az imádságban, tanításban. a szentségek ki szolgáltatásában, nem keresheti maga magának azokat, a mi szükséges az életre, és⁴¹¹ [138a:] ha magának is ¹⁰ nintsen másunan valamely jövedelme, a nép tartozik. tartására való adni néki, nehogy a földi⁴¹² gondok, el fordítsák, olyan szent, és szükséges foglalatoságtól, e mind a természet, mint Isten szerént való törvény, a midön az ur azt mondgya, hogy a ki dolgozik, meg érdemi ajutalmat, nem érti azon azt, hogy valamit adgyanak néki, munkájá- ¹⁵ ért való fizetésben, vagy a szent dolgokért való ki szolgáltatásért, e simonia volna, hanem tsak mint olyan dolgot, a mely táplálására szükséges, a mely nélkül nem munkálodhatnék, ezért is mondgya az ur. meg másut, hogy aki dolgozik, meg érdemi, hogy táplállyák, matth. 10.10. annál is inkább tartoznak ezzel, hogy az egyházi szolgálta ²⁰ nem a maga hasznáért dolgozik. hanem a felebaráti szeretetért, és tsak az Istentől várja jutalmát, mert az Évangyélium, mondgya, szent Agoston, nem olyan dolog, a melynek árrát lehetne szabni, valamint az arrunak, az egyházi szolgálta, anéptől veszik. a mi szükséges táplálásokra, de tsak az urtól várják, szolgálattyyoknak jutalmát,

²⁵ K. Miért parantsolá az ur, atanitványinak hogy a port, mely reájok ragadot, azokra hányják, kik őket bé nem fogadgyák?

[138b:] F Hogy a jele lenne az Isten átkának, azokon, kik a hitet bé nem veszik, és nem akarják halgatni, az Isten igéjét, azal atselekedtettel, azt akarták nekik meg mutatni, hogy ugy tekéntik őket, mint ³⁰ az Isten átkában valokot, és mint ki rekesztetteket, akikkel nem⁴¹³ akarnak semmiben közösülni, még tsak, alábokra ragadot port is le rázák, az ilyen büntetés irtoztato. de igazságos.

⁴¹¹ és [138a:] és

⁴¹² a földi <dolgok> gondok,

⁴¹³ nem <nem> akarnak

Imádság

oh' Istenünk. a ki bennünket bé töltesz örömel, ate Apostolidnak szent. Jakab. és szent filep innepjeken. adgyad uram, hogy örven-dezván érdemeken. követhessük példájokot, ami urunk J. k.

Epistola,

böls könyv.⁴¹⁴ 5. l.

Akor fognak az igazak, nagy álhatatoságal állani azok ellen, kik
⁵ őket nyomorgatták, és akik el vették az ő munkájokot, azt látván meg⁴¹⁵ háborodnak iszonyu félelemel, és tsudálkoznak avéletlen sza-
 badulásnak hirtelenségén, mondván magokban, bánkodván, és alélek
 szorongatása miat, fohászokdván, ezek akiket valaha tsufnak tar-
 tottunk, és szidalom hasonlatoságának, mi balgatagok, az ő életeket
¹⁰ [139a:] bolondságnak állittyuk⁴¹⁶ vala, és az ő végeket tisztelet
 nélkül, imé mint számláltattak az Isten fiai közé, és a szentek között
 az ő sorsok.

Magyarázat

K. Mitsoda oktatást ád nekünk aböls. ennek a letzkének akezdetin ?
 F Arra tanit, hogy az Isten igasságot fog tenni, ameny; és a föld
¹⁵ láttára, az olyan igazaknak, akik hiven meg maradnak az igasság
 szeretetében, aböls szerént. akor is fognak fel kelni álhatatoságal,
 azok ellen. kik őket üldözték, és nyomorgatták, és akik üldözésekel,
 és rágalmazásokal. el vették amenyiben töllök lehetet, munkájokot,
 mely kívánatos dolog volna. mondgya szent Bernárd, ha az Isten
²⁰ szolgálai. mindenkor szemek előtt viselnék azt a ditsőséget, mely az
 utolsó napra tartatik nekik. mert ha azt tekéntenék. azoknak fenye-
 getésekért. kik el akarják fordítani őket az Isteni félelemtől, abban a
 félelemben nem esnének, olyanak előtt, akik még egy nap; rettegni
 fognak ő előttök,

⁴¹⁴ köny.v.

⁴¹⁵ meg <iszonyod> háborodnak iszonyu

⁴¹⁶ [A.m. alítjuk.]

K Mitsoda gondolatban léznek ahamisak azon a nagy napon, látván az igazak ditsőségét.?

F Irtoztato rettegésben esnek, a mely nagyobb léssen, mind azoknál a rettentő dolgoknál. a melyeket, vagy [139b:] láttunk, vagy hallottunk, ez életben, lehetetlen is a mi elménknek csak leg kisebb részit is annak előnkben adni. erre való nézve, azok, kik el akarják kerülni ezt a nagy veszedelmet, arra vigyázanak, hogy meg ne vessék semmiben is azt, a mit az ő meg tartásokra tselekeszik az Isten, szolgálai által, szükséges tehát ez életben, az Istenhez térni, halogatás nélkül, valóságos meg térésel, és nem kel azt várni a meg térésre, hogy a nyavalya meg gyógyíthatatlanná vállyék, és hogy a penitentzia, csak a kétségben való eséstől legyen.

K. Nagy vétéké az olyan világi emberektől, akik tsufollyák azokat, kik a keskeny uton járnak.?

F Hogy ne volna mivel, az olyanok. magát akristust gyalázzák. mondgya szent Agoston, és azal, arra a veszedelemre tészik magokat, hogy azt fogják haszontalanul mondani az utolsó napon, és a midőn aditsőségben fogják látni az Isten félokét, mely esztelenek valánk, mi bolondságnak tartottuk az ő élettyeket, mind azon által, ők az Isten fiai közti számláltattak, és az ő részek a, hogy a szentekel legyenek, akoron rettentő szív szorongatásokban fognak bánkodni, és suhajtozni, de az a bánkodás, és suhajtság. mind haszontalan, mind örökös léssen. leg kisebb vigasztalásnak., vagy könyebülésnek reménsége nélkül.

[140a:] K Mit kel tehát mostanában tselekedni annak, aki azt ohajttsa. hogy az Isten fiai közti számláltassék, és része, a szentekel legyen?

F Akár mely tsufságot tégyen rajta avilág, de nagy álhatatosággal kel meg maradni kötelességiben, nem halgatván ahamisak tanátsit, se az ő veszedelemre vivő uttyokon nem kel járni. akár mit mondgyának, hanem abban tegye minden ditsőségit hogy az ur törvényit kövesse, a mellől soha el ne térjen, és vesse meg, avilág hejában való beszédit. tartásit, és meg romlot szokásit.

Evangelium.

szent ján 14. l.

Meg ne háborodgyék aszivetek, hisztek az Istenben, én bennem is hidgyetek, az Atyám házában sok lako helyek vannak, ha külömben volna, meg mondottam volna néktek, mert helyt készíteni megyek

néktek, és ha elmegyek, és helyt készítetek néktek, ismét el jövök, és magamhoz vészlek titeket, hogy a hol én vagyok, ti is ott legyetek, és a hová én megyek, tudgyátok. s' az utat is tudgyátok. mondá néki Tamás, uram, nem tudgyuk hova mégy, s'mint tudhattyuk az utat,

5 mondá néki Jesus, én vagyok az út. az igazság. és az élet, senki az Atyához nem mégyen, hanem csak én általam. ha engem üsmértetek vol-[140b:]na, az Atyámat is üsmértétek volna., és mostantól fogvást, meg üsméritek ötet, és láttátok ötet, mondá néki filep, uram mutasd meg nekünk az Atyát, és elég nekünk. mondá néki Jesus, ennyi

10 ideig vagyok veletek, és nem üsmérteteké engem. filep, aki engem lát. láttya az Atyát is, miképen mondod te, mutasd meg⁴¹⁷ nekünk az Atyát, nem hisziteké hogy én az Atyában. és az Atya én bennem vagyok, az ígéket melyeket én néktek szollok,⁴¹⁸ magamtól nem szollok. az Atya pedig én bennem lakván, ő tselekeszi atselekedeteket. nem

15 hisziteké hogy⁴¹⁹ én az Atyában, és az Atya én bennem vagyok. ha különbem nem, a tselekedetekért hidgyetek, bizony bizony mondom néktek, a ki én bennem hiszen. a mely tselekedeteket én tselekeszem. öis tselekeszi, nagyobakat⁴²⁰ is tselekeszik ezeknél, mert én az Atyához megyek, és valamit az Atyától az én nevemben kértek, azt tselekeszem, hogy ditsoittessék az Atya, aFiuban

20

Magyarázat

K. Miképen tsendesitté meg az ur az Apostoloknak fel háborodot elméjeket azért hogy még előre mondá nekik halálát, és hitlenéseket. ?

F. Először azt mondá nekik, hogy ha az Atyában hisznek, ő benne

25 is higyenek, mivel ő egy⁴²¹ az Atyával, ha az [141a:] Atyában vetik⁴²² reménségeket, ő benne is reméllyenek, mivel nem lehet nagyob vigasztalása a meg haborodot léleknek, se hasznosab orvoság. a nyomoruság. és a kísértetek ellen, mint az Isten Fiában, akristusban való hitt, aki emberré lett, és meg holt üdveségiért. másodsor, azt mondá nekik,

30 hogy az Attya házában sok lako helyek vannak, ezzel, azt akará vélek

⁴¹⁷ mutasd meg <me> nekünk

⁴¹⁸ szol-<so>lok, [Törlés elválasztás után a sor elején.]

⁴¹⁹ hogy <az Atya> én <bennem> az Atyában,

⁴²⁰ [Elírás:] nagyobakatot [kot k-ja t-ből javítva, nagyobakat írt először.]

⁴²¹ egy [Utána áthúzott vessző.]

⁴²² vetik [előtt más betűt (k-t vagy h-t) kezdett.]

meg értetni, hogy lako helyt, örökös jókót, és ditsőséget készít nekik mennyekben, tsak hogy ök is meg maradjanak. álhatosággal hűségiben

5 K Kinek mondá az ur ezeket a szokot. *Én vagyok az út, az igazság, és az élet?*

10 F Az Apostoloknak, és ő benne az egész hiveknek, azt mondgya tehát I. hogy ha az Istenhez akarunk menni, hozzája kel ragaszkodni, mert tsak aző érdemi, közbe járosága, és kegyelme által mehetni az Istenhez, és ha az ő példáit követik, 2. ha világoságot⁴²³ keresnek
15 mely őket világosítsa ezen az uton. az élet setéttségiben, ő maga az az igazság, ő fogja őket világosítani, és meg oltalmazni, az el tévelyedéstől, 3 ha ugy akarnak élni, a mint az Istenhez, akeresztyénséghez, és az Isteni fiúsághoz illik, ő akegyelem által. az az élet, mely
20 meg menti őket ahaláltól, és örökké élteti őket, fel szoval kiálttya azoknak, kik eltévelyedtek, avilág uttyain, *Én vagyok az út.* és más mod nintsen abban, hogy az Istenhez lehesen menni, hanem [141b:] bennem kel hinni, és engemet követni, azt kiálttya azoknak kik setéttségben, és gyenge hitben vannak, *Én vagyok az igazság* és meg nem tsalhatom azokat, akik hozám jönnek, és nálam nélkül meg
25 tsallyák magokat, és el tévelyednek, a hamis világosságban., azt mondgya azoknak kik avéteknek halálában vannak. *Én vagyok az élet* én azért jöttem hogy aholtakat fel támaszam, és tsak én általam veszik az életnek kegyelmét., és érik el aditsőségnak kegyelmit.

K A kristust usmervén, miképen üsmerik az Attyát is?

25 F Az Apostoloknak nem ugy kellett üsmérni az Atyát, a mint ök látták a kristust⁴²⁴ testi szemekel, ugy mint embert, hanem ahitnek szemeivel Istennek üsmervén ötet, mind anyi bizonság után, melyeket ada néki Istenségéről, tsak Istennek lehetet azt tselekedni, amiket ő tseleket, azért hogy meg bizonyítsa, hogy az Isten Fia, a Fiu pedig
30 tekéletes képe az Atyának, ő az Attyában vagyon. az Attya pedig ő benne. ez igy lévén. aki a Fiat láttya, láttya az Atyát, mivel a Fiu egy ő véle, és birja valamint ő, az Istenségnek gazdagságát

K Nem leheté szent filepel igy kérni akristust, uram mutasd meg nekünk az Atyát, és az elég nekünk?

35 F Nem tsak lehet, de azal tartozunk is, nem azért hogy hitunk nem volna, hanem azért, hogy valosággal akarjuk meg üsmérni, kér-

⁴²³ <valoságot> világoságot [Beszúrás a törlés fölött.]

⁴²⁴ [Íráshiba:] a kristus

jük tehát gyakorta hogy mutassa meg az Attyát, mert valamint maga mondgya, sen-[142a:]ki nem üsmeri az Atyát, tsak a Fiu, és az, akinek a Fiu ki akarja nyilatkoztatni, minden kívánságunk tsak a legyen tehát, hogy ötet meg üsmérjük, szeresük, és birjuk, és el
5 vévén szemeinket a világról, tsak ő hozája emellyük sziveinket, aki egyedül tehet minket boldogoká.

K Miről feddé meg az ur filepet?

F Arrol hogy minek utánna anyi ideig maradot volna véle, még is nem üsmerné ötet, mi még inkább tarthatunk az ilyen feddéstől; és
10 attol hogy szemünkre ne hányna. menyi időtől fogvást vagyon velünk az igazságok által, melyeket hirdetet nekünk. és amellyeket meg tanultuk tölle, annyi esztendőktől fogvást, avilágóságok által, melyekel világositot, akegyelmek⁴²⁵ által, melyeket szivünkben öntötte, anyi szenttségek által, melyeket vettünk, anyi sok szép példák által, me-
15 lyeeket előnkben tett, még is olyan gyenge még a mi hitünk és tántorgo, és hogy még oly keveset halattunk az ő uttyán.

K. Mit téznek ezek a szók, én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem.?

F A kristus rend szerént ilyen formában mutattya meg azt a te-
20 kélletes hasonlatoságot, és atermészetnek egyeségit. mely ő közötté, és az Attya közöt vagyon, és ez az egyeség, mely okoza, hogy ő tsak az Attya által beszél, és tselekeszik, formája annak a szoros egyeségnek, a melyel kel nekünk lennünk a kristusal., és ő általa, az [142b:] Atyával, ezért mondgya, hogy ő mi bennünk, és mi ő benne vagyunk,
30 ugyan ezért is tartozunk oly erősen kaptsolni magunkot ehez az Isteni fejünkhöz, hogy valóságál el mondhasuk, hogy nem mi élünk, hanem ő éll mi bennünk.

SZENT KERESZT FEL TALÁLÁSA⁴²⁶ NAPJÁN.

Imádság

oh' Istenünk aki meg mutattad szenvedésednek tsudáit, meg engedvén azt, hogy meg talállják tsudálatosan keresztedet, üdveségünknek eszközét, enged meg, hogy azon éltető fának érdemiért, meg nyeresük az örök életnek javait, ami urunk. J. k.

⁴²⁵ [Elírás:] akelyelmek által,

⁴²⁶ fel talá(s)lása [Második l—s-ből javítva.]

Mert azt érezték magatokban, amit akristus Jésusban is. ki mikor az Isten formájában volna, nem álitotta⁴²⁸ ragadománynak magát az Istennel egyenlőnek⁴²⁹ lenni, hanem magát meg alázta. szolgálai formát vévén fel, az emberekhez hasonlóvá lett, és külső ábrázatt⁵yában úgy találtatott mint ember, meg alázta önnön magát, engedelmes lévén mind ahalálíg, a keresztnek haláláig pedig. az okáért, az Isten is fel magasztalta ötet, és nevet ajándékozott néki, **[143a:]** mely minden név felet vagyon., hogy a jésus nevére minden mennyieieknek, földieknek, és föld alatt valoknak térdek meg halyollyon. és minden nyelv¹⁰⁴³⁰ vallást tégyen, hogy az ur Jesus kristus, az Atya Istennek ditsőségében vagyon

Magyarázat

K. Mit kíván szent pál mitöllünk, midön azt mondgya, hogy azt érezzük magunkban, a mit a kristus Jesusban is,

F Azt, hogy betsüllyük azt, amit ő jónak tartott, és vessük meg azt, ¹⁵a mit ő meg vetett, betsüllyük nagyobra, öreá való nézve, az alázatoságokat, szenvedéseket,, és a szegénységet, a tiszteletnél, gyönyörűségnél, és a világi jóvaknál, ha övéi akarunk lenni, mivel szent pál szerént, akiben akristus lelke nintsen, anem az övé. rom. 8.9.

K. Hogy lehesen abünös embereknek azt érezni, amit a kristus ²⁰érzet?

F Az embereknek lehet egyet érezni akristusal, ha szinte benne legyen is arosz kívánság, mely azal ellenkezik, a midön azt a rosz kívánságot magokból. ki üzik, amennyiben lehet, és meg nem engedik, hogy benne uralkodgyék,

²⁵K Lehető ameg testesülésben való alazatoságát követni akristusnak.?

F Az Apostol azt akarja hogy kövessük amenyiben **[143b:]** töllünk lehet, az Isten Fia, sokal aláb valonak tette magát mint sem amint

⁴²⁷ philep [Így, kevert írásmóddal.]

⁴²⁸ [A.m.alította]

⁴²⁹ egyenlőnek [Első n—l-ből javítva.]

⁴³⁰ nyelv [Javítva: név-ből.]

vagyon, egy keresztyén pedig nem teheti magát alávalonak amint
vagyon. vétkiért, és természetiért, hogy ha egyikében, és amásikában.
az Istenhez hasonlittjuk, ő tsak tellyeségel valo semmi, elég tehát ő
néki hogy abban a rendbe tarttja magát. a melyben a vétek tette, a
5 mely rend oly alá valo, hogy embernek, nem lehet már alá valonak
tenni magát. de mint hogy abban a bünös voltában is, kevélységből
sokal nagyobnak tarttja magát mint sem amint vagyon, akristus
alázatoságát követi akor, a midön azon vagyon, hogy kevélységit le
nyomja, és ellene mond a fel magasztaltatásnak, és a midön magával
10 ugy bánik, és meg engedi hogy véle ugy bánnyanak., mint egy méltat-
lan bünössel, aki nem érdemli hogy tekintsék

K. Miképen lehet követni azt az alázatoságot, a mellyel akristus
engedelmeskedet az Attyának a keresztnek haláláig?

F Mint hogy ő, az alázatoságot követte, engedelmeskedvén szün-
telen az Attyának, fogantatásától fogvást mind holtig, el vévén sze-
retettel mind azokat az alázatoságokat melyeket néki küldöt, ami alá-
zatoságunk is alégyen, hogy ellene mondgyunk akaratumknak, és
hajlandóságinknak, és kövesük az Isten akarattját mindenben, mint
elönkben szabot rendünket, el vévén tölle szeretettel, és engedel-
20 meségel a szenvedést, és olyan halált, a mint néki tettzik reánk kül-
deni

K. Mitsoda az a mindenek felet valo név, a melyet az Isten adot a
kristusnak?

F Az, az Isten, és a magosság béli Fiának a neve, mert noha Isten
25 Fia volt is, meg testesülésének szem pillantásától fogvást. de magát
ember fiának nevezte halando életében, az ő külső gyengeségei. melyek
az ő nagy voltát el fedezték, meg nem engedék, hogy az ő Istenségét
meg üsmérhesék, söt még atanítványoknak is elméjékből, is, ki tör-
lötte volt azt, a keresztnek gyalázattya, ugy anyira, hogy igen kevesen.
30 üsmérik vala ötet annak, a mi volt, de az Attya, fel támasztván ötet.
ki nyilatkoztatta mindenüt nagy fényeségel. az ő ditsöségit, Felségit,
és Istenségét, Fiának üsmérteté ötet, és magához⁴³¹ hasonló Istennek
az egész világal, az Apostolok, és az utánnok valo predikaciojok által,
ugy hogy minden térd meg hajol ő elötte, és mindenek alája vettetnek,
35 amennyekben, ahol láttyák ötet az Angyalok, és a szentek, a földön,
mert mindenüt fogják hirdetni az ő Évangyéliumát, és a föld alatt.
ahol örökké fogják az ő ellenségei érezni igazságát.

⁴³¹ [Ékezethiba:] mágához

Vala pedig egy Nicodemus nevü ember, a farisaeusok közül, sidok fejedelme. ez Jészushoz jöve éjjel, és mondá néki, Rabbi, tudgyuk hogy Istentől jöttél mesterül, mert senki ejeleket nem tselekedheti, a melyeket te tselekeszel. hanem ha az Isten lészen véle, felele Jé-
 5 és mondá néki, bizony, bizony mondom néked, ha ki ujonnan nem születik, nem láthattya az Isten országát, mondá néki Nicodemus, mi modon születhetik az ember. mikor vén, vallyon bé meheté ismég az
 10 anya méhében, és ujonnan születiké. felele Jé-
 15 és mondá néki, bizony, bizony mondom néked, ha ki ujonnan nem születik vizből és szent Lélekből,
 20 nem mehet bé az Isten országába. a mi atestül születet test az, és a mi a lélektől születet, lélek az.⁴³² ne tsudálljad hogy azt mondtam né-
 ked, szükség néktek ujonnan szuletnetek, a szél ahol akarja ót fuj. és a szavát hallod, denem tudod honnét jöjjön, avagy hová mégyen,
 25 így vagyon minden a ki alélektől született. felele Nicodemus, és mondá néki., miképen lehetnek ezek, felelé Jé-
 30 és mondá néki, te mester vagy Izraelben. és nem tudod ezeket, bizony bizony mondom néked, hogy amit tudunk azt mondgyuk, és a [145a:]mit láttunk, azt bizonyittyuk, és a mi bizonyságinkot bé nem veszitek, ha földieket mondtam néktek, és nem hiszitek; mint hiszitek, ha mennyieie-
 35 ket⁴³³ mondok néktek, és senki fel nem ment menybe. hanem tsak az, aki le szállot menyből. az Ember Fia. ki menyben vagyon. és a mint moyses fel magasztalta akigyot apusztában, ugy kel fel magasz-
 tatni az ember Fiának, hogy minden aki öbenne hiszen, el ne veszen. hanem örök elete légyen.

Magyarázat

25 K. Nicodémus miért mene éjjel a kristushoz?

F Mert mint hogy ő farisaeus. és törvény magyarázó volt, és talám még a nagy tanátsbol valo tanáts ur, akit nevezik vala, sanedrinusnak, igen tartá attol., hogy akristus tanítványának ne mondassék, mert akristusnak aleg nagyob ellenségi. a farisaeusok valának, Nico-

⁴³² az. [a-ból javítva, z betű hozzáírásával: a, z.]

⁴³³ mennyieieket [harmadik e helyén úgy látszik először k-t kezdett, majd e-re javította.]

demus látván sok tsuda tételeit, elhité magával okosan. hogy anyi tsudát nem tehetne, hogy ha tsak olyan doktor nem volna; akit az Isten a sido nép oktatására küldöt el, de nem vala még anyi ereje, hogy magát egészen ki nyilatkoztassa, és tarta, az üdözéstől, a
5 melyet el nem kerülheti az, aki nyilván akarja kvöetni az Évangyélium tanítását, okoságból is tselekedhette, nem bizván alázaságból a maga erejében. és várni akarta azt az orát, a melyben tessék az Istennek. bátrab hitet adni néki, és anyira fellyeb vinni, **[145b:]** hogy meg vethesse az emberek itéletit, amint hogy, azt meg is vetette.
10 mindgyárt akristus halála után, mivel az Isten azt a kegyelmit adá néki, hogy ő takargatá ruhákban az üdvezítő testét, és öis temeté el. az Arimatiai Josefel együt.

K. Miképen fogadá az ur, ezt az uj tanitvánt, aki még félénk, és tudatlan vala.?

15 F kegyeségl fogadá, szeretettel oktató ötet, arra a mi szükségés volna, az üdveséghez, és mitsoda uton. mehetne. amenyeknek országában. ebből azt tanulhattuk hogy nem kel elidegeniteni kevelyen valo fogadásal. az olyanokot kik hozája jönnek, ha tudatlanok is, és ha bátorságal. nem szolgállyák is, hanem oktatni kel őket, és okoságal
20 bánni vélek,. meg térések kezdetin, a midön az igazságot. valójában keresik, a meg találástol. nem mesze vannak.

K. Mitsoda igazságokra tanitá az ur ezt atörvény magyarázó doktort?

F Arra tanitá, hogy az Isten országában. ugy reszesülhetünk, hogy
25 ha ellene mondunk a meg romlot születésnek, mellyet Ádámtól vettünk, és ha uj születést veszünk, és mint hogy Nikodemus ezeket testi modon értette, meg nem foghatván azt, hogy egy öreg ember, ujonnan születhessék, gondolván hogy azért az annya mehiben kellenék viszá
[146a:] ténni, azért az ur világosabban mondá néki, hogy az ujonnan
30 valo születésen, az Isteni, és lelki születést kel érteni, atesti születés által az ember, tsak test, mert alélek, az eredendő vétekért, atest alá vettetet. és rabjává lett., atesti kívánságoknak, de az ember, alelki születés által, lelki emberré lesz,⁴³⁴ mert nem követvén az érzékenységeket, se a testi kívánságokat, az Istenhez ragaszkodik alelke, és
35 lelkesé tészí atestet is, a lélek kívánsági alá vetvén azt, a mi a testöl születet, test a, mondgya a kristus, ami pedig alélektől születet, a lélek.

⁴³⁴ lesz [Javitás: lett-ből.]

K Miképen leszen meg, az az ujonnan valo születés?

F A kereszttség által lesz meg, ezt hija az ur, vizből, és szent Lélek-
ből valo ujonnan születésnek, mert amidön aviz meg mosa a testet, a
szent Lélek is, ugyan akor meg tisztittyta alelket, minden motskaiból,
5 a szent Lélek abban kegyelmit hinti, amelyet a viz jelenti, mert vala-
mint aviz meg mosa atestet, ugy a kegyelem is meg tisztittyta alelket,
akristus érdemi által⁴³⁵ az Istennek szenteli mind akettöt. abünösből
egy igazat tsinál, az ördög fiából, Isten fiává tészi, az ő országának
örökösivé, és a kristusnak örökös társává, az Isten olyan modon
10 adhattya lelkét, és kegyelmét az embereknek, amint néki tettzik, az
a mód pedig amelyet arra rendelt az Anyaszent egyházban, a kereszt-
tség, ahol avizben mártatnak, az Atyának, a Fiunak és a szent Lélek-
nek nevében, ez ahárom személy egyaránt, [146b:] és egyenlő képen
munkálodgya, az ő meg szenteléseket, ebben a szenttségben.

15 K. A kereszttség tellyeségel szükségesé az üdveségre?

F Ezt a szenttséget, mely első atöbbi között, köteleség alat tartozik
minden ember fel venni, és ez olyan modgya az üdveségnek, a mely
tellyeségel szükséges, mivel anélkül akristus mondása szerint, senki
az Isten országában nem mehet, amely születést vettünk Ádámotl,
20 avétkesé, és⁴³⁶ az ördög fiáivá tészen minket, és méltoká. az örökké
valo kinra, hogy pediglen az⁴³⁷ Isten fiai lehesünk., és az ő országának
örökösi, uj teremtet állatoká kel lennünk, meg ujitván magunkot, és
ez az ujtás más képen nem lehet, hanem az ujonnan valo születés
által, melyet ad ebben aszenttségben, az Anyaszent egyház, mindenkor.
25 a kristus szavait, a magok együgyü, és természet szerint valo értel-
mek szerint értette, és azért is vegezte el böltsen, hogy még akisde-
dekét is meg kel keresztelni, meg nyitván nekik a menyeknek kapu-
ját, ahová nem lehet menni akereszttség nélkül,

K Mit gondolhatni az olyanok felöl akik halogattyák meg kereszt-
30 teltetni agyermekeket?

F A kereszttségnek. tellyeségel valo szükséges volta miat, a pász-
toroknak, az atyáknak, anyáknak, nagy szorgalmatosággal kellene azt
nékik fel adni, mivel az örök kárhozatra tenni gyermekeket, halogat-
ván akereszttséget valamely emberi okból, mint sokan tselekesznek, ez
35 igen nagy vak-[147a:]ság. és örökös gyilkosi lesznek gyermekeknek,

⁴³⁵ által [Utána áthúzott vessző.]

⁴³⁶ és [Beszúrás.]

⁴³⁷ az <örökké> Isten fiai

a mi pedig az idős⁴³⁸ embert illeti, ha valósággal meg tér, és az Évangyélium szerént áll, és buzgoságal kívánván a kereszttséget, azt fel nem veheti, s' meg hal, az Istentől meg lehet, hogy az ő kívánságát, a szenttség helyet el veszi, azt mindenkor hitte az Anyaszent egyház,
5 hogy a martYROK meg keresztelkedtek⁴³⁹ vérekben és üdvezültek holtok után. ha fel nem vehették is avizel valo kereszttséget, az olyan meg nem halhat a kristusért, a kinél nintsen akristus lelke. és az irás szerént, *a kik az Isten lelkétől vezetetnek, azok az Isten fiaí* rom. 8. 14. és közök lehet az Isten országához, ezt kel hinnünk a gyermekek felől is. kik a kristusért halnak meg, valamint ezt hitték mindenkor agyermekek felől, akiket hérodes öletet Bethlehemben,

K. Magyarázd meg nekünk ezeket aszokot, aszél ahová akarja őt fuj.⁴⁴⁰

F Azt akarja ezek által meg értetni, az ur Nicodémusal, hogy abünösnek meg ujulása, és meg igazulása olyan titok, hogy arol. nem az érzékenységek szerént kel itélni, hanem ahitnek világosága szerént, mivel a szent Lélek őt fuj ahová akarja, az ő szenttséges sugarlásával. akegyelemel senkinek nem tartoznak, és az Isten azt, tsak, tisztán amaga irgalmaságából adgya, akinek akarja, a mikor akarja és a
20 megnyit akar, mondgya a Naziai szent Gergely, hallođ a szavát a szent Léleknek, és látod külső képen annak erejét, [147b:] és munkáját, amidön látod hogy valamely keresztyén ellene mond magának, ellene áll, rosz hajlandóságinak, alázatoságban, és szegénységben áll, de azt nem látod hogy mi indittyá arra, mi végre tselekeszi, sem azt ajót
25 amit remél. *de azt nem tudod honnét jöjjön, sem azt hogy hová menyen,* azt nem tudod mi képen megyen alélekben., miképen vezet, és munkálkodtattyá azt. sem azt, hogy mi formában távozik el attól. az ő rendeletlenségiért, és háláadatlanságáért, .

K. Mit hánya a szemére akristus. ennek adoktornak.?

30 F Azt hogy mester lévén Izraelben, és tanítván anépet, az irás igazságira. ő maga nem tudgya az ember meg igazulásának titkát. melyet anyiszor meg monddttak a proféták, az üdvezítő illyen formában beszéllé néki, azért hogy meg alázná kevelységít, és tanítványhoz illendő engedelmeségre⁴⁴¹ forditaná ötet. a mely nélkül atitkokban semit meg

⁴³⁸ idős [ö—ó-ból javítva.]

⁴³⁹ <k> meg keresztelkedtek

⁴⁴⁰ [A kéziratban itt nincs aláhúzza az idézet.]

⁴⁴¹ engedelmeségre <d> forditaná

nem foghatnak, amelyeket el rejti avilági bölttek, és⁴⁴² kevély tudosok⁴⁴³ előtt; és tsak, az alázatosoknak nyilatkoztattya ki, az együgyűeknek hitek könnyüé tévén a mi nehez, meg érteti vélek az igazságokat. a maga hittség pedig atörvény mestereit meg vakittya, és hihetlenné téssen mindent⁴⁴⁴ előttök. mostanában is sokan vannak olyanok közöttünk, a kik egész élettyeket az irások tanulásában töltik, valamint ez a farisaeus, de akik nem tudgyák valamint [148a:] ő azoknak valóságos értelmét. titkait, és végít, akiis a kristus.

K Mivel bizonyittá azur. mind azt. amit monda néki,

¹⁰ F Mint hogy ez a farisaeus meg vallá hogy ő volna az a mester. akit az Isten küldöt el, mivel anyi jeleket téssen., a kristus is az ő vallásáról felelnéki, mondván, *a mit tudunk azt mondgyuk,*⁴⁴⁵ *és mit látunk azt bizonyittjuk. és a mi bizonyáginkot bé nem veszitek,* mint ha, azt mondaná. egy olyan bizonyágnak, aki adolgot látta, inkább kel hinni mint másnak, kel tehát nékem hinned, mivel. azt hiszed, hogy az Isten küldöt engem, a proféták azt mondották néked, amit az Isten parantsolt nékik, hogy mondgyák, de ők azt nem látták amit hirdettek. de én⁴⁴⁶ láttam a mit hirdetek, én mennyei dolgokrol szollok néked, azokat pedig tsak a láthatta aki ott volt, én pedig ott voltam., és onnét szalottam le, hogy annak titkait ki nyilatkoztassam. az embereknek, én mennyei mester lévén, onnét hoztam világoságot néked, azt prédikálom amit ott láttam. és én, nem tsak Istentől küldetet mester vagyok, hanem még az ő születet⁴⁴⁷ Fia, és hozája hasonlo Isten.

K. A következő szavaival mit akar az ur mondani?

²⁵ [148b:] F Azt akarja, *hogy az Istent senki nem látta, az egyetlen egy szülöt Fiu, aki az Atyának kebelében vagyon. az üsmértette meg velünk* joan 1. 18. ő egyszers mind Isten s'ember,. ugyan azon személy, öröktől fogva valo Isten, és időtől fogva valo ember, azért el mondhatá, hogy nem tsak ugy volt menyekben mint Isten, hanem még az ember fia is ót volt, mert ugyan az, aki ember fia volt, az, az Isten Fia is volt. ez igy lévén, könnyü ezeket a szokot meg magyarázni. senki fel nem ment menybe, hanem tsak aki le szállot, menyből, az ember

⁴⁴² és <tud> kevély tudosok

⁴⁴³ tudosok [Első o—ö-ből javítva.]

⁴⁴⁴ [Íráshiba:] minden

⁴⁴⁵ [Elírás:] modgyuk,

⁴⁴⁶ de én <m> láttam a mit

⁴⁴⁷ [Javítva: születet-ből.]

fia, ki menyben vagyon,⁴⁴⁸ mint ha azt mondaná, hogy semmi féle ember nem ment menyekben. hogy ót ki tanullya az Isten titkait, de az Ember Fia. aki veled beszél. ót volt, mert ő magais Isten. és ki tanulhattya az Attyának minden titkait. ő az égből le szállot, de azt el nem hagyta, testben. és lélekben mutatta meg magát eföldön.⁵ a mennyekben⁴⁴⁹ abban nem volt, egy szóval, a midön az ur így beszéle, akkor a földön volt mint Ember Fia, és amenyben. mint Isten Fia. mert ugyan azon személy, Isten s'ember volt, egyszers mind.

K Miért olvastatták amái napon ezt az Évangéliumot?

¹⁰ F Azért, mert minek utánna az ur meg tanította volna [149a:] Nikodemust, akereszttségnek szükséges voltára, akegyelem munkájának, és meg testesülésének titkára, az után, halálának, és kereszttyének titkára taníttá ötet, és hogy a, mely nagy hasznokot fog szerezni azokban, kik benne hisznek, bizodalomal. *mint Mojses fel magasztalta akigyot apusztában, ugy kel fel magasztaltatni az ember Fiának, hogy*¹⁵ *minden aki ő benne hiszen., el ne veszen. hanem örök élete légyen, meg jövendölé néki,*⁴⁵⁰ ezen szokal. akeresztzen valo halálát, amelyre fel kellették emeltetni valamint aréz kigyó, fel emeltetet, az Isten az Izraélitákra. kigyokot botsáta zugolodásokért, akiknek marások olyan²⁰ volt mint atüz, sokan meg is halának a marásokért, Mojses imádkozék anépért, és az Isten parantsolá néki, hogy egy réz kigyot emeltesen fel., ugy hogy, valakiket akigyó meg mar, tsak arra nézenek hittel, a marásból meggyógyulnak, az a fel emeltetet réz kigyó pedig jelenté a keresztzen fel emeltetet kristust. hogy ő reá nézenek minden féle²⁵ nemzetek, az a kigyó pedig az ördög, a ki, ahalált szerzé az embereknek, annak akigyonak a marása avétek, aréz kigyó, azért emeltetet volt fel a pusztában, hogy a kigyó marásból meggyógyulnyanak, a kik arra hittel néztek, és az Ember Fia, akeresztze emeltetet, azért, hogy meggyogyítsa avéteknek sebeiből. mind azokat, kik ahitnek szemeivel:³⁰ ötet tekintvén [149b:] hozzája folyamodnak. alázatos bizodalomal.

K. A bünösöknek⁴⁵¹ mitsoda hasznot szerez. akristus halálának, és kereszttyének titka?

³⁵ F Azt hogy, senki, aki ameg feszitetet kristusban hiszen elne veszen, hanem örök élete légyen, tsak a hogy, élő, munkálodo, és hathatos

⁴⁴⁸ [Az idézet nincs aláhúzva és nem ad forrásmegjelölést.]

⁴⁴⁹ [Íráshiba:] a mennyekben

⁴⁵⁰ néki, <k>

⁴⁵¹ [Íráshiba:] A bünösök,

hittel higyén. mert nem elég azt hinni hogy a kristus az Isten Fia, hogy a keresztén holt meg, és hogy a mi valtságunkért holt meg, az ördög is hiszi, mondgya szent Jakab. ahit tselekedetit kel mivelni, és azt az igazságnak szeretetiért, és az Istenért kel tselekedni, ahittel⁵ meg egyező életet kel élni, fel kel feszíteni⁴⁵² atestet. az ö rosz kíván-ságival. akristust kel követni, és az üdveséget keresni, meg kel vetni azt, ami arra nem szolgál, vagy ami attol el távoztat, hordozni kel a keresztet. az életnek minden napjaiban. az Évangyéliumnak uttyán kel jární mind holtig, az üdveséget,⁴⁵³ és ameg szenteltetést, tsak azö¹⁰ érdemeiböl és minden ható kegyelméböl kel várni.

KERESZTELO Szent János Napján

Imádság

oh' Istenünk aki mi érettünk bé töltötted ditsőségel ezt a napot, szent János születésével. adgyad kegyelmedet népednek, hogy bé töltessünk lelki örömel ami urunk. J. k.

[150a:] Epistola

Isai 49. 1.

Hallyátok szigetek, és figyelmezetek távul valo népek, az ur, az¹⁵ Anyám mehétöl fogva, hivut engem, mikor az Anyám mehében vol-nék. meg emlékezet nevemről. és tette azén számot, mint az éles kardot, az ö keze árnyékával fedezet bé, engem, és⁴⁵⁴ tett engem, mint a választot nyilat az ö tegzébe rejtett el engem., és mondá nékem, én szolgám vagy te. Izrael, mert benned ditsekedem., és mondék én,²⁰ heában munkalkodtam ok nélkül, és hivsagosan emésztettem meg erőmet, azokáért az én ítéletem az urral. és az én munkám, az én Istenemel. és most, azt mondgya az ur, az Anyám mehétöl fogva szol-gául magának formálván engem., hogy viszá hozam Jákobot ö hozája. és Izrael egybe nem gyűjtetik, és meg ditsöittetem az⁴⁵⁵ ur szemei

⁴⁵² feszíteni [Első e—fölätt áthúzott vessző.]

⁴⁵³ az üdveséget, az üdveséget, [Fölsöleges ismétlés.]

⁴⁵⁴ és [s—t-böl javítva.] tett

⁴⁵⁵ az <az> ur

előtt., és az én Istenem lett én erősem, és monda, kevés nékem hogy
szolgám légy a jákob nemzetségének fel állatására., és az Izrael söp-
rejének meg térítésére, imé világóságul adtalak téged apogányoknak,
hogy üdvezitöm légy, a földnek végső határáig, ezeket mondgya az
5 ur, az Izrael meg váltoja, az ő szente, a meg vetet [150b:] léleknek,
a meg utáltatot nemzetségnek, az urak szolgájának, meg látnak a
királyok, és fel kelnek a fejedelmek, és imádnak az urért; mert hiv,
és az Izrael szentéért, aki téged választot.

Magyarázat

K. Mitsoda szigetek, és távul valo népek azok, a kiknek, aproféta
10 mondgya hogy ötet halgassák, az Isten parantsolattyából?

F Az, apogányokból fel álitot Anyaszent egyház a kik ahitre térte-
nek, és akik üldözéseket szenvedtenek. a kristus nevéért.

K. kiről beszél itt aproféta?

F A kristusrol, szent Hieronimus szerént, akiről azt mondgya,
15 hogy az ur meg emlékezet, és hitta ötet még az Anya méhében, hogy
munkálodgyék avilág üdveségin, ugyan ezt is teszik szent Josefnek
mondot szavai, Gabriel Árkangyalnak, Jésus lészen az ő neve, mert
ő fogja meg szabadítani népét.

K Miért mondgyák azt felölle, hogy az Isten, akristus száját tette,
20 mint az éles kardot.?

F Mert akard, mind vág, mind választ, ugy akristus igéje, kegyelmé-
vel együt, el választtya. az ember szivét. mind attol., valami nem Isten-
hez valo, maga is azt mondgya [151a:] nekünk, hogy nem békeséget
jött hozni, a földre, hanem kardot, és hogy el válasza a fiat, az attyától,
25 és a leányt, az annyától.

K. Az Isten, mi képen fedezte bé ötet, keze árnyékával?

F Mert, szent Hieronimus szerént, az emberi természetnek gyenge-
ségít, melyet az Isten Fia vette magára, bé fedezte. az ő mindenható
Istensége, hogy annak az ő ellenségi ne árthassanak, valamint az
30 Angyal monda a Boldogságos szüznek, *A szent Lélek szál. te reád. és
a magóság bélinek ereje meg árnyékoz téged.*

K Mitsoda értelemel tette el az Isten ötet, mint a választot nyilat?

F Ennek az, az értelme. hogy az ő Istensége el lesz rejtve az ő ember-
sége alatt, valamint anyil ategzben, mind addig valamég, az ő szenved-
35 désinek ideje el nem telik.

K. A kristust miért nevezik szolgának. mivel ő az Isten Fia, és hogy ditsekedik az ur ő benne.

F Mert ő hasonló lévén az Istenhez, maga magát meg alázta, meg testesülésével, a szolgának formáját vette magára. és emberré lett, és hogy meg mutassa, hogy nem olyan lesz mint atöbb szolgák, az ur azt mondgya, hogy ditsekedik ő benne. mert egész életében azon munkálodik és azért is hal meg, hogy ditsőséget adasson az Attyá-
[151b:]nak, a melyel néki tartoznak

K Miben adta ötet világóságul apogányoknak, és üdvezittöül a földnek, végső határáig?

F Abban, mert azért jöt le, hogy meg világosítsa apogányokat, az igazságnak, és a kegyelemnek világóságával, ugyan ezért is. küldé el Apostolit, predikálni az egész földre, hogy hirdessék az Évangyéliumnak üdveségit

K Magyarázd meg nekünk ezeket aszokat, *meg látnak akirályok, és fel kelnek a fejedelmek, és imadnak az urért*

F A proféta ezekel azt jövendöli, hogy a nagy renden lévök, söt még akirályok is. akik leg inkább ellenzik az Évangyéliumnak tanítását, vegtíre akristushoz jönek, szeretni, és követni fogják. igéjét, kötelességek szerént valo tisztelettel. és imádásál lesznek⁴⁵⁶ az Istenhez, mint örökös urokhoz, és akristushoz, aki elküldet, hogy a nemzettségek⁴⁵⁷ világósága lenne.

K. Miért olvastattya az Anyaszent egyház ezt a letzkét. keresztelő szent János napján, mivel abetü szerent valo értelemel. itt a kristusrol vagyon a szó.?

F Mert sok olyan dolgok vannak ebben aletzkébe a mellyek szent Jánosra illenek, az Isten meg fogantatása előtt meg üsmértette az ő nevét, olyan volt. mint az éles kard, hathato, és foganatos szavaival, apusztában olyan volt, mint a tegzében el rejtetet nyil. ugyan⁴⁵⁸ ót is [152a:] formálta az Istennek lelke, hogy elöl jároja lenne fiának, ót készítette el, amagános étettel. az imádságal, és apenitentziával, a szolgálattyanak hivatallyira, ki hozá tegzéből ezt a nyilat, a midön ki hozá apusztából, és ajordán mellet, hirdeteté véle az igazságot, kemény és hathato szokal; minden féle személyeknek, a népnek. apub-

⁴⁵⁶ lesznek <h> az Istenhez,

⁴⁵⁷ nemzettségek <ura lenne> [<ura> fölé beszúrva, majd törölve:] <vilagosi> világósága lenne.

⁴⁵⁸ [Íráshiba:] ugan

likánusoknak, hadi embereknek, farisaeusoknak, akirályoknak, egy szóval. hogy meg üsmértethese az emberekkel a Messiást, szükséges volt, hogy hozzája hasonlítottson sokakban, és ne csak szóval, hanem életével és tselekedetével is mutassa meg ötöt másoknak.

Évangélium

szent Luk. 1. 57.

- ⁵ Az Ersébet szülésének pedig ideje el telvén fiat szüle, és meg hallák a szomszédi, és rokoni, hogy fel magasztalta az ur azö irgalmaságát övéle. és örvendeznek vala néki, és lön nyolczad napon. eljövének, hogy környül metélnék agyermeket, és hiják vala azt., az Attya nevére, Zakariásnak, és felevén az anya mondá, semiképen nem. hanem
- ¹⁰ jánosnak hivatatik. és mondának néki, lám senki nintsen, ate rokonságodban a ki enével neveztessek. intének pedig az attyának, kinek akarná hivatadni ötet. és jedző táblát⁴⁵⁹ kérvén irá, mondván, János az ö⁴⁶⁰ neve, és tsudálkoznak minyájan., meg nyilék pedig mind-
[152b:]gyárt a szája, és a nyelve, és szolla, áldván az Istent, és féle-
- ¹⁵ lem lön minden ö szomszédin, és judaeának minden hegyes tartományiban, ki hirdettetének mind ez igék, és szivekbe vénék minyájan akik hallották vala mondván, véledé ki lészen gyermek. mert az ur keze vala ö véle, és zakariás az ö attya. bé telék szent Lélekel, és profétála⁴⁶¹ mondván, Aldot az ur, Izraelnek Istene, mert meg látogatta,
- ²⁰ és meg váltotta az ö népét.

Magyarázat

K Mitől vagon hogy az Anyaszent egyház szent Jánosnak születése napját szenteli. atöbb szenteknek pedig holtok napját?

- F Mert sok tsudákkal tettzet Istennek ékesíteni az ö születését, azért hogy az emberek inkább bé fogadgyák azö Fiát, akinek is ö hirdette
- ²⁵ el jövetelét, az atyafiai, és a szomszédtságban lévök el mentenek születésére, hogy bizonyági lennének atsudáknak, és azért, hogy annak emlékezete. inkább fent maradna judaeában, egy Angyal jelenté meg

⁴⁵⁹ táblát [l—b-ből javítva.]

⁴⁶⁰ az ö <neve,> neve,

⁴⁶¹ [Elírás:] proféla

Magyarázat

K. Mitől való az emberek élete, a melyből való a más
léte?

F. A mi az egészben, az az anjálta léte, mely a mi a
fok alá, meg az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.

K. Mit akar mondani a menyasszony ezen felelet
ben az én feleletre?

F. Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.
Az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta. az anjálta.

K. Mit akar mondani a menyasszony, hogy a más
léte?

CX.

K. Kérem, ked. kegyelmi mino'ert, a mit mon'ottunk
I. I. máh. hogy a ti. jó b'elekedéseit nem a fereséssel va-
la éle' h'isnek p'and'ájáival m'iveli, binompos lehet abban,
hogy mino' en jó b'elekedese' felétes, és homályos, a se'ked
m'ind, a melyek a magukat a való feresés okora. Aug.
16. x. Conté Juli. C. 3.

K. Mit képrék a'ed an utolsó j'ók. meg lapad a'ies
hogy a'ed'iség meg benne' s'agyon. Írtat'eg ne' legyen

I. Mit képrék, hogy a' h'isnek, ked. ig. a' g'asni p'and'okun-
kol, f'ere' Agoston f'eresés, és k'alau'unknak lenni a' men-
nyei aton. a'ra j'ogy'au'unk tehát, hogy a'ed meg a' ho-
mályos'osa a' h'isnek k'eresés, a'raf k'iv'is'is'ig, vagy a'
em'beri ok'os'as'is, m'ivel ha a' indulat rop, a' b'eleke-
desek is meg r'unk'ya. J'ék meg an olly a'ndok is, a' mel-
lyek magukban igen j'ók.

Gloria in Excelsis Deo

az ő fogantatását, az atya, meg némula azért, hogy hitelt nem ada ennek a menyei lélek szavának, szent János még az anyja méhében meg üsméré akis Jésust, és röpöse örömében, az ő neve, a menyekből hozatot le, az ő anyja jövendöle, az atya, szolni kezde, mihent a nevét le ír. és meg jövendölé, hogy az ő fia, a magosság béli profétája lészen, **[153a:]** a kristus meg fogja váltani népét, és hatalmas üdvezítő lészen, a Dávid házában, az Isten, azért tette nevezetése anyi jelek által, ennek a gyermeknek születésit, mert rend kívül valo emberé akará tenni, azért hogy méltó lenne, elöljárója lenni Fiának, és hogy, az ő bizonysága, mind fontosab, mind hathatosab lenne,

K.⁴⁶² A szent Ersébet atyafiai, és jó akaroi, miért valának olyan örömben. a fia születésin ?

F Azt az örömet. az Isten indittá fel benne, még előre meg éreztetvén vélek, tsak hamar idő mulva, valo születésit az üdvezítőnek, aki igéretben volt anyi időktől fogvást, és akit várták a sidok, és akinek, elöl járója kellett lenni ennek agyermeknek, akeresztyének még mostanában is nagy örömet mutatnak születésin, és az Isten szava bé tellyesedik, meg mondván még előre, az Angyal által, hogy sokan fognak örülni, agyermek születésin, ugyan ezen okb paraolntsolta az Anyaszent egyház, fiainak hogy a mái napnak emlékezetit belső, és lelkiörömszentellyék, ugyan ezt is kéri amái napon valo imádságában, de azt nem parantsolta. hogy meg gyalázák valamint sokan tselekeszik a keresztyének közül, világi örömel, tántzal, illeten mulattságokal, a mi még nagyob. babonás tartásokal., nem az ilyen örömet kívánnya az Anyaszent egyház, a mái napon az Istentől.

[153b:] K. Mitsoda uton vezeté Isten ezt a gyermeket. hogy meg szentellye és például adgya az embereknek. ?

F Azt az indulatot⁴⁶³ adá beléje, még gyermek korában, hogy apusztában menyen., és távozék el az emberek társaságától, amely oly veszedelmes az ifiaknak, hogy meg tarthassa ártatlanságát, az imádságal, és az Isten törvényéről valo elmélkedésel. meg tanit ez a példa minket arra, hogy el távozzunk avilágtól. és azoktól. ami arosz indulatoknak inditoi, leg aláb szível, hogy ha testel ezektől magunkot tellyeségel el nem távoztathattyuk. ilyen modon ateremtett állatoktól el távozzhatunk. és az Istenhez kaptsolhattyuk magunkot.

K. Az ifiak mitsoda példát és oktatást vehetnek ebből anagy példából ?

⁴⁶² K. [F-ből javítva.]

⁴⁶³ indulatot [előtt nagy I-t kezdett írni, de nem fejezte be.]

F Meg tanulhatták ebből micsoda szükséges hogy meg tarttsák, és vigyázanak szorgalmatosággal. arra a kegyelemre. melyet Isten adott nekik, még gyermeksegekben., azon is kel lenniük.. hogy aza kegyelem nevedkedgyék benne, és azért, szeresék amagános életet, kerülykék arosz társaságot, és avétekre vivő alkalmatoságot, a melyben. sokan el vesztik, a kereszttségi ártat-[154a:]lanságokat,⁴⁶⁴ lassanként meg romlanak, és végtire, a rendeletlen indulatokra adgyák magokat, az atyáknak, az anyáknak, és azoknak, kik az ifiak neveltetésekre, rendeltettek, ezekre igen kel vigyázni, mivel rettentő számot adnak erről az utolsó napon

K. kitsodák az olyanok mint Zakariás., kik meg némulnak, mert nem hisznek, és tsak akor szolálnak meg mikor hisznek?

F Azok, az olyan lelki némák, kik az imádságban, se az Istennek nem tudnak szollani, se az embereknek olyat a mi lelkihasznokra lehetne. és az Istenhez vezethetné. mert az Istent nem halgattyák, minek előtte szollyanak, és belső képen nem hitették el magokat. az üdveségre való igazságokat., nem is adatik meg nekik az üdveségre való szollás, valamég Zakariást követik. és valamég az ő példájára az Istenben nem hisznek élő hittel, és ötet nem halgattyák, de ha engedelmeséggel fogják halgatni az Isten szavát, ahit meg nyittya szájokat. a melyet bé zárta volt ahitlenség. és hála adásal. fogják énekelni az ő ditséretit, és hirdetni fogják irlalmaságit.

[154b:] SZENT PÉTER. ÉS SZENT PÁL NAPJÁN.

Imádság

oh' Istenünk. aki meg szentelted ezt a napot. szent Péter, és szent Pál. Apostolidnak halálodal. enged meg Anyaszent egyházadnak, azt a kegyelmet, hogy mindenekben kövesse parantsolatit azoknak, kik abban. leg elsőben. állították fel avallást, a mi urunk J. k.

Epistola.

act. apos. 12. 1.

Azon időben pedig Hérodés király ki nyujtá kezeit hogy meg sanyargatna némellyeket az Anyaszent egyházbol, meg ölé pedig Jakobot a János bálttyát, kardal. látván pedig hogy tettzenék a sidoknak, el

⁴⁶⁴ [Javítva: ártatlanságok-ból, ot hozzáírásával.]

tekéllé hogy meg fogatná pétért is, valának pedig akováasztalanok napjai. kit midön meg fogot volna, a tömlöztbe tevé. adván ötet négy negyedes vitézeknek, hogy öriznék, husvét után ki akarván ötet hozni a népnek, és péter atömlöztben tartatik vala, az Anyaszent⁵ egyháztól pedig szüntelen imádság lészen vala az Istenhez. ő érette, midön pedig ki akarná ötet hozatni Hérodés, azon éjjel péter két vitéz közöt hál vala, két lántzal meg kötöztetve, és az örzök az ajtó előtt örzik vala a tömlöztöt. és imé az ur Angyala, melléje álla, és világóság tündöklék ahazban., és meg ütvén apéter oldalát fel költé¹⁰ ötet, mondván, kely fel gyorsan, és le esének a lán-[155a:]tzok az ő kezeiről, mondá pedig az Angyal néki, övedzél fel. és vond fel a sarudot, és ugy tselekedék, és mondá néki, edv reád aruhádot és kövess engemet; és ki menván követi vala ötet, és nem tudgya vala, hogy valóságos a mi az Angyal által lészen vala, állittya⁴⁶⁵ vala, pedig,¹⁵ hogy látást látna, által menván, az első, és a második örizeten, jutának avas kapuhoz, mely avárosra viszen, mely magától meg nyílék nekik, és ki menván, által menének egy utzán, és mingyárt el mene töle az Angyal. és péter ő magához térvén, mondá, most tudom bizonyal. hogy el küldötte az ur az ő Angyalát, és ki mentet engem a²⁰ Herodés kezéből, és a sidó népnek minden várakozásából.

Magyarázat

K. Mit lehet gondolni a Hérodés tselekedetiről aki meg öletvén szent Jakabot. szent Pétert is meg fogattya mert látá hogy a tettzenék a sidoknak.?

F Egyebet nem gondolhatni, hanem hogy veszedelmes dolog azt²⁵ a hatalmat. melyet az Istentől vettek, ő ellene fordítani., azal ahatalomal el rontani orszagát, igazságát, és vallását, holot azt arra vették, hogy azt terjeszék, és azokat meg tartassák. de söt még eszerént bánni tsak azért, mert a tettzik a gonoszoknak, és az Isten ellenségeinek, mitsoda szükséges még mindgyárt akezetin ellene állani arosznak,³⁰ és nem adni magát az igazágtalanságra, azért hogy kedvezenek a hamisaknak, a midön pedig [155b:] egyszer arra adgyák magokat, az után aleg nagyob vétekekhez is hozá szoknak, mindent seminek

⁴⁶⁵ [A.m. alítja]

tartanak, és tsak könnyen fel áldozák elő meneteleknek, hasznoknak, az emberek életit, és azt a mi leg szenteb avallásban.

K. Szent lukáts miért teszi azt fel. hogy husvétban fogatá meg Hérodes szent pétert?

⁵ F Mert abbol meg láttzik, hogy az olyan nagy innepekben fő képen husvétban. az ördög aki ingerli vala ezt a fejedelmet, dühösködik leg inkább az Isten szolgálai ellen. tudván hogy olyan szent napokban., akeresztnek áldozattya, és az üdvezítőnek a vétken valo győzedelme,⁴⁶⁶ ditsőségesen valo fel támadásával, fosztották ki ötet minden hatalmából, de az ur az ő hamiságát arra tudgya fordítani, hogy mi tisztellyük ezt az áldozatot. és ezt az győzedelmet, és meg szentellyük a mai napon, az egyik Apostolának halálát, és amásikának rabságát.

K. Mire valo, az az okoskodás. és vigyázás a melyel Hérodes meg fogatá szent pétert, és örizteté ötet.?

¹⁵ F A tsak arra valo. hogy abbol meg tanullyuk ezt az igazságot, hogy mennél inkább mesterkedik azon, az emberi okosság, hogy az Isten rendelésit. el ronthassa, annál nagyob fényeséget. mutatgya ki, az ő minden hatóságát, valamint ezt láttjuk a szent péter meg szabadulásában, ugyan ezért is mondgya a btsöl, *hogy nintsen böltesség,*
²⁰ *nints okosság, nintsen tanáts, az ur ellen,* prov. 21. 30. aleg hatal-**[156a:]** masab, és rettentöb ember, az irás szerént, az Isten kezében tsak olyan mint egy veszö., a melyel meg bünteti azokat, kik ötet meg bántották. vagy is meg próbállya, tisztittyta, és meg koronáza szolgálait, és amidön a veszöre szüksége nintsen, atüzben hajttya,

²⁵ K. Mit tselekszik vala az Anyaszent egyház. azon idő alat, a még szent péter atömlöztben marada?

F Szüntelen ajánlya vala az egész Anyaszent egyház imádságit az Istennek, az ő meg szabadulásáért, nintsen is más mód a melyhez folyamodhassunk. nyomoruságinkban, hanem tsak ez, nékünk más
³⁰ fegyverünk. se erőnk nintsen, ahivek más modal nem oltalmazhattják az egyház szolgálait, azoktol kik vélek igazágtalanul bánnak, hanem hogy a mennyekben emellyék kezeket, és alázatoságal imadkozanak érettek, annak,⁴⁶⁷ a kezében tarttya ahatalmasok szivét. aki azt úgy fordittyta, a mint néki tettzik, az irás szerént, és aki az ő irtalmaságának, és igazágának rendelése szerént bánik minden hatósággal, esze-
³⁵ rént kel tehát tselekednünk mind magunkért, mind atyánk fiaiert,

⁴⁶⁶ győzedelme, [d—g-ből javítva.]

⁴⁶⁷ annak, [ti. aké]

akár mitsoda állapotban legyenek,⁴⁶⁸ alázatosággal, tellyes hittel, és bizodalomal lévén ahoz, aki mindent akarattya szerént tselekeszik a menyekben, és a földön.

K. Az Isten meg tekéntée az Anyaszent egyház kérését?

⁵ F Igen is meg halgatá tsudálatos képen. a tömlöztbe küldé Angyalát, a ki fel költé álmából szent pétert, [156b:] a kiis két lántzal léven meg lántzolva, két örző közöt feküt, a lantzot le vévén kezeiröl, a tömlöztből ki vezeté. a sok örzök közöt kik a kapun valának, senki ötöt nem látá, a vas kapuhoz érkezvén, a magátol meg nyilék.

¹⁰ K. Mit jelent ennek a menyei léleknek tselekedete, aki meg szabaddittá szent pétert.

F képzeli az Isten segittségít, a melyet adgya, vagy kegyelme, vagy az örző Angyal által, az olyan léleknek, aki a setettséggben, és a véték kötelében el alut. az ördög hatalma alat, ő az ollyat kegyelmével meg világosittya oldalát meg üti, és fel költi álmából, a lántzot rolla le veszi, a mely miat az imádságra kezeit fel nem emelhetette, az ég felé, és azokat ki nem nyujthatta⁴⁶⁹ a szegényeknek valo adásra, és más jó tselekedetekre. ez így lévén, alkalmatosá teszi, abünöst. hogy az ő parantsolatnak uttyain járhason, és az uj emberben öltözék, akoron aző örző Angyala. kalauzza, és társa lesz néki az üdveségnek uttyában.

K. Az irás miért teszi azt fel. hogy szent péter mind azokat álomnak tulajdonittya vala?

F Azért hogy meg lássuk mitsoda könnyen munkoálgdya akegyelem valamely bünösnek meg térésít, el távoztatván rendeletlen szokásitol, amelyekben rabságban volt, és olyan dolgokot tselekedtet véle, melyek annak, [157a:] előtte lehetetleneknek⁴⁷⁰ tettettek néki, ugy anyira, hogy tsak nem álomnak tulajdonittya mind azt, valamit magában érez, és nehezen foghattya meg az Istennek hozzája valo jószágát, és a segittséget melyet néki ad. vagy maga, vagy az Angyali által, anyi sok hüségtelenségi után. melyekért arra méltatlan volt.,

K Mitsoda oktatást vehetünk mi abbol hogy mi formában szabaditá meg Isten Apostolát. ellenségi kezéböl?

³⁵ F Azt, hogy el hitessük magunkal. hogy azok. kik öbenne valóságal biznak, anyomoruságban. és a veszedelemben segittségít veszik néki,

⁴⁶⁸ <legyünk,> legyenek,

⁴⁶⁹ [Íráshiba:] nyujthatta

⁴⁷⁰ lehetetlenneknek

vagy egy. vagy más képen. és a rend szerént valo modal ugy meg szabadithat minket, valamint a tsudák által.

K. Mit tselekedék szent péter, amidön észre vévé hogy az Isten szabadította meg atömlötzből, és a Hérodés kezéből

⁵ F Magában szálván, nagy háláado szivel. mondá. most tudom bizonyson. hogy el küldötte az ur az ő Angyalát, és meg szabadított engem. eszerén⁴⁷¹ kel egy meg tért bünösnek tsudálni hogy az Isten mi modon bánt véle, meg téréseben, és meg vallani alázatoságál., hogy meg térése tsak az ő joságától, és minden hatóságától vagon.
¹⁰ és mint egy el rejtette volt előtte azokat az akadályokat, a melyeket soha meg nem gyözhetette volna., az ur kegyelme nélkül.

[157b:] Évangélium

szent Matth. 16. 13.

Jöve pedig Jésus filep Caesaraeájának részeire, és kérdé a tanítványit mondván, kinek mondgyák lenni az emberek az Ember Fiát, ök pedig mondának, némellyek keresztelő Jánosnak, némellyek pedig
¹⁵ Illyésnek, némellyek pedig Jérémiásnak. avagy egynek aproféták közül, felevén simon péter, te vagy a kristus az élő Isten Fia, felevén pedig Jésus mondá néki, boldog vagy Simon Jonás fia, mert atest, és avér nem jelentette néked, hanem az Atyám, ki mennyekben vagon. én is mondom néked hogy te péter vagy, és e köszálon fogom építeni
²⁰ az Anyaszent egyházamot. és a pokol kapui erőt nem vesznek rajta, és néked adom amennyeknek országa koltsait,⁴⁷² és valamit meg kötösz a földön, meg léssen kötözve mennyekben is, és valamit meg oldasz e földön, meg léssen oldozva mennyekben is.

Magyarázat

²⁵ K. Mi okbol kérdezé az ur atanítványitol hogy mit mondanak felölle az emberek. ?

F A bizonyos hogy se nem tudatlanságból., se nem hivalkodásból kérdezé, öket, mivel ő jól tudta hogy mit mondanak felölle, hanem atsak arra valo volt, hogy öket oktathassa, és nekik meg mutathassa, mifor-

⁴⁷¹ [Mikesnél szokatlan alak: *eszerént* helyett.]

⁴⁷² [Jávitva: *koltsából*; á ékezetét nem törölte.]

mában kel felölle gondolkodni, [158a:] ne hogy a társaság, a melyben véle éltenek, lassanként úgy ne tekintesse ötet vélek. valamint egy más embert, de még azzal a kérdéssel, arrais tzelozot, hogy minket tanitson, az ő Istenségire, és arra, hogy ő volna az a Messiás, akit az Isten el küldöt. üdvességünk munkájára, egyszers mind arra is tanit példájával, hogy ne keresük atitkoknak, és avallás igazságának. tudományit, tsak épen azért, hogy tudosok legyünk, és értelmeseknek tartasunk, hanem azért, hogy meg üsmérhesük az Istent, és az kristust az ő Fiát, hogy ötet illendő képen tisztelhesük. és szolgálhasuk, másokal is ötet meg üsmértethesük, és nekik üdvéséget nyerhesünk

K. kitsodák azok, akiktől akristus kérdé. hogy mit gondolnának felölle?

F Azok se nem az irás tudo doktorok, se nem a farisaeusok, mivel az ő kevélységek. nem engedte volna meg nekik hogy igazán itéltek volna felölle, a nép téssen ő felölle hamiság nélkül valo egy ügyü itéletet,⁴⁷³ noha úgy itéllyen is mint emberek, ugyan embereknek is nevezé, hogy meg mutassa atanitványinak, hogy az emberi elmének⁴⁷⁴ okosságánál., mélyeb gondolatal kel lenni felölle, hogy meg lehessen ötet üsmérni, és hogy az ő nagyságához illendő gondolattal lehesenek.

K. szent péter mitsoda gondolattal vala felölle.?

F Ö éppen nem úgy itéle felölle mint az emberek, ő meg [158b:] vallá az egész Apostoloknak képekben, hogy az ur, volna a kristus, az Istentől küldetet⁴⁷⁵ Messiás, *Az élő Isntenek Fia* és hasonló az Attyához, ezért mondá neki az ur, hogy ő boldog, mivel nem test, se nem avér, hanem a mennyei Atya, maga jelentette meg neki ezt az igazságot. mert a hit, az Istennek nagy ajándékja lévén, minket tellyeséggel valo boldogoká téssen., hogy ha azzal úgy élünk a mint kívántatik, és ha életünket ahoz szabjuk, a mire tanit, etsak Isteni ajándék, ezt az emberektől nem vehettyük, se mi magunknak nem adhattyük, tanulásunkal., hanem ezt egyedül, a világoságnak Attyától veszüik:

K Mitsoda jutalmat igére az ur szent péternek azért hogy meg vallá Istenségit.?

F Péternek, az az, könek nevezé, és meg igéré neki hogy ő lészen fundamentumi köve az⁴⁷⁶ Anyaszent egyháznak, akristus szent pál

⁴⁷³ [Íráshiba:] itélet,

⁴⁷⁴ elmének [l—r-ből javítva.]

⁴⁷⁵ [Íráshiba:] küldedet

⁴⁷⁶ az <Is> Anyaszent egyháznak,

szerént, az Anyaszent egyháznak egyedül való fundámentuma, de arra a fő, és szükséges fundamentumra, ő maga tizen ketőt ren dele, a kik is szent János látása szerént, a tizen két Apostolok, apoc. 21. 14. azok részesülnek az ő fundámentumiságában, mint olyanok, kik
5 reája vannak fundáltatva, és építetve. és mint [159a:] első szolgálai, mint első, és élő kövei az épületnek, a melyekre a több kövek., az az, ahivek, vannak tétetve, ezértis mondgya szent pál, hogy ahivek az Apostolok fundámentumira vannak építetve.. efes. 2.20. ezen funda-
10 mentumok közöt, első szent péter, mint az Anyaszent egyház egyesé- gének közepe, de meg válhatatlan atöbitöl, és akitöl meg válhatatlanok atöbbi. ő egyedül tet vallást atöb Apostoloknak képekben. ezért is mondá néki, mint olyannak. aki a többinek képít viselte. *Erre a köre épitem Anyaszent egyházamat*, ezek az szok azt teszik, erre afunda-
15 mentumára az Apostoloknak, melynek⁴⁷⁷ te vagy a közepe, építem Anyaszent egyházamat. tudni illik, azoknak társaságát, kik énbennem fognak hinni, és akik az Évangyélium alá vetik magokot. de ezeknek az első köveknek, és azoknak, kik erre tétettek, a fundámentuma akristus, mert ő érdemlette azt meg vére által, az Anyaszent egyháznak, akivel közli a hitet, mely meg világosította, a kegyelmet, mely meg szenteli,
20 és az eröt, mely meg tarttya, és gyözzhetetlenné teszi,

K. Az ur hogy nevezheté az első Apostolt könek, holot még előre tudta az ő esetét.?

[159b:] F Mert abban az állapottyában tekinté ötet, amelyben a szent Lélek tette az után, adván néki eröt, és állandóságot, mely
25 szükséges volt, azö Apostoli szolgálattyához, és hogy bé tölthesse., a maga nevének értelmét.

K Mit téznek ezek a szók, apokol kapui eröt nem vesznek rajta,⁴⁷⁸ az az, az Anyaszent egyházon

F Azok azt teszik, hogy a pokolnak minden hatalma. tsalárdsága,
30 ereje, soha az Anyaszent egyházat fel nem fordithattya, és soha azon gyözedelmet nem vehet, mter ez erös, és meg mozzdulhatatlan köre vagyon építve, a mely kö a kristus, a pokolbéli hatalom sokáig üldöztette apogányokal, mostanában is üldözi, a szakadásokal. eret- nekiségekel, és sok keresztyéneknek. rosz életyekel., kik gyalázattýára
35 vannak, annak aközönséges szent Anyának, de mind soha eröt nem vesznek rajta, mert a kristus tarttya, meg is ígerte hogy tartani fogja,

⁴⁷⁷ [Íráshiba:] melyne

⁴⁷⁸ [Az idézet nincs aláhúzva.]

és hogy közte léssen világ végiig, milehet ennél vigasztalob. és mi gyarapithat meg ennél jobban az igazság, és az egyeség szeretetében, hogy ha hitünk vagyon, a szélvész közöt, mely az Anyaszent egyház ellen támad, mind külső, mind belső képen, akristusnak. ígéreti meg⁵ másolhatatlanok, és meg változhatatlanok, és el ítélhettyük, ajövendőt. az el multrol, ed-[160a:]dig mindenkor tartotta, ez⁴⁷⁹ után is meg fogja tartani, hogy ha akarunk részesülni abban az épületben, két Apostolok mondási szerént, élő köveknek kel lennünk, és az épületben tétetni, akristus a mi fundámentumunk, de ő tsak azokat¹⁰ tarttya, akik meg alázák magokat véle együt. kik mindentől el távoznak, és tsak hozzája ragaszkodnak, a kik szenvednek, és szeretik a szegényeket. és a szegénységet, az ő akarattya szerént, el is veti azokat, kik hozzája nem hasonlítanak, és akik nem abban aszándékban.. és igyekezetben munkálódnak mint ő.

¹⁵ K. Mit értesz akoltsokon. melyeket ígér szent péternek, és ő benne. az Anyaszent egyháznak, ?

F Értem ahatalmat mely adatik alelkek⁴⁸⁰ igazgatására, és az Istenhez valo vezetésre, az ur azokat meny ország koltsainak nevezi, és azokon., a földön lévő Anyaszent egyházat is érti, mert őt álitotta fel²⁰ országát, a melyet az ő szent Lelke igazgattya, és aki vezérel alelkeket a pástorok által, ebből azt kel ki hoznunk, hogy a hatalom. melyet ad szent péternek, és ő benne. az Apostoloknak., lelki hatalom, a mely tsak arra rendeltetet, hogy a meny országban. emellye fel az embereket.

²⁵ K. Mit ért az ur akötözésen, vagy a meg oldáson valo [160b:] hatalmon ?

F Az elsnő érti, a hatalmat, a melyel törvényt⁴⁸¹ szabhatnak, a lelkek igazgatására. és vezérlésére, abünöknek meg tartását. vagy a fel oldozásnak el halasztását, a penitentzia⁴⁸² tartásnak székiben.³⁰ a midön abünös meg nem változtattya szokását, és a bünt el nem hagyja, hogy ötet, az Anyaszent egyházból ki tilthassák. és a kebeléből. ki zárhassák, a midön azt meg érdemli, a roszban valo meg átalakodásáért, vagy botsánatot, a midön a szükséges, hogy viszá tehesék az Anyaszent egyháznak egyeségében, azokat, kik attól el rekesztettek,³⁵ volt, és hogy tegyenek azokról az akadályokról., melyek a meny ország-

⁴⁷⁹ ez [e—fölött áthúzott vessző.]

⁴⁸⁰ alelkek [Szóvégi k—d-ből javítva.]

⁴⁸¹ [Íráshiba:] törvény

⁴⁸² [Íráshiba, sorvégi elválasztásnál:] peniten- tartásnak

ban valo menetelt meg gátolhatták, azon hatalomnak erejével, melyet akristus adot pásztorinak, de hogy viszá ne élyenek ezen két hatalomal., az üdvezítő akarattya ellen. az Évangyéliumban adatot szabot rendet kel követni tellyeségel, és azokat. a mellyeket az Anyaszent egyház hagyot a Conciliumokban., és a szent Atyákáltal, mivel nints olyan ember akár mely hatalmas légyen is, aki fel óldozhason egy olyan⁴⁸³ bünöst, aki vétkeiben meg marad, aki valóságal meg nem tért,⁴⁸⁴ se abban a szándékban nintsen. hogy penitentiáit tartson, se hogy meg kötözhesen. egy olyan igazat, aki Isten elöt nintsen meg kötözve, hogy pediglen lehesen itéletet tenni ezen [161a:] két dologrol. mindeneket jól meg kel tekinteni, meg kel abünösnek maga viselésit, és igyekezést különösön visgálni. és arrol az Évangyélium tanítása szerént itélni, különbözést kel tenni a bél pokloságok közöt, és a léleknek sok féle nyavalyái közöt, meg kel üsmérni, meg kel üsmérni⁴⁸⁵ az orvoságokat, melyek anyavalyákhoz illendök, és azokat ugy osztogatni kinek kinek, szükségiehez, és készületeihez képest, a dolgot jól meg tudván ugy kel az itéletet ki mondani, vagy az oldozásra, vagy a kötözésre.

K. Mitsoda gondolatot adhat az elménkben, látván⁴⁸⁶ mely nagy hatalmat adot akristus az egyházi szolgainak?

²⁰ F Egy felöl tsendeségben téski az, az igaz, és a félénk lelkeket, és az igazán meg tért alázasos bünösököt, a fel oldoztatásokért, de más felöl rettegni kel azért, az olyan bünösöknek, kik ellene nem mondanak vétkeknek, és⁴⁸⁷ rettegni kel. az itélettöl. melyet ellenek mondanak, mivel annak az itéletnek anyi ereje vagyon, mint ha az égböl jött volna ²⁵ alá, ahol a meg erősítettik a kristus mondása szerént.

[161b:]SARLOS BOLDOG ASZSZONY NAPJÁN

Imádság

Adgyad szüntelen valo segittségedet. Anyaszent egyházadnak, és tisztid meg kebelében lévő fiaidot, oh' irgalmas Isten, aki Mária méhében lévén meg szentelted Ersébet méhében lévő Jánost, kérünk tégedet Etc.⁴⁸⁸

⁴⁸³ olyan <embert> bünöst,

⁴⁸⁴ tért, [é—a-ból javítva.]

⁴⁸⁵ meg kel üsmérni, meg kel üsmérni az orvoságokat, [Így, ismételve.]

⁴⁸⁶ látván [l—m-ből javítva.]

⁴⁸⁷ <és> és [Törlés a sor végén.]

⁴⁸⁸ [Rövidítésjel:] &

Az én szerelmesem szava, imé ő jö ugrálván ahegyeken, által ugor-
 ván⁴⁸⁹ ahalmokot, hasonló az én szerelmesem avad ketskéhez, és a
 szarvasok fiához, imé ő ami falunk mellett⁴⁹⁰ áll, nézvné az ablakok
 által, nézdegelvén arostélyok által, imé az én szerelmesem szól nékem,
⁵ kely fel. siess én szeretöm, én galambom, én szépem, és jöj el. mert
 már atél el mult. a zápor eső el ment, és el távozt, virágok láttatta-
 nak a mi földünkön, a szálló metzésnek ideje el jött, a gerlitze szava
 hallatot a mi földünkön, a fige fa, el hozta első gyümölsit, a virá-
 gozó szöllök ki eresztettek illattyokot. kely fel én szeretöm, én szépem,
¹⁰ és jöj el. én galambom, a kö szikla lyukaiban., a gyp⁴⁹¹ hasadékjában.
 mutasd meg nékem az⁴⁹² ortzádót, zengjen ate szozatod afüleimben
 mert ate szozatod édes, és az ortzád ékes.⁴⁹³

[162a:] Magyarázat

K. Mitsoda az énekek éneke, a melyből valo a mái letzke?

¹⁵ F A mind egészen olyan példa beszéd, mely homályos szok alat,
 magában foglallya. az Isteni igének a meg testesülesben. valo szövett-
 ségit, az emberi természetel., és az Isten s'ember szövettsegít a Anya-
 szent egyházal. az ő szent jegyesével,

K. Mit akar mondani a meny aszszony ezen szokal. hallom az én
 szerelmesem szavát?⁴⁹⁴

²⁰ F Az Anyaszent egyház lévén ez a meny aszszony, azt akarja
 mondani a Nyssai szent Gergely szerént, valamitszent pál mondot,
 hogy az előtt az Isten a mi Atyainknak sok féle képen szollot., de az
 utolso időkben a maga Fia által szollot. hebr. 1. l. ebből láttyuk. hogy
 az Isten igéjének. az emberi nemzet meg váltására valo szenttséges
²⁵ szándékja, eleinte mindgyárt, a profétak által hirdettet ki, és az

⁴⁸⁹ [A.m. ugorván.]

⁴⁹⁰ [Káldinál: meget]

⁴⁹¹ gyp [*e*— fölött áthúzott vessző.]

⁴⁹² az <ország> ortzádót,

⁴⁹³ édes. [Így, ékes helyett; ld. alább is.]

⁴⁹⁴ [Az idézet nincs aláhúzva.]

után nyilatkoztatot ki a meg testesülés,⁴⁹⁵ az Évangyélium, predikálása által, mivel az Isten szava, melyet a proféták hirdettek, valósággal meg bizonyítatot, a kristus, és atanitványi tsuda tételeivel. és az Évangyélium ki hirdetésivel.

⁵ K. Miért mondgya a meny aszszony, hogy a⁴⁹⁶ a völegény jö ugrálván a hegyeken, által ugordván a hal-[162b:]mokat, mitsoda hegyek és és halmok azok, ?

F szent Ambrus szerént, az égből le szállot, a Mária méhében, abbol a szentséges méhből, az istáloban, az istalobol., a jordán vizeben.,
¹⁰ hogy ót meg kereszteltessék, a jordánbol. akálvaria hegyére, és a kereszt-re ment, a keresztrol le szállot, a koporsoban. és a koporsobol., ismét fel ment menyekben

K Miért hasonlított a kristus avad ketskéhez, és a szarvashoz. ?

F Mert mondgya szent Ambrus, tsudálatosan meg mutatta magában
¹⁵ a természetet. melyet adot azokban az állatokban, akiknek egy ügyüségéről azt mondgyák hogy a midön el nem szalathatnak azok előtt, kik őket kergetik, hozzájuk adgyák magokat. így az ur is. mondgya ez a szent Atya, mint ha nem tudta volna a veszedelmet amelyben volt, asidok közti elegyítette magát. a kik azt keresték hogy a törben
²⁰ ejthessék ötet, és judást maga mellé vette, mint ha nem üsmérte volna, a ki is árulásával ugy mondván. az ellenségi töriben ejtje ötet.

K. Mit tésznek ezek a szók, a fal meget áll ?

F Azt tészik szent Gergely pápa szerént, hogy az Isten Fia, testet véné magára, azö Istenségit el fedezte az a test, és az ö szentséges
²⁵ emberi természetét. melyet jelente a fal. [163a:] és a mely mellé,⁴⁹⁷ el rejtezik valaki, e szerént pedig az emberi gyengeségre valo nézve tselekedék, a mely nem tekinthette volna az ö Istenséginek fényességit, és ki mondhatatlan nagyságát, hogy ha ezeket el nem fedezte volna előtte. azért hogy homályosítsa nagy fényességit. emberi testben⁴⁹⁸
³⁰ mutatta meg magát előtte, mint valamely felhőben., a melyen által. tsak anyi fényesség láztot. a menyit az emberi gyengeség el szenvedhetetet. erre valo nézve, el mondhatni, hogy valamit tselekedet az emberek előtt nagy dolgot, azt az emberi test fala meget valo rejtékben tselekedte.

⁴⁹⁵ testesülés, <és> [Törlés a sor végén.]

⁴⁹⁶ a <me> völegény

⁴⁹⁷ [Nyilván: *megé* (mögé) helyett.]

⁴⁹⁸ <emberi> emberi testben [Törlés a sor végén.]

K. Mit jelent atavasz, mely atél után következet, a zápor eső, mely el távozt, és azok avirágok, és gyümölsők. melyekről a vő legény beszél?

5 F A tavasz jelenti azt a tsudálatosan valo meg változását, és ujlását az egész világnak, amidön az idő bé telvén, amint szent pál mondgya. az Isten el küldé egyetlen egy Fiát, hogy meg változtassa színét avilágnak, és hogy ki vegye az embereket abbol akemény⁴⁹⁹ időből, az az, az ördög rabságából, melyet jelenti atél, és tegye őket abban akedves időben, tudni illik, a meg szabadulásban, melyet jelenti atavasz, azápor esők, jelentik azokat a veszedelmes rendeletlenségít arosz [163b:] kívánságnak,⁵⁰⁰ és tisztátalanságnak, melyek meg szüntek az Isten Fia meg testesülésekor., avirágok, és gyümölsők, jelentik. ajó erkolt-sököt, és ajó tselekedeteket, melyek azok után következtek.

15 K. Miért mondgya az irás, hogy a gérlitze. szava hallatot, ami föl dünkben.?

F Mert mondgya szent Agoston. meg találta amaga fészkit, az a fészek pedig az Anyaszent egyház, atisztaság háza, melyet jelenti a gerlitze.

K. Mitsoda virágozo szöllök azok, melyek ki eresztették illattyokat.?

20 F Azok, apogányokból fel állitatot Anyaszent egyházak, akik jó erköltsököt virágoztak, és el szélyeztették a kristus nevének jó illattyát,

K Mit téznek a vő legénynek ezek aszavai a meny aszszonyhoz, mutasd meg nékem ortzádöt, zengjen ate szozatod füleimben, mert ate szozatod édes, és az ortzád ékes?⁵⁰¹

25 F olyan mint ha ezeket mondaná néki, ideje immár hogy ate ortzád. fedezetlen légyen, és el vegyed rolla, a jelentéseknek ruháját; és atörvénynek árnyékit, és hogy ate szozatod, az egész világra ki hassék. az Évangyélium predikálásával, mivel ate szozatod olyan édes, hogy a kik oly boldogok lehetnek, hogy halhattyák, gyönyörüségel [164a:]
30 és engedelmeségel. fogják halgatni, és ate ortzád olyan ékes, hogy boldogok kik anyoknak üsmérhetnek. és gyönyörködni fognak szépségedben, az ur. azért beszéle igy az Anyaszent egyháznak, azö jegyesének, mert sok ideig marada el rejtve, akevés számu, patriarkák, proféták, és atöb ó törvény béli igazak közöt, és bé volt fedezve, a
35 profétiáknak, figuraival, és példa beszédivel.

⁴⁹⁹ akemény <ki> időből,

⁵⁰⁰ kívánság<ok>nak,

⁵⁰¹ édes? [Vö. 493 jegyzet; alább helyesen: ékes]

Fel kelvén pedig Mária azokban az⁵⁰² napokban, el mene ahegyes tartományba. siettségel. a juda városában. és bé mene a Zakariás házában és köszönté Ersébetet, és lön, hogy hallá Ersébet. a Mária köszöntesit, röpöse a magzat az ő méhében, és bé telék Ersébet⁵ szent Lélekel. és nagy szoval fel kiáltá. és mondá. áldot vagy te az aszszony állatok közöt, és áldot ate méhednek gyümöltse, és honnét vagyton ez nékem, hogy az én uram annya én hozám jöjjön, mert imé ahogy ate köszöntésed szava lön az én füleimben., örömel röpöse a magzat az én méhemben, és boldog vagy aki hittél mert bé tellyesed-¹⁰nek azok, mellyek néked mondatk az urtol., és mondá Mária.. magasz-tallya az én lelkem az urat. és örvendezet az én lelkem, az én üdvezítő Istenemben.

Magyarázat

K Mire tanit minket a szent szüz. szent Ersébetet való látogatásá-
val..?

¹⁵ [164b:] F Meg mutattya példájával, hogy mentől több kegyelmit veszük Istennek. annal nagyob alázatoságal kel lennünk ő elötte, és az emberek előtt., ez a szent szüz, mihent Isten annyává lett, noha-fellyeb való volt Ersébetnél, látogatására indula. ámbár oly ritkán szokot volt is ki menni házából, és siettségel mene hogy rokonának²⁰ szolgálhason, meg alázván magát. a meg testesült igével, a kit méhében hordozot, e szerént kellene magokot meg alázni akeresztyéneknek, a komunióban. mivel az üdvezítő meg aláza magát ebben a szenttségben. más képen félő, hogy komunio nekik inkább ne árttson, mint használlyon.

²⁵ K. Mitsoda elmével fogadá szent Ersébet ezt a látogatást?

F Igen nagy örömel fogadá. és nagy boldogságnak tartá. hogy az Istennek annya, méltoztatnék hozája menni, ebből azt tanulhattyuk, hogy a szent aszthalhoz, belső örömel kel járulnunk, de elegendes legyen tisztelettel való félelemel., meg tekintvén., hogy mitsoda véghetetlen³⁰ külömség vagyton. a mi szivünknek tisztátalansága,⁵⁰³ és meg romlása közöt, és az ő örökös tisztasága közöt, vagy is inkább, a mi semi voltunk, és aző véghetetlen Felsege közöt.

⁵⁰² azokban az <idokb> napokban,

⁵⁰³ [Íráshiba:] tisztátalan,

K. Mit tanulhatunk mi ebből a szent látogatásból.?

F Azt tanulhattuk, hogy minden látogatásunknak elégyen a formája, hogy minden látogatásunknak indítója, a felebaráti szeretet légyen. akikhez megyünk. azokhoz el vigyük [165a:] a kristust, és

⁵ a mi beszélgetésünk., szentek, épületre valok, és hasznosok legyenek.

K. Mellyek azok alátogatások a mellyeknek a felebaráti szeretet az indítója?

F Azok, a melyeket tsak azért tselekeszük.,⁵⁰⁴ hogy meg tarttsuk a felebaráti egyeséget, a mely egyeség. nem volna tartos, enélkül a

¹⁰ külső barátság mutatás nélkül. vagy azért, hogy felebaratunknak lelki, vagy világi hasznára lehesünk, mert az olyan látogatások a melyek tsak a hir hallásért, idő töltésért,⁵⁰⁵ és a mulattságért vannak, az olyanoknak⁵⁰⁶ nintsen közi a felebaráti szeretettel.

K. Mitsoda fogyatkozások vannak rend szerént atársalkodásokban.?

¹⁵ F Leg elsőben is az idő vesztés. a sok ember szollás, trágár beszédek, tsufságok. hizelkedések. haszontalan ditséretetek, ditsekedések, a mértékletlen ital, egy szoval a száz féle hejában valóság melyet ót mondanak,

K. Mit tanulhatunk a szent szűznek ezekből a szavaiból. Magasztallya az én lelkem az urat, és örvendezet az én lelkem, az én üdvezítő Istenemben.?⁵⁰⁷

F Azt tanulhattuk, hogy nagy alázatos háláadásal kel vennünk, az Istennek. bennünk valo kegyelmét. és nagy örömel érezük az ő szeretetének indulatit. mert mi tselekeszi a szívnek örömét, hanem az,

²⁵ ha azt bírja a mit szeret; az Isteni szeretet tehát kezdete annak az örökös jó. birtokának, de azt meg kel tekénteni, hogy a Boldogságos szűz, nem hogy magának tulajdonittaná az Isten ajándékot, de azokért, minden ditsóséget, és ditsére-[165b:]tet ad néki, hogy mi is eszerént tselekedgyünk, mivel a mit tölle veszünk, azt néki visza kel

³⁰ adni, hogy hadd tarttsa meg szívünkben a mit oda tett, ez így lévén, mennél több jokat veszünk tölle, annál szegényebbeknek kel lennünk lelkünkben.⁵⁰⁸ és szívünkben, meg üsmervén magunkban, hogy mindent tölle veszünk, és mindennek viszá kel menni, mint kut fejéhez.

V É G E

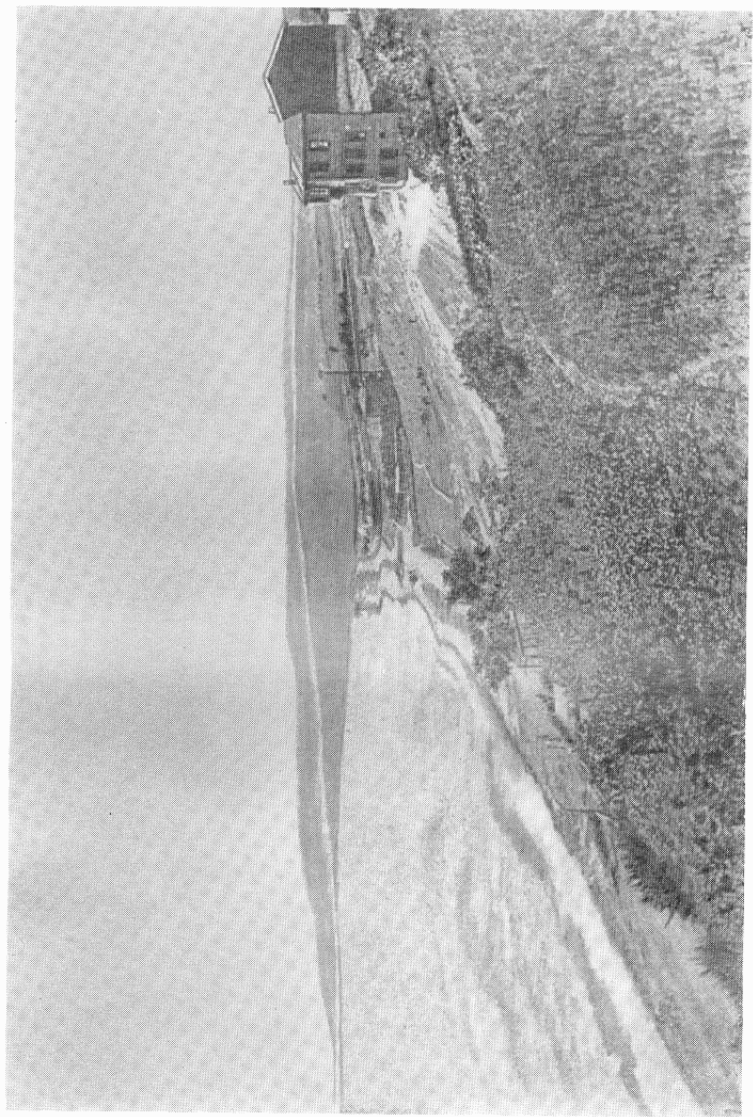
⁵⁰⁴ tselekeszük., [ü-i-ből javítva.]

⁵⁰⁵ <és> idő töltésért, és

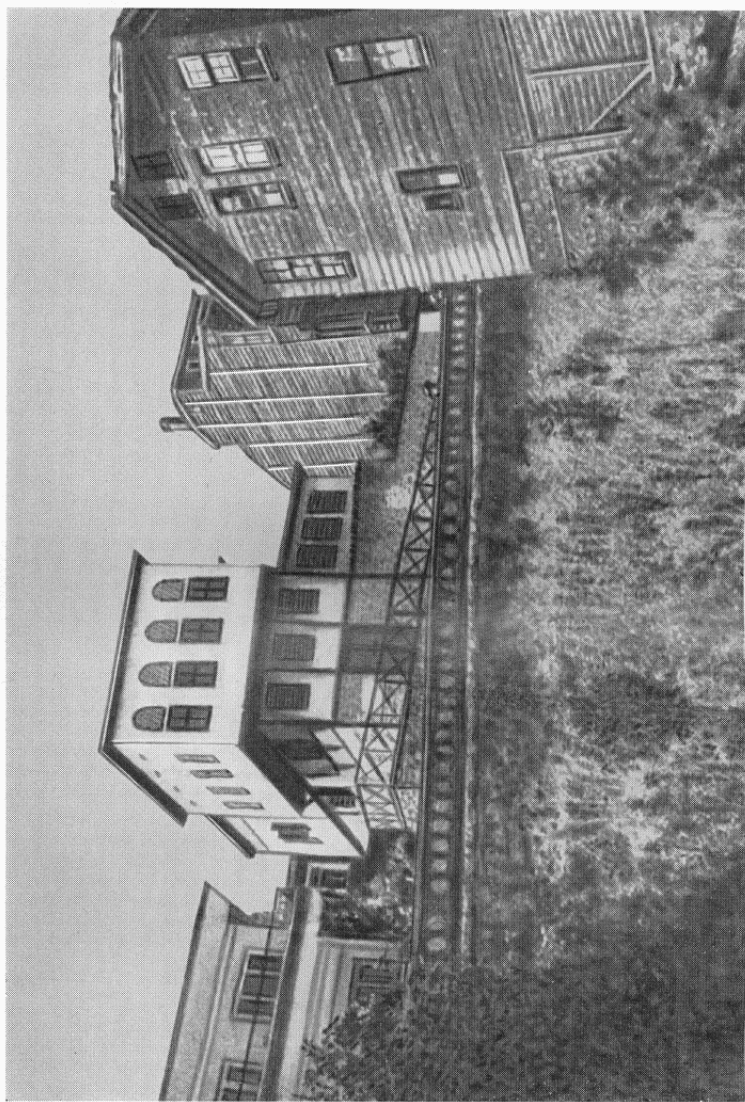
⁵⁰⁶ olyanoknak [nak: ragot utólag írta a szóhoz: olyanok.nak]

⁵⁰⁷ [Az idézet nincs aláhúzva.]

⁵⁰⁸ <s> lelkünkben. és szívünkben,

11. Rákóczi egykori kertjei és földjei a tengerparttal

12. Rákóczi újjáépített rodostói ebédlőpalotája